

Przewodnik

Dolny Śląsk

- otwarty dla każdego

100 tras turystycznych dla osób niepełnosprawnych

**DOLNY
ŚLĄSK**

Dolny Śląsk

- otwarty dla każdego

**100 tras turystycznych
dla osób niepełnosprawnych**

Marta Francuz,
Stanisław Francuz

**DOLNY
ŚLĄSK**

Wrocław 2013

W przewodniku zaprezentowano trasy o 3 stopniach trudności:

- * trasa łatwa, nizinna, bez większych przeszkód, dostępna w 100% dla wózkowiczów
- ** trasa o pewnym stopniu trudności, niewielkie podjazdy, długość do 5 km, utrudnienia w postaci nierówności na drodze
- *** trasa trudna, długa lub powyżej 5 km, o sporej ilości podjazdów (różne przeszkody na trasie, często wymagane wsparcie wózkowicza przez osoby trzecie)

Publikacja jest współfinansowana ze środków PFRON pozostających w dyspozycji Województwa Dolnośląskiego

Pragniemy szczególnie podziękować przedstawicielom gmin i powiatów, którzy aktywnie włączyli się w pomoc przy opracowaniu niniejszego przewodnika.

Projekt i opracowanie graficzne: *Andrzej Duliba*

Opracowanie trasy nr I: K Spływ Wrocław – Głogów:
Bohdan Krakowski

Foto: *Marta Francuz, Stanisław Francuz, Marcin Francuz, Andrzej Kopystyński, Autorzy pozostałych fotografii – podpisani przy swoich zdjęciach*

Korekta językowa: *Grażyna Francuz, Marta Francuz*

Korekta techniczna: *Andrzej Kopystyński*

Recenzenci:

Edward Kaszuba, Dagmara Lachmann, Witold Papierniak, Wojciech Radliński

Opracowanie kartograficzne: *Andrzej Duliba, Stanisław Francuz*

Obsługa informatyczna: *Piotr Pietrus*

© Copyright by:

Wydawca: INTERIOR Multimedia i wydawnictwa
www.interior.net.pl

na zlecenie
Stowarzyszenia Inicjatyw Obywatelskich PROGRES
www.progres.media.pl

ISBN: 978-83-924078-9-8

SPIS TREŚCI

Wstęp	9
Charakterystyka Dolnego Śląska	10

TRASY

I MIASTO WROCŁAW	12
A: Wokół wrocławskiego Rynku, (ok. 1,5 km)*	14
B: Rynek – Uniwersytet – Ossolineum – Most Uniwersytecki – elektrownia – kościół św. Elżbiety – Rynek, (ok. 1,5 km)*	22
C: Rynek – ul. Mikołaja – ul. Rzeźnicza – Arsenał – ul. Św. Barbary – pl. Jana Pawła II – ul. Ruska – pl. Solny – Rynek, (ok. 1,6 km)*	24
D: Panorama Raławicka – Park J. Słowackiego – Muzeum Architektury – Wzgórze Reduta – pomnik M. Kopernika – Teatr Lalek – Opera – Pomnik B. Chrobrego – Dworzec Świebodzki – pl. Jana Pawła II, (ok. 2,5 km)*	26
E: Dzielnica 4 wyznań – pl. Jana Pawła – kościół św. Barbary – ul. św. Antoniego – ul. Włodkowica – (synagoga Pod Białym Bocianem) – kościół Ewangelicki – pl. Wolności – pałac Królewski – ul. Gepperta – pl. Solny – Rynek, (ok. 1,4 km)*	28
F: Rynek – kościół św. Mari Magdaleny – kościół św. Jakuba – Uniwersytet – Nowy Targ – Wyspa na Piasku, Bulwar, Ostrów Tumski – kościół św. Krzyża – katedra św. Jana Chrzyciela – Ogród Botaniczny (ok. 1,2 km)*	29
G: Odrą wokół Wrocławia (ok. 4–6 km statkiem spacerowym)*	30
H: W Operze Wrocławskiej*	32
I: Hala Stulecia – Ogród Japoński – ZOO (ok. 2,5 km)*	34
J: Spływ Wrocław – Głogów (ok. 135 km – 6 dni)**	36
II POWIAT BOLESŁAWIECKI	38
A: Po historycznym Bolesławcu (ok. 2,5 km)*	40
B: Po Zamku w Kliczkowie i okolicy (ok. 1 km)*	42
III POWIAT DZIERŻONIOWSKI	44
A: Po historycznym Dzierżoniowie (ok. 2 km)*	46
B: Po Przerzeczynie Zdroju (ok. 2 km)*	48
C: Od Przerzeczyna Zdroju przez Niemczę do Arboretum w Wojsławicach (ok. 7 km)**	50
D: Z Dzierżoniowa do Bielawy (ok. 8 km)**	52
E: Na Wielką Sowę (ok. 6,8 km)**	54
IV POWIAT GŁOGOWSKI	56
A: Wokół głogowskiej starówki (ok. 5,5 km)*	58

V POWIAT GÓROWSKI	60
A: Zabytki miasta Góry (ok. 4,5 km)*	62
VI POWIAT JAWORSKI	64
A: Po historycznym Jaworze (ok. 4 km)*	66
B: W Wąwozie Myśluborskim (W1 ok. 10 km***, W2 ok. 5 km)*	68
C: Po historycznym Bolkowiu (ok. 2 km)**	70
VII MIASTO JELENIA GÓRA	72
A: Jelenia Góra – Perła Karkonoszy (ok. 3,5 – 7 km)**	74
B: Po uzdrowisku w Cieplicach Zdroju (ok. 3 km)*	76
C: Z Sobieszowa na Zamek Chojnik (ok. 4,5 km)***	78
D: Do Pałacu Paulinum (ok. 4 km)**	80
E: W Aeroklubie Jeleniogórskim – loty widokowe*	81
F: Z Jeleniej Góry do Perły Zachodu (ok. 6,5 km)***	82
VIII POWIAT JELENIOGÓRSKI	84
A: Karpacz – Świątynia Wang i do wyciągu na Kopę (ok. 8 km)***	86
B: Z Karpacza pod Śnieżkę (ok. 2 km)**	88
C: Do Wodospadu Szklarki (ok. 0,8 km)*	89
D: Po Szklarskiej Porębie (ok. 3 km)**	90
E: Po starówce kowarskiej (ok. 3 km)*	92
F: Do Sztolni Jelenia Struga i Kopalni Kowarskich (ok. 9 km)***	93
G: W Western City (ok. 1 km)*	94
H: Po stadninie i Centrum GOSTAR (ok. 1 km)* lub (ok. 7 km)***	95
IX POWIAT KAMIENNOGÓRSKI	96
A: Po Kamiennej Górze (ok. 3 km)*	98
B: U cystersów Krzeszowie (ok. 0,5 km)*	100
C: Krzeszów – Chełmsko Śląskie (ok. 18 km)***	102
X POWIAT KŁODZKI	104
A: Historyczne Kłodzko (ok. 2,5 km)**	106
B: Polanica Zdrój (ok. 3,5 km)*	108
C: Duszniki Zdrój od rynku do dworku Chopina (ok. 4,5 km)**	110
D: Z Kudowy Zdroju do szopki w Pstrążnej (ok. 5,5 km)**	112
E: Z Łądka Zdroju do granicy Czech (ok. 5 km)***	114
F: Łądek Zdrój – starówka (ok. 3 km)*	116
G: Po łądeckim zdroju (ok. 3 km)*	117
H: Długopole Zdrój (ok. 1,5 km)*	118
I: Bystrzyca Kłodzka (ok. 4 km)**	120
J: Międzyzlesie (ok. 1,5 km)*	122
K: Z Międzygórz na Marię Śnieżną (K1 ok. 4,5 km)*, (K2 ok. 6 km)**, (K3 ok. 11 km)***	124
L: Do Jaskini Niedźwiedziej (ok. 2,4 km)*	126
M: Z Zieleńca do Dusznik Zdroju (ok. 11 km)***	128
XI MIASTO LEGNICA	130
A: Po legnickiej starówce (ok. 4,9 km)**	132

XII	POWIAT LEGNICKI	134
	A: Na Legnickim Polu (ok. 1 km)*	136
	B: W Pałacu Krotoszyce (ok. 1 km)*	137
	C: Chojnów historia miasta (ok. 2 km)*	138
XIII	POWIAT LUBAŃSKI	140
	A: Po historycznym Lubaniu (ok. 2 km)*	142
	B: Od Zamku Czocho do zapory w Leśnej na Kwisie (ok. 3 km)*	144
XIV	POWIAT LUBIŃSKI	146
	A: Lubin – śladami Piastów Śląskich (ok. 1,6 km)*	148
	B: Lubin – Gola – Koźlice (ok. 4,5 km)*	150
	C: Ścinawskie Bagna (ok. 4 km)*	151
XV	POWIAT LWÓWECKI	152
	A: Po Lwówku Śląskim (ok. 3,5 km)*	154
	B: Świeradów Zdrój – od uzdrowiska do kolei gondolowej (ok. 7 km)**	156
XVI	POWIAT MILICKI	158
	A: Po historycznym Miliczu (ok. 2,5 km)*	160
	B: Od Sułowa do Rudy Sułowskiej (B1 ok. 7,8 km)* B2 ok. 16 km)***	162
	C: Trasą dawnej kolei wąskotorowej, Z Sułowa do Milicza (ok. 14 km)***	163
	D: Rezerwat Stawy Milickie (D1 ok. 15 km)***, (D2 ok. 17 km)***	164
XVII	POWIAT OLEŚNICKI	166
	A: Po zabytkowej Oleśnicy (ok. 4,1 km)*	168
XVIII	POWIAT OŁAWSKI	170
	A: Po historycznej Oławie (ok. 5 km)**	172
	B: Jelcz – wokół pałacu i kościoła (ok. 1,2 km)*	174
XIX	POWIAT POLKOWICKI	176
	A: Po mieście Polkowice (ok. 2,3 km)*	178
	B: Przemków – stawy (ok. 9 km)***	179
XX	POWIAT STRZELIŃSKI	180
	A: Strzelin (ok. 6 km)*	182
XXI	POWIAT ŚREDZKI	184
	A: Środa Śląska miasto wina i skarbu (ok. 3,5 km)*	186
	B: Z Mrozowa przez Wojnowice do Brzezinki Średzkiej (ok. 6 km)*	188
XXII	POWIAT ŚWIDNICKI	190
	A: Po kupieckiej Świdnicy (ok. 3,5 km)*	192
	dodatk.: Parowozy w Jaworzynie *	194
	B: Dobromierz nad zaporą i wzgórze Bismarcka (ok. 5,5 km)**	195
	C: W Krzyżowej (ok. 2,5 km)*	196
	D: W obozie Gross-Rosen (ok. 3 km)*	198
XXIII	POWIAT TRZEBNICKI	200
	A: Od sanktuarium św. Jadwigi do rynku w Trzebnicy (ok. 4 km)*	202

B: Wokół Obornik Śląskich (ok. 4 km)**	204
C: Na Wzgórzach Trzebnickich (ok. 7 km)***	206
D: Od Osoli przez Bagno do Wielkiej Lipy (ok. 10 km)***	207
XXIV MIASTO WAŁBRZYCH	208
A: Wałbrzych stare miasto (ok. 5 km)**	210
B: Na Zamku Książ i w stadninie (ok. 2 km)*	212
XXV POWIAT WAŁBRZYSKI	214
A: Po Szczawnie Zdroju – śladami Henryka Wieniawskiego (ok. 3 km)*	216
B: Jedlinia Zdrój – od Uzdrowiska do Pałacu Jedlinka (ok. 5 km)**	218
C: Zagórze Śląskie – z zamku nad zaporę (ok. 10 km)***	220
D: Po podziemiach „Osówki” (ok. 2,3 km)*	221
XXVI POWIAT WOŁOWSKI	222
A: Po historycznym Wołowie (ok. 3 km)*	224
B: Brzeg Dolny – od Rynku do Pałacu i Parku Miejskiego (ok. 3 km)*	226
C: Slot Art w Lubiążu (ok. 1 km)*	228
XXVII POWIAT WROCŁAWSKI	230
A: Na polu golfowym i w pałacu Krobielowice (ok. 4 km)**	232
B: Z Sobótki do schroniska Pod Wieżycą (ok. 6 km)**	234
C: Na Przełęczu Tąpadła (ok. 8 km)**	236
D: W Borzygniewie nad zbiornikiem Mietkowskim (ok. 5 km)**	237
XXVIII POWIAT ZĄBKOWICKI	238
A: Ząbkowice Śląskie (ok. 3,5 km)*	240
B: Złoty Stok – miasto i sztolnie (ok. 3,5 km)*	242
C: Po cysterskim Henrykowie (ok. 2 km)*	244
D: Na zamku i u cystersów w Kamieńcu Ząbkowickim (ok. 3 km)*	246
E: Ziębice historyczne miasto (ok. 3 km)*	248
F: Po Bardzie Śląskim (ok. 3,5 km)**	250
G: Spływ Nysą Kłodzką do Barda (ok. 15 km, 3,5 h) *	252
XXIX POWIAT ZGORZELECKI	254
A: Zgorzelec – od Domu Kultury do mostu na Nysie Łużyckiej (ok. 7 km)**	256
B: Bogatynia (ok. 5,5 km)*	258
C: Trzy kraje (ok. 8 km)*	259
XXX POWIAT ZŁOTORYJSKI	260
A: Złotoryja (ok. 1,6 km)*	262
B: Na Zamek Grodziec (ok. 3,5 km)*	264
Informacje przydatne	266
Punkty Informacji na Dolnym Śląsku	270

Szanowni Państwo,

pod względem turystycznym Dolny Śląsk jest jednym z najatrakcyjniejszych regionów w Polsce. Jego wyjątkowe atuty sprawiają, że przybywa tu wielu gości z kraju i zagranicy. Wśród nich są również osoby z niepełnosprawnością. Starając się zaspokajać także ich potrzeby i oczekiwania, oddajemy do Państwa dyspozycji kolejną edycję przewodnika po regionie Dolnego

Śląska, uwzględniającego wymagania właśnie tych osób. Poprzez to wydawnictwo chcemy zaprosić Państwa do skorzystania z bogatej i różnorodnej oferty turystycznej, jaką ma region. Wierzymy, że przewodnik ułatwi wszystkim naszym gościom planowanie pobytu, pomoże uzyskać dostęp do niezbędnych informacji, a także przyczyni się do włączenia jak największej grupy osób z niepełnosprawnością do aktywnego uczestnictwa w turystyce na Dolnym Śląsku.

Mamy ogromną nadzieję, że pobyt na Dolnym Śląsku będzie dla Państwa na tyle ciekawy i inspirujący, że powrócicie tu jeszcze nie raz. Do zobaczenia na pozbawionych barier szlakach Dolnego Śląska!

Z turystycznym pozdrowieniem

Radek Mołoń

Wicemarszałek
Województwa Dolnośląskiego

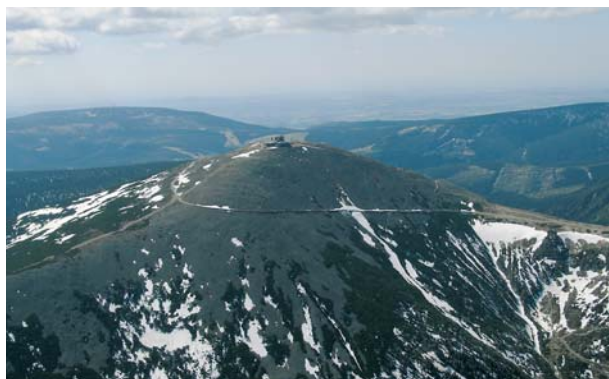
Andrzej Mańkowski

Dyrektor Wydziału
ds. Osób Niepełnosprawnych

Dolny Śląsk położony jest w południowo-zachodniej części Polski, którą charakteryzuje zmienna rzeźba terenu – góry przeplatają się z nizinami, klimat alpejski z takim, w którym dojrzewa winorośl. Ukryte górskie wodospady, rzeki oraz bagna są domem dla licznych ptactwa wodnego. To kraina dzikiej wciąż przyrody i rozwijającej się pośród niej cywilizacji. Stolica Dolnego Śląska – Wrocław, położona nad Odrą szczyci się ponad tysiącletnią tradycją. Zwany miastem stu mostów Wrocław od lat jest młodym duchem ludzi, którzy przyjeżdżają tu z całej Polski, by zasilić renomowane uczelnie. Dolny Śląsk to kolebka kultury, znana na skalę międzynarodową z festiwali: Wratislavia Cantans, Teatr Ulicznych czy Chopinowskiego w Dusznikach oraz Opery Wrocławskiej, kuszącej melomanów coraz wspanialszymi spektaklami Ewy Michnik. Poszczególne krainy Dolnego Śląska mają swój odrębny, niepowtarzalny charakter, składają się nań zabytki, kulinaria, folklor, ciekawe imprezy kulturalne i sportowo-rekreacyjne.

Żaden region Polski nie może poszczycić się takim bogactwem zamków, pałaców, klasztorów i kościołów. Być może to właśnie dlatego Dolny Śląsk był łakomym kąskiem, o który walczyli Polacy, Czesi, Niemcy, a także Austriacy. Dolnośląska kraina obfituje w wiele mrocznych legend, a podziemia, lochy i fortyfikacje pełne są szyfrów i tajemnic czekających na żądnych przygód odkrywców. Ziemia Dolnośląska obfituje w liczne minerały, oraz źródła mające dobroczynny wpływ na nasze zdrowie. Powietrze przesycone jest zapachem borów sosnowych, kwitnących wiosną rzepaków, akacji oraz lip. Pięknie jest tu o każdej porze roku – od zimy karko-

DOLNY ŚLĄSK

noskiej poprzez pełną barw bukowych lasów jesień. Na Wasze przybycie czekają dwa parki narodowe oraz wiele parków krajobrazowych. Natura obdarzyła Dolny Śląsk niepowtarzalnymi dziełami. Na szczególną uwagę zasługują przedziwne grupy skalne w Sudetach: Szczeliniec, Błędne Skały, Szlak Skalnych Grzybów w Górach Stołowych i wiele innych, magicznych miejsc godnych odwiedzenia. Człowiek jednak nie chciał przegrać z naturą i stworzył dwa wspaniałe kościoły pokoju wpisane na Światową Listę Kulturowego Dziedzictwa: w Jaworze i Świdnicy oraz Halę Stulecia, którą dla Wrocławia zaprojektował słynny Max Berg. Najczęściej odwiedzanymi miejscami na Dolnym Śląsku są: Kotlina Kłodzka słynąca ze znanych kurortów i nowoczesnych ośrodków SPA oraz Karkonosze – największe pasmo górskie Sudetów. Tysiące ścieżek górskich, przytulnych schronisk i znakomicie przygotowana baza turystyczna czekają na wędrowców. Znajdą tu coś dla siebie nawet najbardziej wymagający. W górach królują sporty zimowe, ale można uprawiać tu również mountainbike, rafting, wspinaczkę, przeprawy przez mosty linowe, bungee jumping, loty widokowe na paralotni i szybowcu. Niziny zaś kuszą licznymi szlakami rowerowymi, jazdą konną, kajakami oraz żeglarstwem.

Poszukującym kontaktu z naturą Dolny Śląsk oferuje agro oraz ekoturystykę. Malownicze, spokojne, otoczone nieskazitelną naturą gospodarstwa wiejskie są idealnym miejscem na odzyskanie sił witalnych, oderwanie się od codziennej gonitwy, wyciszenie oraz relaks. Zapraszamy na Dolny Śląsk i do Wrocławia, gdzie ratuszowy zegar wybija tylko pogodne godziny.

TRASA I

Wrocław powstał już na początku X w., kiedy na przecięciu dwóch dużych szlaków handlowych zaczęła rozwijać się osada. W kolejnym stuleciu miasto stało się największym grodem nie tylko na Śląsku, ale i w Polsce. Proces jego rozbudowy zapoczątkował w XIII w. książę Henryk Brodaty. Mając na uwadze usytuowanie Wrocławia, wyznaczył w centrum nowe miejsce przeznaczone do prowadzenia handlu. Oprócz tego przy Rynku usytuowano drugi plac, na którym odbywał się handel solą (obecnie Plac Solny). Prawa miejskie Wrocław uzyskał w 1241 r. Pod koniec XIV w. obwarowane miasto było jednym z większych w Europie, a jego obszar porównywalny był do obszaru Wiednia. Jego rozwój trwał aż do wybuchu wojny trzydziestoletniej (1618–1648 r.). Odbudowany po wojnie Wrocław funkcjonował bez zakłóceń do czasu zajęcia go przez Prusy (1741 r.). W 1742 r. zyskał on rangę miasta królewskiego. W wieku XIX nastąpił znaczny rozwój przemysłowy (zwłaszcza metalowy i spożywczy) oraz kulturalny. W 1811 r. z dawnego kolegium jezuickiego utworzono Uniwersytet Wrocławski. Pod koniec XIX w. rozpoczęto także prace nad regulacją i kanalizacją Odry oraz budowę portu miejskiego. Terytorium miasta powiększono po włączeniu do jego granic terenów podmiejskich. W roku 1910 powstał kompleks gmachów politechniki, a w trzy lata później oddano do użytku Halę Stulecia. Po I wojnie światowej po raz kolejny zostają rozszerzone granice miasta. Powstały wtedy wielkie osiedla mieszkaniowe na Sępolnie, Biskupinie, Psim Polu i Książu Małym. Po drugiej wojnie światowej zniszczenia Wrocławia – w zależności od dzielnicy – sięgnęły 75–100%. Całe miasto leżało w gruzach – zniknęła większość domów i ulic. Prace remontowe prowadzone na wielką skalę przyniosły nie tylko odbudowę zniszczeń wojennych, lecz również kolejną rozbudowę miasta, które powiększyło się o dzielnice: Zakrzów, Ołtaszyn, Muchobór, Leśnicę i Sołtysowice. Obecnie Wrocław wciąż rośnie i pięknieje dzięki nowym inwestycjom.

MIASTO WROCŁAW

Historyczna stolica Dolnego Śląska położona jest nad Odrą (w miejscu, gdzie wpływają do niej Oława, Widawa, Bystrzyca i Ślęza), w centrum Niziny Śląskiej. Perełką Wrocławia jest niewątpliwie Rynek – jeden z największych w Europie. Do najcenniejszych obiektów miasta należą także: zabudowa Ostrowa Tumskiego i Wyspy Piaskowej (XIII-XVI w.), katedra św. Jana Chrzciciela (XIII w.) z kaplicą Mariacką z XIV w. i wspaniałymi kaplicami barokowymi, kościół NMP na Piasku, a na rynku gotycki, staromiejski ratusz, zaliczany do najważniejszych zabytków gotyckiej architektury mieszczańskiej w Polsce. W pobliżu Muzeum Sztuki Mieszczańskiej znajduje się kościół Marii Magdaleny z XIV w. z XII-wiecznym portalem romańskim oraz gotycki garnizonowy kościół św. Elżbiety z wieżą o wys. 86 m, na której znajduje się taras widokowy.

Zwiedzając Wrocław nie możemy pominąć barokowego gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego, wiszącego Mostu Grunwaldzkiego – (jednego z symboli miasta), czy wpisanej na Listę UNESCO Hali Stulecia z roku 1913, bardzo odważnej i nowatorskiej konstrukcji architektonicznej. Najpopularniejszymi kamienicami są: gotycka kamieniczka Pod Żółtym Pucharem, renesansowa kamienica Pod Zieloną Dynią oraz kamieniczki Pod Żółtym Dżbanem i Pod Starą Szubienicą (charakteryzująca się trzema wystającymi wieżyczkami). Warto również zobaczyć gotycko-barokowe kamienice Pod Siedmioma Elektorami i Pod Żółtym Słońcem oraz przebudowany na styl włoski Dwór Polski.

Po zachodniej stronie Rynku, na pl. Gołębim w 2000 r. postawiono fontannę, która stała się ulubionym miejscem spotkań wielu mieszkańców. Teatry, opera, teatr muzyczny, filharmonia, liczne kluby, muzea i galerie zapewniają nieprzerwany ciąg wydarzeń artystycznych. Do atrakcji kulturalnych należy niewątpliwie: Panorama Racławicka (wykonana we Lwowie przez Wojciecha Kossaka i Jana Stykę w latach 1892-1894); jedyne w kraju Muzeum Poczty i Telekomunikacji; Muzeum Architektury i Muzeum Narodowe, które organizują szereg interesujących ekspozycji.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa A ok. 1,5 km *

RYNEK – WROCLAWSKI RATUSZ – PRĘGIERZ – DOM TOWAROWY „FENIKS” – PIERZEJE RYNKU – KAMIENICZKI JAŚ I MAŁGOSIA; BAZYLIKA ŚW. ELŻBIETY – PLAC SOLNY – POMNIK ALEKSANDRA FREDRY PRZED RATUSZEM – ul. ŚWIDNICKA – KOŚCIÓŁ ŚW. ŚW. DOROTY, STANISŁAWA I WACŁAWA – HOTEL „MONOPOL” – OPERA WROCLAWSKA – KOŚCIÓŁ BOŻEGO CIAŁA – POMNIK BOLESŁAWA CHROBREGO

Dojazd: ul. Świdnicka, Widok, Kazimierza Wielkiego
– tramwaje nr 3,6,7,10,33+,4,20,23; autobusy nr 114,120,145, 241,243,245, 247,251,253,255,257,259,C,D,K,N;
ul. Grodzka – Uniwersytet tramwaje nr 6,7

WROCLAW

Wrocław to specyficzne miasto, które w ciągu roku jest gospodarzem wielu imprez kulturalnych. Zaliczamy do nich Międzynarodowy Festiwal „Wroclavia Cantans”, Wrocławski Festiwal Jazzowy „Jazz nad Odrą” czy Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej. Kolejną znaną imprezą cykliczną jest „Wrocław Non Stop”, podczas którego indywidualni artyści i grupy artystyczne zapełniają galerie, kluby, teatry ulice, place i parki, prezentując różnorodne formy sztuki. Kilkadziesiąt wydarzeń artystycznych – koncertów, happeningów, przedstawień teatralnych, działań plastycznych i filmowych wypełnia całe miasto, integrując tutejszych mieszkańców i turystów. Organizowane są tu również: Przegląd Piosenki Aktorskiej, Międzynarodowy Festiwal Gitarowy, Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wiedeńskiej, spotkania z Piosenką Żeglarską i Muzyką Folk – Szanty we Wrocławiu. Ogromne rzesze turystów przyciągają monumentalne widowiska Opery Wrocławskiej kierowanej przez Ewę Michnik.

Informacje przydatne:

- **Centrum Informacji Turystycznej we Wrocławiu „The Meeting Point”**
czynny w godzinach 9.00–19.00 (sezon zimowy), 9.00–21.00 (sezon letni)
Rynek 14, 50-101 Wrocław, tel. 71 344 31 11
www.itwroclaw.pl, www.wroclaw-info.pl
- **Dolnośląska Informacja Turystyczna**
czynny od wtorku do soboty w godzinach 10.00–18.00
Sukiennice 12, 50-107 Wrocław, tel. 71 342 28 98
wroclaw-info@itwroclaw.pl

WROCŁAWSKI RYNEK

Wrocławski Rynek jest jednym z najpiękniejszych w Europie, nazywany często sercem Wrocławia. W średniowieczu był tu plac targowy, a obecnie jest to centralna część strefy pieszej. Rynek stanowi prostokąt o wymiarach 205 na 175 m. Jest to jeden z największych rynków staromiejских w Europie i największym ratuszem w Polsce. Zabudowę otaczającą Rynek stanowią budynki pochodzące z różnych epok historycznych. Centralną część rynku zajmuje ratusz, nowy ratusz oraz liczne kamienice i sukiennice.

Największy zabytek wrocławskiego centrum – ratusz – to wizytówka miasta. Jest późnogotycką, unikatową w skali europejskiej budowlą świecką, wzbogaconą o elementy renesansowe. Na uwagę zasługują dekoracyjne fasady i wnętrza. Zabudowę śródrynkową, obok ratusza, tworzy Przejście Żelaźnicze, Garncarskie i Sukiennice. Zabudowę wokół rynku stanowi dodatkowo 60 kamieniczek. Trasę po rynku rozpoczynamy przy wschodniej ścianie ratusza, obok pęgierza, przy którym do XVII w. wykonywano wyroki chłosty. Dziś jest umownym punktem spotkań.

RYNEK CZĘŚĆ WSCHODNIA

Podążając wzdłuż wschodniej pierzei rynku, poczynawszy od rogu ulicy Świdnickiej i Oławskiej, mijamy m.in.: numery od 29 do 41. Strona wschodnia, niegdyś określana jako Strona Zielonej Trzciny bądź Strona Zielonej Rury, znajduje się naprzeciw głównej elewacji ratusza.

- Rynek 29 Pod Złotą Koroną to miejsce gdzie stała niegdyś renesansowa kamienica Pod Złotą Koroną z 1523-1528, w 1908 r. zastąpiona domem towarowym o ukośnie wycofanej linii zabudowy, któremu w latach 50. XX w. przydano nieproporcjonalną pseudohistoryczną elewację nawiązującą do pierwotnej.
- Rynek 30 kamienica Stary Ratusz
- Rynek 31-32 dom towarowy braci Barasch (obecnie Feniks) projektu Georga Schneidera, secesyjny z 1904 r.
- ul. Kurzy Targ z widokiem na kościół Marii Magdaleny i Mostek Czarownic (kładka pomiędzy wieżami kościoła),
- Rynek 33 dawny bank E. Heimana z 1794 r.
- Rynek 34 kamienica Pod Złotą Gwiazdą
- Rynek 38 Pod Złotą Kotwicą
- Rynek 39-40 dom towarowy firmy Louis Lewy projektu Leona Schlesingera z 1904 r.
- Rynek 41 kamienica Pod Złotym Psem powstała dopiero w 1994 według projektu Macieja Małachowicza jako ostatni zrekonstruowany dom w rynku.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

Płyta wrocławskiego Rynku, mimo, że znacznie bardziej dostępna niż np. ta w Brukseli, Świdnicy, czy pl. Zamkowy w Warszawie, zyska dodatkowe udogodnienia. Do 2015 roku (już w 2014 pierwsza część prac), powstanie trakt pomiędzy chodnikiem, a latarniami dookoła Rynku, ułatwiający poruszanie się w-skersom, rodzicom z dziećmi w wózkach, osobom o kulach, czy paniom w butach na wysokim obcasie. Kompromis, godzący interesy wielu grup społecznych – w tym osób z różną niepełnosprawnością. Te działania to efekt inicjatywy jaką podjął, przy wsparciu Prezydenta Wrocławia – Rafała Dutkiewicza, rzecznik miasta Wrocławia ds. Osób Niepełnosprawnych – Bartłomiej Skrzyński, wspólnie z Departamentami UM Wrocławia i jednostkami miejskimi analizując i konsultując różne rozwiązania ze środowiskiem – służące zwiększeniu powszechnej dostępności.

I Trasa A ok. 1,5 km *

RYNEK CZĘŚĆ PÓLNOCNA

Mijając ulicę Wita Stwosza i Kuźniczą, przechodzimy na północną pierzeję rynku. Strona północna (numery 42 do 60), dawniej określana jako Strona Targu Łakoci, znajdują się tu m.in. trzy domy towarowe zbudowane według projektów biura Schlesinger i Benedict w pierwszej dekadzie XX w. pod numerami 48, 49 i 50. Również tutaj duża część kamienic to powojenne swobodne rekonstrukcje.

- Rynek 42 Apteka Pod Podwójnym Złotym Orłem
- Rynek 43 kamienica Pod Złotym Pelikanem
- Rynek 44 kamienica Pod Złotym Jeleniem do XVII w. zwana Apteką Targu Łakoci
- Rynek 46 oryginalny zabytek barokowy
- Rynek 47 Szwedzka Sień
- Rynek 48 kamienica Pod Głową św. Jana nazywana tak od rozebranej w poł. XIX w. wcześniejszej kamienicy. Obecnie znajduje się tu wczesno modernistyczny dom towarowy z 1908 r. dziś Empik

Kilka metrów dalej przy restauracji Pizza Hut na chodniku mały krasnal obżartuch – jeden z ponad stu znajdujących się na terenie miasta (szlak krasnali wrocławskich).

- Rynek 51 kamienica Pod Złotym Półksiężycem
- Rynek 52 kamienica Pod Złotą Kotwicą – zachowała się we wnętrzu renesansowa kolumna
- Rynek 54 kamienica Pod Morwą
- Rynek 58 kamienica Pod Złotą Palmą neorenesansowy dom towarowy z pocz. XX w. na miejscu dwóch wcześniejszych kamienic.

Północno-zachodni narożnik Rynku zajmują maleńkie dawne domki altarystów (opiekunów ołtarza), połączone łąkiem bramnym, żartobliwie nazywane Jasiem i Małgosią. Znajduje się tam siedziba Towarzystwa Miłośników Wrocławia i Dom Miedzio-rytnika. W głębi za kamieniczkami bazylika św. Elżbiety. Tuż za kamieniczkami Jaś i Małgosia w kierunku ul. św. Mikołaja znajdują się kolejne 2 krasnale i wejście do świata wrocławskich krasnali.

RYNEK CZĘŚĆ ZACHODNIA

Dalej dochodzimy do zachodniej pierzei Rynku przy placu zwanym Gołębim (od 1741 do 1945 r. Paradeplatz, (tu stał pomnik Wilhelma II, na którym dziś znajduje się m.in. nowoczesna fontanna wzniesiona w 2000 r. i nazwana na cześć prezydenta miasta i pomysłodawcy Bogdana Zdrojewskiego – Zdrojem).

Zachodnia strona Rynku, zwana Stroną Siedmiu Elektorów, posiada najwięcej zachowanych oryginalnych zabytków – renesansowych i manierystycznych kamienic na zrębie gotyckim, gdyż II wojnę światową przetrwała prawie nieuszkodzona. Kamienice tej strony posiadają bardzo głębokie działki (240 stóp), sięgające do ul. Kiełbaśniczej, gdyż należały niegdyś do patrycjuszy wrocławskich.

- Rynek 1 Budynek pochodzi z czasów secesji (1907),
- Rynek 2 kamienica Pod Gryfami Szczególnie wartościowa, z wysokim manierystycznym szczytem, najokazalsza w Rynku.
- Rynek 4 Pod Złotym Orłem
- Rynek 5 kamienica Dwór Polski
- Rynek 6 kamienica Pod Złotym Słońcem
- Rynek 7 kamienica Pod Błękitnym Słońcem ze względu na problemy własnościowe długo niszczała i dopiero w końcu lat 90. została odremontowana, a jej dziedziniec nakryty został szklanym dachem (Pasaż pod Błękitnym Słońcem).
- Rynek 8 kamienica Pod Siedmioma Elektorami zwraca uwagę ze względu na bogate zdobienia malarstwem iluzjonistycznym, zrekonstruowane w początku lat 90.

W miejscu kamienic 9 do 11 powstał w 1931 roku, według projektu Heinricha Rumpa, do dziś budzący kontrowersje wysoki budynek biurowy (obecnie siedziba Banku BZ WBK).

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa A ok. 1,5 km *

PLAC SOLNY

W południowo-zachodnim narożniku mijamy Plac Solny. Obecnie jest to jeden z reprezentacyjnych wrocławskich placów. To dawny rynek pomocniczy Starego Miasta. Ma kształt regularny, kwadratowy, wytyczony na południowy wschód od Rynku. pl. Solny miał pierwotnie wymiary 84,5 na 94 m Powstał prawdopodobnie w czasie ponowionej po najeździe mongolskim lokacji miasta z 1242 r. Był określany jako Polnische Markt (Targ Polski), Salzring (Rynek Solny) albo Salzplatz (pl. Solny). W 1827 r. ustawiono na nim pomnik feldmarszałka Gebharda Leberechta Blüchera, a plac nazwano Blücherplatz. Po II wojnie światowej wrócono do nazwy historycznej a pomnik zburzono. Przestrzeń placu jest niezabudowana. Połowę pierzei południowej placu zajmuje klasycystyczny gmach Starej Giełdy projektu Carla Ferdinanda Langhansa z 1822 roku, ponadto znajdują się tam jeszcze trzy kamienice. Po wschodniej stronie znajduje się m.in. dawny dom towarowy z pocz. XX w.

Na najbardziej zróżnicowaną ścianę północną składa się narożny z Rynkiem wieżowiec zbudowany w latach 1930–1932 wg projektu Heinricha Rumpa, budynek dawnej apteki Pod Murzynem (Pod Maurerem), przebudowany w 1928 r. przez Adolfa Radinga w stylu modernistycznym (obecnie redakcja lokalna Gazety Wyborczej) oraz dwie kamienice: barokowa z około 1700 roku i historyzująca. Pierzeja zachodnia jest bardzo swobodną rekonstrukcją stanu z około 1800 r. dokonaną w po II wojnie światowej.

Na placu tradycyjnie od lat znajduje się stylizowany targ kwiatowy. W ostatnich latach XX wieku zbudowano na placu iglicę (projekt Adama Wyspiańskiego nawiązujący do Iglicy stojącej od 1948 r. przy Hali Stulecia) oraz fontannę pomiędzy pawilonami kwaciarek.

RYNEK CZĘŚĆ POŁUDNIOWA

Spod Starej Giełdy kierujemy się na pierzeję południową rynku. Nośła ona nazwę Strony Złotego Pucharu, a wcześniej Przy Starej Szubienicy, jej zabudowa stanowi w znacznym stopniu swobodną rekonstrukcję z okresu powojennego (z lat 1952-1960). Duża część budynków to dawne secesyjne lub modernistyczne domy towarowe, ukryte za pseudohistoryczną elewacją. Kamienice godne oglądnięcia to:

- Rynek 12 elewacja odbudowana w uproszczonej formie, została zrekonstruowana w 2006 r.
- Rynek 13 budynek stanowi ciekawy przykład secesji z 1903 r.
- Rynek 14 mieści centrum informacji turystycznej
- Rynek 16 powstała w 1822 r. w wyniku przebudowy renesansowej kamienicy
- Rynek 18 Apteka pod Ratuszem barokowa
- Rynek 19 kamienica Pod Starą Szubienicą
- Rynek 22 kamienica Pod Złotym Dzbanem fasadę odtworzono według stanu z 1822 r.
- Rynek 23 kamienica Pod Zieloną Dynią odbudowana w stylu renesansowym
- Rynek 25 secesyjny dawny dom handlowy firmy Stein & Kosłowski z 1906 r.
- Rynek 26 kamienica Pod Złotym Pucharem
- Rynek 27-28 secesyjna kamienica na miejscu dwóch wcześniejszych

Akcentem kończącym spacer po rynku może być wizyta w Piwnicy Świdnickiej, znajdującej się w podziemiach ratusza. Personel pomaga wózkowiczom, a toalety dostosowane są dla osób niepełnosprawnych. Warto podejść pod pomnik hr. Aleksandra Fredry, a potem, tuż przy wejściu do tzw. Starego Ratusza zobaczyć 3 krasnoludki z niepełnosprawnościami (W-skersa, Ślepaka i Tyflokrasnala). Obok skrzatów stoi miniaturka wrocławskiego Ratusza, z tablicami w alfabecie Braille'a. Krasnale i miniaturki (Ratusza i Katedry) to efekt kampanii „Wrocław bez barier”. Opuśczaemy Rynek jedną z najstarszych części Wrocławia – ulicą Świdnicką. Tuż przy poczcie, przy wielkich kulach kolejne krasnale.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa B ok. 1,5 km *

TRASA B: RYNEK – ul. KUŹNICZA –
OSSOLINEUM – MOST UNIWERSYTECKI –
MOST POMORSKI – ELEKTROWNIA WODNA –
ul. ODRZAŃSKA – KOŚCIÓŁ ŚW. ELŻBIETY

Dojazd: ul. Szewska tramwaje nr 6,7

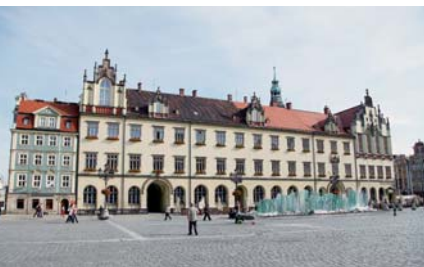

Zwiedzanie rozpoczynamy w Ryнку pod pęgierzem. Stąd kierujemy się, mijając po prawej stronie dom handlowy Feniks, niegdyś własność braci Barasch, a po lewej ratusz w stronę ul. Kuźniczej, która w XIII wieku łączyła Rynek z ówczesnym zamkiem. Jego miejsce zajmuje dziś główny gmach Uniwersytetu Wrocławskiego. Po drodze pierzeja wschodnia Ryńku i kamienice m.in. Pod Żółtą Gwiazdą, Pod Żółtą Kotwicą i Pod Żółtym Psem.

Idąc ul. Kuźniczą mijamy po lewej stronie ul. Igielną. Warto zwrócić uwagę na stojącą naprzeciw niej kamienicę Pod Żółtym Hełmem. Przecinamy ul. Kotlarską, ul. Nożowniczą, po prawej stronie znajduje się budynek Muzeum Mineralogicznego. Zbliżając się do ul. Uniwersyteckiej po prawej stronie wzrok przyciąga kawiarnia Art Cafe Kalambur. Otwarta została na pamiątkę teatru studenckiego Kalambur, którego scena pod koniec lat 50 XX w. mieściła się właśnie w kamienicy przy ul. Kuźniczej 29. Naprzeciwko na skrzyżowaniu z ul. Uniwersytecką mieści się „Dom Pod Zieloną Dynią i Dwoma Polakami”.

Po drugiej stronie ulicy promienie słoneczne odbija nowoczesny budynek wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego. Dochodzimy do placu Uniwersyteckiego, przy którym mieszczą się kolejno od ul. Kuźniczej dawny Konwikt św. Józefa, obecnie Muzeum Antropologiczne, dalej barokowy kościół Uniwersytecki przylegający do głównego gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego. Na środku placu Fontanna Szymierza, a za nią główne wejście do Uniwersytetu (Aula Leopoldina).

Skracamy w prawo i udając się wzdłuż kościoła Uniwersyteckiego dochodzimy do zabudowań Muzeum im. Ossolińskich (dawny klasztor Kawalerów Czerwonego Krzyża). Jedyne cienki mur oddziela od ulicy piękny zakątek, jakim jest barokowy Ogród Ossolińskich. ul. Szewską wzdłuż Ossolineum dochodzimy do ul. Grodzkiej i udając się w lewo brzegiem Odry możemy podziwiać barokową fasadę Uniwersytetu. Po

prawej stronie mijamy Most Uniwersytecki, następnie Most Pomorski, za którym widać elektrownię wodną. Skręcamy w lewo w ul. Odrzańską, która prowadzi z powrotem do Rynku. Nie można przegapić znajdujących się na niej Jatek – renesansowych kamieniczek mieszczących się przy ulicy, na której niegdyś handlowano mięsem. Dziś mieszczą się tu liczne galerie sztuki, sklepy artystyczne. Kilka kroków dalej swoim majestatem zachwyca kościół św. Elżbiety – garnizonowy. Obok niego bramę do rynku stanowią kamieniczki Jaś i Małgosia.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

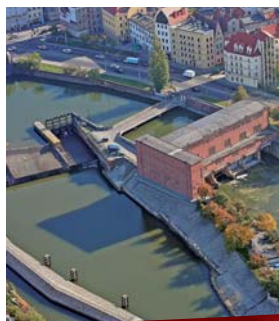
I Trasa C ok. 1,6 km *

TRASA C: RYNEK – ul. ŚW. MIKOŁAJA –
ul. RZEŹNICZA – ARSENAŁ – ul. ŚW. MIKOŁAJA
– pl. JANA PAWŁA II – ul. RUSKA – pl. SOLNY –
RYNEK

Dojazd: jak w trasach A, B

Nasz spacer po Starym Mieście kontynuujemy spod kamieniczek Jaś i Małgosia i ul. Św. Mikołaja wychodzimy z rynku. Po prawej stronie kościół św. Elżbiety z wysoką wieżą, z której rozpościera się wspaniały widok na Rynek i okolicę. Przecinamy ul. Kiełbaśniczą i skręcamy w prawo w ul. Rzeźniczą, przy której mieści się Wrocławski Teatr Współczesny. Dochodzimy do ul. Grodzkiej i na wprost widzimy budynki elektrowni wodnej. Kierujemy się w prawo w stronę przejścia dla pieszych, które znajduje się na skrzyżowaniu ulicy z Mostem Pomorskim. Teraz idąc brzegiem Odry możemy z bliska przyjrzeć się zabudowaniom elektrowni, za którą w oddali widać Most Sikorskiego. Ulica Grodzka przechodzi w ul. Nowy Świat, a my podążamy do oddalonego o kilkadziesiąt metrów od głównej ulicy Arsenau. Idąc dalej ul. Nowy Świat dochodzimy do skrzyżowania z ul. Św. Mikołaja. Skręcamy w prawo, mijamy szereg bloków mieszkalnych, z którymi w cieniu drzew ukryty jest prawosławny sobór Narodzenia Przenajświętszej Bogurodzicy, dawniej kościół pod wezwaniem św. Barbary.

Dochodzimy do pl. Jana Pawła II. Tu warto poświęcić kilka minut, aby zobaczyć wspaniałą fontannę alegorię Walki i Zwycięstwa, za nią Urząd Stanu Cywilnego, który położony jest nad jednym z kanałów fosi miejskiej. Po drugiej stronie ulicy Akademia Muzyczna. W stronę Rynku wracamy ul. Ruską, stanowiącą niegdyś, podobnie jak ul. Św. Mikołaja jedną z głównych dróg komunikacyjnych Wrocławia. Warto przyjrzeć się odrestaurowanym kamieniczkom. Przechodzimy przez przejście dla pieszych przecinając ul. Kazimierza Wielkiego i dalej ul. Ruską dochodzimy do pl. Solnego, gdzie przy fontannie otoczonej kwaciarniami kończymy nasz spacer.

Informacja turystyczna:
tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85
www.wroclaw-info.pl

I Trasa D ok. 2,5 km *

PANORAMA RACŁAWICKA – PARK JULIUSZA SŁOWACKIEGO –
 MUZEUM ARCHITEKTURY – WZGÓRZE PARTYZANTÓW –
 POMNIK KOPERNIKA – TEATR LALEK – OPERA WROCŁAWSKA –
 POMNIK BOLESŁAWA CHROBREGO – PODWALE –
 DWORZEC ŚWIEBODZKI – pl. JANA PAWŁA

Dojazd: Urząd Wojewódzki tramwaje nr 2,4,10,33+,0L,0P,
 autobusy nr 145,146,149,240,241,246,250,253,255,A,D,N

OD PANORAMY RAĆŁAWICKIEJ DO PLACU JANA PAWŁA II

Wycieczkę po wrocławskich plantach rozpoczynamy przy Panoramic Raćławickiej, w której znajduje się słynny obraz W. Kossaka i J. Styki. Spacerem przez Park Słowackiego dochodzimy do Muzeum Architektury, dawnego gotyckiego klasztoru Bernardynów. Mając po lewej stronie centrum handlowe Galerię Dominikańską, po prawej mijamy zabudowania klasztoru Dominikanów i kościół św. Wojciecha. Okrążamy Galerię Dominikańską i podziemnym przejściem oławskim przechodzimy na drugą stronę ulicy. W cieniu drzew idziemy prawym brzegiem fosy miejskiej (Promenada Staromiejska, za którą przy ul. Podwale mieści się Konsulat Generalny Republiki Federalnej Niemiec. Ścieżka zaprowadzi nas aż na Wzgórze Partyzantów, na którym przy ul. Piotra Skargi znajduje się Bastion Sakwowy zwany przez Wrocławian Redutą. Przejściem dla pieszych przecinamy ul. P. Skargi i dalej podążamy ul. Teatralną, po lewej stronie mijamy pomnik Mikołaja Kopernika, kawałek dalej po prawej dawną Łażnię Miejską i dochodzimy do Ogrodu Staromiejskiego. Warto przejść się jego alejkami i zobaczyć fontannę z piaskowca z figurą „Chłopca z Łąbędziem”, scenę letnią Teatru Lalek, plac zabaw, piękną wolierę z egzotycznymi ptakami z Miejskiego Ogrodu Zoologicznego, jak również elektryczną karuzelę z ręcznie malowanymi wizerunkami wrocławskich zabytków.

Tuż obok parku mieści się Wrocławski Teatr Lalek, który mijamy i wychodzimy na promenadę staromiejską, przy której znajduje się kościół Bożego Ciała, a po przekątnej w głębi Opera Wrocławska na ul. Świdnickiej. Po drugiej stronie Galeria Renoma, a za nią pl. Tadeusza Kościuszki. Na promenadzie mijamy pomnik Bolesława Chrobrego na koniu i udajemy się lewym brzegiem fosy ul. Podwale. Mijamy po lewej stronie budynek Komendy Wojewódzkiej Policji, dalej gmach sądu i prokuratury i dochodzimy do Placu Orłąt Lwowskich, przy którym mieści się Dworzec Świebodzki – najstarszy z trzech dworców kolejowych we Wrocławiu, którego infrastruktura zachowała się aż do dzisiaj. Udając się w prawo ul. Podwale wzdłuż fosy mijamy dwie kładki, którymi można przejść na tereny rekreacyjne, dostać się do dzielnicy czterech wyznań. My tymczasem podążamy w stronę pl. Jana Pawła II mijając po lewej stronie konserwatorium muzyczne. Nasz spacer kończymy przy fontannie Samsona walczącego z lwem (alegoria Walki i Zwycięstwa).

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa E ok. 1,4 km *

DZIELNICA 4 WYZNAŃ: pl. JANA PAWŁA – WŁODKOWICA – (SYNAGOGA POD BIAŁYM BOCIANEM) – pl. WOLNOŚCI – ul. KAZIMIERZA WIELKIEGO – ZAMEK KRÓLEWSKI – KOŚCIÓŁ EWANGELICKI – ul. GEPPERTA – pl. SOLNY – RYNEK

Dojazd: pl. Jana Pawła II tramwaje nr 3,0L,10,14,20,23,24,31+, 32+,33+ autobusy nr 103,122,127,132,142,144,240,243,245,250,253,435,702

Trasę po wrocławskiej dzielnicy czterech wyznań rozpoczynamy z pl. Jana Pawła II przy Fontannie alegorii Walki i Zwycięstwa. Za nią po prawej stronie wśród drzew mieści się Urząd Stanu Cywilnego, który mijamy i skręcamy w prawo w ul. Włodkowica. Po prawej ul. św. Antoniego, a w głębi po prawej stronie kościół pw. św. Antoniego z Padwy. Po kilku minutach marszu ul. Włodkowica dochodzimy do tunelu po lewej stronie ulicy i wchodzimy na dziedziniec przed Synagogą pod Białym Bocianem. Dochodząc ul. Włodkowica do skrzyżowania z ul. Krupniczą po prawej stronie mieści się siedziba klubu sportowego Gwardia Wrocław, niegdyś gmach Nowej Giełdy, po lewej stronie odnowiona w stylu neogotyckim kamienica Platon i na rogu restauracja Impresa (dostępna dla wózkówwiczów na parterze). Na przeciwko powstaje Narodowe Forum Muzyki. Skręcamy w lewo i ul. Krupniczą dochodzimy do ul. Kazimierza Wielkiego. Na wprost widać imponujący budynek Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego (ul. Szajnochy). Udajemy się w prawo ul. Kazimierza Wielkiego i tuż za rogiem możemy zatrzymać się i spojrzeć na kościół ewangelicki pw. Opatrzności Bożej. Kilka kroków za nim mieści się Pałac Królewski – obecnie Muzeum Miejskie.

Przechodzimy na drugą stronę ulicy, gdzie na wprost znajduje się budynek oddziału PKO BP, a nieopodal u styku ulic Szajnochy i Gepperta – gmach Starej Giełdy. Ul. Gepperta dochodzimy do pl. Solnego i dalej do Rynku, gdzie kończymy naszą trasę.

I Trasa F ok. 1,2 km *

RYNEK – KOŚCIÓŁ ŚW. MARII MAGDALENY – KATEDRA ŚW. JAKUBA – pl. BISKUPA NANKIERA – WYSPA NA PIASKU – BULWAR PIOTRA WŁOSTOWICA – OSTRÓW TUMSKI – KOŚCIÓŁ ŚW. KRZYŻA – KATEDRA ŚW. JANA CHRZCICIELA

Dojazd: ul. Świdnicka, Widok, Kazimierza Wielkiego – tramwaje nr 3,6,7,10,33+,4,20,23; autobusy nr 114,120,145,241, 243,245,247,251,253,255,257,259,C,D,K,N; ul. Grodzka – Uniwersytet tramwaje nr 6,7

Zwiedzanie najstarszej części Wrocławia rozpoczynamy w Ryнку pod pręgierzem. Mijając po prawej stronie Feniks, niegdyś dom towarowy braci Barasch, ul. Kurzy Targ dochodzimy do polskokatolickiej katedry św. Marii Magdaleny (po prawej skwer z fontannami). Podążamy dalej ul. Szewską do kościoła św. Macieja i skręcamy przy nim w prawo w ul. Nankiera. Mijamy po lewej gimnazjum i liceum sióstr Urszulanek, które przylega do grekokatolickiej katedry św. Wincentego i św. Jakuba. Skręcamy w prawo w ul. Jodłową i wychodzimy na pl. Nowy Targ. Można tu miło spędzić czas siedząc na ławce lub odpocząć w cieniu drzew. Ulicą Piaskową z pl. Nowy Targ zmierzamy dalej w kierunku Ostrowa Tumskiego, na który wchodzimy przez Most Piaskowy, mijając po prawej stronie Halę Targową, a po lewej Instytut Filologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Przechodząc przez Most Piaskowy, a później Bulwarem Piotra Włostowica (po lewej Oddział Biblioteki UWr i kościół NMP na Piasku), warto zatrzymać się na chwilę – roztacza się stąd wspaniały widok na Odrę i zabytki Ostrowa Tumskiego. Dochodzimy do Mostu Tumskiego i skręcamy w prawo na most. Przy moście na brzegu wyspy Piasek stoją dwie figury – św. Jadwigi po lewej i św. Jana Chrzciciela po prawej stronie. Warto wspomnieć, że Most Tumski to miejsce często odwiedzane przez młode pary i zakochanych, którzy do mostu przypinają wygrawerowane imionami kłódki, jako symbol nierozzerwalności ich związku. Po lewej stronie za mostem mieści się kościół św. Piotra i Pawła, a za nim kościół św. Krzyża i św. Bartłomieja. Przed kościołem pomnik św. Jana Nepomucena. W prawo przez budynek warto wejść do Ogrodów Biskupich. Główną aleją dochodzimy do jednego z najwspanialszych zabytków Wrocławia – katedry św. Jana Chrzciciela. Mając ją po prawej stronie dochodzimy do małego kościółka św. Idziego, a dalej po prawej Brama Kluskowa. Tu mieści się Muzeum Archidiecezjalne. Przechodzimy pod Bramą Kluskową i docieramy do Ogrodu Botanicznego. Tu kończymy spacer.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa G ok. 4–6 km *

ODRĄ WOKÓŁ WROCŁAWIA
(OK. 4 – 6 KM STATKIEM SPACEROWYM)

Dojazd: Hala Targowa tramwaje 8,9,11,17,23, autobusy nr 251,259

REJS PO ODRZE

Jedną z atrakcji turystycznych dla odwiedzających Wrocław jest rejs po Odrze. Przed wojną Wrocław słynął z zagospodarowania miejskiego węzła wodnego, nie tylko do celów transportowych, komunikacyjnych, ale również turystycznych. Stosunkowo niedawno władze miasta podjęły szereg działań prowadzących do renowacji i udostępnienia odwiedzającym szlaku Odry biegnącego nieopodal największych zabytków Wrocławia. Dostępnych jest kilka sposobów zwiedzania Wrocławia rzeką. Pierwszy z nich to wspomniany rejs statkiem po Odrze. Do wyboru mamy kilka statków cumujących w oznaczonych punktach zlokalizowanych m.in. przy Ostrowie Tumskim, Hali Targowej, Przystani Zwierzynieckiej. Na tablicach informacyjnych można znaleźć rozkład godzinowy rejsów, a około 15 min. przed wypłynięciem zaopatrzyć się w bilet. Wszystkie informacje dostępne są również na stronie internetowej Żeglugi Pasażerskiej we Wrocławiu. Przykładowa trasa rejsu biegnie spod Hali Targowej (Bulwar X. Dunikowskiego).

Wypożyczenie Kajaków: Zatoka Gondoli

ODRĄ WOKÓŁ WROCŁAWIA

Jeszcze przed odcumowaniem możemy podziwiać piękną panoramę Ostrowa Tumskiego, a więc Most Piaskowy, wyspę Piasek, na niej oddział Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego, za nim kościół NMP na Piasku. Dalej Most Tumski, kościół św. Piotra i Pawła oraz wieże katedry św. Jana Chrzyciela. Tuż nad brzegiem Odry pałac biskupi. Po drugiej stronie rzeki Park Juliusza Słowackiego, Wzgórze Polskie i Muzeum Narodowe. Przepływamy pod Mostem Pokoju, za którym po prawej stronie Odry mieści się Urząd Wojewódzki, a po lewej nowo wybudowany gmach Biblioteki Uniwersytetu Wrocławskiego, Instytuty Chemii, Informatyki i Dziennikarstwa. Przed nami Most Grunwaldzki, za nim po prawej stronie dopływ rzeki Oławy, a w oddali wieża ciśniń. Po obu stronach rzeki mieszczą się na tym odcinku naszej trasy kampusy akademickie Politechniki Wrocławskiej, które łączy biegnąca nad Odrą kolejka linowa zwana Polinką. Oddalamy się od centrum miasta, a przed nami po lewej stronie, kanał prowadzący do śluzy Szczytniki, dalej jaz, a za nim przystań portowa przy moście Zwierzynieckim. Rejs można przedłużyć za Ogród Zoologiczny, w kierunku Wyspy Opatowickiej i Śluzy Bartoszowice.

Alternatywną propozycją obejrzenia Wrocławia z perspektywy Odry jest wypożyczenie kajaków, jak również rejs motorówką, którą można przepłynąć pomiędzy wyspami Ostrowa Tumskiego. Rejs po Odrze jest atrakcją w pełni dostępną dla osób starszych, niepełnosprawnych i wózkowiczów. Obsługa statku jest gotowa udzielić wszelkiej pomocy przy wejściu i wyjściu ze statku, jak również podczas rejsu.

Informacja:

tel. 71 328 36 18, 609 200 867

www.statekpasazerski.pl

I Trasa H *

Dojazd: Przystanek Opera (pl. Teatralny)
tramwaje nr 6, 7, 17,
autobusy nr 251, 259, przystanek ul. Świd-
nicka – Kazimierza Wielkiego patrz trasa I A,
samochód (parkingi przy operze)

W OPERZE WROCŁAWSKIEJ

Start: ul. Świdnicka – Wrocław budynek Opery.

Zabytkiem, którego nie można przeoczyć będąc we Wrocławiu jest Opera Wrocławska. Zlokalizowana jest w centrum miasta przy ul. Świdnickiej, blisko innych atrakcji turystycznych Wrocławia, bogatej bazy hotelowej i gastronomicznej. To nie tylko wspianały pod względem architektury gmach, utrzymany w stylu klasycystycznym, ale jeden z największych i najbardziej znaczących teatrów operowych w Polsce. W repertuarze znajdują się dzieła zarówno operowe, baletowe od klasyki po dzieła współczesne, jak również superprodukcje – spektakle przygotowywane w niekonwencjonalnych przestrzeniach miejskich, dla wielotysięcznej widowni, z wykorzystaniem monumentalnych dekoracji i efektów specjalnych. Do największych superprodukcji zaliczają się m.in. Otello, Skrzypek na dachu, Turandot zrealizowany na Stadionie Olimpijskim czy też Poławiacze Perła w Hali Stulecia. Opera przygotowuje w sezonie letnim również wiele pokazów plenerowych.

Widok Opery z zewnątrz to dopiero przedsmak tego, co możemy podziwiać w środku. Kunsztownie zdobiony hol wejściowy, korytarze, foyer – Sala Kryształowa – najbardziej reprezentacyjna z sal opery, a przede wszystkim widownia i scena sprawiają, że jest to miejsce prawdziwie wytworne. Odbywają się tu nie tylko spektakle operowe, ale również liczne prestiżowe bankiety, gale, konferencje, sympozja czy bale. Budynek Opery jest przystosowany do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych czy wózkowiczów. Wyposażony jest w podjazdy, windę, a pracownicy opery zostali przeszkoleni w zakresie pomocy i opieki nad osobami niepełnosprawnymi. Dzięki temu opera otwarta jest zarówno na indywidualnych gości wózkowiczów, jak i grupy zorganizowane, wybierające atrakcyjne dla siebie spektakle.

Informacja turystyczna:

Opera Wrocławska, ul. Świdnicka 35, 50-066 Wrocław
tel. 71 370 88 00, www.opera.wroclaw.pl

I Trasa I ok. 2,5 km *

Dojazd: przystanek Hala Stulecia
(ul. Wróblewskiego)
tramwaje nr 1,2,4,10;
autobusy nr 145,146,253,255

HALA STULECIA

Budowla – Pomnik Historii – Hala Stulecia (Hala Ludowa) – jedno z ważniejszych dzieł architektury światowej XX w. Hala powstała na początku XX w. według projektu wrocławskiego architekta Maksa Berga. Prace nad budową kolosa rozpoczęły się z polecenia pruskiego króla Fryderyka Wilhelma II już w 1911 r. Dwa lata później – w 1913 r. – przy okazji Wystawy Stulecia, upamiętniającej zwycięstwo sprzymierzonych wojsk Austrii, Rosji, Prus i Szwecji nad armią Napoleona w bitwie pod Lipskiem (1813 r.), uroczystie oddano Halę Stulecia do użytku. Po II wojnie światowej hala była gospodarzem Wystawy Ziem Odzyskanych. Wtedy też (1948 r.) ówczesne władze zmieniły nazwę obiektu na Halę Ludową. 13 lipca 2006 r. obiekt został wpisany (pod nazwą Hala Stulecia) na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Hala ma 42 m wysokości, a nakrywająca ją kopuła 67 m średnicy. Maksymalna szerokość wnętrza wynosi 95 m, a dostępna powierzchnia 14 tys. m². Oprócz wystaw i przedsięwzięć na mniejszą skalę, jest miejscem wielkich masowych imprez. W zabytkowych wnętrzach odbywają się ponadto imprezy targowe oraz monumentalne przedstawienia operowe. Przez kilka sezonów rozgrywano tu mecze koszykarskiej ekstraklasy drużyny Śląska Wrocław. 31 maja 1997 r. w czasie szóstej wizyty w Polsce Jan Paweł II poprowadził w Hali Ludowej modlitwę ekumeniczną w ramach kongresu eucharystycznego.

OGRÓD JAPOŃSKI

Ogród Japoński położony jest w Parku Szczytnickim przy ul. Mickiewicza, w sąsiedztwie Hali Stulecia. Ogród Japoński jest jednym z nielicznych śladów po Wystawie Światowej z 1913 r., jakie pozostały we Wrocławskim Parku Szczytnickim. Przygotowany i urządzony przez największego wówczas japonistę-entuzjastę, hrabiego Fritza von Hochberga i przy udziale japońskiego ogrodnika Mankichi Arai, był perłą wystawy. Po pokazie został zlikwidowany ze względu na wypożyczenie elementów i prowizoryczny charakter większości budowli (pawilon herbaciarni, trejaże, pergole). Zachowały się natomiast ścieżki, kształt stawu oraz południowa część ogrodu z jej pagórkowatym krajobrazem, ciekami wodnymi i roślinnością. Od 1996 r., przy udziale specjalistów japońskich z miasta Nagoya (ogrodników, architektów aranżacji kamiennych itd.), rozpoczęto prace rewaloryzacyjne.

Dzisiejszy Ogród Japoński (w obecnym kształcie otwarty w maju 1997 r.) spełnia wymogi japońskiej sztuki ogrodowej. Do ogrodu prowadzi ozdobna brama główna. Po jej przekroczeniu szeroka aleja kieruje zwiedzających do centralnej części i jednocześnie największej atrakcji ogrodu – pięknego, zwieńczonego ozdobnym dachem mostu spinającego dwa brzegi stawu. Tam łączą się dwie kaskady wodne: „żeńska” (onna daki), z której woda spływa łagodnie, powoli oraz „męska” (otoko daki) – gwałtowna kurtyna wody. Część południowa ogrodu z domkiem-pawilonem typu Sukija oraz strzyżonymi żywopłotami i fragmentem ogrodu kamienno-trawiastego, nawiązuje do japońskich ogrodów przydomowych.

HALA STULECIA – OGRÓD JAPOŃSKI – ZOO

Spacer proponujemy rozpocząć z jednego z kilku parkingów lub z przystanku MPK (tramwajowy) – Hala AISEC. Stąd przy wytwórni Filmów Fabularnych pomiędzy halą AISEC kierujemy się do Hali Stulecia (zabytek wpisany na listę UNESCO) dzieło wybitnego architekta Maksa Berga. Po drodze Iglica. Aby zwiedzić halę, należy podejść do kasy, a następnie wejściem bocznym od centrum konferencyjnego wejść do środka. Godna polecenia jest wystawa multimedialna dotycząca budowy obiektu.

Po zwiedzeniu hali kierujemy się na pergolę. Tu od wiosny do jesieni odbywają się po zmroku pokazy nowej fontanny multimedialnej. Po przeciwnej stronie pergoli znajduje się Ogród Japoński, który jest częścią Parku Szczytnickiego. Warto tam zajrzeć, zwłaszcza, że spora część ogrodu jest udostępniona dla wózkowiczów. W Parku Szczytnickim za Ogrodem Japońskim jest drewniany kościółek, a dalej przy ul. M. Kopernika Obserwatorium Astronomiczne Uniwersytetu Wrocławskiego. Naprzeciwko Hali Stulecia po drugiej stronie ul. Wróblewskiego znajduje się Miejski Ogród Zoologiczny. To jeden z najstarszych i najpiękniejszych ogrodów w Europie.

Wrocławskie ZOO jako pierwsze w Polsce posiada ścieżkę z audiodeskrypcją. Wystarczy bezpłatnie wypożyczyć tablet w Punkcie Obsługi Klienta i uruchomić nawigację. Program jak po sznurku, dzięki informacji głosowej, oprowadzi trasą rodzinną po ZOO. Aplikację z audiodeskrypcją zwierząt można też ściągnąć na telefony z systemem android ze strony www.zoo.wroc.pl.

Informacja turystyczna:

tel. 71 344 31 11, 71 342 01 85

www.wroclaw-info.pl

I Trasa J (6 dni ok. 135 km)**

Autor i organizator: Bohdan Krakowski

(6 etapów z biwakami w: Wałach k. Brzegu Dolnego, Lubiążu, Ścinawie, Chobieni (gm. Rudna) i Wietszycach (gm. Pęcław)

Jest to Ogólnopolski Integracyjny Spływ Kajakowy Środkową Odrą. Start z przystani na ślipie przy ul. Rędzińskiej lub z Harcerskiego Ośrodka Wodnego ZHR przy ul. Długiej we Wrocławiu, a kończy się w Głogowie obok Mostu Tolerancji, na przystani LOK naprzeciw Kolegiaty Mariackiej.

Należy podkreślić, że jest to jedyny wieloetapowy spływ kajakowy w kraju, który nie wymaga tzw. „przenosek” a więc przyjazny dla osób niepełnosprawnych, w tym także „wózkowiczów” oraz ludzi w wieku senioralnym, którym dźwiganie ciężarów jest zabronione.

Spływ ten co roku odbywa się w dniach 10-15 sierpnia już od 2006 roku. Organizuje go Integracyjny Klub Kajakowy KAPOK Wrocław pod patronatem Marszałka Dolnego Śląska.

Patronat ten podkreśla, że kajakarze przecinają Odrą najpiękniejsze nabrzeża i rejony przyrodnicze województwa dolnośląskiego. Uczestnicy spływu spotykają się z władzami i mieszkańcami gmin i powiatów, a także zwiedzają m.in. Uraz, ośrodki wypoczynkowe w Wałach, zespół pocysterski w Lubiążu, ścieżki przyrodnicze w Ścinawie, plener rzeźbiarski w Chobieni, eko muzeum w Wietrzycach i na koniec uczestniczą w imprezach związanych z prezentacją Ziemi Głogowskiej „W cieniu Kolegiaty”. Ten wielce atrakcyjny spływ gromadzi co roku 60 – 80 uczestników płynących na min 25 kajakach oraz łodziach motorowych. Spływ ma charakter głównie integracyjny i dlatego na każdym kajaku osoba niepełnosprawna płynie z opiekunem w miarę sprawnym.

SPLYW KAJAKOWY WROCLAW – GŁOGÓW

W spływie uczestniczą osoby z różnymi dysfunkcjami organizmu. Są wśród nich także osoby niedowidzące i niewidome, głuchonieme, osoby po dziecięcym porażeniu mózgowym, po amputacjach, a także korzystające z wózków inwalidzkich, czyli tzw. w-skersi.

W zasadzie nie ma przeszkód zdrowotnych w korzystaniu z kajaka! Wręcz odwrotnie kajakarstwo to dyscyplina sportowo – turystyczno – rekreacyjna, która obok szeroko pojętej rekreacji może stanowić element profilaktyki i zabieg leczniczo – rehabilitacyjny. Wiosłowanie bowiem wzmacnia gorset około kręgosłupowy, utrzymując stawy i kręgi w stanie sprawności. A przy tym płynący odpoczywa na wodzie, w słońcu, w bezpośrednim kontakcie z przyrodą, często pod zielonym baldachimem drzew.

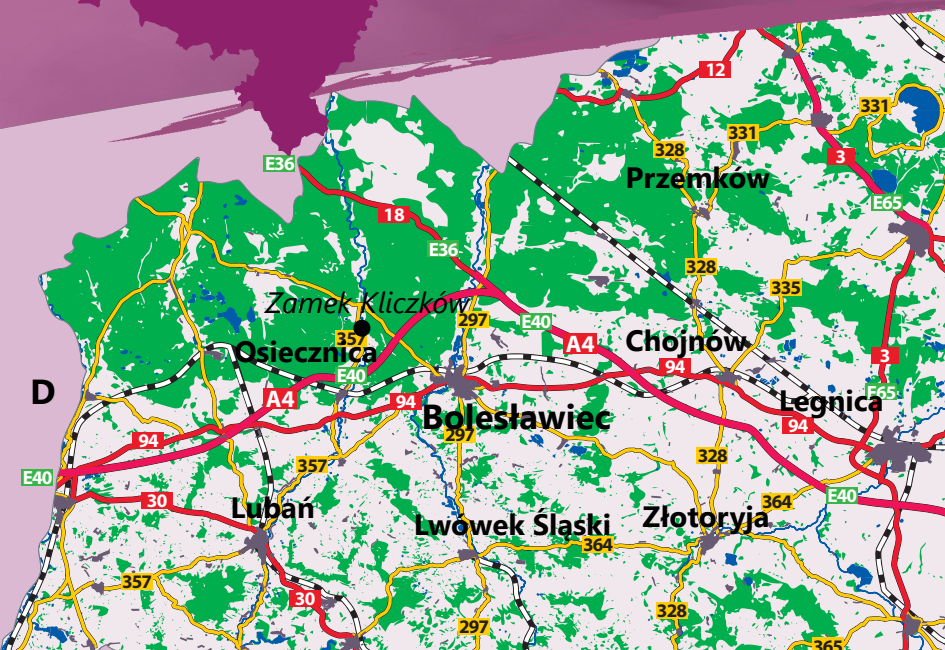

Informacja turystyczna:

tel. 71 361 39 89, 668 254 111

Bolesławiec

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
59-700 Bolesławiec
ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego 2
tel. 75 732 32 58
www.boleslawiec.pl
- PCPR: 59-700 Bolesławiec
ul. Zwycięstwa 9
tel. 75 735 30 49

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Zespół Szkół Specjalnych
Bolesławiec
ul. Zgorzelecka 28/29
tel. 75 732 28 37
- WTZ, Bolesławiec
ul. Grunwaldzka 7
tel. 75 644 81 46
www.wtz.bolec.info

POWIAT BOLESŁAWIECKI

Jest to drugi, po kłodzkim, największy powiat województwa dolnośląskiego. Położony w części zachodniej graniczy z województwem lubuskim na północy i z powiatami zgorzeleckim od zachodu, lubańskim i lwóweckim od południa oraz złotoryjskim, legnickim i polkowickim na wschodzie. Powiat bolesławiecki tworzą gminy: miejska Bolesławiec, miejsko-wiejska Nowogrodziec i wiejskie: Bolesławiec, Gromadka, Osiecznica i Warta Bolesławiecka. Na jego terenie lub w pobliżu krzyżują się ważne szlaki kolejowe i autostrada A4. Bliskość Czech i Niemiec sprzyja wszechstronnemu rozwojowi powiatu bolesławieckiego. Tereny te zasobne są w złoża naturalnych kruszyw, m.in. piasków, żwirów, wapieni, kwarcytów, a przede wszystkim wysokiej jakości surowców kaolinowych. Słynne są bolesławieckie wyroby ceramiczne. Prężnie rozwija się rolnictwo, a powiat staje się jednocześnie coraz bardziej atrakcyjny turystycznie. Olbrzymi kompleks Borów Dolnośląskich i Przemkowski Park Krajoznawczy oraz przecinające je południkowo czyste rzeki Bóbr i Kwisa stwarzają dobre warunki do turystyki pieszej, rowerowej i kajakowej. Elementem przyciągającym nie tylko turystów są grzyby i jagody, liczna zwierzyna łowna i bogactwo ryb. Historyczne miasta i zamki dają możliwości poznania regionu.

Informacja turystyczna:

Punkt Informacji Turystycznej i Kulturalnej
pl. Piłsudskiego 1c, 59-700 Bolesławiec, tel. 75 645 32 90

II Trasa A ok. 2,4 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa,
samochód

BOLESŁAWIEC

Miasto położone w południowo-zachodniej części Polski, cieszy się sławą jednego z najpiękniejszych miast Dolnego Śląska. Bolesławiec wyrósł w rozwidleniu dwóch rzek – Bobru i Kwisy, pośród Borów Dolnośląskich.

Historia Bolesławca sięga średniowiecza, kiedy to na lewym brzegu Bobru osiedlili się Bobrzanie – jedno z plemion śląskich. W 1251 r. gród otrzymał przywilej lokacyjny z nadania księcia Bolesława Rogatki. W późniejszych wiekach miasto rozkwitło, dzięki przywilejowi warzenia piwa, rzemiosłu i rozwojowi handlu. Już w XVII wieku Bolesławiec zyskał rangę ważnego centrum garncarstwa.

Współczesny Bolesławiec to dynamicznie rozwijający się ośrodek przemysłowo-usługowy z wiodącymi branżami: ceramiczną, farmaceutyczną i tekstylną. Słynie z ceramiki dzięki bogatym złożom glinki występującej w dorzeczu Bobru i Kwisy.

Obecnie charakterystyczne bolesławieckie wyroby zdobione metodą stempelkową eksportowane są do wielu krajów świata.

Warto zobaczyć:

- Fragmenty murów obronnych z XV w.
- Ratusz z XV w., po przebudowach barokowy, w Sali Ślubów rzadki przykład wnętrza z cyrklowym wykresem
- Barokowe i klasycystyczne kamienice w rynku
- Kamienny kościół Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja z XV w., z barokowym wnętrzem, m.in. Rzeźby znakomitych artystów śląskiego baroku Webera i Neunhertza
- Muzeum Ceramiki ze zbiorami ceramiki bolesławieckiej
- Kamienny wiadukt kolejowy nad Bobrem – jeden z najdłuższych tego typu w Europie – wybudowany w latach 1844-46, mierzy 490 m długości i 26 m wysokości
- Pomnik wzniesiony ku czci feldmarszałka Michała Kutuzowa (zmarł w Bolesławcu w 1813 r. jako głównodowodzący wojsk rosyjskich ścigających armię Napoleona)
- Przy ul. II Armii WP cmentarz żołnierzy Kutuzowa z okresu kampanii napoleońskiej i żołnierzy radzieckich z czasów II Wojny Światowej

PO HISTORYCZNYM BOLESŁAWCU

Spod dworca PKP przy ul. B. Chrobrego przechodzimy na drugą stronę ulicy w kierunku południowym i wchodzimy na ścieżkę w plantach miejskich. Kierujemy się wśród zieleni do skrzyżowania ul. Sierpnia 80 i A. Asnyka, następnie ul. B. Głowackiego dalej kierujemy się do ul. Kościelnej. Po prawej stronie mijamy budynek Starostwa Powiatowego w Bolesławcu, a po lewej budynki plebani. Po dojściu do ul. Kościelnej skręcamy w prawo, a po 20 m w lewo znów na zielone planty w kierunku ul. M. Kutuzowa. Po około 200 m dochodzimy do pomnika Kutuzowa. Następnie idąc ul. Kutuzowa w prawo, po lewej stronie mijamy Muzeum Ceramiki. Po około 100 m od muzeum wchodzimy od strony południowej na Rynek. Skręcamy w prawo wzdłuż południowej pierzei i kierujemy się do kościoła Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja (wjazd dla wózkowiczów od tyłu kościoła). Uliczką pomiędzy kościołem a plebanią kierujemy się na północ do ul. Sierpnia 80 i przecinając zielony skwer przykościelny kierujemy się w lewo do rynku. Idąc wzdłuż pierzei północnej możemy podziwiać bolesławiecki ratusz wraz z kamienną wieżą. Za ratuszem skręcamy w lewo i stajemy przed fasadą główną ratusza od strony zachodniej (Urząd Miasta). Następnie kierujemy się do narożnika południowo zachodniej części rynku i ulicą Bolesława Prusa, a następnie Zgorzelecką (ok. 800 m) idziemy do ronda. Ok. 50 m przed rondem skręcamy w prawo na duży parking, skąd rozpościera się widok na wiadukt kolejowy i rzekę Bóbr. Wracamy ul. Zgorzelecką w kierunku wschodnim, a po ok. 500 m skręcamy w lewo w ul. Grunwaldzką i dalej po ok. 150 m w ul. Sądową. Po lewej stronie mijamy zabytkowy gmach sądu, a po 50 m dochodzimy do ul. I. Daszyńskiego. W prawo widok na kamienną wieżę ratusza, a w lewo powrót do Dworca PKP.

Wydarzenia:

- Bolesławieckie Święto Ceramiki
- Parada Glinoludów

Informacja turystyczna:

pl. Piłsudskiego 1c, 59-700 Bolesławiec
tel. 75 645 32 90, www.boleslawiec.pl

II Trasa B ok. 1 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZAMEK KLICKÓW

Zamek Kliczków położony jest na skraju Borów Dolnośląskich, wśród malowniczych jezior nad Kwisą. Wzniesiony około roku 1297 przez księcia Bolesława I Surowego. W 1391 r. przeszedł w posiadanie rodziny Rechenberg, która w 2 poł. XVI w. przebudowała gotycki zamek. Wielka przebudowa, zmieniająca całkowicie wygląd rezydencji miała miejsce w latach 1881–1883. Po II wojnie obiekt miał wielu właścicieli. Pożar, który wybuchł w 1948 r. zniszczył zamek.

Obecnie w zamku i jego bezpośrednim otoczeniu istnieje Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe, w tym nowoczesnie wyposażone sale konferencyjne, kryty basen z jacuzzi, sauna i siłownia oraz korty tenisowe i boisko sportowe.

W parku znajduje się (jeden z trzech w Europie) cmentarz koni i psów, dawnych właścicieli pałacu. Folwark i zamek przystosowane dla w-skęersów.

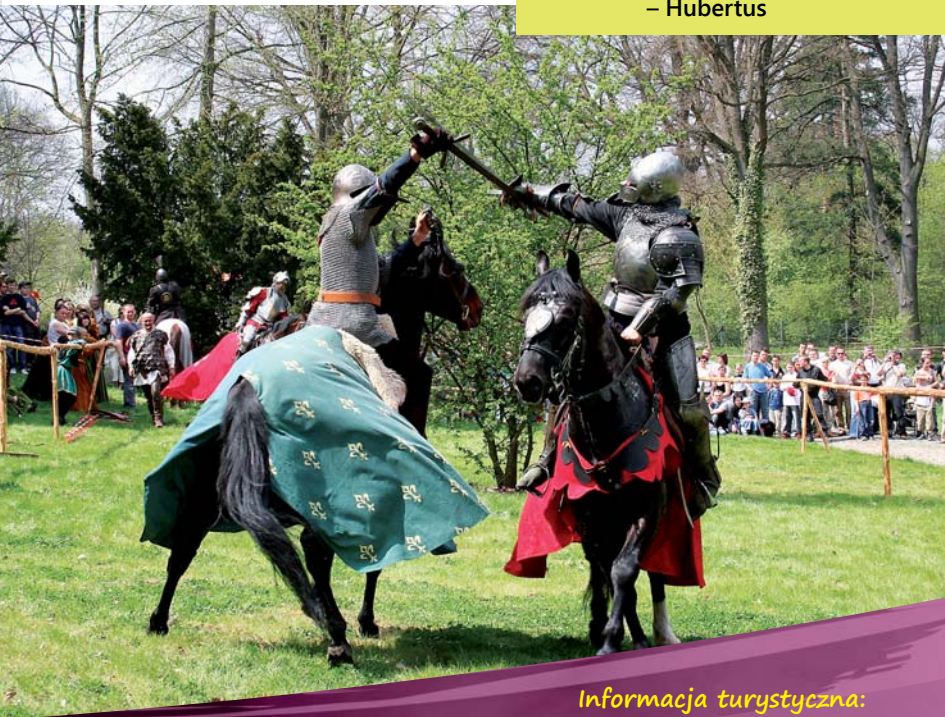

PO ZAMKU W KLICZKOWIE I OKOLICY

Trasę rozpoczynamy z parkingu i kierujemy się do głównego wejścia zamku. Warto zgłosić się do recepcji i uzgodnić plan zwiedzania zamku. Dziedzińce i część pomieszczeń dostępna dla wózkowiczów, w tym pokoje i toalety. Warto w pierwszej kolejności zwiedzić zamek i dziedzińce, a następnie pięknymi alejami przejechać się wokół zamku odkrywając jego różne oblicza historyczne. Koniecznie trzeba podejść na cmentarz koni oraz nad rzekę Kwisę. Wychodząc z zamku za mostem główną ścieżką kierujemy się dwukrotnie na lewo. Teraz mając zamek po lewej stronie idziemy ok. 300 m drogą i lekkim łukiem w lewo dochodzimy do skrzyżowania. Przecinamy drogę i schodzimy do progu wodnego na rzece Kwisie. Wracając w kierunku zamku trzymamy się rzeki Kwisy (po prawej) i po około 300 m mamy po lewej zamek i korty tenisowe oraz parking. Po prawej XIV-wieczny kościół z ołtarzem z tego samego okresu.

Wydarzenia:

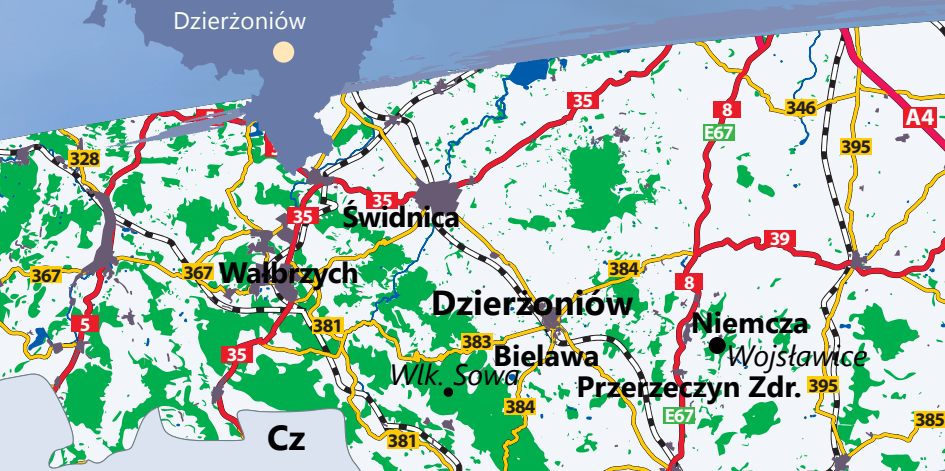
- Majówka Rycerska – turniej
- Hubertus

Informacja turystyczna:

Zamek Kliczków
Centrum Konferencyjno-Wypoczynkowe
ul. Kliczków 8, 59-724 Osiecznica
tel. 75 734 07 00, www.kliczkow.com.pl

TRASA III

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
58-200 Dzierżonów, Rynek 27
tel. 74 832 18 64, 74 832 52 00
tel. 84 832 35 26
www.pow.dzierzonow.pl
- PCPR: 58-260 Bielawa, ul. Wolności 22/24,
tel. 74 833 16 14

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Piława Górna, ul. Szkolna 5,
tel. 74 837 12 48
- Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-
-Wychowawczy Niepubliczny
Dzierżonów, ul. Świdnicka 26, tel. 74 831 46 86
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Bielawa, ul. Wolności 92, tel. 74 833 44 67
- WTZ – Polskie Stowarzyszenie
na Rzecz Osób z Upośledzeniem
Umysłowym
58-200 Dzierżonów, ul. Świdnicka 26
tel. 74 831 46 86
- WTZ przy Zespole Szkół Specjalnych
53-240 Piława Górna, ul. Szkolna 6
tel. 74 837 25 99

POWIAT DZIERŻONIOWSKI

45

Leży w południowo-wschodniej części województwa dolnośląskiego i graniczy z powiatami: kłodzkim, ząbkowickim, strzelińskim, wrocławskim, świdnickim i wałbrzyskim. Obejmuje gminy: Dzierżonów (miejska i wiejska), Bielawa, Pieszyce, Piława Górna, Niemcza i Łagiewniki. W większości to obszar równinnej Kotliny Dzierżoniowskiej na Przedgórzu Sudeckim, pomiędzy Górami Sowimi, Masywem Ślęży i Wzgórzami Niemczańsko-Strzelińskimi. Gospodarka powiatu ma charakter przemysłowo-rolniczy. Sporego znaczenia nabiera turystyka wykorzystująca walory przyrodnicze i sąsiedztwo malowniczych Gór Sowich.

Liczne zabytki w tym Twierdza Srebrnogórska, mury obronne Niemczy, ogród dendrologiczny Arboretum w Wojsławicach czy uzdrowisko Przerzeczyn Zdrój odwiedzają turyści, w tym osoby niepełnosprawne.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta Rynek-Ratusz 1, 58-200 Dzierżonów

tel. 74 645 08 00, 74 645 08 99

www.um.dzierzonow.pl

III Trasa A ok. 2 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

DZIERŻONIÓW

Dzierżonów położony jest w Kotlinie Dzierżoniowskiej, u podnóża Gór Sowich, nad rzeką Piławą.

Dzierżonów, lokowany na prawie magdeburskim, otrzymał prawa miejskie w połowie XIII w. W drugiej poł. XIV w. znaczny wpływ na rozwój miasta miało płóciennictwo i sukiennictwo, a w XV w. tkactwo lnu i wełny.

Pod koniec XIV wieku, po śmierci żony Bolesława II Świdnickiego, miasto przeszło pod panowanie władców czeskich, a od 1526 r. tereny dzierżoniowskie wraz z całym Śląskiem znalazły się we władaniu Habsburgów. Okres nowożytny zaznaczył się silnymi konfliktami religijnymi i społecznymi. Prawdziwą klęską była wojna trzydziestoletnia. Akt zemsty, kontrybucje oraz rekwizycje zniszczyły miasto, gwałtownie hamując jego rozwój. W 1813 r. w Dzierżoniowie doszło do spotkania koalicji skierowanej przeciwko Napoleonowi. Obecną nazwę miasto nosi od roku 1946 na cześć badacza pszczół księdza Jana Dzierżona.

Warto zobaczyć:

- Duże fragmenty murów miejskich z XIV i XV w. z półkolistymi basztami łupinowymi
- Ratusz z XIV w., przebudowany w XVI w., z czworoboczną wieżą zegarową z renesansowym hełmem i kamienną balustradą, (punkt widokowy)
- Kościół św. Jerzego z XIII w., przebudowany w XIV–XVI w. – wieża z renesansowym hełmem
- Dawny augustiański kościół Niepokalanego Poczęcia NMP z XIV w., wewnątrz gotycki portal, drewniana kazalnica
- Klasycystyczną kaplicę rodu Sadebecków z figurą Nadziei na szczycie
- Klasycystyczny kościół poewangelicki Marii Matki Kościoła, zbudowany na miejscu zamku książęcego, wg projektu Carla Gottharda Langhansa, znanego śląskiego architekta, z trzema kondygnacjami empor
- Synagogę z 1875 r.
- Historyczny układ urbanistyczny starego miasta
- Muzeum Miejskie Dzierżoniowa

Wydarzenia:

- Jarmark św. Jerzego
- Terenowy Rajd Amatorów Turystyki i Kolarstwa – TRAKT
- Dni Dzierżoniowa
- Poezja na Murach
- Jarmark Pszczelarski „Miodobranie”
- Ogólnopolski Konkurs Poezji Śpiewanej
- „Poetycka Stajnia”
- Dolnośląski Przegląd Plastyki Nieprofesjonalnej „Walor”

PO HISTORYCZNYM DZIERŻONIOWIE

Trasę po Dzierżoniowie zaczynamy od ul. Przedmieście – Piękna (miejsce parkingowe tuż przy murach miejskich). Znajduje się tu jedna z historycznych furt miejskich, która prowadzi na planty – dawna fosa. Warto zajrzeć i przejść między murami. Wracając z plant kierujemy się w lewo wzdłuż murów mijając po lewej wieżę ciśnień i po ok. 120 m dochodzimy do wejścia wschodniego. Na placu znajdują się 2 kościoły: św. Trójcy i poewangelicki kościół Maryi Matki Kościoła, pomnik Jana Pawła II i fontanna. Skręcamy w prawo i ul. Świdnicką dochodzimy do Rynku. Warto obejść ratusz i krótko odpocząć w jednym z ogródków restauracyjnych.

Kierujemy się do północno-zachodniej części Rynku na ul. Klasztorną. Po lewej stronie kamienica Kellnera, a po około 100 m kościół Niepokalanego Poczęcia NMP. Skręcamy w prawo w ul. Tylną i idąc wzdłuż murów dochodzimy do ul. Miodowej. Tu mamy do wyboru trasę na południe ul. Miodową pomiędzy starymi kamienicami lub ul. Przedmieście przy historycznych murach. Na Skrzyżowaniu skręcamy w prawo w ul. Spacerową i dochodzimy do kościoła pw. Św. Jerzego. Za kościołem w lewo i znów dochodzimy do murów, a dalej w prawo do ronda, gdzie znajduje się synagoga. Stąd tylko 30 m do parkingu.

Informacja turystyczna:

Rynek 1 (za żelazną bramą), 58-200 Dzierżonów
tel. 74 645 04 02

III Trasa B ok. 2 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

PRZERECZYN ZDRÓJ

Przerzeczyn Zdrój położony jest na Przedgórzu Sudeckim, na wysokości około 240 m n.p.m. w pobliżu źródeł Ślęży. Uzdrowisko usytuowane jest w otoczeniu Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich. Przedgórski, łagodny klimat uzdrowiska sprzyja kuracji. W lecznictwie uzdrowiskowym wykorzystywane są nisko zmineralizowane wody radoczynno-siarczkowe zawierające siarczki wapnia i magnezu. W tym składzie są one unikalnymi naturalnymi wodami leczniczymi nie tylko w skali Polski, ale też w skali europejskiej. Podstawowym profilem leczniczym są choroby narządu ruchu – reumatyczne, niektóre reumatoidalne, pourazowe, neurologiczne. W samym Przerzeczyźnie Zdroju znajduje się gotycki kościół parafialny MB Częstochowskiej Królowej Polski z XV w. oraz otoczony parkiem XIX-wieczny pałac. Nie opodal na rzece Ślęży nieduży wodospad.

Informacje przydatne:

- **Uzdrowisko Przerzeczyn Sp. z o.o.**
ul. Zdrojowa 32
58-230 Przerzeczyn Zdrój
tel. 74 837 50 50
- **Urząd Miasta i Gminy w Niemczycy**
tel. 74 837 61 07
www.um.niemcza.pl
- **Arboretum Wojsławice**
tel. 71 322 59 57
- Liczne miejsca postojowe w pobliżu recepcji sanatorium
- WC dostępny w budynku głównym sanatorium
- Pomoc medyczna w ambulatorium budynku głównego

PRZERZECZYN ZDRÓJ - PO UZDROWISKU

Wycieczkę rozpoczynamy od gotyckiego kościoła parafialnego MB Częstochowskiej Królowej Polski z XV w. Mury kościoła ozdobione są licznymi epitafiami. Po lewej stronie dawne założenia folwarczne i XIX wieczny pałac. Następnie kierując się w dół ulicą Zdrojową, dochodzimy do parku, w którym znajduje się pięć obiektów sanatoryjnych (Forsycja, Akacja, Buk, Cis, Dąb oraz apartament Jasiek). W dolnej części parku znajduje się odwiert wody magnezowo-wapniowej. Górną część parku możemy zwiedzić wjeżdżając przez mostek pomiędzy budynkami zdrojowymi i po 100 m skręcamy w lewo na mostek do górnego tarasu parku. Wejście niezbyt strome i pozbawione barier. Odpocząć możemy wracając tą samą drogą, lekko cofając się w kierunku źródła, gdzie znajdujemy miejsce odpoczynku przy niewielkiej pergoli. Miejsce to zdobią trzy ludowe rzeźby oraz roślinność ogrodowa.

Informacja turystyczna:

Rynek 1 (za żelazną bramą),
58-200 Dzierżoniów
tel. 74 645 04 02

III Trasa C ok. 7 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

NIEMCZA

Miasto położone jest na wysokim skalistym brzegu Ślęzy, pośród Wzgórz Niemczańskich. Dawny gród warowny wzmiankowany był w X w. Już wtedy istniała tu najstarsza huta szkła na Śląsku. W roku 1017 Niemcza zasłynęła zwycięską obroną przed wojskami cesarza Henryka II. Do dziś został zachowany wrzecionowaty, dostosowany do kształtu wzgórza, układ przestrzenny z owalnym rynkiem.

Warto zobaczyć:

- Fragmenty kamiennych fortyfikacji z XI–XII w.
- Gotycko renesansowy zamek z XVI–XIX w.
- Neoromański ratusz z 1865 r.
- Kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny z 1865 r., z 60-metrową wieżą
- Barokowe kamienice w rynku z XVIII w.
- Krzyż pokutny przy ul. B. Chrobrego
- Rynek o wydłużonym, wrzecionowatym kształcie
- Kościół pw. św. Wojciecha z 1612 r.
- Basztę „Brama Górna”
- Na cmentarzu Mauzoleum Prittwitzów, barokowo-klasycystyczne kaplice
- Arboretum w Wojsławicach k. Niemczy, największa w Polsce kolekcja rododendronów i azalii.
- Dolinę Tatarską „Tatarski Okop”

Informacje przydatne:

- W Wojsławicach dla niepełnosprawnych parking po prawej stronie tuż przy nowym wejściu do arboretum
- Publiczne WC na terenie arboretum
- Arboretum czynne: maj – wrzesień, w czwartki – emeryci wstęp wolny, tel. 74 837 61 07

OD PRZERZECZYNA ZDROJU PRZEZ NIEMCZĘ DO ARBORETUM W WOJŚLAWICACH

Z Parku Zdrojowego w Przerzecznym Zdroju, kierujemy się po górę, ul. Zdrojową dochodzimy do ul. Spacerowej i zmierzamy drogą w kierunku Ciepłowodów do Podlesia (2 km). W Podlesiu skręcamy w lewo przez mostek i czerwonym szlakiem ul. Ogrodową do Niemczy.

Warto wejść do Niemczy od strony południowej ul. B. Chrobrego (łagodniejsze podejście). Po drodze krzyż pokutny. Wchodzimy do Rynku, po prawej stronie kościół Niepokalanego Poczęcia NMP z 1865 roku, a za nim dom kultury. Naprzeciwko neoromański ratusz z 1865 r., a w nim Urząd Miasta. Warto zejść lekko w dół na ulicę Piastowską do historycznej baszty „Brama Górna” z orłem. Następnie w prawo ul. J. Słowackiego wzdłuż zabytkowych murów do ul. Strzebińskiej i w prawo.

Do Wojśławic będziemy przemieszczać się wąską drogą asfaltową o małym natężeniu ruchu z pięknymi widokami.

Wojśławice to mała miejscowość, 2 km na wschód od Niemczy, na zboczach Wzgórz Niemczańskich.

Znajduje się tu ogród dendrologiczny, będący filią Ogrodu Botanicznego Uniwersytetu Wrocławskiego. W maju

i czerwcu kwitną tu rododendrony i azalie. Rośnie tu ok. 2300 różnych drzew rodzimych i egzotycznych, a wśród nich m.in. sosny kalifornijskie, świerki kaukaskie i metasekwoje. Ogród został założony w 1880 r. przez Friedricha von Oheimb na powierzchni 4 ha i jest obecnie nieustannie poszerzany i wzbogacany o nowe nasady.

Cały ogród, choć położony na wielu poziomach, a trasa czasem wchodzi pod górkę, jest dostępny dla wózków. Teren jest zagospodarowany, z licznymi ławkami, toaletami dla niepełnosprawnych i punktami gastronomicznymi, dogodny do spacerów i wypoczynku. Można go polecić na całodzienny wypoczynek każdemu, a przede wszystkim osobom niepełnosprawnym.

Wydarzenia:

- Dni Niemczy
- Występy zespołu JOANKI

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy Niemcza
Rynek 10, 58-230 Niemcza
tel. 74 837 61 07, www.um.niemcza.pl

III Trasa D ok. 8 km ** Z DZIERŻONIOWA DO BIELAWY
NAD ZBIORNIK SUDETY

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

BIELAWA

Bielawa położona jest na Przedgórzu Sudeckim, u podnóża Gór Sowich. Rozciąga się na długości 12 km wzdłuż potoku Bielawica na wysokości 280–345 m n.p.m. Do niedawna był to największy na Dolnym Śląsku ośrodek przemysłu bawełnianego. Pierwsza udokumentowana forma nazwy miejscowości (Bela) pochodzi z 1288 r., a Langenbielau z 1758 r. W XV w. Bielawa stała się większym ośrodkiem chałupniczego tkactwa, które upadło podczas wojny trzydziestoletniej. W 1805 r. powstaje tu największa na Dolnym Śląsku tkalnia bawełny założona przez Christiana Dieriga. W 1892 r. powstaje linia kolejowa łącząca Bielawę z Dzierżoniowem. Prawa miejskie uzyskuje Bielawa w 1924 r.

Warto zobaczyć:

- Historyczne miasto, z XIII–XX w.
- Neogotycki kościół pw. Wniebowzięcia NMP, ul. Wolności 130, z l. 1877–80
- Neoromański kościół parafialny pw. Świętego Ducha, z l. 1877–1880, pl. Kościelny
- Poewangelicki kościół filialny Bożego Ciała z 1743 r.
- Park sanatoryjny, z pocz. XX w.
- Willę fabrykanta Dieriga ul. Wolności 1, obok studnia z symbolem miasta – sowa
- Pałac Friedricha Dieriga ul. Piastowska 23, z 1880–90, XIX/XX w. dziś Hotel „Pałac Bielawa”, Godne zwiedzenia wnętrza
- Willę Dyrekcji Fabryki Włókienniczej, ul. Wolności 22, z 1889 r.
- Willę, ul. Wolności 57, z 1890 r.
- Willę, ob. dom kultury, ul. Wolności 80, z 1915 r.
- Renesansowy dwór z XVI w. przebudowany w l. 1862–64, przez Seidlitzów na pałac
- Zespół Zakładów Bawełnianych „Bielbaw”, ul. Piastowska 19
- Zespół Zakładów Bawełnianych „Bieltex”, Zakład nr 4 i 5, ul. Ostroszowska 11 i Waryńskiego 25
- Park Wodny Aqarius
- Zbiornik Sudety
- Góra Parkowa o wysokości 455 m n.p.m.

Z DZIERŻONIOWA DO BIELAWY

Z Dzierżoniowa z Rynku wychodzimy ul. Kościelną do ul. M. Kopernika, a na skrzyżowaniu w lewo do ul. Batalionów Chłopskich (droga 384). Tu w prawo kierunek Bielawa. Przechodzimy na lewą stronę i zmierzamy w stronę ronda ok. 700 m. Dalej prosto nową trasą rowerowo-pieszą wydzieloną od ruchu kołowego do Bielawy. Do przejścia mamy ok. 3 km trasę, z której rozciąga się piękna panorama na Góry Sowie.

W Bielawie z ul. Dzierżoniowskiej skręcamy w prawo w ul. Wolności. Teraz po prawej mijamy dawne zakłady włókiennicze i zabudowania małych domków robotników fabryki. Po ok. 1 km spaceru wśród XIX w. zabudowy dochodzimy do kościoła parafialnego pw. Wniebowzięcia NMP po prawej stronie, 600 m dalej – pl. Wolności z budynkiem ratusza i studnią z sową. Dalej kierujemy się na ul. Piastowską. Tu po prawej stronie pod nr 23 znajduje się pałac Friedricha Dieriga na ul. Piastowskiej 23, z 1880–90, dziś Hotel Pałac Bielawa, którego wnętrza koniecznie trzeba zobaczyć. Dalej poprzez ul. Cmentarną i ul. Lotniczą dochodzimy do zbiornika Sudety. To miejsce z pięknym widokiem na Góry Sowie. Koniecznie trzeba wjechać groblą na wyspę. Wracając do centrum warto podejść do Aquariususa – parku wodnego, a dalej ul. Gen. Grota-Roweckiego do Parku Miejskiego (siłownia plenerowa i Skatepark).

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej w Bielawie
ul. Wolności 128 b, tel. 74 833 40 24

III Trasa E ok. 6,8 km w obie strony

Czas ok. 2 h 25 minut dla pieszego ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

GÓRY SOWIE

Góry Sowie stanowią okazały masyw rozciągający się na przestrzeni 25 km². Ciągną się na zachód, od Doliny Bystrzycy, aż po Przełęcz Srebrną, która oddziela je od Gór Bardzkich. Opadają bardzo stromym stokiem ku Przedgórzu Sudeckiemu. Góry Sowie, zbudowane z gnejsów, których wiek określa się na 3 mld lat, zaliczane są do najstarszych gór na obszarze Polski. Najwyższym szczytem jest Wielka Sowa (1015 m n.p.m.). Od Przełęczy Woliborskiej po Przełęcz Walimską i Jedlinę Zdrój rozciąga się Park Krajobrazowy Gór Sowich, a pozostały teren obejmuje strefa chronionego krajobrazu. W okolicach szczytu Kalenicy znajduje się rezerwat „Bukowa Kalenica”, a w okolicach Zamku Grodno rezerwat „Zamkowa Góra”. Góry Sowie pokrywa gęsta sieć szlaków turystycznych. Głównymi atrakcjami turystycznymi są: kamienna wieża widokowa na Wielkiej Sowie, wieża widokowa na Kalenicy, skałki na Grabinie, Słonecznej i Żmiju, pruski fort w Srebrnej Górze, Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim oraz Zalew Lubachowski na rzece Bystrzycy i pływające po nim statki. Atrakcją są też zapora, elektrownia wodna i Muzeum Energetyki. Interesujące są także podziemne miasta hitlerowskie, które udostępniono zwiedzającym (Walim, Włodarz oraz Głuszyca-Osówka). Zimą w Rzeczcze, w Sokolcu, na przełęczy Jugowskiej oraz na Wielkiej Sowie działają wyciągi narciarskie o zróżnicowanym stopniu trudności tras. W Górach Sowich są także świetne tereny do uprawiania narciarstwa biegowego. Sieć dróg leśnych poprowadzonych na wysokości od 700 do 1000 m n.p.m. w połączeniu z surowym (jak na taką wysokość gór) klimatem, gwarantuje dobre warunki śniegowe aż do wiosny. Latem tereny te przyciągają zarówno turystów pieszych, jak i rowerowych.

NA WIELKĄ SOWĘ

Trasę polecamy zacząć z parkingu na przełęczy Walimskiej (droga 383 Dzierżoniów – Walim) stąd dobrze przygotowaną trasą – szlakiem niebieskim ruszamy wg oznaczeń na Wielką Sowę. Po drodze mały szczyt Strzyżyna położony pomiędzy Małą Sową, a Wielką Sową. Trasa biegnie wśród lasu świerkowego, a podjazdy są do pokonania przez wózkowiczów. Ich suma z parkingu do Wielkiej Sowy wynosi 256 m co daje średnio ok. 0,7 m wysokości na 100 m odległości. Najtrudniejszy odcinek jest tuż przed Wielką Sową ok. 300 m – dla wózkowicza z wózkiem bez napędu wskazana pomoc osób towarzyszących. Na Wielkiej Sowie możliwość odpoczynku pod drewnianymi wiatami, kamienna wieża widokowa i punkt z pamiątkami. Wieża o stromych schodach niedostępna dla wózkowiczów. Z Wielkiej Sowy wracamy tą samą trasą do parkingu.

Informacja turystyczna:

Schronisko PTTK Zygmunówka

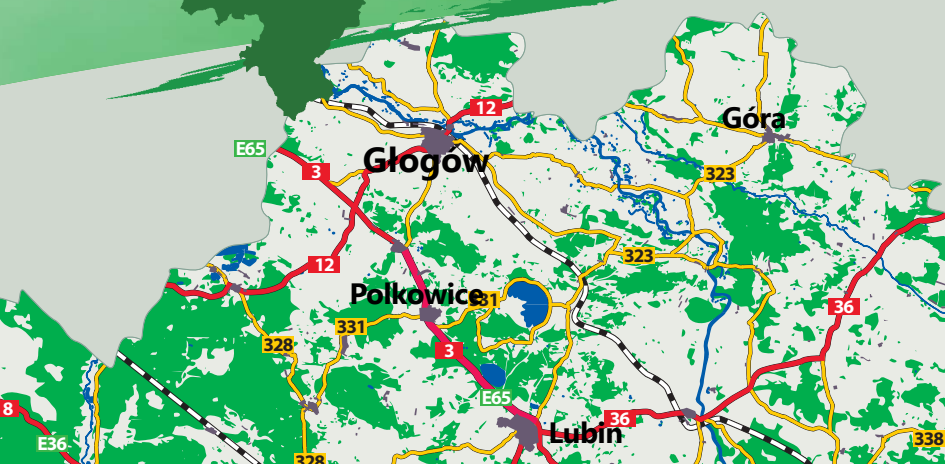
ul. Świętojańska 30, 57-430 Jugów

tel. 74 873 37 55, 798 183 021, tel. 74 873 37 55

Schronisko PTSM Lubachów, 58-114 Lubachów 12, tel. 74 850 99 26

Głogów

TRASA IV

Informacje uzupełniające:– **Starostwo Powiatowe:**

67-200 Głogów
ul. Sikorskiego 21
tel. 76 728 28 00,
www.glogow.pl

– **PCPR:**

67-200 Głogów
ul. Słowiańska 13
tel. 76 834 10 03

Placówki oświatowe**(specjalne i WTZ):**

- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**
Głogów, ul. Sportowa 1
tel. 76 831 39 90
- **WTZ „Arka”** –
Polskie Stowarzyszenie
na Rzecz Osób
z Upośledzeniem
Umysłowym
67-200 Głogów, ul. Perseusza 9
tel. 76 834 65 17

Powiat głogowski to obszar położony po obu stronach środkowej Odry, pomiędzy Pradolina Głogowską i Wzgórzami Dalkowskimi, na pograniczu Niziny Śląskiej i Wielkopolskiej.

Stolica Głogów od XIII w. stanowiła centrum polityczne i gospodarcze Księstwa Głogowskiego. Przez powiat przebiegają liczne szlaki komunikacyjne północ – południe i wschód – zachód. O gospodarczym charakterze regionu przesądziło odkrycie jednych z najbogatszych w świecie złóż rud miedzi. Dominują tu zakłady związane z przemysłem miedziowym, a na terenie samego Głogowa znajduje się huta miedzi. Obok przemysłu dobrze rozwinięte jest rolnictwo, a 20% powierzchni to piękne lasy mieszane. Teren głównie nizinny z niewielkimi wzgórzami i licznymi starorzeczami pośród lasów. Panują tu doskonałe warunki klimatyczne, a liczne zabytki, stwarzają warunki do rekreacji i turystyki.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej
ul. Rynek 10 (z tyłu Ratusza), 67-200 Głogów
tel. 76 726 55 51, 76 726 54 51
www.glogow.pl

IV Trasa A ok. 5,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

GŁOGÓW

Głogów położony jest na pograniczu wzgórz Dalkowskich i Pradoliny Baryczko-Głogowskiej nad Odrą. W średniowieczu był grodem plemiennym Dziadoszan. W 1109 r. bohatersko obroniony przed cesarzem niemieckim Henrykiem V. Od XII do XVI w. miasto było stolicą księstwa głogowskiego. Podczas II wojny światowej uległo niemal całkowitemu zniszczeniu. Dziś przywracane do dawnej świetności.

Warto zobaczyć:

- Zamek książąt głogowskich, zbudowany w XIII w., obecnie Muzeum Archeologiczno-Historyczne
- Pomnik Dzieci Głogowskich – na pamiątkę obrony grodu w 1109 r.
- Kolegiatę Najświętszej Marii Panny na Ostrowie Tumskim
- Ratusz z wieżą zegarową o wys. 81,4 m
- Resztki fortyfikacji bastionowych z XVIII w.
- Gotycki kościół św. Mikołaja (ruiny)
- Późnobarokowy kościół pw. Bożego Ciała ze szczątkiem jezuickiego kolegium
- Kościół św. Maksymiliana Marii Kolbego
- Modernistyczny kościół św. Klemensa Dworzaka

WOKÓŁ GŁOGOWSKIEJ STARÓWKI

Trasę rozpoczynamy przy kolegiacie pw. Najświętszej Marii Panny na prawym brzegu Odry przy ul. Grodzisko (liczne bezpłatne parkingi). Kierujemy się na kamienną drogę w kierunku Odry na Most Tolerancji. Wariant drugi rozpoczęcia to dworzec PKP i PKS ul. 1 Maja i Nadbrzeżna. Tuż za mostem po prawej Zamek Książąt Piastowskich (obecnie Muzeum Archeologiczno-Historyczne). Na pl. Jana Pawła II mury obronne i fundamenty romańskiego kościoła pw. św. Piotra z przełomu XII i XIII w. oraz pomnik Dzieci Głogowskich. Z placu kierujemy się na ul. Grodzką i Starowałową. Dalej wzdłuż murów obronnych i fosy, po drodze mijając z lewej strony lapidarium kościoła ewangelickiego, a z prawej budynek sądu, dochodzimy do ruin gotyckiego, trzynawowego kościoła z XIII w. pw. św. Mikołaja. Mijamy pl. Solny, idąc ulicą Staszica skręcamy w lewo w ulicę Kołłątaja. Po prawej stronie znajduje się lapidarium synagogi – pomnika będącego hołdem ofiarom zagłady społeczności żydowskiej.

Kierujemy się w lewo, w stronę Rynku. Po prawej późnobarokowy kościół Bożego Ciała. W Rynku znajduje się odbudowany ratusz (obecnie siedziba Urzędu Miasta) i Teatr Miejski. Z Rynku proponujemy albo wrócić ul. Grodzką i przez Bramę Brzostowską do punktu wyjścia lub poprzez ul. Polską i P. Skargi zejść do dawnej fosy – dziś przepiękny Park Miejski i skierować się w prawo (ścieżki i przejścia podziemne w pełni przystosowane dla wózków). Parkiem idziemy równolegle do Wałów B. Chrobrego. Przy rondzie przecinamy ul. H. Kołłątaja i dalej do skrzyżowania ul. B. Krzywoustego z ul. Staromiejską. Przechodzimy na pasach na prawą stronę i dalej ul. B. Krzywoustego przy murach Sądu (zacieniony skwer z ławeczkami do odpoczynku) w kierunku pl. Konstytucji 3 Maja i Bramy Brzostowskiej. Stąd ul. Brama Brzostowska przez Odrę do Kolegiaty – miejsce startu lub przez al. Wolności i obok Parku Słowackiego do Placu 1000-lecia. Tu w prawo przez skwer z rabatami do dworca.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski, Rynek 10, 67-200 Głogów
tel. 76 726 55 51, 76 726 54 51, www.glogow.pl

TRASA V

Informacje uzupełniające:

- Starostwo powiatowe:
56-200 Góra, ul. Mickiewicza 1, tel. 65 544 39 00
- PCPR:
56-200 Góra, ul. Armii Polskiej 8, tel. 65 543 28 96
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Wąsosz, ul. Korczaka 6, tel. 65 543 79 25

Powiat górowski liczy ok. 36,8 tys. mieszkańców

POWIAT GÓROWSKI

Powiat górowski leży w północno-środkowej części Dolnego Śląska, granicząc z Wielkopolską i województwem lubuskim. W ramach województwa dolnośląskiego na południowym zachodzie styka się z powiatami głogowskim i lubińskim, na południu z wołowskim, a na wschodzie z trzebnickim. Naturalną granicą powiatu we fragmencie zachodnim jest Odra. Przez powiat i miasto Góra przebiegają drogi łączące Głogów z Rawiczem i Lubin z Leszmem. Administracyjnie w skład powiatu wchodzi dwie gminy miejsko-wiejskie Góra i Wąsosz i dwie typowo wiejskie Jemielno i Niechlów. Powiat ma charakter nizinny, leży na Nizinie Wielkopolskiej. Klimat łagodny. W gospodarce powiatu dominuje rolnictwo, choć duże znaczenie mają surowce naturalne: gaz ziemny, piaski i żwiry.

O walorach turystycznych powiatu stanowią tereny nad Odrą, Baryczą, Orlą oraz lasy, zajmujące ok. 36 % powierzchni. Pod względem krajobrazowym najciekawsze są tereny gminy Jemielno.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Górze
ul. A. Mickiewicza1, 56-200 Góra
tel. 65 544 36 00, www.gora.com

**V Trasa A ok. 4,5 km * **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

GÓRA

Pierwsza wzmianka o wsi Góra pojawiła się już w 1155 r. w bulli papieża Hadriana IV. Nazwa miejscowości ma związek z położeniem na wzniesieniu terenu. Lokacji Góry w XIII w. na prawie niemieckim dokonał książę Henryk III głogowski. Rozwój miasta postępował bardzo szybko. Od księcia wykupiono szereg przywilejów: prawo targowe, handel solą i mennicę. W 1304 r. istniała już rada miejska z burmistrzem i rajcami. W 1319 r. Góra przeszła we władanie linii ścinawskiej Piastów śląskich, pod koniec XIV w. – Piastów cieszyńskich, a w 1506 r. – w ręce czeskie. W II poł. XV stulecia nawiedziły Górę dwa wielkie pożary. Ślad po ratuszu z XV w. zniknął bezpowrotnie w 1966 r., kiedy to rozebrano ratusz i zbór do fundamentów, a na jego miejscu powstał skwer, na którym obecnie znajduje się Pomnik Wolności. O zamożności Góry stanowiło sukiennictwo. Nabrało także dużego znaczenia młynarstwo wiatrakowe. W II poł. XVI i w początkach XVII w. miasto przeżywało największy w swych dziejach rozkwit. Przed wojną trzydziestoletnią Góra liczyła 5 tys. mieszkańców.

W 1889 r. w pobliżu stacji kolejowej wzniesiono największy zakład przemysłowy Góry – cukrownię. W tym czasie powstały także mleczarnia (1882), młyn parowy z piekarnią (1892) i rzeźnia (1892). Po I wojnie światowej powstanie granicy niemiecko-polskiej podkopało egzystencję ekonomiczną Góry. W okresie międzywojennym stała się miastem prowincjonalnym.

Warto zobaczyć:

- Zespół budowlany i założenie urbanistyczne, z XIV–XIX wieku
- Parafialny kościół pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej z lat 1460–1550 – XV/XVI wieku, przebudowany w połowie XVIII w. i w 1968 roku
- Kościół cmentarny pw. Bożego Ciała, z XV/XVI wieku, przebudowany w latach 1690–1694, 1705 r.
- Dawną wieżę – baszta obronna, pełniąca także funkcję więzienia, uznawana również za relikw zamku z XIV/XVI wieku
- Bramę – wieża głogowska, z XIV–XIX wieku przebudowywana do 1915 r.
- Dom z pozostałością Bramy Polskiej, ul. Wrocławska 1

- Wiatrak-młyn, ul. Sikorskiego 25, z XV/XVI wieku, przebudowany w drugiej połowie XIX wieku
- Cmentarz żydowski
- Mury obronne, z XV wieku
- Wieżę ciśnień

Informacje przydatne:

- Dworce PKP i PKS Góra, przy ul. Dworcowej
- Parkingi: obok cukrowni, osiedla Kazimierza Wielkiego, ul. Piastów, T. Kościuszki i A. Mickiewicza
- **Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej Góra**, ul. Hirszfelda 10 tel. 65 543 24 14, 65 543 25 55

ZABYTKI MIASTA GÓRY

Wycieczkę po Górze rozpoczynamy od dworca PKP i PKS. Najpierw ul. Dworcową i w prawo Al. Jagiellonów w kierunku kościoła św. Faustyny i osiedla Kazimierza Wielkiego. Przy pomniku Marszu Śmierci, upamiętniającym ofiary II wojny światowej, skręcamy w lewo w ul. Głogowską docierając do tzw. Wieży Głogowskiej, która stanowi część umocnień średniowiecznych z XV w. Tuż za wieżą w prawo w ul. Marszałka Józefa Piłsudskiego, a następnie ul. Gabriela Narutowicza. Po prawej stronie ruiny zamku i małe zakole z historyczną studnią (droga wybrukowana kamieniem polnym – otoczaki, może sprawiać kłopoty wózkowiczom). Z ul. Żeromskiego w prawo do ul. T. Kościuszki, a dalej kierujemy się w prawo na ul. Gen. Madalińskiego i ul. Głowackiego dochodzimy do ul. Armii Krajowej i w prawo. Tu po 150 m znajduje się Centrum Pomocy Rodzinie i Dom Kultury, a obok szkoła zawodowa z nowym kompleksem sportowym i park, na terenie którego urządzono Park Edukacji Ekologicznej im. Jana Pawła II. Stąd obok wieży ciśnień, szpitala, starostwa i Urzędu Miejskiego przy ul. A. Mickiewicza kierujemy się do ul. Kościuszki i parku obok ul. Wrocławskiej.

Z parku, po odpoczynku, ulicą Armii Krajowej dochodzimy do kościoła św. Katarzyny Aleksandryjskiej (wjazd dla wózkowiczów od ul. Hawrysza i Ściegiennego). Ulicą Armii Krajowej nieco dalej zmierzamy do pl. B. Chrobrego, centralnego punktu najstarszej części Góry z pomnikiem Wolności. Następnie ul. Bojowników i Dworcową, obok poczty, wracamy do dworców.

Będąc w Górze należy zwrócić uwagę na zachowane fortyfikacje i kościoły, a wśród nich późnogotycki kościół pw. Bożego Ciała z XVI w., w odległości około 2 km od centrum miasta, do którego wiedzie aleja lipowa – ul. Zielona.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Górze, 56-200 Góra
ul. A. Mickiewicza 1, tel. 65 544 36 00, www.gora.com

TRASA VI

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
ul. Wrocławska 26
59-400 Jawor
tel. 76 729 01 00
www.powiat-jawor.org.pl
- PCPR: ul. Szpitalna 12 a, 59-400 Jawor
tel. 76 871 14 11
- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
WTZ Jawor, ul. Paderewskiego 6
tel. 76 871 05 45, 76 870 24 72

Powiat jaworski liczy ok. 52,7 tys. mieszkańców

Powiat jaworski położony jest w środku województwa dolnośląskiego i graniczy z powiatami: złotoryjskim na zachodzie, legnickim na północy, średzkim i świdnickim na wschodzie oraz wałbrzyskim i kamienogórskim na południu.

Wąskim odcinkiem dotyka też powiatu jeleniogórskiego. Przez środek powiatu równikowo przebiega międzynarodowa trasa drogowa E65 od autostrady przez Bolków, Jelenią Górę do Jakuszyca – granicy z Czechami. O północno-wschodni skrawek powiatu zahacza też autostrada A4. Również przez powiat przechodzi m.in. linia kolejowa z Legnicy do Strzegomia i dalej trasą podsudecką do Kłodzka. Administracyjnie w skład powiatu jaworskiego wchodzi gminy miejsko-wiejskie Jawor i Bolków oraz wiejskie: Męcinka, Mściwojów, Paszowice i Wądroże Wielkie.

Teren powiatu jest nizinny, choć już miejscami nieco pagórkowaty. Jego południowa część opiera się o Pogórze Kaczawskie i Przedgórze Sudeckie, zachodnia i wschodnia część to Nizina Śląska, a centralna to wyodrębniona Nizina Jaworska.

Klimat łagodny sprzyja długiej wegetacji roślin i służy intensywnej produkcji rolnej. Uprawia się tu m.in. buraki cukrowe, pszenicę, kukurydzę i rzepak. Przemysł już nie ma takiego znaczenia jak dawniej.

Powiat prezentuje ciekawe walory turystyczno-wypoczynkowe. To duże obszary leśne, Park Krajobrazowy „Chełmy”, zbiornik zaporowy „Słup”, Szlak Wygastych Wulkanów, XII–XIII wieczne zamki Bolków i Świny. Niektóre z nich to tereny przyjazne osobom niepełnosprawnym, a dotąd mało spopularyzowane.

Informacja turystyczna:

PTTK w Jaworze, ul. Legnicka 3
tel. 76 870 21 35

VI Trasa A ok. 4 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

JAWOR

Miasto położone nad Nysą Szaloną na Nizinie Śląsko-Łużyckiej. Pierwotnie mieszkali tu prajaworzanie. W VII w. n.e. przybyło tu i osiedliło się słowiańskie plemię Trzebowian. Ok. 300 lat później ziemie te do swojego państwa włączył Mieszko I. W połowie XIII w. Jawor uzyskał prawa miejskie. W latach 1303–1346

miasto było stolicą samodzielnego księstwa jaworskiego. Później stał się domeną królów czeskich, miastem królewskim i stolicą prowincji. Początek XV wieku zapisał się w historii niechlubnym wypędzeniem miejscowej gminy żydowskiej (1420 r.). W XVI w. miasto wyrosło na jeden z najsilniejszych ośrodków dolnośląskiego taktwa. W drugiej

poł. XVII w., w następstwie pokoju westfalskiego kończącego wojnę trzydziestoletnią, naciskany przez protestancką Szwecję, katolicki cesarz Ferdynand III Habsburg przyznał śląskim luteranom prawo do wybudowania trzech świątyń na obszarach bezpośrednio podległych jego władzy. Wtedy też powstał w Jaworze Kościół Pokoju.

Warto zobaczyć:

- Ewangelicki kościół Św. Ducha zwany Kościołem Pokoju, wzniesiony z drewna i gliny, jeden z dwóch zachowanych na Dolnym Śląsku z XVII w., z imponującym barokowym wnętrzem, ozdobionym emporami, z herbami jaworskiej szlachty, wpisany na Listę UNESCO
- Zamek piastowski, wzmiankowany w XIII w., wielokrotnie przebudowywany
- Ratusz z XIV-wieczną 65-metrową wieżą, ozdobą ratusza jest sala posiedzeń z witrażami wykonanymi w Berlińskim Instytucie Witraży
- Neorenesansowy zespół poklasztorny Bernardynów z XV w., obecnie Muzeum Regionalne
- Basztę Strzegomską z XVI w. z fragmentami obwarowań miejskich
- Kamienicę mieszczańską przy ul. Legnickiej 3 z XVI w. z renesansowym portalem, po przebudowie w XX w.
- Kościół św. Marcina z XII w. z charakterystyczną wczesnogotycką sylwetką, która kontrastuje z przepychem barokowego wystroju

PO HISTORYCZNYM JAWORZE

Trasę po mieście rozpoczynamy od dworca PKP i PKS, ul. Kolejową do ul. Rapackiego (na skrzyżowaniu skręcamy w prawo). Ulicą Rapackiego (ok. 500 m) docieramy do Parku Pokoju, a tu zabytek UNESCO Kościół Pokoju, najbardziej znany obiekt w Jaworze. Zarówno park, jak i kościół są dostępne dla osób poruszających się na wózkach (WC przy pl. Wolności przed wejściem na teren parku).

Następnie opuszczamy pl. Wolności z XIX-wieczną zabudową i kierujemy się w lewo w ul. Grunwaldzką, którą udajemy się do Rynku. Rynek otaczają mieszczańskie domy z arkadami. W centrum Rynku ratusz zbudowany w stylu neorenesansu niderlandzkiego wraz z zachowaną średniowieczną wieżą oraz budynek Teatru Miejskiego, w którym mieści się jedna z najpiękniejszych na Dolnym Śląsku sal widowiskowych.

Z rynku ul. Klasztorną udajemy się w kierunku gotyckiego kościoła pw. św. Marcina.

Dostęp dla wózkowiczów jest od strony wschodniej. Ze świątyni, ulicą św. Marcina, kierujemy się do ul. Legnickiej, gdzie po lewej stronie stoi kamienica zwana Pałacem Agnieszki. Ulicą Legnicką wracamy znów do rynku i idąc obok teatru udajemy się na przeciwległą stronę, dochodząc do ulicy Klasztornej, przy której ma siedzibę Muzeum Regionalne. Mieści się ono w dawnym zespole poklasztornym oo. Bernardynów.

Naprzeciw muzeum, po drugiej stronie ulicy, widzimy kaplicę św. Wojciecha, która niegdyś była żydowską synagogą, a w XIX w. kaplicą szpitalną. Dalej w prawo w ul. F. Chopina do ul. B. Chrobrego i do ul. Zamkowej. Tu mieści się Zamek Piastowski, Książąt Jaworskich. Ulicą Chrobrego możemy wrócić przez Rynek i dalej ul. Legnicką oraz ul. Kolejową do miejsca startu.

Wydarzenia:

- Jaworskie Koncerty Pokoju
- Międzynarodowe Targi Chleba

Informacja turystyczna:

GCIT, Rynek 3
59-400 Jawor, tel. 76 870 33 71
www.jawor.pl, www.targi-chleba.pl

VI Trasa B

(wariant 1 ok. 10 km) ***

(wariant 2 ok. 5 km) *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

REZERWAT WĄWÓZ MYŚLIBORSKI

Rezerwat przyrody Wąwóz Myśluborski koło Jawora – położony jest na Pogórzu Kaczawskim nad rzeką Jawornik. Znajduje się we wschodniej części Parku Krajobrazowego Chełmy, ok. 2 km na południowy zachód od miejscowości Myślubórz, w środkowej części Wąwozu Myśluborskiego.

Obszar rezerwatu florystyczno-geologicznego stanowi fragment zalesionej doliny wciosowej potoku Jawornik, położonej między miejscowościami Myślubórz, Myślinów i Jakuszowa.

Rezerwat został utworzony w 1962 r. Jest to rezerwat leśny o łącznej powierzchni 9,72 ha, utworzony dla ochrony ciekawych form geologicznych i wielu rzadkich gatunków roślin chronionych oraz naturalnych zbiorowisk leśnych. Rezerwat utworzono głównie dla ochrony jedynej na Dolnym Śląsku stanowiska bardzo rzadkiej, chronionej paproci, jęczynika zwyczajnego, występującego na skałach zieleńcowych oraz otaczającego go naturalnego lasu mieszanego grądowego i innych rzadkich roślin paprotnika kolczyste-go, jemioly jodłowej oraz śledziennicy naprzeciwlistnej. W rezerwacie występują też m.in.: wawrzynek wilczełyko, przylaszczka pospolita, lepiężnik, pierwiosnka wyniosła, rojnik górski. W rezerwacie znalazły również ochronę najstarsze fragmenty krajobrazotwórcze, jakimi są relikty podmorskiego wulkanizmu – lawy poduszkowe oraz inne skały przeobrażone pochodzące ze starszego paleozoiku, głównie zieleńce, łupki zieleńcowe i diabazy oraz ordowickie łupki i fyllity, należące do metamorfiku kaczawskiego. Z alpejskiego okresu chroniona jest krawędziowa rzeźba terenu, w której występuje paleogeńskie zrównanie powierzchni z relikdami bazaltowego wulkanizmu lądowego z okresu trzeciorzędu.

Informacje przydatne:

- Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych oddział Legnica
Myślubórz 11, 59-411 Paszowice
tel. 76 870 80 02,
www.dzpk.pl
- Centrum Edukacji Ekologicznej i Krajoznawstwa
Myślubórz, 59-411 Paszowice
tel. 76 870 88 86
- Parking przy wejściu do wąwozu

WĄWÓZ MYŚLIBORSKI

Wąwóz Myśluborski stanowi część Parku Krajobrazowego „Chełmy”, utworzonego w 1992 r. Do wąwozu najlepiej dojechać samochodem, rowerem albo odbyć pieszy spacer.

Startujemy z parkingu Centrum Edukacji Ekologicznej w Myśluborzu (godne polecenia mini muzeum i ogród).

Z centrum Edukacji udajemy się w lewo i aleją w śród drzew, idziemy do Wąwozu Myśluborskiego. Trasa trochę nierówna, ale utwardzona i dobrze oznakowana. Ścieżka prowadząca przez wąwóz jest jednocześnie trasą rowerową i ścieżką dydaktyczną ze stanowiskami szkoleniowymi, przy których znajdują się tablice informacyjne opisujące roślinność i formy geologiczne. W środkowej części wąwozu znajduje się rezerwat przyrody, utworzony w celu ochrony jedyne na Śląsku stanowiska paproci – jęczynika zwyczajnego.

Przy ścieżce znajdują się również wydzielone i oznakowane miejsca odpoczynku z ławkami.

Możemy przejść całą trasę idąc według oznaczeń (wariant 1) lub też od stanowiska jęczynika zwyczajnego i wrócić tą samą drogą (wariant 2 – łatwiejszy i krótszy).

W ramach tej trasy najlepiej dostosowany dla osób niepełnosprawnych, w tym wózkowiczów, jest odcinek Słoneczna Łąka – rezerwat (do stanowiska obserwacyjnego nr 6).

Na terenie powiatu jaworskiego znajduje się też ciekawa ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza „Las Świniec” (ok. 5 km) w pobliżu wsi pocysterskiej Muchów, dostępna także dla osób niepełnosprawnych.

Informacja turystyczna:

GCIT, Rynek 3

59-400 Jawor, tel. 76 870 33 71

www.jawor.pl, www.targi-chleba.pl

VI Trasa C ok. 2 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa,
samochód

BOLKÓW

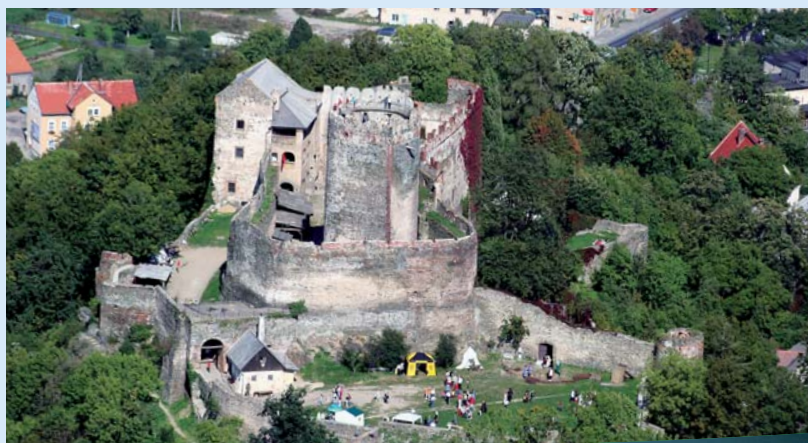
Bolków położony jest na pograniczu Pogórza Wałbrzyskiego i Kaczawskiego, nad Nysą Szaloną. Bolków w XIII w. stanowił osadę handlową. W latach 1703–1810 miasto było własnością cystersów z Krzeszowa. W XIX w. rozwinął się tu przemysł włókienniczy.

W pobliskich Świnach mieści się zamek obronny z XIV w. W XVIII w. zamek ten stracił na znaczeniu, a po pożarze w drugiej poł. XIX w. zamienił się w ruinę.

Najstłynniejszym zabytkiem Bolkowa jest zamek z wieżą w kształcie klina, zbudowany w XIII w. na wysokim wzgórzu nad miastem. Jest to jeden z piękniejszych zamków górskich w Polsce. Jego część renesansowa, wraz z systemem fortyfikacji, powstała w XVI w. Obecnie zamek jest miejscem licznych imprez kulturalnych, a na co dzień wystawiane są tu ekspozycje muzealne.

Warto zobaczyć:

- Zamek zbudowany w XIII w. na wysokim wzgórzu nad miastem, część renesansowa z XVI w.
- Klasycystyczny ratusz na miejscu pierwotnego z XIV w. przebudowany w XIX w.
- W rynku podcieniowe kamieniczki z XVII i XVIII w.
- Średniowieczne mury obronne
- Kościół św. Jadwigi z XIII w., przed wejściem figura św. Jana Nepomucena z 1724 r.
- Zamek Świny
- Ewangelicki kościół św. Trójcy z 1855 r. – położony przy skrzyżowaniu ulic Kamiennogórskiej i Niepodległości

Trasę możemy zacząć z parkingu na ul. Księcia Bolka przed zamkiem (WC ogólnodostępne). Stąd dość ostro pod Górę wejście na zamek ok. 100 m (zamek dolny i część za kasą biletową dostępna dla wózkowiczów, ale przy wózkach bez napędu elektrycznego konieczna pomoc osób trzecich, zarówno przy wjeździe jak i zjeździe. Po obejrzeniu zamku zjeżdżamy w dół i w lewo na ul. Księcia Bolka i znów w lewo do Rynku. Po 50 m po prawej stronie kościół parafialny św. Jadwigi, dalej wjeżdżamy do Rynku. Trzymamy się prawej strony, dzięki czemu możemy oglądać po lewej bolkowskie kamieniczki z podcieniami, które kaskadowo schodzą w dół. Po lewej Anielska Fontanna, a dalej Urząd Miasta w Bolkowie. Na wysokości urzędu skręcamy w prawo w ul. Niepodległości i po 160 m dochodzimy do ewangelickiego kościoła św. Trójcy z 1855 r. (dziś sala gimnastyczna). Stąd wracamy do Rynku i na parking.

Wydarzenia:

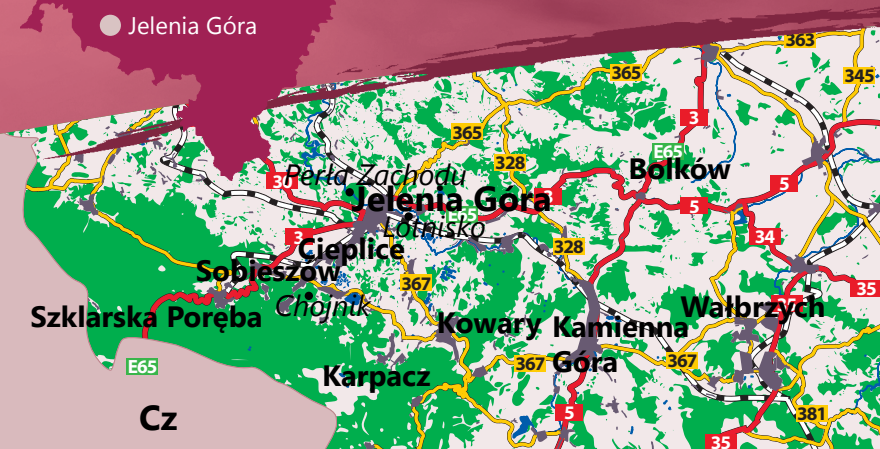
- Dni Bolkowa
- Dni Kultury Rycerskiej
- Festiwal Rocka Gotyckiego Castle Party
- Przeglądy teatrów amatorskich

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Bolkowie, ul. Rynek 1, 59-420 Bolków
tel. 75 741 32 13, www.bolkow.pl

Zamek Bolków, ul. Księcia Bolka, 59-420 Bolków, tel. 75 741 32 97

TRASA VII

Uzdrowisko Cieplice Sp. z o.o.,
 pl. Piastowski 38,
 58-560 Jelenia Góra – Cieplice
 tel. 75 755 18 80

Zamek Chojnik,
 58-570 Jelenia Góra – Sobieszów
 tel. 75 755 63 94, tel. 75 755 35 35 (schronisko)
 tel. 502 25 21 57, www.chojnik.pl

Ojcowie Pijarzy
 ul. Cieplicka 9,
 58-560 Jelenia Góra
 tel. 75 642 88 20 (klasztor)
 tel. 75 642 88 10 (kancelaria)

Jelenia Góra liczy ok. 83,9 tys. mieszkańców

MIASTO JELENIA GÓRA

Jelenia Góra, licząca ok. 83,9 tys. mieszkańców, położona jest w środku dużej kotliny śródgórskiej. Otoczona jest Górami Izerskimi, Kaczawskimi, Rudawami Janowickimi, a od południa Karkonoszami ze Śnieżką (1603,3 m n.p.m.), czyli najwyższym pasmem malowniczych Sudetów. Tam, na odcinku 4 km, granica Jeleniej Góry jest granicą państwową z Republiką Czeską.

Przez miasto wiodą szlaki komunikacyjne do Czech i Niemiec. Miasto to także ważny węzeł kolejowy. Klimat ma umiarkowany, lato niezbyt gorące, a jesień jest dłuższa i cieplejsza aniżeli wiosna.

Zespół miejski to: Jelenia Góra ze Starym Miastem, Cieplice, Sobieszów i Jagniątków, położony w kotlinie u stóp Karkonoszy. Początki Jeleniej Góry to czasy Piastów i panowania Bolesława Krzywoustego. Bogatą historię i burzliwe dzieje miasta i jego mieszkańców zachowały wspaniałe zabytki architektury. Goście zachwyceni są wieloma atrakcjami i imprezami, a ci, którzy korzystają z wód cieplickiego uzdrowiska, dziękują siłom natury za odbudowę zdrowia.

Choć Jelenia Góra kojarzy się głównie z turystyką i rekreacją, to nie można zapomnieć, że jest to były ośrodek wojewódzki o dużym potencjale gospodarczym i kulturalnym. Dominuje tu przemysł chemiczny, optyczny i włókienniczy, a funkcjonuje ponad 10 tys. podmiotów gospodarczych, głównie prywatnych. Miasto jest siedzibą Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa. Stanowi centrum kulturalne i artystyczne subregionu (Teatr Jeleniogórski – Scena Animacji i Dramatyczna im. C.K. Norwida, Filharmonia, liczne muzea). Szczęści się też wieloma zabytkami, które warto zobaczyć.

Informacja turystyczna:

Karkonoski Punkt Informacji Turystycznej
Plac Ratuszowy 6/7, 58-500 Jelenia Góra
tel. 519 509 343, e-mail: it@jeleniagora.pl
www.jeleniagora.pl, www.cieplice.pl

VII Trasa A

(PKS – PKP ok. 3,5 km,
pełna pętla ok. 7 km) **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

JELENIA GÓRA

Leżąca w kotlinie nad Bobrem – Jelenia Góra – otoczona jest zewsząd górami. Od zachodu otaczają miasto Góry Izerskie, od północy Góry Kaczawskie, od wschodu Rudawy Janowickie, a od południa Karkonosze.

W XIII w. miasto pełniło rolę znaczącego ośrodka handlowo-rzemieślniczego księstwa świdnicko-jaworskiego. W 1392 r. Jelenia Góra wraz z całym księstwem przeszła pod panowanie czeskie. Od zasiadających na praskim tronie Jagiellonów otrzymała szeroką samodzielność i prawo bicia własnej monety, a w 1519 r. ważny przywilej corocznych jarmarków. W drugiej połowie XVI w. w mieście i okolicach rozpoczęła się produkcja płócien lnianych zwanych woalami. Od poł. XVII w. nastąpił znaczny rozwój handlu przędzą i płótnem.

W XIX wieku kilku przemysłowców wybudowało tu swoje fabryki. Wzrósł też gwałtownie ruch turystyczny w Karkonoszach, dla którego Jelenia Góra stanowiła naturalną bazę wypadową. Powstało wiele hoteli i pensjonatów, otwarto restauracje, rozpoczęto również produkcję żywności oraz pamiątek. Do dalszego wzrostu gospodarczego przyczyniło się doprowadzenie do miasta linii kolejowej z Wrocławia i Berlina.

Warto zobaczyć:

- W rynku barokowe kamienice z podcieniami
- Ratusz z XVIII w. (obok kamienna fontanna z Neptunem z 1727 r.)
- Kościół św. Krzyża zwany Kościołem Łaski z pocz. XVIII w., obok 19 kaplic grobowych
- Gotycki kościół parafialny pw. św. św. Erazma i Pankracego z XV w. z renesansowym wyposażeniem
- Fragmenty murów miejskich z XV w.
- Cerkiew prawosławną apostołów Piotra i Pawła
- Kaplicę św. Anny z dawną XVI-wieczną basztą bramną
- Bramę Wojanowską (XVI w.)
- Termy Cieplickie – zespół basenów termalnych

Wydarzenia:

- Festiwal Światła
- Festiwal Muzyki Wiedeńskiej
- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych
- Międzynarodowy Festiwal Jazzowy „Krokus Jazz Festiwal Jelenia Góra”
- Międzynarodowy Festiwal Niezależnych Filmów Video „ZOOM– Zbliżenia”
  - Wiosna Cieplicka
  - Rycerski Turniej Kuszniczy o Złoty Bełt Chojnika
  - Międzynarodowy Turniej Tańca „Karkonosze Open”
  - Jarmark Staroci i Osobliwości

JELEŃ GÓRA PERŁA KARKONOSZY

Trasę rozpoczynamy z dworca PKS – u, a kończymy na dworcu PKP. Z PKS – u wychodzimy na ul. Obrońców Pokoju i skręcamy w lewo. Po ok. 100 m dochodzimy do ul. Powale, przechodzimy na drugą stronę i skręcamy w prawo. Po kolejnych 100 m skręcamy lewo w ul. Grodzką. Po lewej stronie mijamy 2 baszty. Ulicą Grodzką dochodzimy na pl. Ratuszowy. Wokół jeleniogórskiego Rynku kamieniczki z podcieniami. Sugerujemy wózkowiczom poruszać się środkiem Rynku celem uniknięcia progów i schodów. Po prawej ratusz (Urząd Miasta) i pomnik Neptuna. Warto przejść pod mostkiem łączącym budynek ratusza z sąsiednim. Tuż za przejściem historyczny tramwaj (punkt pamiątkowy).

Dalej wzdłuż pierzei północnej w kierunku ul. M. Konopnickiej, po 60 m skręcamy w ul. Boczna do gotyckiego kościoła parafialnego pw. św. św. Erazma i Pankracego z XV w.

Po zwiedzeniu kościoła wracamy na ul. M. Konopnickiej i w prawo pomiędzy historycznymi kamienicami do Bramy Wojnowskiej, tu po prawej kaplica Św. Anny. Dalej ul. 1 Maja. Po prawej „Sarenka” jeleniogórska, a po ok. 300 m po prawej stronie Jeleniogórskie Centrum Kultury, po lewej zaś – kościół św. Krzyża zwany Kościołem Łaski z pocz. XVIII w.. Podążając ul. 1 Maja do końca dotrzemy do dworca PKP.

Informacja turystyczna:

Plac Ratuszowy 6/7, 58-500 jelenia Góra, tel. 519 509 343

www.jeleniagora.pl, www.cieplice.pl

VII Trasa B ok. 3 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

CIEPLICE

W granicach Jeleniej Góry znajduje się uzdrowisko Cieplice leczące choroby układów ruchu, moczowego, krążenia oraz schorzenie oczu i choroby kobiece. Ciepłe źródła siarkowe osiągną tu temperaturę ok. 90°C.

Już w XIII w. Joannici wykorzystywali tutejsze ciepłe źródła. Potem opiekę nad nimi przejęli sprowadzeni z Krzeszowa cystersi. Pozostawili oni po sobie klasztor z 1403 r. – obecnie po przebudowie w stylu barokowym. Do źródeł, które ponoć odkrył książę Bolesław Wysoki przyjeżdżali ważni dostojnicy państwowi i kościelni. Swoje dolegliwości leczyła tutaj nawet królowa Marysieńka Sobieska. Późniejsi właściciele źródeł – Schaffgotschwie zbudowali piękny klasycystyczny pałac i Park Zdrojowy, czerpiąc wzory z ogrodów francuskich. Roztacza się stąd znakomity widok na Karkonosze. Znajdujący się w parku empirowy Teatr Zdrojowy już od 1833 r. zaprasza na spektakle i koncerty.

Warto zobaczyć:

- Klasycystyczny Pałac Schaffgotschów z XVIII w. dziś siedziba Politechniki Wrocławskiej
- Park Zdrojowy w stylu francuskim z budynkami Teatru Zdrojowego i Pawilonu Zdrojowego
- W Parku Norweskim Muzeum Przyrodnicze
- Barokowy kościół św. Jana Chrzciciela
- Barokowy kościół Zbawiciela parafii augsburskoewangelickiej z 1774– 1779, projektu Demusa z Jeleniej Góry. Jednonawowa budowla z emporami, nakryta łamanym czterospadowym dachem z barokowo-klasycystycznym wyposażeniem wnętrza
- Najstarszy dom zdrojowy w Cieplicach tzw. Długi Dom z XVI w.
- Zabudowania zespołu poklasztornego Cystersów z XVIII w.
- Termy Cieplickie – zespół basenów termalnych

PO UZDROWISKU W CIEPLICACH ZDROJU

Trasę warto rozpocząć spod klasztoru pocysterskiego (obecnie ojcowie Pijarzy) przy Domu Zdrojowym. Po zwiedzeniu kościoła pw. św. Jana Chrzciciela i muzeum klasztornego wchodzimy na pl. Piastowski przy Domu Zdrojowym. To główny deptak Ciepliec. Po prawej kamienica w stylu renesansu włoskiego, a w głębi dawny pałac rodu Schaffgot-schów. Koniecznie trzeba zajrzeć do ogrodów, zobaczyć Dom Zdrojowy Edward i Teatr Uzdrowiskowy. Spacer wśród alei drzew i pomiędzy rabatami kwiatów pozwala na chwilę wytchnienia. Wracamy przy Fontannie z Panną na ul. Piastowską i w prawo do pl. Kombatantów. Tu po lewej barokowy kościół Zbawiciela parafii augsburskoewangelickiej. Trasę powrotną polecamy pokonać także deptakiem przez pl. Piastowski.

foto: Jacek Gojda

Informacja turystyczna:

pl. Piastowski 38, 58-560 Jelenia Góra – Cieplice
tel. 75 75 518 80

VII Trasa C ok. 4,5 km ***
wskazana pomoc osób trzecich w przypadku wózków

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZAMEK CHOJNIK

Położony jest na szczycie wznoszącej się 627 m n.p.m. malowniczej góry o tej samej nazwie. Jej strome zbocza tworzą urwiska opadające w dół pionowymi ścianami o wysokości do 150 m.

Kamienny zamek wybudował w latach 1353–1364 książę świdnicko-jaworski Bolko II Mały. W roku 1377 jego właścicielem został Gotshe Schofow, protoplasta rodu Schaffgotsch. Zamek należał do tej rodziny do roku 1945. Latem 1635 r. wszystkie dobra rodziny, a wraz z nimi zamek Chojnik zostały skonfiskowane. Na zamku osadzono cesarskich żołnierzy. Do rodziny von Schaffgotsch powrócił on w 1648 r. 31 sierpnia 1675 r. po uderzeniu pioruna, na zamku wybuchł pożar, który poczynił olbrzymie zniszczenia. Po tym wydarzeniu budowli już nigdy nie odbudowano.

Chojnik ze względu na swoje położenie jest jedynym zamkiem na Śląsku, który nigdy nie został zdobyty. Malownicze ruiny zamku już od końca XVIII w. przyciągały turystów. Dla ich wygody w 1822 r. powstała na zamku gospoda oraz punkt wynajmu przewodników i tragarzy lektyk. Od 1860 r. działa tu schronisko turystyczne, urządzone w przebudowanej w stylu neogotyckim północnej bastii.

Na zamku od 1993 r. działa Bractwo Rycerskie Zamku Chojnik. Organizuje ono co roku we wrześniu Turniej Rycerski „O Złoty Bełt Chojnika”.

Warto zobaczyć:

– Trasę na rolki i łyżworolki w Sobieszowie

Z SOBIESZOWA NA ZAMEK CHOJNIK

Trasę warto rozpocząć w Sobieszowie z parkingu przy ul. B. Czecha. (droga 366) Z parkingu w prawo oznakowanym szlakiem czerwonym i czarnym na ul. T. Chałubińskiego pomiędzy zabudową willową w kierunku Góry Chojnik. Trasa początkowo asfaltowa przechodzi w drogę szutrową. Na granicy lasu punkt wejścia do Karkonoskiego Parku Narodowego i kasa biletowa. Na punkcie Dziurawy Kamień szlak czarny skręca w lewo, a my podążamy dalej szlakiem czerwonym do rozwidlenia Głazowisko (punkt styku szlaku czerwonego i zielonego). Szlak zielony odchodzi w prawo, tymczasem my czerwonym delikatnie pod górę obchodzimy Chojnik od strony północnej i północno-wschodniej. Przy punkcie Skalne Grzyby dochodzi do nas od lewej strony czarny szlak. Dalszą drogę odbywamy szlakiem czerwonym i czarnym aż do zamku na szczycie. Zamek dla wózkówców dostępny tylko w części dolnej gastronomicznej.

Drogę powrotną pokonujemy także szlakiem czerwonym do parkingu w Sobieszowie.

Informacja turystyczna:

Zamek Chojnik, 58-570 Jelenia Góra – Sobieszów
tel. 75 755 63 94, tel. 75 755 35 35 (schronisko)
tel. 502 25 21 57, www.chojnik.pl

DO PAŁACU PAULINUM – POŚRÓD LASÓW I WZGÓRZ JELENIEJ GÓRY

VII Trasa D ok. 4 km **

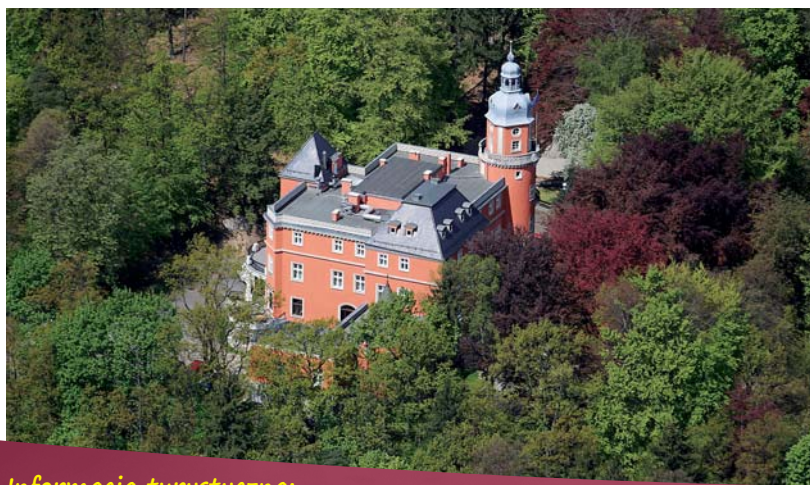
Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa,
samochód

Do pałacu Paulinum możemy wyjść z dworca PKP ul. 1 Maja. Na skrzyżowaniu z drogą 367 i Al. Wojska Polskiego skręcamy w lewo i dalej ok. 250 m znów skręcamy w lewo w ul. Nowowiejską. Stąd ok. 800 m i na rozwidleniu skręcamy w prawo w ul. 3 Łużyckiej Dywizji Artylerii Przeciwlotniczej. Wchodzimy w obręb parku przypałacowego, a stąd już niecałe 300 m do pałacu. Pałac podziwiać możemy z zewnątrz, a dla wózkowiczów dostępny jest także wysoki parter z Salą Gdańską (wjazd boczny windą). Z tarasu widokowego panorama na Karkonosze. Drogę powrotną proponujemy pokonać identycznie do Dworca PKP.

Pałac położony jest w centrum Jeleniej Góry w otoczeniu parku. Gęsto zalesione wzgórze i wysokie skały w naturalny sposób odcinają obiekt od miejskiej atmosfery.

Obecny pałac został postawiony w 1872 r. Po II Wojnie Światowej pałac stał się największą państwową składnicą dolnośląskich dzieł sztuki, następnie zlokalizowano w nim w 1952 r. kasyno oficerskie dla pobliskiego garnizonu wojskowego. W latach sześćdziesiątych pałac spłonął. Od 2002 roku pałac jest siedzibą stylowego hotelu i profesjonalnego centrum konferencyjno-rekreacyjnego.

Informacja turystyczna:

Pałac Paulinum, ul. Nowowiejska 62, 58-500 Jelenia Góra
tel. 75 649 44 00, www.paulinum.pl

W AEROKLUBIE JELENIOGÓRSKIM – SZYBOWCEM NAD KARKONOSZAMI

VII. Trasa E

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Aeroklub Jeleniogórski to jeden z wiodących aeroklubów w Polsce i Europie. Do dyspozycji ma dwa lotniska: w Jeleniej Górze i w Jeżowie Sudeckim. Aeroklub powstał w 1946 r. Działa w nim kilka sekcji: samolotowa, szybowcowa, spadochronowa, modelarska i historyczna. Obecnie aeroklub realizuje liczne szkolenia i loty turystyczne, w tym też dla osób niepełnosprawnych. Popularnością cieszą się imprezy organizowane przez członków aeroklubu, m.in.: Szybowcowe Mistrzostwa Polski Juniorów i Seniorów, zawody na celność lądowania, Baby Grunau, zawody spadochronowe. Liczne imprezy i możliwość polatania nad Kotliną Jeleniogóorską i Karkonoszami przyciągają na lotnisko turystów, w tym osoby niepełnosprawne.

Aeroklub realizuje liczne spotkania integracyjne dla dzieci i młodzieży, a niesprawność ruchowa nie jest przeszkodą, aby przeżyć przygodę w przestworzach.

Zapraszamy na lotnisko do Jeleniej Góry.

Informacja turystyczna:

Aeroklub Jeleniogórski, ul. Łomnicka-Lotnisko, 58-500 Jelenia Góra
tel. 75 752 60 20, 75 752 37 01, www.aeroklub.jgora.pl

VII Trasa F ok. 6,5 km ***

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy z dworca PKS. Wychodząc skręcamy w prawo w ul. Podwale lub z parkingu bezpośrednio na ul. Obrońców Pokoju i na Mleczną Drogę. Dochodzimy do al. Jana Pawła II. Tu mamy dwie możliwości albo w prawo przejściem podziemnym lub w lewo przez pasy na drugą stronę na ul. Zielną. Po ok. 100 m skręcamy przy zabudowaniach w lewo i po dalszych 100 m dochodzimy do mostu na Bobrze. Za mostem skręcamy w prawo w aleję B. Krzywoustego, która jednocześnie jest Euroregionalnym Turystycznym Szlakiem Rowerowym Dolina Bobru ER6. Tą lekko wijącą się trasą wzdłuż Bobru dotrzemy do schroniska Perła Zachodu. Od mostku na Bobrze mamy ok. 450 m do wiaduktu kolejowego relacji Jelenia Góra – Szklarska Poręba – Jaku-

Z JELENIEJ GÓRY DO PERŁY ZACHODU

szyce. Dalej, mając po prawej Bóbr, idąc lasem ok. 1,6 km dochodzimy do jazu z wyspą i elektrowni Bobrów III i IV. Na wyspę do elektrowni prowadzi mostek – można zwiedzać. Dalej wracamy w prawo na trasę nr ER6 wzdłuż Bobru i lekko pod górę. Za elektrownią zaczyna się sztuczne Jezioro Modre. Mając je po prawej stronie po ok. 400 m dochodzimy do schroniska. W sezonie wiosenno letnim czynny ogródek a za schroniskiem widok na jezioro i zapórę Siedlęcín oraz wiszący most (nieдоступny dla wózkowiczów ze względu na schody).

Drogę powrotną pokonujemy identycznie do dworca PKS.

Informacja turystyczna:

Gościniec Perła Zachodu, 58-522 Siedlęcín 1
tel. 75 752 30 49, www.perlazachodu.eu

TRASA VIII

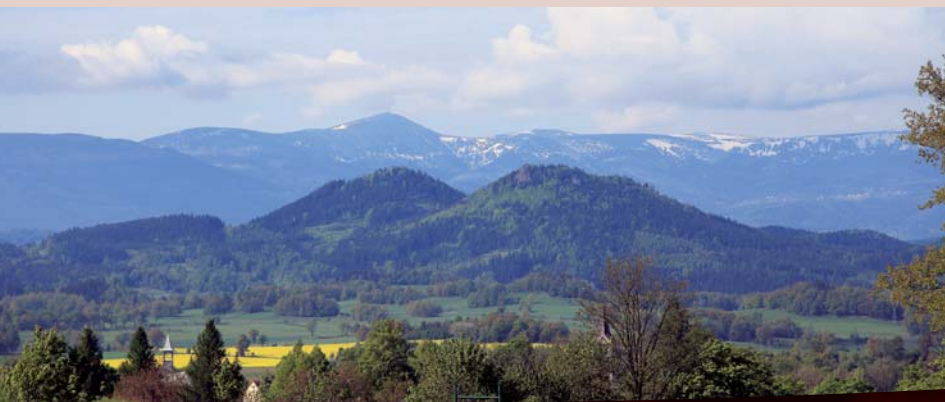

Informacje:

- Starostwo Powiatowe:
58-500 Jelenia Góra
ul. Kochanowskiego 10
tel. 75 647 31 00
www.starostwo.jgora.pl
- PCPR: 58-500 Jelenia Góra
ul. Sudecka 38, tel. 75 752 39 20
- Centra Informacji Turystycznej:
Kowary, tel. 75 718 24 89
Szklarska Poręba, tel. 75 754 77 40
Karpacz, tel. 75 761 86 05
Podgórzyn, tel. 75 762 10 93
Piechowice, tel. 75 761 72 01

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Zespół Szkół Specjalnych przy Szpitalu Uzdrawiskowym
– niepubliczny
Karpacz, ul. Myśliwska 13
tel. 75 761 63 39
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Szklarska Poręba, ul. Górna 29
tel. 75 717 27 69
- Zespół Szkół Specjalnych
ul. Wiejska 138, 58-533 Miłków
tel. 75 761 03 21

POWIAT JELENIOGÓRSKI

Powiat jeleniogórski, o powierzchni 649 km², zamieszkuje około 65 tys. ludności. Jest południowym powiatem Dolnego Śląska graniczącym przez Karkonosze z Republiką Czeską. Od północy styka się z powiatami lwóweckim, złotoryjskim, jaworskim, a od wschodu z kamiennogórskim. Teren powiatu otacza zespół miejski Jeleniej Góry i to miasto jest też jego stolicą.

Przez powiat przebiega międzynarodowa droga E-65 do przejścia granicznego Jakuszyce – Harrachov. Administracyjnie powiat składa się z gmin miejskich Karpacz, Kowary, Piechowice i Szklarska Poręba oraz z gmin wiejskich Janowice Wielkie, Jeżów Sudecki, Mysłakowice, Podgórzyn i Stara Kamienica.

Powiat leży w Kotlinie Jeleniogórskiej i otoczony jest pasmami Gór Izerskich, Kaczawskich, Rudaw Janowickich i Karkonoszy. Przecinają go doliny rzeki Bóbr, Łomnicy, Kamiennej i Podgórznej, urozmaicają grupy skałek, a piękny krajobraz wzbogacają kotły, górskie wodospady, jeziora i stawy. Atrakcją jest też występowanie wielu kamieni ozdobnych, w tym kryształów górskich, agatów i ametystów. Powiat ma wybitnie turystyczny charakter i ta działalność jest dominująca.

Budowa specjalnie przystosowanych tras w Karkonoszach daje także szansę na uprawianie turystyki w górach przez osoby niepełnosprawne, w tym wózkówców. Tereny przedgórskie są rewelacyjne ze względu na klimat, lasy i liczne wody lecznicze. Warunki fizjograficzne i komunikacyjne skłaniają do zaproponowania osobom niepełnosprawnym na terenie powiatu tras wokół Szklarskiej Poręby, Karpacza, Kowar i Mysłakowic, a także na obrzeżach Jeleniej Góry – Dolina Pałaców i Ogrodów czy wycieczka do Western City w Ściegnach koło Karpacza. Polecamy także wybrać się nad wodospad Szklarki.

Informacja turystyczna:

Karkonoski Punkt Informacji Turystycznej
Plac Ratuszowy 6/7, 58-500 Jelenia Góra, tel. 519 509 343
www.visitkarkonosze.com

VIII Trasa A ok. 8 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

KARPACZ

Karpacz położony jest w Karkonoszach, w dolinie Łomnicy u podnóża Śnieżki na wysokości 480–885 m n.p.m.

W XV w. stanowił osadę leśną, był jednocześnie miejscem odwiedzanym przez poszukiwaczy szlachetnych kruszców i kamieni. Z upływem czasu teren przekształcił się w osadę pasterską, a w XVII i XIX w. zaśląnął z produkcji leków przez tzw. „laborantów”.

Współcześnie Karpacz jest wymarzonym miejscem dla sympatyków sportów zimowych i turystyki letniej. Liczne trasy narciarskie i wyciągi na stokach Karkonoszy oraz wypożyczalnie sprzętu sportowego umożliwiają turystom uprawianie narciarstwa biegowego i zjazdowego. Dużym zainteresowaniem, szczególnie wśród dzieci, cieszy się snowtubing, czyli zjazdy na pontonach. Amatorzy skituringu i wędrówek również znajdują tu coś dla siebie.

Karpacz jest miejscem, gdzie zarówno w sezonie zimowym jak i letnim na turystów czeka wiele imprez i atrakcji. Na szczególną uwagę zasługuje fakt, że Karpacz bardzo mocno promuje turystykę dla osób niepełnosprawnych.

Warto zobaczyć:

- Drewniany kościółek Wang, przeniesiony z nad jeziora Wang w płd. Norwegii i tu częściowo zrekonstruowany w 1844 r., to przykład nordycko-romańskiego budownictwa sakralnego, ul. Na Śnieżkę 8, Karpacz Górny, tel. 75 761 92 28
- Neoromański i neogotycki kościół pw. Najświętszego Serca Jezusa z 1908 r.
- Muzeum Sportu i Turystyki, historia turystyki karkonoskiej, sportu zimowego, środowisko przyrodnicze; ul. Kopernika 2, Karpacz, tel. 75 761 96 52
- Miejskie Muzeum Zabawek – kolekcja lalek i zabawek z całego świata zebrana przez Henryka Tomaszewskiego; ul. Karkonoska 5, Karpacz Górny, tel. 75 761 85 23
- Wyciąg krzeselkowy na Kope

Informacje przydatne:

- W pobliżu stacji kolejowej (nieczynnej dla ruchu pasażerskiego) jest parking samochodowy i biura usług turystycznych
- **Muzeum Zabawek**
Karpacz Górny, ul. Kolejowa 3
tel. 75 761 85 23

Wydarzenia:

- Amatorskie Mistrzostwa Polski w Narciarstwie Alpejskim i Snowboardzie Family Cup
- Muzyka w kościółku Wang
- Majówka w Western City
  - Puchar Samotni

KARPACZ – WOKÓŁ ŚWIĄTYNI WANG I DO WYCIĄGU NA KOPE

Karpacz to obok Szklarskiej Poręby i Kowar jedna z najpiękniejszych miejscowości w Karkonoszach.

Wycieczkę rozpoczynamy z parkingu przy sklepie Biedronka lub markecie Netto przy ul. Konstytucji 3 Maja. W prawo na ul. Kolejowej mieści się Muzeum Zabawek, które powstało w 1995 r. na bazie kolekcji wybitnego artysty, twórcy słynnego Wrocławskiego Teatru Pantomimy Henryka Tomaszewskiego. My kierujemy się na południe lekko pod górę ulicą Konstytucji 3 Maja. Po drodze mijamy pensjonaty i hotele.

W lewo ulica Obrońców Pokoju prowadzi do wysoko i pięknie położonego osiedla Wilcza Poręba, a my dalej prosto ulicą Konstytucji 3 Maja wkraczamy do centrum Karpacza (część wyłączona z ruchu kołowego - deptak) z wieloma różnymi lokalami handlowo-usługowymi. Dochodzimy do kościoła parafialnego Nawiedzenia NMP, a za nim mijamy Urząd Miejski. Natomiast po lewej, przy ul. Kopernika 2, mieści się znane Muzeum Sportu i Turystyki.

Posuwając się dalej pod górę ul. Konstytucji 3 Maja idziemy ok. 1 km do skrzyżowania przy stacji Orlen. Tu skręcamy w lewo w ul. Olimpijską. Ulicą tą lekko pod górą, obok skoczni narciarskiej „Orlinek” dochodzimy do ul. Turystycznej. W lewo pod górę trasa wiedzie do wyciągu na Kopę a my ul. Strażacką i Karkonoską ok. 1,4 km idziemy w kierunku Karpacza Górnego do kościoła Wang.

Po drodze widok na Hotel Gołębiowski. Droga tu pnie się serpyntynami w górę, a podjazdy są dość strome i trudne. Samo podejście do Wangu jest dość strome i wymaga w przypadku w-skersów pomocy osób trzecich ze względu na granitową kostkę. Świątynia Wang, to jedyny w Europie, poza Skandynawią, drewniany kościółek romański. Na niewielkim cmentarzyku koło Wangu złożono prochy Henryka Tomaszewskiego. Obok tego unikalnego zabytku prowadzi niebieski szlak turystyczny do schroniska Strzecha Akademicka i schroniska Samotnia oraz na Śnieżkę. Na parking wracamy ul. Karkonoską i Konstytucji 3 Maja.

Informacja turystyczna:

ul. Kolejowa 3, 58-540 Karpacz
tel. 75 761 86 05, 75 761 97 16, www.karpacz.pl

Z KARPACZA POD ŚNIEŻKĘ

VIII Trasa B ok. 2 km **

MIEJSKA KOLEJ LINOWA
długość wyciągu 2229 m, różnica wzniesień 530 m

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy przed wyciągiem na Kopę na ul. Turystycznej (820 m n.p.m.). Wózkowicze na wyciąg mogą podejść od prawej strony (obsługa miła i pomaga zapakować wózek i osobę na krzesółko kolei, podobnie przy zsiadaniu na Kopie). Na szczycie Kopy (1340 m n.p.m.) bar dla turystów. Trasa z Kopy szlakiem czarnym w pełni przygotowana dla wózkowiczów ze specjalną ścieżką i barierkami prowadzi do Śląskiego Domu na Równi Pod Śnieżką. Do schroniska wózkowicze mogą się dostać od strony Kopy specjalnym podjazdem. Na Kopę i do Karpacza wracamy tą samą trasą.

Informacja turystyczna:

Miejska Kolej Linowa Karpacz Sp. z o.o.
ul. Turystyczna 4, 58-540 Karpacz, tel. 75 761 92 84

DO WODOSPADU SZKLARKI

VIII Trasa C ok. 0,8 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Wyruszamy z parkingu nad potokiem Kamiennej w Szklarska Porębie Dolnej. Za sprawą Karkonoskiego Parku Narodowego, przy współudziale finansowym Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, otwarto w Karkonoszach szlak turystyczny dla osób niepełnosprawnych do wodospadu Szklarki – szlak w pełni przystosowany do poruszania się na wózkach inwalidzkich.

Wejście na drogę do wodospadu zaczyna się przy parkingu i kioskach z pamiątkami przed Szklarską Porębą Dolną. Początek na wysokości 503 m n.p.m., a przewyższenie 11 m. Największe nachylenie 17%. Ścieżka utwardzona grysem z poręczami ochronnymi.

Ten 400-metrowy szlak kończy się przy schronisku „Kochanówka” platformą widokową, z której, siedząc na wózku, można podziwiać uroki wodospadu oraz erozyjne formy granitu karkonoskiego w kanionie Szklarki, bogatą i zróżnicowaną szatę roślinną. Dodatkowo jest wybudowany podjazd dla wózków do samego schroniska Kochanówka, z WC oraz pokojem przystosowanym dla osób niepełnosprawnych.

Sam szlak posiada zatoczki „mijanki” oraz wydzieloną specjalną toaletę dla wózkowiczów. Do parkingu wracamy tą samą drogą.

SCHRONISKO PTTK KOCHANÓWKA

Położone jest w Gminie Piechowice w enklawie Karkonoskiego Parku Narodowego. Kochanówka położona jest na wysokości 510 m n.p.m. powyżej ujścia potoku Szklarki do rzeki Kamiennej. Schronisko mieści się w zabytkowym budynku wybudowanym w 1868 roku przy wodospadzie Szklarki, w środkowej części Wąwozu Szklarki, na lewym brzegu skalnego progu.

Schronisko położone jest wśród skalistych zboczy wąwozu, porośniętych lasem świerkowym z domieszką jodły i buka. Przy schronisku znajduje się mały taras z widokiem na kaskadę wodospadu.

Pierwsze wzmianki pochodzą z drugiej połowy XVII wieku, wówczas właściciel firmy Witriolejnia Ch.M. Preller wybudował drogę do wodospadu. W 1868 roku wybudowano gospodę Kochellfalbaude, która po wielu przebudowach istnieje do dzisiejszych czasów.

Informacja turystyczna:

Schronisko Kochanówka

58-580 Szklarska Poręba, tel. 781 024 159

VIII Trasa D ok. 3 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

SZKLARSKA PORĘBA

Szklarska Poręba położona jest w dolinie rzeki Kamiennej na wysokości 440–886 m n.p.m. Miejscowość od południa rozciąga się na stokach Karkonoszy (Szrenica 1362 m n.p.m.), od północy sięga Gór Izerskich, zaś od wschodu Pogórza Karkonoskiego.

Odwiedzając Szklarską Porębę, warto zobaczyć najwyższy w polskich Sudetach Wodospad Kamieńczyka i Wodospad Szklarki. Ważnymi obiektami w mieście są m.in. młyn św. Łukasza (powstały w 1870 r.) i Chata Walońska. Atrakcją dla najmłodszych jest Dinopark i Zjeżdżalnia Grawitacyjna „Alpine Coaster”.

Szklarska Poręba jest punktem wyjściowym wielu szlaków turystycznych, można stąd udać się m.in. na Śnieżne Kotły, Szrenicę, a z Jakuszyca na Astrościeżkę w Górach Izerskich.

Szklarska Poręba, dzięki swojemu położeniu i klimatowi, przyciąga co roku szeroką rzeszę miłośników zimowego szaleństwa. Największą popularnością cieszy się tu narciarstwo biegowe i zjazdowe, ale nie brakuje również amatorów snowboardu, skituringu, kuligów, jazdy psimi zaprzęgami oraz turystów wędrujących na raketach śnieżnych.

Warto zobaczyć:

- Wyciąg na Szrenicę
- Muzeum C. i G. Hauptmannów
- Muzeum Mineralogiczne w Szklarskiej Porębie
- Krucze Skały
- Quazar – Ośrodek wspinaczkowy
- Chatę Walońską

Wydarzenia:

- Wyścigi psich zaprzęgów
- Puchar Łabskiego w narciarstwie zjazdowym
- Babinec Night Jam Session – zawody freestyle w snowboardzie i narciarstwie
- Puchar Radiowej Trójki w Narciarstwie Zjazdowym
- Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży w Sportach Zimowych
- Gwiazdy na Śniegu – gwiazdy polskiego showbiznesu na stokach SKIAREN Y – Szrenica
- Puchar Burmistrza Szklarskiej Poręby w Narciarstwie Zjazdowym i Snowboardzie
- Mistrzostwa Polski w Rzeźbie ze Śniegu Śniegolepy
- Bieg Piastów
- Wyścig Retro
- Izerska Majówka
- Wiosenny Nordic Walking
- Rajd Pojazdów Zabytkowych
- Złot motocykli ciężkich

Wyciągi:

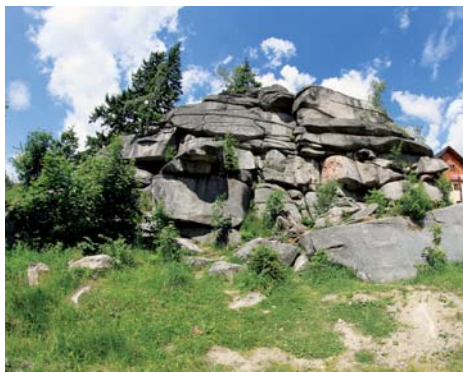
Kolej Linowa „Karkonosz-Express”
długość: 2.393 m
Kolej Linowa „Szrenica”
I sekcja długość: 1417 m
II sekcja długość: 1341m

PO SZKLARSKIEJ PORĘBY

Trasę rozpoczynamy z parkingu przy przystanku PKS (liczne miejsca parkingowe). Idziemy w kierunku ul. 1 Maja i skręcamy w lewo. To najbardziej uczęszczana ul. Szklarskiej Poręby z licznymi punktami pamiątkowymi, restauracjami i pensjonatami. Po ok. 400 m skręcamy w ul. Kilińskiego (trasa dość stromo pnie się pod górę – konieczna pomoc przy wózkowiczach osób trzecich). Ul. Kilińskiego dochodzimy do ul. Uroczej. Po prawej stronie Muzeum Mineralogiczne. Idąc dalej pośród lasu (po lewej stanowiska parkingowe) dochodzimy do skałek i stawu po lewej stronie, a po prawej Multimedialne Centrum Karkonoskiego Parku Narodowego w pełni dostępne dla wózkowiczów. Dalej ul. Uroczą dochodzimy do wyciągu na Szrenicę (SKIARENA).

Wyciąg krzesełkowy jest 2 etapowy i słabo przystosowany dla wózkowiczów, a sąsiedni wyciąg (6 osobowa kanapa prowadzi na Końskie Łby, też niedostępny dla wózkowiczów). Ulicą Turystyczną obok pensjonatu Gawra możemy wrócić do ul. 1 Maja i PKS-u. Po drodze po prawej stronie park miejski z zimowym torem dla narciarzy początkujących.

Informacja turystyczna:

ul. Jedności Narodowej 1a, 58-580 Szklarska Poręba
tel. 75 754 77 40, www.szklarskaporeba.pl

PO STARÓWCE KOWARSKIEJ

VIII Trasa E ok. 3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy przy Urzędzie Miejskim w Kowarach na parkingu z tyłu urzędu od strony potoku Jedlicy. Przechodzimy przed front budynku. Tu można zwiedzić otwartą z okazji obchodów jubileuszu 500-lecia nadania praw miejskich Kowarom, stałą wystawę (drugi budynek urzędu, zwiedzanie z pracownikiem informacji). Wystawa dostępna dla wózków. Godna polecenia jest Sala Rajców w ratuszu na 1 piętrze, jednak ze względu na schody niedostępna dla wózków. Z ratusza kierujemy się na starówkę kowarską ul. 1 Maja w kierunku kościoła pw. Imienia NMP. Po drodze po prawej stronie skwer i galeria sław kolarstwa polskiego (tablice kolejnych kolarzy odślaniane są corocznie 15 sierpnia przy okazji Kolarskiego Wjazdu Kowary – Okraj. Regulamin zawodów przewiduje kategorię dla osób niepełnosprawnych). Ulica 1 Maja to przepiękna historyczna część miasta z okresu baroku i secesji. Liczne kamienice bogato zdobione, z interesującymi portalami. Po ok. 300 m dochodzimy do skrzyżowania z historycznym kamiennym mostem z figurą św. Jana Nepomucena po prawej i kościołem parafialnym po lewej. Dalej w dół ulicą 1 Maja do skrzyżowania i w prawo ulicą Zamkową i po ok. 300 m po lewej stronie zalew. W głębi pałac (własność prywatna – niedostępny dla zwiedzających). Po prawej oznaczone wejście do Parku Miniatur Zabytków Dolnego Śląska (dostępne dla wózków – zwiedzanie z przewodnikiem). Z parku miniatur wracamy ul. Zamkową skręcając w lewo w ul. Ogrodową.

Po 200 m po lewej stronie pałac Smyrna (dziś pałac Kowary – otwarty dla zwiedzających i wózków). Udajemy się dalej prosto ul. Ogrodową, a po 200 m skręcamy w prawo na barokowy most prowadzący w kierunku kościoła. Mijamy pl. Franciszkański i idąc ok. 50 m ul. Matejki skręcamy w lewo w ul. Jagiellończyka z zielonym terenem rekreacyjnym (miejsce imprez plenerowych, plac zabaw). Tarasowy układ terenu sprzyjał stworzeniu w tym miejscu ścieżki edukacyjnej – Skansen Górniczy. Z ul. Jagiellończyka skręcamy w lewo w ul. Górniczą, gdzie po prawej stronie stoi Dom Tradycji Miasta (niedostępny dla wózków). Stąd tylko krok do ratusza i na parking.

Wydarzenia:

- Liga Sań Rogatych
- Międzynarodowy Zjazd Saniami Rogatymi
  - Kolarski Wjazd Kowary – Okraj
  - Dni Kowar
- Najazd św. Mikołajów na Kowary
- Mistrzostwa w karate FSKA Shotokan

Informacja turystyczna:

ul. 1 Maja 1a, 58-530 Kowary
tel. 75 718 24 89, www.kowary.pl

DO SZTOLNI JELENIA STRUGA I KOPALNI KOWARSKICH

VIII Trasa F ok. 9 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy przy Urzędzie Miejskim w Kowarach na parkingu z tyłu od strony potoku Jedlicy. Przechodzimy przed front budynku i kierujemy się w ul. Pocztową. Za terenem poczty skręcamy w prawo i po 50 m w lewo w ul. Leśną. Po lewej stronie mijamy siedzibę nadleśnictwa Śnieżka, na terenie której znajduje się park z przyrodniczą ścieżką edukacyjną, częściowo przystosowaną dla osób niepełnosprawnych (dostępny dla turystów i mieszkańców w godzinach pracy nadleśnictwa). Następnie udajemy się w dół ul. św. Anny w kierunku kaplicznego wzgórza.

Ulicą Wiejską (asfalt) docieramy do ul. Podgórze. Mijając zabudowania docieramy do rozwidlenia dróg. W lewo udamy się do kompleksu Jelenia Struga Medical Spa (Sztolnie Kowary w Kopalni Liczyrzepa – hotel, restauracja oraz centrum odnowy biologicznej). Podziemna trasa turystyczna i ośrodek w pełni przystosowany do przyjęcia wózków. W prawo nieco wyboistą trasą pod górę dotrzemy do kolejnej podziemnej trasy turystycznej „Kowarskie Kopalnie”. Szlak z kilkoma podjazdami dość śliskimi zimą. W przypadku wcześniejszego kontaktu pracownicy w miarę możliwości maksymalnie ułatwią dotarcie do celu. Na parking wracamy ul. Wiejską, Kowalską, al. Wolności do ul. Pocztowej i 1 Maja ok 4.5 km.

KOWARY

Kowary położone są w Sudetach Zachodnich, na pograniczu Karkonoszy, Rudaw Janowickich i Kotliny Jeleniogórskiej. Założenie i rozwój miasta Kowary związane były głównie z wydobywaniem rud żelaza oraz z kowalstwem. W 1148 r. Walon Wawrzyniec Angelus odkrył na zboczu Góry Rudnik rudę żelaza. 10 lat później z polecenia ówczesnego księcia Bolesława Kędzierzawego założono osadę. W 1158 r. rozpoczęto wydobywanie rudy żelaza. W roku 1513 ówczesny król Czech i Węgier, Władysław Jagiellończyk, nadał Kowarom prawa miejskie. Miasto zaślęnęło też z produkcji dywanów smyrneńskich.

W 1926 r. stwierdzono obecność rud uranu, które eksploatowano głównie na przełomie lat czterdziestych i pięćdziesiątych. Dziś miasto Kowary to miasto tradycji i aktywnego wypoczynku.

Warto zobaczyć:

- Gotycki, obronny kościół Najświętszej Marii Panny
- Dom Kata – ekspozycja narzędzi i urządzeń pokazującą średniowieczny sposób egzekwowania przestrzegania prawa
- Na moście na Jedlicy figurę św. Jana Nepomucena z 1725 r.
- Dom Tradycji Miasta z okresowymi wystawami lokalnych artystów
- Park Miniatur Zabytków Dolnego Śląska
- Podziemną Trasę Turystyczną „Kowarskie Kopalnie”
- Podziemną Trasę Turystyczną „Sztolnie Kowary” oraz Inhalatorium Radonowe
- Muzeum Miejskie w Kowarach
- Skansen Górnictwa
- Centrum Integracji i Tradycji Miasta (budynek B Urzędu) – stała wystawa poświęcona historii miasta

W WESTERN CITY

VIII Trasa G ok. 1 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Ściegny koło Karpacza to miejsce, gdzie dziś znajduje się Western City – Miasto kowbojów i Indian. To atrakcja w regionie jeleniogórskim. Specyfika tego miejsca i oryginalność tej formy rozrywki, przyciąga tu zarówno dzieci jak i dorosłych. Każdy może tutaj przenieść się w czasie do świata szeryfów, rewolwerowców i poszukiwaczy złota. Przekraczając bramę Western City odkrywamy Dziki Zachód.

Western City powstało w 1998 r., 4 lipca, w rocznicę Amerykańskiej Deklaracji Niepodległości, właściciel i szeryf miasta strzałem w powietrze oficjalnie otworzył Western City dla świata. Miasteczko ma powierzchnię ok. 65 hektarów, większą część z tego stanowią rozległe pastwiska dla bydła i koni.

Western City to osadzony w westernowym klimacie park rozrywki, kowbojskie miasteczko, którego drewniane budynki są ściśle wzorowane na zabudowaniach z Dzikiego Zachodu. W centrum miasta znajduje się saloon, biuro szeryfa, Western Press, sklep kolonialny, poczta. Stojący w pobliżu saloonu bank pada ofiarą napadów żądnych złota rewolwerowców, którzy usiłują pokonać szeryfa i przechwycić dostawę złota.

W Western City każdy może znaleźć coś dla siebie. Można tutaj strzelać z łuku indiańskiego, rzucać do celu nożem, włócznią, rywalizować we wspinaczce na pal męczarni. Dzieci mogą przejechać się kolejką, a starsi nauczyć się rzucać prawdziwym kowbojskim lassem. Można także popływać canoe.

W Western City każdy może znaleźć coś dla siebie. Można tutaj strzelać z łuku indiańskiego, rzucać do celu nożem, włócznią, rywalizować we wspinaczce na pal męczarni. Dzieci mogą przejechać się kolejką, a starsi nauczyć się rzucać prawdziwym kowbojskim lassem. Można także popływać canoe.

Informacja:

Ściegny k/Karpacza, tel. 75 761 95 60

www.western.com.pl

PO STADNINIE I CENTRUM „GOSTAR”

VIII Trasa H ok. 1 km *
lub ok. 7 km *** z Jeleniej Góry

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Dla tych, którzy chcą się wybrać na spotkanie z naturą proponujemy wycieczkę i pobyt w Centrum GOSTAR. To może być krótka wycieczka poza miasto (Jelenia Góra), a jednocześnie doskonały pomysł na rekreację i wypoczynek w siodle dla mieszkańców Dolnego Śląska i Polski. Ten kierunek proponujemy w przewodniku jako alternatywny w stosunku do tras miejskich, wodnych czy górskich.

Centrum GOSTAR położone jest na skłonie Gór Izerskich ok. 3,5 km na zachód od Jeleniej Góry i ok. 1,5 km od głównej drogi nr 3 Jelenia Góra – Szklarska Poręba w Goduszynie. Wózkówcy mogą tu dotrzeć z Cieplic Zdrój (ok. 3 km). My polecamy dojazd samochodem i skorzystanie z licznych atrakcji i rekreacji na miejscu.

70 hektarów powierzchni terenu umożliwia spacer, kontakt z przyrodą, jazdę konną oraz zajęcia z hipoterapii. Atrakcją są przejażdżki w siodle, wędkowanie nad stawem rybnym, wyprawa na punkt z widokiem na Karkonosze. Dla bardziej wymagających do dyspozycji jest całe centrum z doskonałą tradycyjną kuchnią, bazą noclegową i konferencyjną. Obiekt dysponuje wypożyczalnią rowerów, placem zabaw, miejscem na piknik i ognisko. W pobliżu krzyżują się sudeckie szlaki piesze i rowerowe.

Informacja:

Centrum GOSTAR Sp. z o.o., ul. Goduszyńska 61, 58-500 Jelenia Góra
tel. 535 60 05 24, biuro@gostar.pl, www.gostar.pl

Powiat kamiennogórski, leżący w środkowo południowej części województwa dolnośląskiego przy granicy z Republiką Czeską, ma 396 km² powierzchni i liczy ok. 48 tys. mieszkańców. Na zachodzie sąsiaduje z powiatem jeleniogórskim, na północy z jaworskim, a na wschodzie z wałbrzyskim. Przez powiat południkowo przechodzi ważna droga krajowa nr 5 przejęcia granicznego w Lubawce.

Kamienna Góra ma też dogodne połączenia drogowe z Jelenią Górą i Wałbrzychem. Administracyjnie w skład powiatu, obok Kamiennej Góry – miasta, wchodzi gmina miejsko-wiejska Lubawka i gminy wiejskie Kamienna Góra i Marciszów.

Gospodarka powiatu ma charakter przemysłowo–rolniczy, z głównym nastawieniem na hodowlę bydła i trzody chlewnej. Powiat jest atrakcyjny turystycznie.

Powiat kamiennogórski leży między Sudetami Zachodnimi a Środkowymi. Już sam fakt, że jego naturalne granice stanowią Grzbiet Lasocki, Rudawy Janowickie, Góry Kaczawskie i Wałbrzyskie, Góry Suche, fragment Gór Stołowych i Kruczych oraz Brama Lubawska, świadczy o atrakcyjności tego regionu. Jest to teren o mocno zróżnicowanej rzeźbie, w dorzeczu rzeki Bóbr, z licznymi strumieniami i innymi akwenami oraz ze wzgórzami porośniętymi lasami. W miejscowości Bukówka znajduje się zapora i sztuczne jezioro na wysokości ponad 500 m n.p.m.. Klimat jest łagodny w dolinach i ostry w wyższych partiach gór. Turystów przyciągają też dość unikalne obiekty, jak choćby zabytek klasy europejskiej – pocysterski zespół barokowej architektury w Krzeszowie czy Domy Tkaczy w Chełmsku Śląskim. Powiat sprzyja osobom niepełnosprawnym, a sama Kamienna Góra słynie z lecznictwa ortopedycznego i rehabilitacji.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Kamiennej Górze
pl. Grunwaldzki 1, 58-400 Kamienna Góra
tel. 75 645 55 40, www.kamiennagora.pl

**IX Trasa A ok. 3 km * **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

KAMIENNA GÓRA

Kamienna Góra leży nad rzeką Bóbr w Kotlinie Kamiennogórskiej. Dogodne usytuowanie miasta czyni z niego dobrą bazę wypadową w Góry Krucze, Wałbrzyskie i Rudawy Janowickie.

Książę Bolko I Surowy w 1292 r. nadał Kamiennej Górze prawa miejskie. Od XIV w. miasto rozwijało się jako ośrodek produkcji sukna, a od XVI w. także tkactwa lnianego i płótna, zwłaszcza zaś poszukiwanego mezolanu (wełny z domieszką lnu). W XIX w. powstawały tu pierwsze tkalnie i przędzalnie. Po 1945 r. Kamienna Góra stała się największym na Dolnym Śląsku ośrodkiem przemysłu lnianego.

Warto zobaczyć:

- Renesansowe i barokowe kamieniczki z podcieniami w rynku
- Kościół św. św. Piotra i Pawła, gotycki z XIV w., wymieniany w roku 1249
- Poewangelicki kościół Matki Boskiej Różańcowej z 1 poł. XVIII w., jeden z sześciu na Dolnym Śląsku tzw. Kościołów łaski
- Cmentarz żydowski z nagrobkami z XIX w.
- Fragmenty średniowiecznych, kamiennych murów obronnych z XV w.
- Ruiny renesansowego dworu z XVI w.
- Pozostałości bunkrów i sztolni hitlerowskiej fabryki amunicji
- Podziemną trasę turystyczną pod Kamienną Górą Sztolnia Arado
- Muzeum Tkactwa

Wydarzenia:

- Dni Kamiennej Góry
- Złot Krasnali w Gorzeszowie

PO KAMIENNEJ GÓRZE

Wycieczkę po Kamiennej Górze warto rozpocząć z parkingu przy ul. M. Fornalskiej (sklep Supersam – darmowy parking). Stąd kierujemy się na ul. Parkową. Po ok. 250 m skręcamy w prawo, w parku dawny Kościół Łaski – obecnie Matki Bożej Różańcowej (kościół barokowy z emporami, bogato zdobiony). Z kościoła wracamy do ul. Parkowej, a nią w lewo do Al. Wojska Polskiego. Po prawej neorenesansowy budynek Urzędu Miasta. Skręcamy w prawo na pl. Grunwaldzki i dalej ul. A. Mickiewicza – tu gotycki kościół św. św. Piotra i Pawła.

Ulicą A. Mickiewicza docieramy do Rynku. Po prawej kamienice z podcieniami i Muzeum Tkactwa Dolnośląskiego. Z pl. Wolności na ul. K. Miarki (ulica z licznymi kamienicami dziś pięknie odrestaurowane) do ul. Parkowej (po lewej skwer księcia Bolka II). Dalej ul. Parkową na parking przy Supersamie.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej
Pl. Wolności 11, tel. 75 744 22 75, www.arado.pl

IX Trasa B ok. 0,5 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

KRZESZÓW

W Kotlinie Kamiennogórskiej, u stóp Wzgórz Krzeszowskich, znajduje się niepozorna wioska Krzeszów. Historia tego miejsca zaczęła się od osadzenia tu przez księcia Bolka I Surowego w XIII w. cystersów. Kompleks krzeszowski jest najdoskonalszym oddaniem stylu baroku, z perfekcyjnie dopracowanymi detalami architektonicznymi, malarskimi i rzeźbiarskimi.

Dawne opactwo cystersów liczy sobie przeszło 760 lat. Aż do kasaty zgromadzenia zakonnego przez Prusy w roku 1810, był to ważny ośrodek artystyczny i kulturalny, skupiający najwyższej klasy twórców.

Dziś bazylika Wniebowzięcia NMP w Krzeszowie jest jedną z najpiękniejszych na świecie świątyń późnobarokowych. Imponują rzeźby na jej fasadzie oraz wysokie wieże zwieńczone figurami potężnych aniołów. Wewnątrz świątyni znajdziemy freski Jerzego Wilhelma Neunhertza. W drugiej świątyni – kościele św. Józefa znajdziemy piękny cykl fresków, największe dzieło artysty Michała Willmanna, najwybitniejszego śląskiego malarza epoki baroku, zwanego śląskim Rembrandtem. Dwa kościoły, Mauzoleum Piastów świdnicko-jaworskich i część klasztoru stanowią najokazalszy zespół barokowy na Śląsku. Wędrując wokół Krzeszowa trafimy do wzniesionej nieopodal kaplicy na Górze św. Anny i stojących samotnie przy drodze średniowiecznych krzyży pokutnych (trasa trudna). Imponujący jest też zespół kaplic drogi krzyżowej rozrzucony na okolicznych polach. Będąc w Krzeszowie, warto odwiedzić oddalony o 2 km letni pawilon opatów zwany Betlejem.

Informacje przydatne:

- Do Krzeszowa najlepiej dojechać z Kamiennej Góry lub Wałbrzycha samochodem
- Przed głównym wejściem do zespołu klasztornego jest duży parking samochodowy i przystanek autobusowy oraz baza gastronomiczna
- WC przy parkingu dla wózków inwalidzkich oraz dostępny na terenie dziedzińca klasztornego

Informacje uzupełniające:

- Parafia Wniebowzięcia NMP
tel. 75 742 33 25
- Urząd Gminy Kamienna Góra
al. Wojska Polskiego 10
58-400 Kamienna Góra
tel. 75 610 62 92
www.kamiennagora.kei.pl

Wydarzenia:

- Koncerty Organowe

U CYSTERSÓW W KRZESZOWIE

Trasę rozpoczynamy od parkingu przy drodze Kamienna Góra – Chełmsko Śląskie. Na teren zabudowań klasztornych w parku wchodzimy przez bramę między budynkami gospodarczymi (po prawej restauracja i pensjonat Willmannowa Pokusa). Teraz prostą aleją docieramy do obiektów klasztornych (po prawej i lewej tablice tematyczne – informacyjne o zespole klasztornym). Znajdujące się tu dwa kościoły – bazylika pw. Wniebowzięcia NMP i kościół pw. św. Józefa oraz część klasztorna stanowią najwybitniejszy zespół barokowy na Śląsku.

Należy zobaczyć bazylikę, klasztor, w ramach kompleksu zabudowań kaplicę Loretańską, Mauzoleum Piastów Świdnickich, kaplicę Marii Magdaleny i z lewej strony dziedzińca kościół św. Józefa. Obok niego za ogrodzeniem znajduje się tzw. Dom Gościnny. Obiekty na każdym gościu i turyście pozostawiają ogromne wrażenie. W okolicy można jeszcze obejrzeć 33 kaplice drogi krzyżowej oraz Betlejem – pawilon na wodzie – letnią rezydencję opatów. Najpiękniejszy widok na Krzeszów z Karkonoszami w tle rozpościera się spod Góry św. Anny na Wzgórzach Krzeszowskich.

Wejście na to wzgórze wymaga już wysiłku i nie każdy niepełnosprawny turysta może sobie na to pozwolić. Zwiedzanie zespołu klasztornego, pobyt w parku i przejście fragmentu drogi krzyżowej jest możliwe dla osób na wózkach.

Informacja turystyczna:

Centrum Pielgrzyma, 58-405 Krzeszów, pl. Jana Pawła II
tel. 75 742 32 79, www.opactwo.eu

IX Trasa C ok. 18 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

CHEŁMSKO ŚLĄSKIE

Dziś to duża wieś położona w dolinie potoku Zadnrny pomiędzy pasmami gór Kruczych i Zaworów. Pierwszy znany zapis dotyczący tego miejsca pochodzi z dokumentów z 1289 r. Od czasu zakupienia Chełmska przez cystersów z Krzeszowa losy miejscowości aż do 1810 roku nieprzerwanie związane były z klasztorem. Miasto zastąpiło z wyrobu płótna lnianego oraz sukna. W roku 1945 utraciło prawa miejskie. Chełmsko zachowało średniowieczny układ urbanistyczny z zabytkowymi barokowymi kamieniczkami wokół rynku, narożnie wychodzącymi uliczkami i centralnie usytuowaną studnią. Ciekawostką stanowią należące niegdyś do tkaczy domki zwane „Dwunastoma Apostołami” (obecnie stoi 11), wybudowane specjalnie dla sprowadzonych w 1707 roku tkaczy z Czech. Są to podcieniowe domki o konstrukcji ryglowej i zrębowej, zwieńczone dwuspadowymi dachami pokrytymi gontem (dziś muzeum rękodzieła). Ze stojących niegdyś „Siedmiu Braci” bawarskich tkaczy adamaszku, pożarom nie poddał się jedynie jeden.

Nad Rynkiem (w którym jest studnia, a przy niej rzeźba św. Jana Nepomucena) góruje XVII-wieczny kościół Świętej Rodziny.

KRZESZÓW – CHEŁMSKO ŚLĄSKIE

Z Krzeszowa z parkingu kierujemy się na południe mając zespół klasztorny po lewej (droga asfaltowa dobrze utrzymana o małym natężeniu ruchu). Po ok. 3 km mamy wieś Jawiszów, a dalej po kolejnych 3 km wieś Olszyny. Po kolejnych 2 km droga wijąca się wśród wzgórz z widokami na Góry Krucze i Karkonosze dochodzi do Chełmska Śl. Przed wejściem do Rynku po prawej stronie ostatni dom Siedmiu Braci Bawarskich. W centrum kierujemy się do Rynku, tu barokowe kamieniczki z podcieniami, pozostałości bogatych mieszczan z Chełmska. Naprzeciwko pomnik św. Jana Nepomucena i kościół św. Rodziny. Z Rynku kierujemy się na ul. Powstańców Śląskich – widok na Domy Tkaczy. Do Krzeszowa wracamy tą samą drogą z możliwością odzicia w prawo przez Krzeszówkę we wsi Jawiszów.

Wydarzenia:

– Jarmark Tkaczy Śląskich

Informacja turystyczna:

Domy Tkaczy, ul. Sudecka 13-29, 58-407 Chełmsko Śląskie
Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Chełmska Śląskiego „Tkacze Śląscy”
ul. Sądecka 15, 58-407 Chełmsko Śląskie, tel. 75 742 22 50
www.chelmsko.pl, www.jarmark.chelmsko.pl

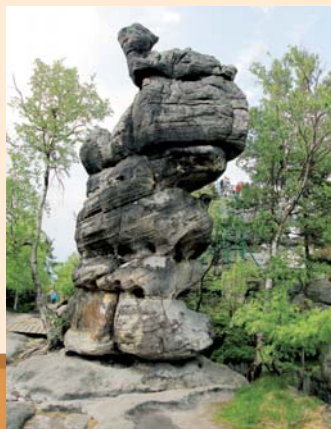
TRASA X

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
 57-300 Kłodzko, ul. Okrzei 1
 tel. 74 865 75 23, www.powiat.klodzko.pl
- PCPR:
 87-300 Kłodzko, ul. Kościuszki 2
 tel. 74 865 82 60, 74 865 81 79

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
 Kłodzko, ul. Rajska 1, tel. 74 867 24 65
- Niepubliczny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy przy Zakładzie Leczniczo-Opiekuńczym
 Piszkowice 53, 57-300 Kłodzko
 tel. 74 867 14 10
- Zespół Szkół Specjalnych
 Kłodzko, ul. Wypiańskiego 2
 tel. 74 864 36 31
- Zespół Szkół Specjalnych
 Polanica Zdrój, ul. Kościelna 2
 tel. 74 869 03 91
- Niepubliczna Szkoła Podstawowa Specjalna i Niepubliczne Gimnazjum Specjalne przy Domu Pomocy Społecznej Sióstr Pielęgniarek, Ludwikowice Kłodzkie
 ul. Wiejska 9, tel. 74 871 67 15
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niestyszających
 Długopole Zdrój, ul. Zdrojowa 11
 tel. 74 813 91 69

Jest to największy powiat Dolnego Śląska. Ma 1 642 km², a liczba ludności wynosi około 165 tys. Jest położony najdalej na południe i z trzech stron graniczy z Republiką Czeską. Natomiast na północy graniczy z powiatami wałbrzyskim, dzierzoniowskim i ząbkowickim. W jego skład wchodzi 14 gmin: miasto i gmina Kłodzko, Duszniki Zdrój, Kudowa Zdrój, miasto i gmina Nowa Ruda, Polanica Zdrój, Bystrzyca Kłodzka, Łądek Zdrój, Lewin Kłodzki, Międzyzlesie, Radków, Stronie Śląskie i Szczytna.

Środkowa część powiatu to Kotlina Kłodzka otoczona Górami Bystrzyckimi, Orlickimi, Stołowymi, Bialskimi, Złotymi i Masywem Śnieżnika. Klimat dość surowy, duże opady, niskie temperatury, wiosną i jesienią częste mgły.

Powiat leży na trasie ważnych dróg komunikacyjnych kolejowych i drogowych, a główna nr 8 prowadzi z Wrocławia do Pragi. Powiat ma charakter przemysłowo-rolniczy, a coraz większą rolę odgrywa turystyka. Sprzyja temu wyjątkowa malowniczość górskiego krajobrazu, rozwinięta sieć dróg, zadbane miasta, bogata baza turystyczna, a przede wszystkim liczne źródła wód mineralnych i duże skupisko uzdrowisk z leczniczym mikroklimatem. Polanica, Duszniki, Kudowa oraz Łądek-Długopole znane są w kraju i za granicą.

Na ziemię kłodzką przyjeżdża dużo turystów i kuracjuszy, w tym również osób niepełnosprawnych. Liczne wydarzenia kulturalne, sportowe i turystyczne przyciągają gości.

Informacja turystyczna:

pl. Bolesława Chrobrego 1, 57-300 Kłodzko
tel. 74 865 46 89, www.klodzko.pl

X Trasa A ok. 2,5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

KŁODZKO

Kłodzko położone jest na stokach Góry Fortecznej w dolinie Nysy Kłodzkiej. Wiadomo, że już w X w. istniał tu gród, leżący na historycznym Szlaku Bursztynowym Czecha – Bałtyk. Pierwsza wzmianka o mieście pochodzi z 981 r. (czeski kronikarz Kosmas), ale prawa miejskie posiada ono od 1233 r. Do 1741 r. miasto pozostawało pod panowaniem Austrii. W poł. XVIII wieku Kłodzko włączone zostało w granice Prus. Hohenzollernowie rozbudowali wówczas habsburską twierdzę i fortyfikacje. W czasie II wojny światowej w twierdzy miały siedzibę obóz jeniecki i filia obozu koncentracyjnego Gross-Rosen (Rogoźnica).

Dzisiaj to miejsce szczególne, w którym ponad tysiącletnia tradycja łączy się z nowoczesnością. Miasto niezwykłe, bo zbudowane przez cztery narody: Czechów, Niemców, Austriaków i Polaków.

Warto zobaczyć:

- Twierdzę na Górze Fortecznej z XVI w. wybudowaną przez Austriaków i rozbudowaną w XVIII w. przez Prusaków (jest zespołem bastionów, kazamat i tajemniczych labiryntów)
- Gotycki kościół parafialny z bogatym wystrojem barokowym
- Most kamienny z XIV w., ozdobiony XVII i XVIII-wiecznymi rzeźbami na balustradzie
- Barokowy kościół Franciszkanów
- Kolegium jezuickie i seminarium św. Alojzego
- Podziemną Trasę Turystyczną 1000-lecia pod Starym Miastem
- Neorenesansowy ratusz z zachowaną gotycką wieżą z galerią widokową
- Muzeum Ziemi Kłodzkiej

Informacje przydatne:

- Dworzec kolejowy Kłodzko Miasto i autobusowy znajduje się u zbiegu ulic Kościuszki i Słowackiego
- Dworzec kolejowy Kłodzko Główne przy pl. Jedności

Wydarzenia:

- Międzynarodowe Długodystansowe Biegi Górskie
- Festiwal Twórczości Ludowej
- Zdobywanie Twierdzy Kłodzkiej

- Parkingi w kilku miejscach, a między innymi przy ul. Łużyckiej, Grottera, Matejki, Zawiszy Czarnego, Malczewskiego, Armii Krajowej i przed wejściem do twierdzy
- WC publiczne na pl. Kościuszki
- Pogotowie Ratunkowe ul. Zawiszy Czarnego 2, Kłodzko tel. 74 867 32 98
- Regionalna Informacja Turystyczna pl. Chrobrego 1, tel. 74 865 46 89
- Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego PTTK ul. Wita Stwosza 1, tel. 74 867 37 40

HISTORYCZNE KŁODZKO

Spacer po Kłodzku rozpoczynamy od dworca kolejowego i autobusowego Kłodzko Miasto przy ul. Kościuszki. Na starą, zabytkową część miasta dostajemy się przejściem podziemnym. Przejście i schody są możliwe do pokonania przez wózkowiczów podjazdami, choć dość stromymi (konieczna pomoc dla wózkowiczów). Idziemy ok. 500 m ul. T. Kościuszki i w prawo (po drodze most na Nysie i widok po prawej na stare miasto) do ul. I. Daszyńskiego. Po 150 m w lewo przez parking do ul. Zawiszy Czarnego. Do gotyckiego kościoła Wniebowzięcia NMP można się dostać schodami, a wózkowicze muszą podejść w prawo ul. Zawiszy Czarnego i Spadzistą do pl. Kościelnego. Dalej ul. Kościelną i Tumską dochodzimy pod wejście do twierdzy na Fortecznej Górze (369 m n.p.m, ok. 60 stopni do wejścia). Tu rozpoczyna się też Podziemna Trasa Turystyczna im. Tysiąclecia Państwa Polskiego licząca 600 m długości. W prawo ul. Czeską dochodzimy do Rynku (ratusz, punkt informacji, fontanna, biblioteka). Z Rynku wychodzimy ul. Wita Stwosza przez kamienny most gotycki (z sześcioma grupami figur barokowych). Dalej ul. A. Grottgera mijając po prawej kościół pw. Matki Bożej Różańcowej i klasztor Franciszkanów, przez most na Nysie docieramy do parkingu przy dworcu PKS.

Informacje przydatne:

Podziemną Trasę mogą też zwiedzać wózkowicze, jeśli zostaną zniesieni po kilku stopniach. Jest również możliwość zwiedzenia samej twierdzy przez wózkowiczów „od tyłu”, tzn. od strony parku przy ul. Noworudzkiej. Należy uprzednio to zgłosić przewodnikowi.

Informacja turystyczna:

pl. Bolesława Chrobrego 1, 57-300 Kłodzko
tel. 74 865 46 89, rit@um.klodzko.pl
www.klodzko.pl, www.twierdza.klodzko.pl

X Trasa B ok. 3,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

POLANICA ZDRÓJ

To malownicze uzdrowisko położone jest w okolicy Gór Stołowych i Bystrzyckich, w dolinie Bystrzycy Dusznickiej. Polanica Zdrój leży w bezpośrednim sąsiedztwie Narodowego Parku Gór Stołowych.

Pierwsze wzmianki o Polanicy Zdroju znajdują się w księgach sądowych miasta Kłodzka. Już w XVI w. źródła wód mineralnych stały się sławne. Dowieziono je do odległych miejscowości, sprowadzano na ucztę biesiadne oraz wesela. W 1596 r. miejscowość stała się własnością jezuitów. Okresem przełomowym w dziejach Polanicy jest rok 1828. Wtedy to właścicielem miasta został kłodzki kupiec Józef Gromls, który zbudował małą pijalnię oraz drewniane łaźienki. Od tego czasu Polanica funkcjonuje jako miejscowość uzdrowska.

W 1904 r. zaczęto eksploatację źródła „Wielka Pieniawa”. Latem 1906 r. oddano do użytku Dom Zdrojowy, który następnego dnia został wraz z parkiem zdrojowym oświetlony światłem elektrycznym. Kurort zyskał popularność zarówno w Polsce, jak i w Europie. Podstawowymi profilami lecznictwa uzdrowskiego w Polanicy Zdroju są kardiologia, gastrologia oraz układ ruchu.

Warto zobaczyć:

- Park Zdrojowy z kolekcją rododendronów i azalii
- Kolorową fontannę
- Pijalnię wód mineralnych i hałą spacerową z 1911r.
- Teatr Zdrojowy z 1925r.
- Jaskinię solno-jodową „Galos”
- Rozlewnię znanej wody mineralnej „Staropolanka”
- Ośrodek chirurgii plastycznej
- Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia NMP – styl neobarokowy
- Dom Misyjny „Chrystus Rex” i Etnograficzne Muzeum Misyjne – Sokołówka
- Hutę szkła „Barbara”
- Letni tor saneczkowy „Diabelska rywna”

Informacje przydatne:

- **Urząd Miejski:** ul. Dąbrowskiego 3
tel. 74 868 06 00, www.polanica.pl

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Uzdrowskiej „Muzyka Świata”
  - Lato Filmowe
- Turniej szachowy imienia Akiby Rubinsteina i targi SANAT

POLANICA ZDRÓJ

Spacer po Polanicy rozpoczynamy od parkingu w pobliżu dworca autobusowego, przy Wzgórzu Marii, u zbiegu ulic: Wojska Polskiego, Warszawskiej, Harcerskiej i Mariańskiej. Trasa ta początkowo wiedzie ul. Zdrojową wzdłuż rzeki Bystrzycy Dusznickiej, o bystrym nurcie. Jest to fragment trasy zabudowanej licznymi sklepami, kioskami z ciastkami, restauracjami i punktami gastronomicznymi. Po lewej mijamy neobarokowy kościół Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny z 1910 r. i punkt informacji turystycznej. W pobliżu kościoła znajduje się najstarszy budynek z r. 1708 postawiony tu przez jezuitów. Depłak to ulubione miejsce spotkań turystów, a także mieszkańców miasta. Po około 400 m, kierując się w lewo, docieramy do Parku Zdrojowego. W parku należy odwiedzić pijalnię Wielka Pieniawa, połączoną z halą spacerowo-koncertową. Korzystanie z ujęcia wody mineralnej jest płatne wewnątrz budynku i z automatu na zewnątrz. Do pijalni przylega także Teatr Zdrojowy im. Mieczysławy Ćwiklińskiej. Przy głównej alei, zwieńczonej pomnikiem Adama Mickiewicza, mieści się szpital uzdrowiskowy Wielka Pieniawa z pełnym zakresem usług, komnatą solną, dostępny dla osób niepełnosprawnych.

Obok muszli koncertowej znajduje się multimedialna fontanna, atrakcja godna zobaczenia. Cały park jest dostępny dla wózkowiczów. Park opuszczamy ulicą Chrobrego, dalej przez mostek do lasu. Tam obejrzeć można betonową rzeźbę polarnego niedźwiedzia, symbolizującego zasięg łądolodu skandynawskiego w zamierzchłych czasach. Spacer kończymy na parkingu przy dworcu PKS.

Informacja turystyczna:

ul. Zdrojowa 13, 57-320 Polanica Zdrój
tel. 74 868 24 44, info@polanica.pl

X Trasa C ok. 4,5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

DUSZNIKI ZDRÓJ

Uzdrowisko Duszniki Zdrój leży w malowniczej dolinie rzeki Bystrzycy Dusznickiej, na granicy z Republiką Czeską, która biegnie wzdłuż szczytów Gór Orlickich.

Miasto Duszniki znane było już w XIII w. Pełniło ono ważne funkcje targowe przy szlaku wiodącym z Czech. Z XVI w. pochodzi Stara Papiernia (obecnie Muzeum Papiernictwa) – osobiwa architektonicznie i ciekawa wewnątrz. Odwiedzający ją turyści mogą poznać dawne techniki czerpania papieru, a także sami stworzyć arkusz czerpanego papieru, co stanowi niewątpliwą atrakcję. Duszniki w przeszłości były ośrodkiem tkactwa i handlu sukniem. Fryderyk Chopin przy okazji swojego pobytu w kurorcie w 1826 r. dał dwa koncerty. Na cześć wielkiego kompozytora w jego dworku corocznie odbywa się Międzynarodowy Festiwal Chopinowski.

Warto zobaczyć:

- Kamieniczki z XIV-XX w. w rynku
- Kolumnę wotywną z XVIII w.
- Barokowy kościół parafialny, św. św. Piotra i Pawła, wewnątrz ambona w kształcie wieloryba
- Muzeum Papiernictwa w młynie papierniczym z XVII w. (Dział Oświatowy, tel. 74 862 74 01)
- Teatr Zdrojowy (Dworek) im. Fryderyka Chopina
- Park Zdrojowy
- Pijalnię Wód Mineralnych i dawną halę spacerową
- Kolorową Fontannę w Parku Zdrojowym, pokazy w okresie letnim: maj – wrzesień
- Centrum Polskiego Biathlonu na Jamrozowej Polanie z trasami biegowymi
- Ośrodek sportów zimowych w Dusznikach – Zieleńcu i Podgórzu (22 wyciągi narciarskie)

Informacje przydatne:

- **Urząd Miejski:**
Rynek 6, tel. 74 866 92 10
- **Ambulatorium Pogotowia Ratunkowego – Szpital Rejonowy**
ul. Sprzymierzonych 11
tel. 74 866 93 45
- **Centrum Medyczne „Salus”**
ul. Dworcowa 9, tel. 74 866 98 22
- **Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Belweder”**
ul. Zielona 4, tel. 74 866 94 44
- **Ośrodek Zrzeszenia Sportowego Niepełnosprawnych „Start”**
ul. Górská 12, tel. 74 866 94 29
- publiczne WC przy ścieżce spacerowej obok parkingu strzeżonego i przy ul. Kłodzkiej (obok Rynku), dostępny dla wózków

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Chopinowski

DUSZNIKI ZDRÓJ OD RYNKU DO DWORKU CHOPINA

Spacer po Dusznikach Zdroju rozpoczynamy od stacji paliw Orlen (parking), przy przystanku autobusowym na ul. K. Świerczewskiego przy trasie nr 8 Wrocław – Kudowa Zdrój. Następnie ul. J. Słowackiego dochodzimy do zabytkowego Rynku, w pobliżu którego odwiedzić należy kościół św. Piotra i Pawła z charakterystyczną amboną w kształcie wieloryba. Od Rynku, ul. Kłodzką, dochodzimy do Muzeum Papiernictwa. Zabytek jest dostępny dla wózkowiczów, kontakt z Działem Oświatowym. Dalej przez pl. Warszawy piękną aleją kasztanowców lub al. Sybiraków kierujemy się do części uzdrowskiej. Po drodze możemy skorzystać z wód mineralnych – szczaw wodoro-węglanowo-wapniowo-magnezowych w dostępnych źródłach „Jacek” i „Agata”. Wchodząc do Parku Zdrojowego, idziemy brzegiem rzeki Bystrzycy Dusznickiej i mijamy po obu stronach obiekty sanatoryjne i wczasowe. Na początku parku warto zatrzymać się przy Dworku Chopina, obelisku i pomniku pianisty. Na początku sierpnia odbywają się tu słynne Festiwale Chopinowskie. Idąc dalej, po lewej stronie mijamy zamknięte źródło „Pieniawa Chopina”, a nieco dalej znajduje się pijalnia wód mineralnych, z których można skorzystać za niewielką opłatą. Po prawej zaś jest duży Zakład Lecznictwa Uzdrowskiego „Jan Kazimierz” należący do Zespołu Uzdrowisk Kłodzkich. Park zamyka kolorowa fontanna „Gigant” (w sezonie letnim pokazy światło-dźwięk). Wracamy tą samą trasą do parkingu przy stacji paliw Orlen.

Informacja turystyczna:

57-340 Duszniki Zdrój, Rynek 9, tel. 74 866 94 13

www.duszniki.pl, www.duszniki-zdroj.pl

X Trasa D ok. 5,5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

KUDOWA ZDRÓJ

Kudowa Zdrój jest jednym z największych uzdrowisk na Ziemi Kłodzkiej. Leży u podnóża Gór Stołowych (Park Narodowy Gór Stołowych), a od południa Gór Orlickich. Ma najłagodniejszy klimat w Sudetach. Założony w XVIII w. Park Zdrojowy zachwyca uroczym położeniem i egzotyczną roślinnością. Pierwsze zakłady kąpielowe powstawały tu już w XVII w. Wody kudowskie wykorzystywane są w leczeniu chorób serca, chorób endokrynologicznych i niedokrwistości.

Warto zobaczyć:

- Park Zdrojowy z interesującymi okazami egzotycznej roślinności
- Dom zdrojowy z 1906 r. (obecne sanatorium „Polonia”)
- Krytą halę spacerową tzw. Teatr pod Blachą z pijalnią wód mineralnych z pocz. XX w.
- Kaplicę Czaszek – Kudowa – Czerma
- Muzeum Zabawek
- Muzeum Żaby
- Aqua Park „Wodny Świat” – kompleks rekreacyjno -rehabilitacyjny (baseny, sauna, jacuzzi, hydromasaże, sztuczna rzeka, kręgielnia)
- Ruchomą Szopkę – 250 rzeźbionych w drewnie figurek, poruszanych mechanicznie Kudowa – Pstrążna
- Skansen Kultury Ludowej Pogórza Sudeckiego, Kudowa – Pstrążna

Informacje przydatne:

- **Zespół Uzdrawisk Kłodzkich S.A.**
ul. Moniuszki 2, 57-350 Kudowa Zdrój
tel. 74 868 04 01, www.zuk-sa.pl
- **Zespół Uzdrawisk Kłodzkich**
– **Biuro Usług**
ul. Zdrojowa 41, tel. 74 866 13 13
- Wody mineralne z czterech źródeł to: szczyawy alkaliczno-ziemne i żelazisto-arsenowe leczące między innymi choroby kobiece, anemie, gruźcoły dokrewne, układ krążenia i serce
- Dworzec autobusowy przy ul. 1 Maja
- Aquapark przy Sanatorium „Polonia” z miejscami wydzielonymi dla osób niepełnosprawnych
- WC publiczne w pobliżu kina przy ul. Matejki
- **Przychodnia Regionalna**
ul. Słoneczna 13, tel. 74 866 16 14
- **Urząd Miasta**, ul. Zdrojowa 24
tel. 74 866 19 26

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Moniuszkowski
- Wielka Majówka
- Polsko-czeskie spotkania filmowe

Z KUDOWY ZDRÓJ DO CZERMNEJ I SZOPKI W PSTRAŻNEJ

Wycieczkę rozpoczynamy przy „Zameczku”, znanym z ekspozycji okazałych palm i kaktusów (latem). Po prawej napotykamy pomnik Stanisława Moniuszki, a po lewej Teatr pod Blachą i miejsce spotkań szachistów. Podążamy szeroką aleją z ławkami po obu stronach i docieramy do altany z ujęciem wody mineralnej. Po około 600 m na skraju parku jest duży staw zdrojowy ze sprzętem pływającym. Za stawem przy ul. Granicznej jest przejście turystyczne do Republiki Czeskiej na rzeczce Czermnica. Dalej do Czermnej możemy dotrzeć ulicą Kościuszki, a także ulicą Moniuszki obok Wzgórza Kaplicznego. Od stawu do Kaplicy Czaszek i dzwonnicy św. Bartłomieja Apostoła dzieli nas 1100 m. Kaplica Czaszek zbudowana została w 1776 r. przez księdza Wacława Tomaszka z kości ok. 3 tys. ludzi – ofiar epidemii i wojen śląskich. W piwnicy kaplicy spoczywają szczątki dalszych 20 tys. ofiar. W Czermnej-Bukowinie działa znany dziecięcy ośrodek rehabilitacyjny. Obok kaplicy Czaszek w gospodarstwie Bogusława Gorczyńskiego trafiają na Szlak Ginących Zawodów.

W gospodarstwie, składającym się z kilku drewnianych chat wiejskich i wiatraka, sołtys wsi zgromadził dawne, nieużywane obecnie, wiejskie sprzęty, m.in. młynki, cepy, pługi, sierpy.

Wizyta w istniejącej tu pracowni garncarskiej jest niezapomnianym przeżyciem, niemniejszą atrakcją jest mini ZOO: strusie jedzące z ręki, kilkanaście gatunków bażantów, żurawie, kurki i koguty ozdobne oraz pawie. Zapraszamy także do degustacji prawdziwego wiejskiego chleba w cieniu zabytkowego, drewnianego wiatraka. Idąc dalej ok. 1 km lekko pod górę dojdziemy do końca wsi Czermna. Tu w prywatnym domu Ruchoma Szopka.

Informacja turystyczna:

ul. Zdrojowa 44, 57-350 Kudowa Zdrój
tel. 74 866 13 87, turystyka@kudowa.pl, www.kudowa.pl

X Trasa E ok. 5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ŁĄDEK ZDRÓJ

Łądek Zdrój, położony nad rzeką Białą Łądecką już w XV w. zasłynął z posiadających właściwości lecznicze wód. Radoczyne wody ściągały w XVI w. wielu kuracjuszy, co wpłynęło na bogacenie się miejscowej ludności. Stąd piękna mieszczańska starówka z charakterystycznymi podcieniami. W tym czasie obudowano również drogocenne źródła, zainstalowano pierwsze wanny z podgrzewaną wodą oraz wzniesiono budynki dla kuracjuszy. Pod koniec XVIII w. i na pocz. XIX w. Łądek Zdrój przyciągał znamienite osobistości: Johan Wolfgang Goethe, królowa Luiza, żona króla pruskiego Wilhelma III, John Adams późniejszy prezydent Stanów Zjednoczonych.

Do dziś wody łądeckie wykorzystuje się w leczeniu licznych chorób natury neurologicznej, ginekologicznej, związanej z narządami ruchu, przemianą materii oraz dermatologiczne.

Warto zobaczyć:

- Renesansowe, barokowe i klasycystyczne kamienice w rynku
- Neorenesansowy ratusz z XIX w.
- Kolumnę wotywną Trójcy Świętej z XVIII w.
- Średniowieczny pręgierz
- Kościół parafialny NMP (budowla barokowa z cennymi rzeźbami figuralnymi z warsztatu Michała Klahra)
- Na Białej Łądeckiej kamienny gotycki most z XVI w., z figurą św. Jana Nepomucena
- „Wojciech” – wizytówka Łądku – zakład przyrodolecznicy z XVI w., przebudowany gruntownie dwieście lat później, wzorowany na łaźniach tureckich. We wnętrzu unikalny marmurowy basen do kąpeli leczniczych, pijalnie wody mineralnej i gabinety zabiegowe z ponad 100-letnimi marmurowymi wannami
- Zakład przyrodolecznicy „Jerzy”, w swej starszej części pochodzący aż z XV w.
- Arboretum z 250 gatunkami drzew i krzewów krajowych i egzotycznych
- Jaskinię Radochowską – druga pod względem wielkości jaskinia w polskich Sudetach Wschodnich, ponad 265 m podziemnych korytarzy z podziemnym jeziorkiem

Informacje przydatne:

- **Urząd Miasta i Gminy Łądek Zdrój**
Rynek 31; 57-540 Łądek Zdrój
tel. 74 811 78 50, www.ladek.pl
- **Uzdrowisko Łądek – Długopole S.A.**
ul. Wolności 4; 57-540 Łądek Zdrój
tel. 74 814 64 37,
www.uzdrowisko-ladek.pl
- Łądek Zdrój, jedno z najstarszych uzdrowisk polskich i europejskich, dzięki walorom leczniczym wód mineralnych znane już od XIII w.
- Łądek dysponuje unikalnymi termalnymi wodami mineralnymi fluoro-siarczkowo-radoczyne. Główne źródła to „Jerzy”, „Chrobry”, „Dąbrówka”, „Maria Skłodowska-Curie” i „Wojciech”
- W Łądku jest ponad 20 obiektów sanatoryjnych, najbardziej znane to „Wojciech”, „Jerzy” i „Adam”, a dostępne dla osób niepełnosprawnych to „Stanisław”, „Jan” i „Jubilat”
- Pogotowie Ratunkowe i przychodnia lekarska mieszczą się przy ul. Strażackiej 2
tel. 74 814 64 44, 999

Z ŁĄDKA ZDROJU DO GRANICY CZECH

Tę dość długą trasę rozpoczynamy od starej mieszkalnej części Łądką. Warto obejrzeć neorenesansowy ratusz z XVIII-XIX w. na środku Rynku, zachowanego w średniowiecznym układzie i zabudowie, z zabytkowymi kamieniczkami i podcieniami w pierzei północnej.

Przejść należy przez most św. Jana Nepomucena, o kamiennej konstrukcji z 1568 r., z figurą patrona obiektu. Dalej w prawo ulicami Łąkową, Klonową, Zamenhofska pod Wzgórzem Trzech Krzyży, skręcając w lewo, docieramy do wsi Lutynia. Od tej wsi w prawo drogą polną przez łąkę i przełęcz docieramy do turystycznego przejścia granicznego do Czech Lutynia – Travna. Do Łądką Zdroju wracamy utwardzoną drogą obok kamieniołomu bazaltu i byłej strażnicy granicznej. Schodząc można zobaczyć zabudowania Łądką, a na horyzoncie masywy Śnieżnika i Czarnej Góry.

Informacja turystyczna:

Rynek 31, 57-540 Łądek Zdrój
tel. 74 811 78 50, www.ladek.pl

ŁĄDEK ZDRÓJ – STARÓWKA

X Trasa F ok. 3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy w Rynku (sporo miejsc parkingowych). Kierujemy się z Rynku na północno-zachodni narożnik na ul. Kościelną. Przy narożniku ratusza figura wotywna Trójcy Świętej. Po ok. 200 m kościół pw. Narodzenia NMP, po dalszych 200 m skręcamy w prawo w ul. Wiejską, a po 300 m w ul. Kłodzką. Wracamy do Rynku. Po lewej w kamienicy na pierzei zachodniej punkt Informacji Turystycznej, a obok galeria Muzealna im. Michała Klahra. Dalej mając ratusz po lewej (przy nim od strony wschodniej przegierz), ul. Zdrojową dochodzimy do ruin kościoła Ewangelickiego. Na zejściu ulic Zdrojowej i Słodowej obelisk Księżnej Marianny Orańskiej. Podążamy dalej ul. T. Kościuszki mając po lewej wyspę na rzece Białej Łądeckiej dochodzimy do Mostu Niebieskiego i skręcamy 2 razy w lewo przez most na ul. Klonową. Stąd wzdłuż rzeki dochodzimy po 350 m do mostu gotyckiego z figurą św. Jana Nepomucena. Przechodzimy przez most i w prawo wracamy do Rynku.

Wydarzenia:

- Dzień Łądką
- Przegląd Filmów Górskich

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy Łądek Zdrój

57-540 Łądek Zdrój, Rynek 31, tel. 74 811 78 50, www.ladek.pl

PO ŁĄDECKIM ZDROJU

X Trasa G ok. 3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Spacer po części uzdrowskiej, czyli zdroju, rozpoczynamy od przystanku autobusowego i parkingu przy ul. Konopnickiej, podążając ul. Spacerową do pl. Partyzantów, a nieco dalej przy ul. Paderewskiego warto obejrzeć sanatorium „Jan”. Po około 100 m znajdujemy się przy Zakładzie Przyrodoleczniczym „Jerzy” – najstarszym zabytkowym obiekcie z XV w. Idąc dalej, nieco pod górę i w lewo, jesteśmy pod amfiteatrem, a przed nami Dom Zdrojowy w parku im. S. Moniuszki. Przez park prowadzi cieniasta alejka wśród drzew, wychodząca na historyczny obiekt zdroju – „Wojciech”, z łazienkami, basenem (jest winda) pijalnią wód mineralnych (wstęp bezpłatny). Okolice „Wojciecha” to miejsce spotkań kuracjuszy, otwarte źródła wody mineralnej „Chrobry” i „Dąbrówka” oraz basen pływakki i kościółek na pl. Mariańskim. Na początku ul. Wolności po lewej zachęca do spacerów duży Park 1000-lecia ze starodrzewem i kwitnącymi wiosną rododendronami. Przy ul. Wolności zlokalizowanych jest kilka pawilonów sanatoryjnych, wchodzących w skład dużego kompleksu leczniczego „Adam”. Po ok 100 m docieramy do najnowszego, szpitala uzdrowskiego „Jubilat”. Na parking wracamy ulicą Graniczną nad odkrytym basenem pływakim. Do centrum uzdrowska ul. Kopernika lub al. Marzeń.

Informacja turystyczna:

Uzdrowisko Łądek – Długopole S.A., 57-540 Łądek Zdrój,
ul. Wolności 4, tel. 74 814 64 37, www.uzdrowisko-ladek.pl

X Trasa H ok. 1,5 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

DŁUGOPOLE ZDRÓJ

Długopole Zdrój to stara wieś łańcuchowa w powiecie kłodzkim w dolinie Nysy Kłodzkiej. Najstarsze źródło – „Emilia” odkryto w 1798 r. W XIX w. właścicielem uzdrowiska został romantyk, jak na owe czasy przystało – dr Julius Hancke z Wrocławia. Założył tu park z oryginalnym drzewostanem i wznosił charakterystyczny budynek pijalni. Do dziś można chłonąć magię tego miejsca.

Do Długopola Zdroju powinni przyjeżdżać alergicy. W łagodnym, pozbawionym alergenów klimacie można poddawać się kuracjom pitnym oraz licznym zabiegom leczniczym wspomagającym szybki powrót do zdrowia. Od 1956 r. Uzdrowisko w Długopolu funkcjonuje jako jedyny w Polsce Ośrodek Rehabilitacyjny dla chorych po wirusowych zapaleniach wątroby.

Informacje przydatne:

- **Biuro Związku Gmin Śnieżnickich**
Mały Rynek 2/1
57-500 Bystrzyca Kłodzka
tel. 74 811 37 31
tel. 74 811 37 07
www.turystyka.bystrzycaklodzka.pl
- **Uzdrowisko Łądek – Długopole S.A.**
ul. Wolności 4
57-540 Łądek Zdrój
tel. 74 813 90 51
www.uzdrowisko-ladek.pl
- **Biuro Uzdrowiska**
ul. Wolna 2
tel. 74 813 90 51
- Wody lecznicze ze źródeł „Rena-ta”, „Emilia” i „Kazimierz” szczawio-wodoro-węglanowo-wapniowo-magnezowo-sodowe, żelaziste i radoczynne
- Przystanek autobusowy przy ul. Zdrojowej u wylotu ul. Wolnej przy Parku Zdrojowym
- **Ośrodek Zdrowia**
ul. Kościuszki 5

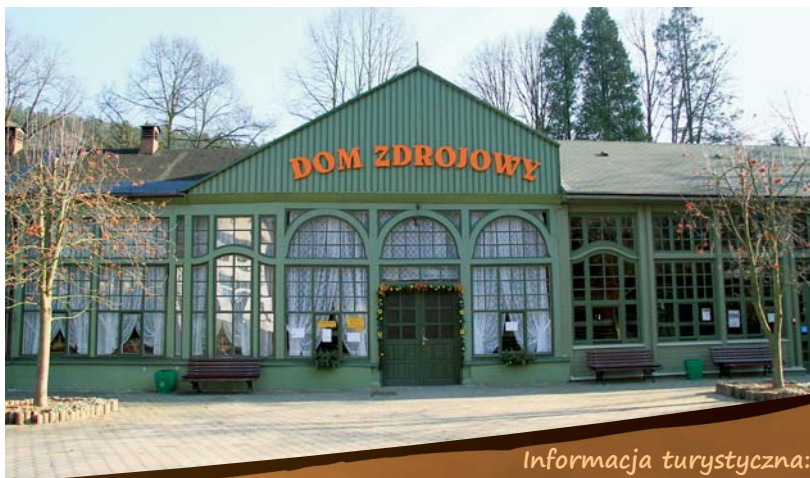

DŁUGOPOLE ZDRÓJ

Spacer rozpoczynamy przy Zakładzie Przyrodoleczniczym „Karol”, klubie kuracjusza i ujęciach wody mineralnej na skraju Parku Zdrojowego. To piękny, dobrze zagospodarowany teren, będący skupiskiem kilkudziesięcioletniego starodrzewu i krzewów z domieszką gatunków subtropikalnych.

Wspaniała jest 600-metrowa aleja lipowo-klonowa. W pobliżu godny odwiedzenia kościół św. Piotra i Pawła, wzniesiony w XV w., z gotycką wieżą przykrytą renesansowym hełmem. Całe uzdrowisko wraz z parkiem można obejść w ok. 30 minut. Ale polecamy na dłużej zatrzymać się w odnowionej części pijalni wód oraz w Parku Zdrojowym, zwłaszcza wiosną i latem.

Informacja turystyczna:

57-500 Bystrzyca Kłodzka, Mały Rynek 2/1
tel. 74 811 37 31, tel. 74 811 37 07
www.turystyka.bystrzycaklodzka.pl

X Trasa I ok. 4 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

BYSTRZYCA KŁODZKA

Miasto położone jest w rozległym obniżeniu między Masywem Śnieżnika i Górami Bystrzyckimi, nad Nysą Kłodzką i Bystrzycą Łomnicką.

Początki osady sięgają czasów kultury łużyckiej. We wczesnym średnio-wieczu istniał tu gród z podgrodziami, pełniący funkcje targowe przy „Bursztynowym Szlaku”. Na początku XIV w. Bystrzyca Kłodzka otrzymała prawa miejskie. W XVI w. Bystrzyca była ośrodkiem sukiennictwa, jednak z powodu wojen oraz nieszczęśliwych pożarów miasto od XVII w. stopniowo podupa-dało. Dopiero w wieku XIX, a właściwie od 1875 r., kiedy otwarto połączenie kolejowe z Kłodzkiem, miejscowość zaczęła się na nowo rozwijać. Ruszyły inwestycje przemysłowe i budowlane, rekreacyjne oraz oświatowe.

Warto zobaczyć:

- Dobrze zachowane fragmenty murów miejskich z basztami: Kłodzką i Rycerską oraz Bramę Wodną
- Renesansowe, barokowe i klasycystyczne kamienice mieszczkańskie
- Neorenesansowy ratusz
- Gotycki kościół św. Michała Archanioła
- Kolumnę wotywną Trójcy Świętej
- Pręgierz z XVI w. na dawnym Targu Bydłęcym (obecnie Mały Rynek)
- Kaplicę św. Floriana z XVIII w. z relikwiami świętego – zbudowana na pamiątkę wielkiego pożaru miasta
- Bramę Wodną, ul. Podmiejska 1, Pochodzi z XIV w. najokazalsza i najlepiej zachowana baszta w umocnieniach. Czworoboczna, z łamanego kamienia, podstawa 7x7 m. Drewniany szczyt zastąpiono w 1568 r. murowanym
- Muzeum Filumenistyczne

Wydarzenia:

- Zawody MTB o Puchar Bystrzycy Kłodzkiej
- Dni Turystyki Ziemi Bystrzyckiej
- Jarmark Floriański w Bystrzycy Kłodzkiej
- Ogólnopolskie Spotkanie Filumenistów Polskich
- Ogólnopolski Bieg Narciarski Ziemi Bystrzyckiej w Spalanej
- Międzynarodowy Zjazd na Saniach Rogatych w Międzygórzu
- Dni św. Floriana patrona Bystrzycy Kłodzkiej

BYSTRZYCA KŁODZKA

Trasę po Bystrzycy Kłodzkiej warto rozpocząć za rzeką przy ulicy Kolejowej – most na Nysie (dobre miejsce parkingowe po lewej przy nadbrzeżu i wspaniały widok na średniowieczne miasto za rzeką). Ulicą Kolejową przechodzimy przez most i skręcamy w prawo na pl. Szpitalny, wchodzimy na most na Bystrzycy Łomnickiej (dopływ Nysy Kłodzkiej), a na nim po lewej pomnik św. Jana Nepomucena. Dalej skręcamy w prawo i mamy do wyboru 2 trasy. Pierwsza łatwiejsza – ul. Międzylesną wokół murów obronnych do skrzyżowania z ul. S. Okrzei (w lewo do rynku polecana dla wózkowiczów). Druga – 30 m dalej w prawo ul. Podmiejską po historycznej kostce brukowej pod Bramą Wodną do Rynku (trasa dużo trudniejsza po kostce i z podjazdami pod górę).

Trasą pierwszą od skrzyżowania z ul. S. Okrzei idziemy dalej prosto aż do ul. Jana Pawła II i skręcamy w lewo do kościoła parafialnego św. Michała Archanioła. Ul. Sienną następnie w lewo w ul. Środkową i dalej w lewo w ul. S. Okrzei. Po lewej Baszta Kłodzka (pamiątka i wieża widokowa z panoramą na Bystrzycę Kłodzką), a my skręcamy w prawo na Mały Rynek (punkt informacji). Po prawej przęgiierz, a po lewej Muzeum Filumenistyczne, dalej w głębi Baszta Rycerska. Zostawiamy Basztę po lewej i skręcamy w ul. Rycerską, którą dochodzimy do Rynku. Tu ratusz, a po drugiej stronie kolumna wotywna Trójcy Świętej. Do parkingu możemy wrócić trasą nr 2 przez Bramę Wodną do ul. Podmiejskiej i przez pl. Szpitalny na most na ul. Kolejowej.

Informacja turystyczna:

Mały Rynek 2/1, 57-500 Bystrzyca Kłodzka
tel. 74 811 37 31, www.turystyka.bystrzycaklodzka.pl

X Trasa J ok. 1,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

MIĘDZYLESIE

Miasto położone nad Nysą Kłodzką, na południowym krańcu ziemi kłodzkiej, pomiędzy Masywem Śnieżnika a Górami Bystrzyckimi. W XVIII w. był tu ośrodek tkactwa lnu. Do dziś zachowana typowa dla osad targowych zabudowa. Międzylesie dziś to miejscowość turystyczno-wypoczynkowa. W pobliżu znajdują się atrakcyjne tereny Śnieżnickiego Parku Krajobrazowego. Sieć szlaków turystycznych oraz dawne kolejowe i drogowe przejście graniczne do Czech.

Warto zobaczyć:

- Barokowy zamek z końca XVII w. z Czarną Wieżą z XIV w. i elementami gotyckimi
- Obok zamku kościół Bożego Ciała wybudowany w XV w., obecnie barokowy z amboną w kształcie łodzi z żaglem
- Dwa drewniane domki tkaczy z XVIII w., z grupy domów Siedmiu Braci

MIĘDZYLESIE

Trasę rozpoczynamy z parkingu przy pl. Wolności (liczne tablice informacyjne). Kierujemy się na ul. Szarych Szeregów i w lewo przez bramę wchodzimy na dziedzińiec pałacu (restauracja po lewej dostępna dla wózkowiczów, pałac dostępny tylko z zewnątrz dla wózkowiczów). Wracamy na pl. Wolności i mając cały czas pałac po prawej, mijamy kościół Bożego Ciała (w środku ambona w kształcie łodzi) i fasadę główną pałacu. Na Placu Wolności skwer z ławeczkami i fontanną oraz liczne kamieniczki o niskiej zabudowie. Idąc dalej aż do zwężenia Placu Wolności dochodzimy do ul. J. Sobieskiego i skręcamy w lewo. Po prawej stronie dwa drewniane domki tkaczy z XVIII w. Na parking wracamy tą samą drogą.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy Międzylesie
pl. Wolności 1, 57-530 Międzylesie
tel. 74 812 63 27, www.miedzylesie.pl

X Trasa K1 ok. 4,5 km ***
 K2 ok. 6 km ***
 K3 ok. 12 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

MIĘDZYGÓRZE

Międzygórze to wieś położona w dolinie rzeki Wilczki, w Masywie Śnieżnika. Rozwinęła się ze śródleśnej osady z XVI w. Dziś Międzygórze to miejscowość sportowo – rekreacyjna i turystyczna oraz świetna baza wypadowa na wycieczki w Góry Bystrzyckie, Białskie i Masyw Śnieżnika.

Warto zobaczyć:

- Historyczny układ urbanistyczny z XVI–XX w.
- Drewniany kościółek poewangelicki parafii św. Józefa Oblubieńca NMP z 1740–1742 r. (dawna kaplica cmentarna)
- Kamienny kościół poewangelicki z 1911 r.
- Wodospad Wilczki o wys. 20 m, drugi co do wielkości w Sudetach
- Drewniany pensjonat Mimoza III z pocz. XX w.
- Budynek sanatorium Gigant
- Kaplica górską z I poł. XX w.
- Ogród Bajek
- Sanktuarium Matki Bożej Śnieżnej na Górze Iglicznej

Z MIĘDZYGÓRZA NA MARIĘ ŚNIEŻNĄ

Trasę warto rozpocząć z parkingu przy Wodospadzie Wilczki (rezerwat ścisły im. S. Żeromskiego) na ul. Wojska Polskiego (pensjonat i restauracja). Trasa K1 (nie dla wózkowiczów) do sanktuarium Marii Śnieżnej prowadzi przez wodospad i dalej szlakiem czerwonym. Trasa K2 nieco dłuższa i łatwiejsza, ale za to widokowo atrakcyjna jest trasa przez Międzygórze. Z ul. Wojska Polskiego kierujemy się do centrum miasta ok. 300 m. Na skrzyżowaniu skręcamy w lewo przez most na rzece Wilczka. Na wprost drewniany kościół św. Józefa. Zejście szlaków czerwonego, żółtego, niebieskiego i zielonego. Idziemy w lewo szlakiem żółtym, niebieskim i zielonym. Mijamy stylowe pensjonaty, w tym po lewej Gigant. Trzymając się szlaku żółtego i niebieskiego za Gigantem w lewo lekko pod górę przez las. Dalej trasa typowo górską, droga utwardzona. Po ok. 1,6 km szlakiem żółtym dochodzimy do łącznika ze szlakiem zielonym i skręcamy w lewo lekko pod górę, a po ok. 400 m dochodzimy do sanktuarium (tu schronisko na Górze Iglicznej). Wracamy tą samą drogą.

Trasa K3. Przy Gigancie skręcamy w prawo i trzymając się szlaku zielonego idziemy dobrze utwardzoną drogą przez ok. 500 m. Dalej idziemy lekko w lewo, a szlak odchodzi w górę w prawo. Trzymając się utwardzonej drogi po 3-krotnym przekroczeniu tego samego strumienia ok. 1,5 km, dochodzimy do skrzyżowania i skręcamy lekko w lewo, a po 50 m jeszcze raz ostro w lewo pod górę cały czas drogą szutrową. Po ok. 700 m rozwidlenie. My dalej idziemy w lewo i po dalszych 500 m dochodzi do nas z góry szlak niebieski. Przez chwilę ok. 200 m szlakiem niebieskim po czym dalej drogą szutrową, a szlak niebieski schodzi w lewo w dół. Kolejne 1200 m lekko w dół doprowadza nas na przełęcz do zejścia szlaków żółtego, zielonego i czerwonego. Skręcamy w lewo i trzymając się razem wszystkich szlaków dochodzimy pod Górę Igliczną do sanktuarium (obok schronisko górskie). Wracamy tą samą drogą.

Wydarzenia:

- Otwarte Mistrzostwa Międzygórze w zjazdach na Saniach Rogatych – luty
- Dni Międzygórze – lipiec

Informacja turystyczna:

Mały Rynek 2/1, 57-500 Bystrzyca Kłodzka
tel. 74 811 37 31, www.turystyka.bystrzycaklodzka.pl

X Trasa L ok. 2,4 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

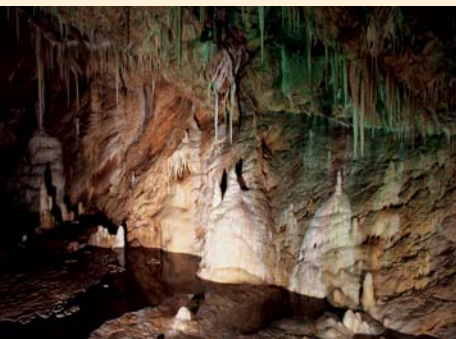
JASKINIA NIEDŹWIEDZIA

Jaskinia Niedźwiedzia położona jest w Masywie Śnieżnika w Kletnie. Jej długość wynosi 2230 m.

Otwór jaskini został odsłonięty w wyniku eksploatacji marmurów w październiku 1966 r. Pierwszej penetracji dokonał zespół kierowany przez Mariana Pulinę i Mariana Ciężkowskiego. Do końca 1966 r. odkryto ok. 200 m korytarzy. Późniejsze badania dowiodły, że łączna długość korytarzy przekracza 2,5 km, a dziś ponad 5 km.

Jaskinia Niedźwiedzia jest najpiękniejszą, najciekawszą i największą polską jaskinią udostępnioną turystom. Temperatura powietrza wynosi tam ok. 6°C. Korytarze są rozłożone horyzontalnie, w trzech poziomach połączonych tzw. kominami. Najlepiej rozwinięte są piętra środkowe i dolne. W przestrzeniach wysokich miejscami na kilkanaście metrów utworzyły się fantastyczne formy, w różnorodnych postaciach – stalaktyty zwieszające się z góry, stalagmity tworzące się od dołu, kaskady spływające ze ścian, draperie i wiele innych. Niektóre z nich osiągają wielkość kilku metrów. Górne partie występują ponad Salami Pałacowymi. Jaskinia jest bardzo wilgotna, licznie występują w niej jeziorka i przepływy wody. Trasa liczy około 360 m, czas zwiedzania ok. 40 min.

Trasę do jaskini osoby o mniejszych dysfunkcjach ruchowych mogą rozpocząć z parkingu ok. 1200 m przed jaskinią. Poruszając się szlakiem żółtym przez rezerwat i Śnieżnicki Park Krajobrazowy dochodzimy do jaskini mijając po drodze po prawej stronie dwa kamieniołomy marmuru. Wózkowicze mogą wystartować spod jaskini – zgoda na wjazd samochodu po wcześniejszym poinformowaniu telefonicznym obsługi. Dla wózkowiczów wejście zrobiono od śluzy wyjściowej. Stąd prosto przez tunel sztuczny do Korytarza Człowieka Pierwotnego. Skręcamy w prawo i po 10 m po prawej szczelina z zakleszczonym niedźwiedziem jaskiniowym, dalej po 5 m w lewo i sztucznym korytarzem ok. 10 m wychodzimy do Sali Pałacowej – największej i najpiękniejszej części Jaskini Niedźwiedziej. Po lewej korytarz Mis Martwicowych, a po prawej przepiękne draperie, polewy, misy, stalaktyty i stalagmity. Kierujemy się pod Wielką Kaskadę. Wracamy tą samą drogą. Zwiedzanie tylko z przewodnikiem. Warto odwiedzić pawilon wejściowy z wystawą dotyczącą Jaskini Niedźwiedziej.

Informacja turystyczna:

Zakład Usług Turystycznych Jaskinia Niedźwiedzia
Kletno 18, 57-550 Stronie Śląskie, tel. 74 814 12 50
www.jaskinianiedzwiedzia.pl, www.jaskinia.pl

X Trasa M ok. 11 km ***
ok. 4,5 godz.

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Informacje przydatne:

- Zieleniec to najwyższej położona wieś w Sudetach (800–960 m n.p.m), z pokrywą śnieżną zalegającą niekiedy do maja, z ponad dwudziestoma wyciągami narciarskimi, administracyjnie wchodząca w skład Dusznik Zdroju.
- Unikalny jest rezerwat przyrodniczy „Torfowiska pod Zieleńcem”, zwany „Topieliska”, o pow. 157 ha, stwarzający subarktyczny krajobraz tundrowy z charakterystyczną florą i fauną.
- Wzdłuż Drogi Sudeckiej i Orlickiej przystanki autobusowe, liczne parkingi
- W Zieleńcu punkt medyczny oraz stacja GOPR

Z ZIELEŃCA DO DUSZNIK ZDROJU

Do Zieleńca z Dusznik Zdroju niepełnosprawnych turystów o dobrej kondycji wiedzie atrakcyjny szlak turystyczny przez Podgórze, Jamrozową Polanę, Kozią Hałę i Drogę Orlicką.

Zdecydowanie jednak polecamy dojazd własnym transportem i start z parkingu w centrum Zieleńca np. przy Szarotce. Przez Zieleniec wiedzie jedyna droga nr 389. Kierujemy się na południe zgodnie ze spadkiem drogi na Międzyzlesie. Długi spacer po Zieleńcu (możliwy także dla wózkowiczów) pozwala podziwiać tereny wokół szczytu Orlica (1025 m n.p.m), malowniczą Dolinę Słońca i wiele pięknych architektonicznie górskich ośrodków wypoczynkowych. Koniecznie trzeba także odwiedzić kościółek św. Anny z kamienia, obejrzeć kolumnę maryjną i kamienną rzeźbę św. Jana Nepomucena (trochę strome zjazdy i podjazdy).

Przy dobrej pogodzie piękne widoki na Góry Stołowe, Bystrzyckie i tzw. Obniżenie Dusznickie.

Do rezerwatu „Topieliska” najlepiej dotrzeć od kościółka św. Anny wąską ścieżką w dół, do przecięcia Drogi Dusznickiej i przystanku autobusowego „Zieleniec skrót”. Za przystankiem ostro w prawo, pod górę (dość stromy początek, a później łagodnie) ok.1,2 km. W rezerwacie (ścieżka dydaktyczna z sześcioma stacjami oraz dwa place wypoczynkowo-rekreacyjne) za tablicą informacyjną idziemy w lewo ścieżką wyłożoną drewnianymi balami, zabezpieczoną poręczami i prowadzącą do wieży widokowej. Na terenie rezerwatu, głównie bagienno, poruszamy się tylko po wytyczonych ścieżkach (trasa trudna, ale dostępna dla wózkowiczów). Wychodząc z rezerwatu na drogę Dusznicką skręcamy w prawo, a stąd po ok. 7 km jesteśmy w centrum Dusznik.

Informacja turystyczna:

57-340 Duszniki Zdrój, Rynek 9, tel. 74 866 94 13
www.duszniki.pl, www.duszniki-zdroj.pl

TRASA XI

Muzea:

- Zamek w Legnicy
ul. Zamkowa
czynne od wtorku do soboty
w godz.: 10.00–16.00
- Muzeum Miedzi – dawny
pałac opatów lubiąskich
ul. Partyzantów 3
tel. 76 862 49 49

Informacje uzupełniające:

- Urząd Miasta:
59-220 Legnica, pl. Słowiański 8
tel. 76 721 21 99, www.legnica.um.gov.pl
- MOPS
59-220 Legnica, ul. Poselska 13, tel. 76 722 18 00
- OSiR: 59-220 Legnica
ul. Najświętszej Marii Panny 7, tel. 76 723 38 01
www.osir.legnica.pl, www.legnica.um.gov.pl
www.infolegnica.pl

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Legnica, ul. Rycerska 13, tel. 76 723 31 14
- Szkoła przy Pogotowiu Opiekuńczym
Legnica, ul. Wojska Polskiego 10
tel. 76 723 31 50
- WTZ – Fundacja Pomocy Dzieciom
Specjalnej Troski, Legnica, ul. Roosevelta 27
tel. 76 724 51 19
- WTZ „Jutrzenka” – Stowarzyszenie Przyjaciół
i Rodziców Dzieci z Zespołem Downa
59-220 Legnica, ul. Wrocławska 93/2
tel. 76 723 80 70
- WTZ Caritas Diecezji Legnickiej
Legnica, ul. Poselska 14-16
tel. 76 724 43 37

Legnica to trzecie pod względem wielkości było miasto wojewódzkie Dolnego Śląska, dziś na prawach powiatu. Liczy ok. 103 tys. mieszkańców. Leży na skraju Niziny Śląskiej przed Przedgórzem Sudeckim, przy autostradzie A-4 i jest węzłem drogowym i kolejowym wschód–zachód i północ–południe. Jest najcieplejszym dużym miastem w Polsce, z największą liczbą dni słonecznych. Legnica to ważny ośrodek gospodarczy, kulturalny i oświatowy subregionu, z dominującym przemysłem przetwórczym miedzi. Wiele firm, w tym z udziałem kapitału zagranicznego działających w mieście, znalazło się też w Legnickiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej.

Legnica jest znana z wielu historycznych, głównie piastowskich zabytków, a także z pięknych parków i ogrodów, a w nich ponad 100-letnich platanów. W licznie odwiedzanym przez legniczan i osoby niepełnosprawne Parku Miejskim znajduje się m.in. palmiarnia, zespół starych fontann, letni teatr, Żabi Dołek i Kozi Staw. Osoby niepełnosprawne mają w Legnicy wiele ciekawych miejsc spacerowych.

Informacja turystyczna:

Regionalne Centrum Turystyki i Krajoznawstwa
Rynek 27, 59-220 Legnica
tel. 76 856 51 63, www.infolegnica.pl

XI Trasa A ok. 4,9 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

LEGNICA

Legnica położona jest u zbiegu rzek Kaczawy, Czarnej Wody i Wierzbiaka, na pograniczu Pogórza Sudeckiego i Niziny Śląskiej. We wczesnym średniowieczu był tu gród plemienny Trzebowian. W XIII w. istniał tu już zamek książęcy. W roku 1241 w pobliżu Legnicy na Legnickim Polu miała miejsce bitwa z Mongołami. Od 1248 r. Legnica stała się stolicą księstwa legnickiego, a potem legnicko-brzeskiego (do 1675 r.). Pod koniec XVIII w. nastąpiło ożywienie ekonomiczne. Powstały pierwsze manufaktury, rozbudowano drogi bite oraz infrastrukturę komunalną i komunikacyjną. W 1844 r. połączono Legnicę z Wrocławiem linią kolejową.

Dynamiczny rozwój Legnicy przerwały w XX w. dwie kolejne wojny. Zwłaszcza II wojna światowa odcisnęła swoje piętno na gospodarce miasta. W 1945 r. Legnica znalazła się w granicach Polski, a w lipcu została wybrana na siedzibę Północnej Grupy Wojsk Armii Czerwonej. Swoją wielkomięjski charakter zaczęła powoli odzyskiwać na początku lat 60. XX w. w związku z odkryciem w okolicy bogatych złóż miedzi.

Warto zobaczyć:

- Renesansowe kamieniczki w rynku
  - dawne kramy śledziowe
- Renesansowy dom Pod Przepiórczym Koszem z cylindrycznym wykuszem
- Stary ratusz z XVIII w. (ob. Centrum Sztuki) z niską wieżą z 1929 r.
- Fontanny w rynku z Neptunem i Syreną z XVIII w.
- Katedrę św. św. Apostołów Piotra i Pawła
- Zamek piastowski z pocz. XIII w., obecnie po przebudowach i poza-
rach neogotycki, brama wjazdowa z popiersiami Piastów legnickich

- Kościół św. Jana z XVIII w. z gotyckim prezbiterium przebudowanym na Mauzoleum Piastów Legnicko-Brzeskich
- Kościół Mariacki, jeden z najstarszych na Dolnym Śląsku, pierwotnie romański, w obecnym wyglądzie z XIX w.
- Barokowy gmach Akademii Rycerskiej
- Dom Opatów Lubiąskich z XVIII w.
- Fragmenty murów miejskich z bramami Głogowską i Chojnowską z XIV w.
- **Zamek w Legnicy**
ul. Zamkowa, czynne: wt.–sob. 10–16
- **Muzeum Miedzi**
dawny pałac opatów lubińskich,
ul. Partyzantów 3

Wydarzenia:

- Międzynarodowa Wystawa „Satyrykon”
- Międzynarodowy Przegląd Form Złotniczych – SREBRO
- Europejskie Spotkania Mniejszości Narodowych i Etnicznych „Pod Kyczerą”
  - Letnia Akademia Filmowa
  - Legnickie Wieczory Organowe
    - Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Miasto”
    - Ogólnopolski Turniej Chórów „Legnica Cantat”
      - „Conversatorium Organowe”
    - Ogólnopolski Przegląd Malarstwa Młodych
  - Ogólnopolski Festiwal Piosenki Ekologicznej „Ekopiosenka”
    - Ogólnopolski Konkurs Skrzypcowy „Młody Paganini”

PO LEGNICKIEJ STARÓWCE

Z ul. Pocztowej (PKP, PKS, busy) przechodzimy pod fragment Bramy Głogowskiej – Basztę Głogowską, na ścianie której jest zegar słoneczny. Wchodzimy (ok. 100 m) na pl. Zamkowy z zamkiem piastowskim z XIII w. W południowo-zachodnim rogu zamku jest wieża św. Jadwigi (wysokość ok. 50 m). Zamek spalono w czasie II wojny światowej. Odbudowany w latach 1962–1969, przeznaczony został na użytek szkolnictwa (Wyższa Szkoła Pedagogiczna). Ulicą Mariacką lub Zamkową przechodzimy ok. 100 m na ul. Najświętszej Marii Panny – obecnie wyremontowany deptak legnicki. Na początku po lewej stronie widzimy dużą bryłę kościoła Mariackiego (publiczne koncerty w ramach Legnickich Wieczorów Organowych). Po lewej stronie od kościoła Mariackiego Plac Klasztorny. Idąc dalej deptakiem po prawej stronie widzimy renesansową kamieniczkę – obecnie siedzibę Ośrodka Sportu i Rekreacji. Dalej po lewej stronie na skwerze pomnik Jana Pawła II. Za nią 100 m dalej katedra św. św. Apostołów Piotra i Pawła wzniesiona w XIV w., a w XIX w. przebudowana w stylu neogotyckim.

Za katedrą przechodzimy na Rynek podziwiając Stary Ratusz z XVIII w. i zespół ośmiu renesansowych trójkondygnacyjnych kamieniczek z XVI w., zwanych „śledziówkami”. Ciekawa jest kamieniczka „Pod Przepiórczym Koszem” z XIV w., z charakterystycznym cylindrycznym, dwupoziomowym wykuszem narożnym. Zwiedzić trzeba Muzeum Miedzi – dawny pałac opatów cysterskich z Lubiąża, stanowiący przykład pałacowej architektury barokowej. Godna odwiedzenia jest Akademia Rycerska (dziś część ekspozycji z Muzeum Miedzi). Z Rynku przechodzimy pod arkadami na Plac Słowiański, a po lewej stronie Nowy Ratusz wzniesiony w 1905 r., w którym mieści się obecnie Urząd Miasta. Możemy przejść w lewo ul. Witelona, zostawiając z prawej Park Miejski z Kozim Stawem, do przystanków busów przy ul. Pocztowej i dalej do dworców autobusowego i kolejowego.

Informacja turystyczna:

Regionalne Centrum Turystyki i Krajoznawstwa
Rynek 27, 59-220 Legnica
tel. 76 856 51 63, www.infolegnica.pl

TRASA XII

Informacje uzupełniające:

- Starostwo powiatowe:
59-220 Legnica
pl. Słowiański 1
tel. 76 724 34 00, 76 724 35 60
www.starostwo-legnica.pl
- PCPR:
59-220 Legnica
pl. Słowiański 1
tel. 76 724 34 65

Powiat legnicki o powierzchni 745 km² liczy ok. 54 tys. mieszkańców. Leży w środku województwa dolnośląskiego i graniczy z powiatami: polkowickim i lubińskim na północy, wołowskim i średzkim na wschodzie, jaworskim i złotoryjskim na południu oraz bolesławieckim na zachodzie. Stolicą powiatu jest centralnie położona Legnica, stanowiąca też powiat grodzki. W skład powiatu wchodzi miasto Chojnów, miasto i gmina Prochowice oraz gminy wiejskie: Chojnów, Krotoszyce, Kunice, Legnickie Pole, Miłkowice i Ruja.

Prawie cały powiat leży w dorzeczu Kaczawy. Jest nizinny, a na obrzeżach południowo-zachodnich są fragmenty Wzgórz Strzegomskich i Borów Dolnośląskich. Klimatycznie jest to najcieplejsza strefa Polski, o najdłuższym okresie wegetacyjnym roślin. Powiat ma charakter głównie rolniczy, bo aż 70% stanowią użytki rolne, choć odczuwalny jest wpływ pobliskiego górniczo-hutniczego zagłębia miedziowego. Mimo to prezentuje określone walory turystyczno-krajoznawcze i historyczne. Tu przebiega Europejski Szlak Cysterski, znane jest historyczne Legnickie Pole i kilka miejsc wypoczynkowych nad jeziorkami polodowcowymi, jak np. Kunice, Koskowice czy Rokitki.

Informacja turystyczna:

59-220 Legnica, Rynek 29
tel. 76 856 51 63

XII Trasa A ok. 1 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa,
samochód

Do Legnickiego Pola docieramy z autostrady A4 lub autobusem z Legnicy. Parking przed klasztorem. Wejście do kościoła ograniczają cztery stopnie. Kościół jest udostępniany do zwiedzania.

W Muzeum Bitwy Legnickiej naprzeciwko klasztoru, można oglądać broń używaną przez walczące strony i zobaczyć schemat oraz opisy bitwy. Ekspozycje znajdują się na parterze i na piętrze. Makieta bitwy jest podświetlana i udźwiękowiona (ulożona jest na piętrze i niedostępna dla wózkowiczów).

LEGNICKIE POLE

Legnickie Pole leży na terenie Niziny Śląsko Łużyckiej, nad wodami Wierzbiaka.

Na terenie wsi w 1241 r. rozegrała się bitwa z Mongołami, zakończona tragiczną śmiercią księcia Henryka Pobożnego. Do XVI w. miejscowość należała do benedyktynów, sprowadzonych z Czech w XIII w. przez księżną Annę, wdowę po Henryku II Pobożnym. W 1836 r. rozbudowano zabudowania klasztorne, gdzie w czasie II wojny, w zabytkowych murach poklasztornych zlokalizowany był obóz jeniecki Oflag VIII, w którym więziono oficerów francuskich, jugosłowiańskich i radzieckich. Prezydent RP rozporządzeniem uznał Legnickie Pole i pobenedyktynski zespół klasztorny za Pomnik Historii.

PO ZAŁOŻENIACH PAŁACOWO OGRODOWYCH W KROTOSZYCACH

XII Trasa B ok. 1 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Wieś Krotoszyce leży nad rzeką Kaczawą pomiędzy autostradą A4 a Złotoryją niedaleko drogi krajowej nr 3. W latach 1295–1305 wymieniana jest w księgach uposażeń biskupstwa wrocławskiego jako Crochositz. Pałac powstał w 1686 r. wraz z otaczającym go zabytkowym, sześćohektarowym parkiem. Florian Gottlob von Thielau nadał mu kształt neobarokowego pałacu. Kolejne przebudowy miały miejsce w XIX wieku, a remont w roku 1964 nie zmienił już jego kształtu. Od 1945 do roku 1949 obiekt znajdował się pod administracją wojsk radzieckich. Po ich odejściu przeszedł w ręce PGR-u, a po jego upadku przejęła go Agencja Nieruchomości Rolnych, która sprzedała zabytek Przedsiębiorstwu Transportowo-Budowlanemu Sp. z o.o. ze Złotoryi. Po gruntownym remoncie całego zespołu pałacowo-parkowego od 2010 roku „Pałac Krotoszyce” pełni funkcję kompleksu konferencyjno-hotelowego.

Obecnie cały obszar parku wraz z pałacem jest w pełni przystosowany do przyjęcia osób niepełnosprawnych, w tym wózkówców. Będąc w Krotoszycach oprócz pałacu warto zobaczyć dom mieszkalny z 1890 r. i przespacerować się po ogrodach, które wracają do dawnej świetności.

Informacje przydatne:

- **Muzeum Bitwy Legnickiej**
59-241 Legnickie Pole
pl. Henryka Pobożnego 3
tel. 76 858 23 98
otwarte od środy do niedzieli
w godz. 11.00–17.00,
muzeum dostępne dla wózkówców
na I poziomie,
wstęp płatny, bilety ulgowe dla osób
niepełnosprawnych i emerytów
- **Urząd Gminy:**
59-241 Legnickie Pole
ul. Dientzenhofera 1
tel. 76 858 28 10
www.legnickiepole.pl

Warto zobaczyć:

- Kościół pw. Św. Trójcy zbudowany tutaj dla benedyktynów w XII–XIV w., a w nim Muzeum Bitwy Legnickiej, makieta bitwy
- Kościół pw. Św. Jadwigi obiekt z XVIII w. projektował Dientzenhofer, jeden z najwybitniejszych środkowoeuropejskich architektów baroku, a freski wykonał bawarski artysta Kosma Asam

Informacja turystyczna:

Pałac Krotoszyce, 59-223 Krotoszyce
ul. Parkowa 3, tel. 76 876 83 00
www.palackrotoszyce.pl

XII Trasa C ok. 2 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

CHOJNÓW

Miasto i gmina w województwie dolnośląskim, w powiecie legnickim, nad rzeką Skorą, na zachód od Legnicy. Obecnie liczy 14,5 tys. mieszkańców.

Pierwsze wzmianki pochodzą z 1272 r. (po łacinie osada Haynow). Jednak dopiero w 1333 r. miasto uzyskało prawa miejskie. Od tego czasu miasto zaczęło się szybko rozwijać. Działała szkoła przykościelna oraz komora celna. Miasto zamieszkiwali głównie tkacze, piekarze, szewcy, rzeźnicy. Niedawno znajdowały się młyny wodne i kamieniołomy.

Miasto przeżyło regres po najeździe husytów, którzy je spustoszyli. Największy rozkwit Chojnow przeżywał w XVI w., jednak pod koniec wieku dał się zauważyć upadek gospodarczy, do którego przyczyniły się pożary miasta oraz wielka epidemia (1613 r.). Kolejne 2 wieki wojen i epidemii nie sprzyjały rozwojowi miasta. W połowie XIX w. otwarto linię kolejową łączącą Bolesławiec i Legnicę, co dobrze wpłynęło na gospodarkę Chojnowa. Rozwinął się też przemysł metalowy, papierniczy i skórzany. Końcowy okres II wojny światowej nie oszczędził Chojnowa, 60% miasta legło w gruzach. W latach powojennych reaktywowano przemysł i odbudowano zniszczenia.

Warto zobaczyć:

- Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, zbudowany w latach 1909–1911
- Kościół ewangelicki pw. Panny Marii, obecnie rzymsko-katolicki kościół pw. św. św. Piotra i Pawła, zbudowany w XIV w.
- Zamek piastowski, obecnie Muzeum Regionalne, pl. Zamkowy, zbudowany w drugiej połowie XIII w.
- Baszta Tkaczy, zbudowana ok. 1400 r., niegdyś część umocnień miejskich
- Zespół dworca PKP, pl. Dworcowy, z 1908 r., dworzec kolejowy – wzniesiony w 1909 r.
- Pałac, ul. Piotrowicka 2 (d. Bolesławiecka 14), z 1739 r., pocz. XX w.; XVIII-wieczny budynek rezydencjonalny
- Kamienica Schrama, Rynek 20 (d. 43), z 1544 r., k. XIX w.
- Pałacyk, ul. H. Sawickiej 19, z XVIII w., k. XIX w.
- Dom parafialny, ul. Ściegiennego 4, z drugiej poł. XV w, najstarszy mieszkalny budynek miasta, z zachowanymi cennymi wnętrzami
- Zespół cukrowni, z 1882 r., i 1910–35
- Osiedle mieszkaniowe z 1920–1924 projektu Ernsta Maya

Informacje przydatne:

- Pogotowie Ratunkowe, ul. Fabryczna 6, tel. 76 818 83 33
- Przychodnia Rejonowa, ul. Legnicka 12, tel. 76 818 85 14
- Muzeum Regionalne, pl. Zamkowy 3, tel. 76 818 83 53

Trasę po mieście zaczynamy obok dworca PKP i PKS, skąd ul. Kolejową idziemy do końca i skręcamy w prawo dochodząc do Rynku. Tutaj stoi gotycki kościół pw. św. św. Piotra i Pawła z potężną wieżą. Wewnątrz kościoła liczne, cenne artefakty z różnych epok. Dalej wzdłuż Rynku aż do ul. Chmielnej i tu po prawej stronie zwracamy uwagę na kamienicę z piękną, renesansową dekoracją rzeźbiarską. Ulicą Chmielną docieramy do pl. Zamkowego, gdzie w dawnym zamku Piastów mieści się Muzeum Regionalne. W mieście warto również zwrócić uwagę na średniowieczną, gotycką Basztę Tkaczy (widoczną z Rynku) oraz późnobarokowy pałacyk z XVIII w. przy ul. Bolesławieckiej.

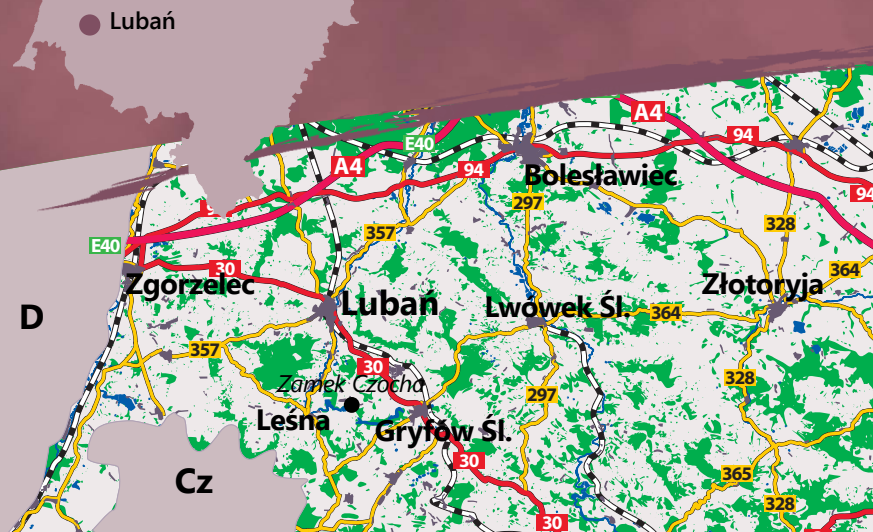
Informacja turystyczna:

Urząd Miejski

59-223 Chojnów, pl. Zamkowy 1

tel. 76 818 82 85, www.chojnow.eu

TRASA XIII

Informacje uzupełniające:

- **Starostwo Powiatowe:**
59-800 Lubań, ul. Mickiewicza 2
tel. 75 646 43 00
www.powiatluban.pl
- **PCPR:**
59-800 Lubań, ul. Przemysłowa 4
tel. 75 646 11 70

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- **Zespół Szkół Specjalnych przy szpitalu uzdrowskim Świeradów Zdrój,** ul. Sanatoryjna 48
tel. 75 784 55 53
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**
Lubań, ul. Kopernika 1
tel. 75 722 22 96
- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**
Smolnik 22, pl. Leśna
tel. 75 721 13 54
- **WTZ – Towarzystwo Przyjaciół Dzieci**
59-800 Lubań, ul. Zawidowska 4b
tel. 75 721 60 86

Powiat lubański ma 428 km² i ok. 56,8 tys. mieszkańców. Leży w zachodniej części województwa dolnośląskiego, granicząc na południu z Republiką Czeską i blisko granicy niemieckiej. Sąsiaduje na zachodzie z powiatem zgorzeleckim, na północy z bolesławieckim, a na wschodzie z lwóweckim.

Przez powiat biegnie droga krajowa nr 30 z Jeleniej Góry do granicy z Niemcami w Zgorzelcu, a do Czech wiedzie droga przez Czerniawę do Nowego Miasta. Lubań ma też połączenie kolejowe z Jelenią Górą i Węglińcem.

Powiat tworzą gminy miejskie Lubań i Świeradów Zdrój, miejsko-wiejskie Leśna i Olszyna oraz wiejskie Siekierczyn, Platerówka i Lubań. Powiat położony jest na Pogórzu Izerskim i przecięty doliną czystej rzeki Kwisy. Obok doliny, na południu, dominują tereny góryste. Klimat dość łagodny, nieco ostrzejszy w partiach górskich. Gospodarka powiatu ma charakter przemysłowo-rolniczy. Przeważa przemysł wydobywczy bazaltu, mechaniczny i meblarski. Rozwinięta jest towarowa produkcja rolna oraz gospodarka leśna. Góry Izerskie i Świeradów Zdrój dzięki kompleksom leśnym, wodom mineralnym i korzystnym warunkom klimatycznym to znany rejon uzdrowiskowy, często odwiedzany przez kuracjuszy z Niemiec.

Urozmaicone tereny podgórskie, grupy skalne, liczne rezerwy przyrodnicze, torfowiska, pomniki przyrody ze słynnym najstarszym polskim cisem z Henrykowa Lubańskiego i zabytki z rozbudowaną infrastrukturą sprzyjają rozwojowi turystyki. Lubań to prężny ośrodek turystyczno-kulturalny sprzyjający aktywności społecznej i ruchowej osób niepełnosprawnych.

Informacja turystyczna:

59-800 Lubań, ul. Bracka 12
tel. 75 722 25 41

XIII Trasa A ok. 2 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

LUBAŃ

Miasto położone nad brzegiem rzeki Kwisy. Przez stulecia przeplatały się tu wpływy kultury śląskiej i łżyckiej. Biegły tędy ważne trakty handlowe ze Śląska do Czech oraz z Rusi do Miśni i Łżyc. Takie położenie przyczyniło się do szybkiego rozwoju osady, która już w 1200 roku otrzymała prawa miejskie. Wiek XIX przyniósł rozwój przemysłu. W Lubaniu powstały wówczas zakłady ceramiczne, warsztaty kolejowe oraz tkalnia mechaniczna.

Warto zobaczyć:

- Renesansowy ratusz miejski
- XIV-wieczne mury obronne z bazyliką Basztą Bracką
- Dom „Pod Okrętem” z XVIII w.
- Dawny sklep płócien
- XVI-wieczny spichlerz
- Kamieniczki mieszczańskie
- Wychodnie bazaltowe w parku na Kamiennej Górze

Informacje przydatne:

- **Stacja PKP**
ul. Dworcowa 1,
inf. tel. 75 722 36 96
- **Urząd Miasta Lubań:**
ul. 7 Dywizji 14, tel. 75 646 44 00
www.luban.pl
- WC publiczny przy ul. Grunwaldzkiej i w Galerii Łżyckiej (Rynek-Sukiennice).

PO HISTORYCZNYM LUBANIU

Trasę proponujemy rozpocząć przy kościele pw. Świętej Trójcy przy ul. Wrocławskiej (darmowe parkingi). Stąd przy kościele w lewo i w prawo do pl. J. Lompy. Tu na skwerze Wieża Trynitariska. Dalej idziemy w lewo do ul. Wrocławskiej i w prawo do Rynku. Podziwiać tu można odrestaurowane kamieniczki mieszczańskie z XIX w. Najcenniejszym zabytkiem miasta jest renesansowy Ratusz Miejski i Wieża Kramarska z XIV w. Przy Rynku Muzeum Regionalne. Wychodząc z Rynku na południe ul. Bracką dotrzemy wśród starej zabudowy do kamiennej Wieży Brackiej (punkt informacji i skwer z ławeczkami). Spod Wieży Brackiej ul. J. Dąbrowskiego po ok. 1 km dochodzimy do parku „Na Kamienej Górze”. W tym znanym w Lubaniu parku znajdują się dwie ścieżki dydaktyczne: „Szlakiem przyrody ożywionej” (prowadzi wśród drzew mających 130-250 lat) i „Szlakiem Wygaśniętych Wulkanów”. Niezwykłą atrakcją jest tu dawny kamieniołom nefelinitu – wylewnej skały wulkanicznej. Tworzą go pionowe kolumny dochodzące do 18 m wysokości i średnicy od 0,5 do 1 m. Kolumny te powstały w trakcie krzepnięcia lawy. W parku znajduje się amfiteatr, kort tenisowy i cmentarz Żołnierzy Radzieckich. Do parkingu wracamy ul. J. Dąbrowskiego i ul. Podwałe przy rzece Siekierka (lewy dopływ Kwisy) obserwując historyczny Dom pod Okrętem i część starych murów obronnych.

Wydarzenia:

– Dni Wieży Brackiej

Informacja turystyczna:

ul. Bracka 12, 59-800 Lubanów

tel. 75 722 25 41

it@luban.pl, www.sudety.it.pl

**XIII Trasa B ok. 3 km * **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZAMEK CZOCHA

Zamek Czocha położony jest na wysokim brzegu Jeziora Leśniańskiego niedaleko Leśnej.

Zamek Czocha powstał w II poł. XIII w. jako warownia obronna północnej granicy Czech, z inicjatywy króla czeskiego Wacława II. W 1346 r. Bolko II przejął Księstwo Jaworskie wraz z zamkiem Czocha. W 1368 r. całość została włączona do Królestwa Czech. Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej zamek uzyskał formę okazałej rezydencji, którą pod koniec XVIII w. ogromny pożar zamienił w ruinę.

Główne atrakcje zamku stanowią niewątpliwie: renesansowa studnia, nazywana przez właścicieli zamku „studnią niewiernych żon”, Sala Rycerska, zajmująca przestrzeń dwóch kondygnacji, Komnata Książęca w stylu późnogotyckim z łozem krytym baldachimem czy kominek marmurowy w holu wejściowym. Ciekawą atrakcją stanowią także jedno z przejść do podziemi, bastėja oraz wieża. W sezonie letnim podczas pobytu na zamku można uprawiać sporty wodne na Jeziorze Leśniańskim, spacerować trasami turystycznymi przełomu Kwisy oraz, korzystając z licznych w tej okolicy ścieżek rowerowych, zwiedzać ruiny okolicznych zamków „Rajsko”, „Świecie” i „Gryf”.

Specyficzny klimat zamku zachęca filmowców. Tutaj nakręcono m.in. filmy „Gdzie jest generał?”, „Wiedźmin”, „Dwa światy” oraz dokument „Sensacje XX wieku” i „Tajemnica twierdzy szyfrów” na podstawie scenariusza Bogusława Wołoszańskiego. Goście wypoczywający w zamku mogą w nocy spotkać spacerującą kruzgankami Białą Damę – piękną i nieszczęśliwą żonę jednego z właścicieli zamku. W drugiej połowie sierpnia na zamku organizowane są turnieje rycerskie oraz rekonstrukcje historyczne.

Informacje dodatkowe:

- **Zalew Leśniańsko-złotnicki** to w dolinie rzeki Kwisy, między Gryfowem a Leśną, jeden z najciekawszych terenów rekreacyjnych na Dolnym Śląsku. Zalew powstał w wyniku spiętrzenia wód rzeki. Zbiorniki na Kwisie przeznaczone są głównie do celów energetycznych i rekreacyjnych
- **Jezioro Złotnickie** to malowniczy akwen zaporowy na Kwisie, powstały po wzniesieniu w 1907 r. kamiennej zapory o wysokości 30 m, mający 140 ha powierzchni. U stóp zapory znajduje się budynek elektrowni wodnej. Brzeg jeziora zajmują ośrodki rekreacyjno wypoczynkowe
- W pobliżu **ruiny szubienicy**. Była to kiedyś kolista baszta z czterema kamiennymi filarami, na których spoczywały belki ze stryczkiem. Na początku XX w. podczas badań archeologicznych odkopano jeszcze ludzkie szczątki. Obecnie basztę przebudowano na klub ośrodka wypoczynkowego Elektrowni Turów. Jezioro Leśniańskie powstało jako zaporowe na Kwisie, po zbudowaniu w latach 1919-1924 kamiennej zapory

OD ZAMKU CZOCHA DO ZAPORY W LEŚNEJ NA RZECE KWISIE

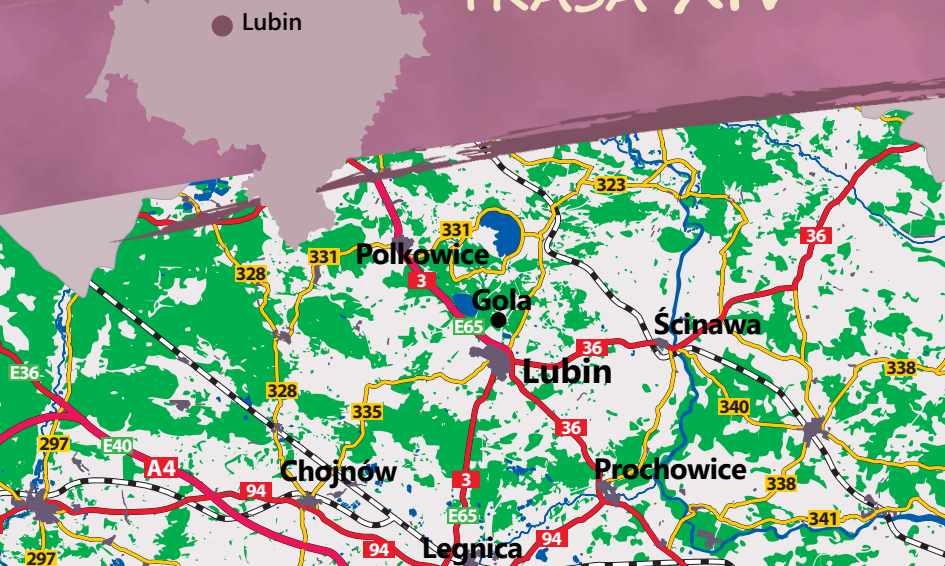
Trasę proponujemy rozpocząć na parkingu przy zamku Czocha. Wózkowicze podjeżdżając samochodem mogą za zgodą ochrony wjechać na dziedziniec wewnętrzny.

Dla wózkowiczów dostępny jest cały dziedziniec górny z altaną w części ogrodowej i mostem. Wyjeżdżając z dziedzińca górnego w prawo można przejechać do dolnej części zamku. Po obejrzeniu zamku wyjeżdżamy przez główną bramę na drogę asfaltową i w prawo ok. 0,7 km lekko z górki, po czym znów w prawo po znakach do zapory ok. 1 km. Wjazd na koronę zapory jest udostępniony. Stąd można podziwiać piękno zbiornika leśniańskiego jak i wąwozu, którym uchodzi rzeka Kwisa. Wracamy tą samą drogą lekko pod górę do parkingu przy zamku Czocha.

Informacja turystyczna:

Zamek Czocha Stankowice-Sucha
59-820 Leśna, tel. 75 721 11 85
www.zamekczocho.com

Informacje uzupełniające:

- Starostwo powiatowe:
59-300 Lubin, ul. Księcia Ludwika I 5
(ul. Jana Kilińskiego 12b)
tel. 76 746 71 00
www.bippowiat-lubin.pl
- PCPR:
59-300 Lubin, ul. Składowa 3
tel. 76 847 96 90
- Zespół Szkół Specjalnych
Lubin, ul. Składowa 3, tel. 76 749 72 71
- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Szklary Górne 51c, tel. 76 844 84 72
- WTZ „Przytulisko” – Fundacja
im. Brata Alberta Filia w Lubinie
59-300 Lubin, ul. Odrodzenia 8
tel. 76 844 36 25
- WTZ Stowarzyszenie „Dać Nadzieję”
59-300 Lubin, ul. Jastrzębia 1
tel. 76 842 38 40, 746 83 62

Powiat lubiński o powierzchni 712 km² liczy ponad 106,8 tys. mieszkańców. Położony jest w północnej części województwa dolnośląskiego na Wysoczyźnie Lubińskiej. Jego północny skraj obejmuje Wzgórze Polkowickie, a na wschodzie sięga do doliny Odry i Zimnicy. Powiat stanowi jeden z najcieplejszych regionów klimatycznych, stwarzając doskonałe warunki dla rolnictwa. Przez powiat z północy na południe wiedzie droga nr 3 Szczecin – Zielona Góra – Wrocław.

W ramach woj. dolnośląskiego powiat graniczy na północy z powiatami polkowickim, głogowskim, górowskim, na wschodzie z wołowskim, a na południu z legnickim. Administracyjnie w skład powiatu wchodzi gmina miejska Lubin, gmina miejsko-wiejska Ścinawa i dwie gminy wiejskie: Lubin i Rudna. Powiat dzięki wydobywaniu rudy miedzi, srebra, soli, węgla brunatnego, gazu oraz kruszyw naturalnych ma charakter przemysłowy. W 1957 r. powstał Kombinat Polska Miedź S.A. – największy w Europie producent miedzi oraz srebra i innych metali, a obecnie także soli. Dzięki temu powiat stał się wielkim ośrodkiem przemysłowym, dysponującym też dużym potencjałem intelektualnym, z rozwiniętą siecią usługową.

Obok tego powiat lubiński dysponuje wieloma ciekawymi miejscami historycznymi i przyrodniczymi. Mający 700 lat Lubin, posiada liczne zabytki. Takie miejsca jak: „Łęgi Odrzańskie”, rezerwat „Zimna Woda” czy rezerwat „Skarpa Storczyków” to szczególne atrakcje naturalne.

Informacja turystyczna:

PTTK Lubin, Rynek 22

tel. 76 844 24 10

**XIV Trasa A ok. 1,6 km * **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

LUBIN

Lubin, położony na Nizinie Śląskiej, jest dziś centrum Legnicko Głogowskiego Okręgu Miedziowego. Znajduje się tu kopalnia rud miedzi. Miasto wzmiankowane w X w. W średniowieczu należało do księstwa ścinawskiego i legnickiego. Zachowany został prawie w całości średniowieczny układ urbanistyczny.

Warto zobaczyć:

- Kościół parafialny pw. Matki Bożej Częstochowskiej, ul. Chrobrego, z drugiej poł. XIV, XV/XVI w.
- Dzwonnica, z drugiej poł. XV/XVI w. (dawna baszta obronna)
- Kościół cmentarny ewangelicki, obecnie rzym.-kat. kościół parafialny pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny z 1683 r., szachulcowy, ul. Stary Lubin
- Ruiny zamku, ul. Piastowska, z XIV w., XVIII w., XIX w.
- Kaplica pw. św. Jadwigi Śląskiej z 1349 r.
- Mury miejskie, pozostałości z XIV w. i XV w., XIX w., z Basztą Głogowską, obronność murów wzmocniały baszty otwarte od strony miasta, zwane też tulipanami
- Ratusz, Rynek z 1768 r.
- Zespół koszar 4 Pułku Dragonów, ul. Kościuszki, z l. 1884–86
- Stajnie I, ul. Księcia Ludwika
- Stajnie II, ul. Armii Krajowej
- Wieża ciśnień, Osiedle Robotnicze, z l. 1905–1906
- Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa
- Cerkiew prawosławna pw. Świętej Trójcy (parafialna)

LUBIN – ŚLADAMI PIASTÓW ŚLĄSKICH

Trasę w Lubinie możemy rozpocząć z ul. św. Jadwigi przy kościele paraf. pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa (liczne miejsca parkingowe). Widok na Galerię Cuprum Arena, a po prawej stronie widoczny „kielich” – najwyższa w Polsce sztuczna ściana wspinaczkowa. Stąd proponujemy skręcić w lewo przy kościele w ul. Piastowską, a po 50 m w prawo na planty w ul. Zamkową. Przecinając planty mijamy po lewej Kamienie i Mur Pamięci (tablice poświęcone poległym w czasie II wojny światowej i pomnik Solidarności). Tuż przed mostkiem w lewo. Po ok. 50 m dochodzimy do dawnego wzgórza zamkowego. Tu znajdują się pozostałości zamku książąt piastowskich, ośrodek kultury z kaplicą pw. św. Jadwigi Śląskiej z 1349 r. To jedyny zachowany element średnio-wiecznego zespołu zamkowego z fundacji księcia Ludwika I.

W drugim budynku zamkowym dwie galerie – Zamkowa i Jadwigi, ograniczone jednak kilkoma dość wysokimi stopniami. Ul. M. Pruzi wzdłuż Muru Pamięci dochodzimy do ul. Piastowskiej i w prawo. Po 100 m przecinamy ul. Mieszka I i wchodzimy na Rynek. Warto obejść dawny ratusz z XVIII w. (restauracja – oberża) i narożnikiem północno-zachodnim pomiędzy blokami dochodzimy do kościoła pw. Matki Boskiej Częstochowskiej. Przy wejściu głównym pozostałości murów obronnych wzniesionych w miejsce dawnych wałów ziemnych w latach 1340-1360. Przecinając przykościelny skwer dochodzimy do ul. M. Kopernika i w lewo wracamy przez rondo do ul. Św. Jadwigi na parking.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Lubinie
ul. Kilińskiego 10, 59-300 Lubin
tel. 76 746 81 00, www.lubin.pl

LUBIN – GOLA – KOŻLICE

XIV Trasa B ok. 4,5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Spacer rozpoczynamy przy lotnisku Aero-klubu w Lubinie (miejsca parkingowe). Często w pogodne dni można obserwować szybowników i miłośników modeli latających. Stąd kierujemy się do ul. Spacerowej (ok. 1 km) i skręcamy w lewo do wsi Gola ok. 2 km. Dalej kierunek na wieś Koźlice trasą oznaczoną przez las ok. 2,5 km. Bardziej wytrwali kondycyjnie mogą wejść na niewielką Grzybową Górę, odległą o około 3 km. My dalej z Koźlic wracamy do głównej drogi do ul. Małomickiej i w prawo ok. 3,5 km. Łącznikiem przez las możemy skrócić trasę do ul. Spacerowej i na parking przy lotnisku.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Lubinie, ul. Kilińskiego 10, 59-300 Lubin
tel. 76 746 81 00, www.lubin.pl

ŚCINAWSKIE BAGNA

XIV Trasa C ok. 4 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy w Ścinawie przy stacji kolejowej na ul. Kościuszki. Stąd po ok. 250 m z ul. Jagiełły przechodzimy do parku. Po lewej stronie mijamy obelisk upamiętniający 700-lecie nadania praw miejskich Ścinawie przez księcia Konrada Głogowskiego z dynastii Piastów. Podążając wzdłuż rzeki Zimnicy od strony parku widzimy fragmenty murów miejskich z okresu średniowiecza. Dochodzimy do ul. Świerczewskiego i dalej w lewo do pl. Kościelnego. Tu znajduje się najcenniejszy zabytek miasta, tj. kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, wzmiankowany już w 1209 r. W obecnym kształcie zbudowany został w XV w.

Ulicą Zgody kierujemy się do ul. Głogowskiej i udając się w prawo, zbliżamy się do Rynku, w centrum ratusz po przebudowie w XIX w. Na uwagę zasługuje fakt, że Ścinawa w XII w. miała już swój herb i mennicę.

Wersja C1: Z Rynku ul. Mickiewicza ok. 300 m i w lewo w ul. Żołnierską. Utwardzona trasa prowadzi nad stawy i nad brzeg Odry. Teren miejscami po prawej i lewej bagieny z unikalną roślinnością.

Wersja C2: Z Rynku ul. Głogowską i Szeroką, po ok. 300 m na skrzyżowaniu skręcamy w prawo na ul. Chobieńską. Po ok. 700 m znajdujemy się na ścieżce ekologicznej „Ścinawskie Bagna”. Prowadzi ona do ujścia Zimnicy do Odry. Trasa ma ok. 1,8 km i jest nieco trudna dla wózków. Na tej trasie podziwiamy stanowiska z roślinnością bagienną i szuwarową, okazami drzew strefy grądów. Po drodze punkt widokowy na panoramę Ścinawy z bryłą kościoła pw. Podwyższenia Krzyża Świętego.

W drodze powrotnej z wysokiej skarpy widzimy rozległe bagna i łąki z panoramą Ścinawy.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Lubinie, ul. Kilińskiego 10, 59-300 Lubin
tel. 76 746 81 00, www.lubin.pl

TRASA XV

● Lwówek Śląski

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
59-600 Lwówek Śląski
al. Wojska Polskiego 25a
tel. 75 782 36 50
www.powiatlwowecki.pl
- PCPR:
59-600 Lwówek Śl.
ul. Szpitalna 4
tel. 75 782 56 41, 75 782 56 17

Informacje turystyczne:

- Lwówek Śl.
pl. Wolności 22, tel. 75 647 79 12
- Gryfów Śl.
Rynek 1, tel. 75 781 29 44
- Wleń
ul. Chopina 2, tel. 75 713 68 87

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
w Płakowicach
Lwówek Śląski
ul. Parkowa 6
tel. 75 782 42 25

POWIAT LWÓWECKI

Powiat lwówecki o powierzchni 710 km² i zamieszkały przez ok. 48 tys. mieszkańców leży w południowo-zachodniej części województwa dolnośląskiego, stykając się wąskim pasmem w Górach Izerskich granicą państwową z Republiką Czeską. Od zachodu sąsiaduje z powiatem lubańskim, od północy z bolesławieckim i od wschodu ze złotoryjskim i jeleniogórskim. Leży między dolinami rzek Bóbr i Kwisa na przecięciu historycznie dość ważnych szlaków komunikacyjnych północ – południe i wschód – zachód. W skład powiatu wchodzi same gminy miejsko-wiejskie: Gryfów Śląski, Lwówek Śląski, Lubomierz, Mirsk i Wleń. Sam Lwówek należy do najstarszych miast Dolnego Śląska, mając znaczny wpływ na charakter gospodarczy powiatu. Rozwinięty jest tu przemysł wydobywczy bazaltu, gipsu, anhydrytu, żwiru i piasków, jak również rolnictwo i przetwórstwo rolne.

Trzecią część powiatu pokrywają lasy. W strategii kształtowania oblicza powiatu lwóweckiego uwzględnia się warunki naturalne i tworzenie szerokiej infrastruktury dla potrzeb turystyki. Sprzyjają temu walory turystyczno-krajoznawcze.

Położony w Sudetach Zachodnich, z malowniczym pasmem Gór Izerskich na południu, ma wiele obszarów przyrodniczo chronionych, jak np. Park Krajobrazowy Doliny Bobru czy Rezerwat Góra Zamkowa oraz wiele zaporowych zbiorników wodnych. Te walory czynią z powiatu lwóweckiego atrakcyjny obszar turystyczny.

Informacja turystyczna:

59-600 Lwówek Śl., pl. Wolności 22
tel. 75 647 79 12

**XV Trasa A ok. 3,5 km * **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

LWÓWEK ŚLĄSKI

Położony nad rzeką Bóbr na styku Pogórza Kaczawskiego z Izerskim, na skraju Parku Krajobrazowego Doliny Bobru. Dawny ośrodek górnictwa złota w X–XIV w. W XII–XVI w. był ośrodkiem tkactwa i sukiennictwa. Tradycje piwowarskie w Lwówku sięgają roku 1209. W XIII w. Lwówek był stolicą księstwa lwóweckiego. Do dziś pozostał zachowany średniowieczny układ przestrzenny miasta.

Warto zobaczyć:

- Gotycko-renesansowy ratusz z XIV w., przebudowany w XVI w.
- Kościół parafialny Wniebowzięcia NMP, jeden z najstarszych na Śląsku
- Pałac Hohenzollernów z XIX w., obecnie siedziba Gminy i Miasta oraz starostwa powiatowego
- Kamienny most na Bobrze z roku 1558
- Jedne z najlepiej zachowanych murów miejskich z XIV i XV w. o podwójnym pierścieniu, z wieżami Bramy Bolesławieckiej i Lubańskiej oraz bastiejami
- Płuczki Górne ze złożami agatów
- Kościół franciszkański
- Browar

- Pałac Brunów
- Pałac Płakowice

Informacje przydatne:

- **Dworzec PKP**
ul. Dworcowa 1, Lwówek Śląski
informacja tel. 75 782 46 68 w. 20
- **Dworzec PKS**,
ul. Betleja, tel. 75 782 44 54
- **Urząd Gminy i Miasta Lwówek Śl.:**
al. Wojska Polskiego 25a
tel. 75 647 78 88
www.lwowek.com.pl
- **Pogotowie Ratunkowe**
wejście od ul. Gryfowskiej
tel. 75 782 43 33, 999

PO LWÓWKU ŚLĄSKIM

Spacer po jednym z najstarszych miast Dolnego Śląska rozpoczynamy z ul. Malinowskiego, przy której mieści się przykościelny parking. Skręcamy w prawo, a następnie w lewo w ul. Stogryna, która prowadzi nas prosto na lwówecki Rynek. Centralne miejsce zajmuje na nim XVI wieczny ratusz, w którym znajduje się Miejski Punkt Informacji jak również Muzeum Regionalne. Spośród wszystkich eksponatów skał i minerałów z okolicy Lwówka wzrok najbardziej przyciągają różnobarwne agaty. To właśnie na Rynku odbywa się co roku Lwóweckie Lato Agatowe. Z Rynku ul. Kościelną przechodzimy do gotyckiego kościoła pw. Wniebowzięcia NMP (portal z różowego piaskowca). Na zewnątrz, przy południowej kruchcie kamienna rzeźba Matki Boskiej Niepokalanej. Na końcu murów miejskich biegnących wzdłuż ul. Kościelnej znajduje się XII-wieczna wieża przy dawnej Bramie Lubańskiej, jedna z trzech wież broniących bramy miasta.

Warto w planie spaceru po LwóWKU uwzględnić czas na wejście na wieżę, z której roztacza się wspaniały widok na panoramę miasta. Wieża i znajdująca się w niej siedziba Oddziału PTTK Ziemi Lwóweckiej nie są dostępne dla wózkowiczów. Podążając dalej wzdłuż murów miejskich ul. Traugutta mijamy po prawej stronie odremontowany browar lwówecki. Za nim wieża nieistniejącego już kościoła ewangelickiego (Czarna Wieża). Dalej po prawej stronie przy ul. Szkolnej znajduje się parafia św. Franciszka i zakon Franciszkanów. W tym miejscu kończymy nasz spacer, jednak po krótkim odpoczynku warto obejść najstarszą część miasta dookoła wzdłuż jego murów obronnych.

Wydarzenia:

- Agatowe Lato – lipiec
- Złot Świetnych Mikołajów
– grudzień
- Jasełka uliczne

Informacja turystyczna:

Lwówek Śląski,
pl. Wolności 22, tel. 75 647 79 12
it@lwowekslaski.pl, www.lwowekslaski.pl

XV Trasa B ok. 7 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ŚWIERADÓW ZDRÓJ

Świeradów Zdrój to miejscowość uzdrowiskowa położona w Górach Izerskich na krańcu Sudetów Zachodnich w dolinie rzeki Kwiszy na wysokości 450–650 m n.p.m. Świeradów Zdrój jest kurortem o długiej i bogatej tradycji. Znajdują się tu źródła wód mineralnych i radonowych oraz złoża borowiny.

Co roku w sezonie zimowym Świeradów Zdrój odwiedza ogromna liczba turystów. Tutejszy klimat i ukształtowanie terenu przyciągają gości z Polski i z zagranicy. Doskonale przygotowane trasy narciarskie i wyciągi gwarantują miłośnikom sportów zimowych wielogodzinny, aktywny wypoczynek. Największą atrakcją dla narciarzy jest nowoczesna kolej gondolowa, której długość wynosi aż 2172 m. Miejscowość posiada rozbudowaną bazę noclegową i gastronomiczną. Przyjezdni po całodniowym, zimowym szaleństwie mogą odpocząć i zrelaksować się w licznych obiektach SPA.

Warto zobaczyć:

- Dom zdrojowy z końca XIX w. (z 45-metrową wieżą zegarową oraz, najdłuższą w Sudetach, 80-metrową halą spacerową)
- Czarczi Młyn (powstały 1890 r.)
- Neogotycki kościół pw. św. Józefa
- Park Zdrojowy z okazami azalii i rododendronów
- Pijalnię wód mineralnych
- Schronisko „Chatka Górzystów” (dawniej szkoła ewangelicka)
- Schronisko „Na Stogu Izerskim” (powstałe w 1924 r., utrzymane w stylu śląsko-łużyckim)
- Rezydencję „Marzenie” zbudowaną w 1901 r. z inicjatywy Juliusza Pintscha z Berlina

Informacje przydatne:

- **Urząd Miasta w Świeradowie Zdroju:** ul. 11-go Listopada 35
tel. 75 781 64 89
www.swieradowzdroj.pl
- **Miejskie Biuro Informacji Turystycznej**
Świeradów Zdrój
ul. Zdrojowa 10, tel. 75 781 63 50
i ul. Chopina 2, tel. 75 713 68 87
- **Pogotowie Ratunkowe**
tel. 75 721 63 30

ŚWIERADÓW ZDRÓJ – OD ZDROJU DO KOLEI GONDOLOWEJ

Wycieczkę po Świeradowie Zdroju – mieście zwanym perłą dolnośląskich uzdrowisk – rozpoczynamy z ul. Sienkiewicza, przy której mieści się kilka pensjonatów z miejscami parkingowymi. Stąd Głównym Szlakiem Sudeckim im. Mieczysława Orłowicza podążamy w kierunku uzdrowskiej części miasta. Szlak oznakowany kolorem czerwonym wiedzie ze Świeradowa Zdroju aż do Prudnika po najbardziej malowniczych regionach Sudetów. Nasza trasa obejmuje mały fragment tego szlaku. Skracamy w lewo w ul. Zdrojową. Tu rozpoczyna się reprezentacyjna część miasta – deptak uzdrowski. Można na nim znaleźć liczne sklepy z pamiątkami, regionalnymi wyrobami, liczne restauracje, kawiarnie. Zmierzamy w stronę Parku Zdrojowego, a po drodze mijamy grootę skalną oraz pomnik Mieczysława Orłowicza. Dom zdrojowy mieści się przy głównej ul. Zdrojowej 2. Tuż obok największa w Sudechach kryta hala spacerowa. Warto poświęcić trochę czasu na zwiedzenie jej wnętrza, w którym wzrok przyciąga pięknie zdobione sklepienie z drewna modrzewiowego. W pijalni wód, znajdującej się przy wejściu do hali, możemy posmakować wód leczniczych (radoczynne szczawy) o różnym stopniu zmineralizowania. Cały kompleks uzdrowski jest w pełni przystosowany dla wózkowiczów. Godnym polecenia zabytkiem jest kościół pw. św. Józefa, mieszczący się tuż za domem zdrojowym przy ul. Kościelnej, do którego można dość ul. Parkową spod Domu Zdrojowego.

Tymczasem trasa wiedzie przez Park Zdrojowy. Wychodzimy z parku przy ul. Kardynała S. Wyszyńskiego i podążamy nią aż do skrzyżowania z ul. Sienkiewicza. Mijamy ul. Zdrojową i odbijamy w prawo w ul. Wczasową. Idąc przez osiedle mijamy liczne ośrodki przygotowane z myślą o turystach, zwłaszcza kuracjuszach i narciarzach. Po prawej stronie ul. Krótka, za nią skręcamy w ul. Willową i dochodzimy do ul. Zakopiańskiej. Podążamy nią po łuku w prawo i skręcamy w lewo w ul. Strażacką. Doprowadzi nas ona do kompleksu Ski&Sun Świeradów Zdrój, gdzie kończy się trasa naszej wycieczki. W sezonie zimowym miejsce to oblegane jest przez narciarzy, zaś w pozostałych porach roku koleją gondolową można wjechać na Stóg Izerski. Kompleks przystosowany jest dla wózkowiczów, którzy bez problemu mogą korzystać z gondoli i wjechać na szczyt. Znajduje się tu restauracja, wypożyczalnia narciarska i rowerowa i wspaniały widok na Świeradów Zdrój i Przedgórze Izerskie. Do parkingu wracamy tą samą drogą.

Informacja turystyczna:

ul. Zdrojowa 10, 59-850 Świeradów Zdrój

tel. 75 781 63 50

www.swieradowzdroj.pl

POWIAT MILICKI

Leży na północno-wschodnim krańcu województwa dolnośląskiego i Wielkopolski. Powiat milicki liczy 713 km² i ok. 37,5 tys. mieszkańców. Na południu graniczy z powiatami oleśnickim i trzebnickim. Powiat przecina droga krajowa nr 15 łącząca Wrocław przez Trzebnicę, Milicz i Jarocin z Poznaniem oraz trasa kolejowa z Oleśnicy do Krotoszyna. W skład powiatu obok gminy miejsko-wiejskiej Milicz wchodzić tylko gminy wiejskie Krośnice i Cieszków.

Okolice Milicza to głównie lasy, stawy i uprawy rolne. Stawy o łącznej powierzchni ponad 8 tys. ha to największy kompleks hodowlany karpia nie tylko w Polsce, ale w całej Europie. Stawy te przyjmują wodę z rzeki Baryczy, a wielki teren nadrzeczny pokryty lasami i wzbogacony licznymi stawami z unikalną florą i fauną stanowił podstawę utworzenia Parku Krajobrazowego „Dolina Baryczy” – największego takiego parku w kraju. Dzięki temu powiat milicki to również rejon wypoczynku i licznych tras turystycznych. Powiat milicki to skarbnica flory i fauny, ma wiele tras turystycznych oraz ścieżek przyrodniczych pieszych i rowerowych.

Informacja turystyczna:

pl. Ks. E. Waresiaka 7, 56-300 Milicz
tel. 71 383 00 35, www.milicz.pl

XVI Trasa A ok. 2,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

MILICZ

Milicz leży na prawym brzegu Baryczy, w Kotlinie Milickiej, wśród dużego kompleksu stawów rybnych. W XII w. na dawnym szlaku handlowym z Wrocławia do Wielkopolski, na terenie dzisiejszego miasta, znajdował się gród kasztelański. Prawa miejskie Milicz uzyskał ok. 1300 r. Od 1494 r. był siedzibą wolnego państwa stanowego należącego do Kurzbachów, a od 1590 do Maltzanów. W XVI w. miasto stało się ośrodkiem protestantyzmu. Na początku XIX wieku powstały pierwsze przędzalnie wełny i manufaktury sukiennicze, a na przełomie XIX i XX w. wybudowano tu pierwszą fabrykę cygar.

Obecnie Milicz to lokalny ośrodek administracyjny i usługowy. Znany jest z potężnych stawów rybnych, które stanowią ostoję dla wielu unikalnych ptaków wodnych i błotnych. Na terenie stawów utworzono Park Krajobrazowy „Doliny Baryczy” oraz rezerwat ornitologiczny – Stawy Milickie.

Warto zobaczyć:

- Poewangelicki, szachulcowy, Kościół Łaski z roku 1709
- Klasycystyczny pałac Maltzanów z końca XVIII w. a przebudowany w XIX w., we wnętrzu znajduje się elipsoidalny salon z jońskimi kolumnami, obecnie siedziba Zespołu Szkół Leśnych
- Park pałacowy w stylu angielskim
- Ruiny zamku gotyckiego z XIV w.
- Całoroczne Akwarium Plenerowe eksponujące ryby Stawów Milickich
- Milicz ul. Trzebnicka

Informacje przydatne:

- **Urząd Miejski w Miliczu:**
ul. Trzebnicka 2
56-300 Milicz
tel. 71 384 00 04

PO HISTORYCZNYM MILICZU

Nasz spacer po Miliczu proponujemy rozpocząć spod kościoła św. A. Boboli (dużo miejsc parkingowych). Ulicą 1 Maja kierujemy się na północ (po prawej poczta), dalej Wrocławską i Garncarską i po ok. 400 m wchodzimy na historyczny Rynek w Miliczu. Dalej wychodzimy ul. Zamkową i dochodząc do trasy nr 15 przechodzimy na drugą stronę i skręcamy w lewo wzdłuż parku zamkowego. Po 350 m skręcamy w prawo w Al. Piastów i następnie w Al. Kasztelańską (grupa starych dębów – pomniki przyrody). Po prawej ruiny zamku kasztelańskiego, a po prawej pałac Maltzanów (dziś Zespół Szkół Leśnych w Miliczu). Proponujemy zobaczyć ogrody i front pałacu. Wracamy do centrum Al. Piastów lub Kasztelańską i tu warto zahaczyć o dawny park przypałacowy z zakolami i stawami Młynówki Milickiej. Wychodzimy z parku bramą „Czarną” na drogę nr 15 przechodzimy przez ul. Marszałka J. Piłsudskiego i w prawo. Trzymając się lewej strony dochodzimy do stacji paliw Orlen i w lewo do parkingu przy kościele.

Informacja turystyczna:

pl. Ks. E. Wareysiaka 7, 56-300 Milicz

tel. 71 383 00 35

www.milicz.pl

Milicz liczy ok. 12 tys. mieszkańców

OD SUŁOWA DO RUDY SUŁOWSKIEJ

XVI Trasa B1 skrócona ok. 7,8 km **
B1 pełna ok. 16 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Wycieczkę rozpoczynamy w Sułowie w Rynku (duży parking – możliwość zostawienia samochodu). Stąd ul. Zamkową do ul. Dąbrowskiego i w prawo po 300 m w lewo na drogę do Rudy Sułowskiej (droga oznaczona kierunkowskazami, ok 3,2 km). Początkowe 1,2 km prowadzi pośród pól następnie ok. 1 km lasem. Ostatnia część to znów pola a następnie groblą pomiędzy stawami do centrum Rudy Sułowskiej (liczne tablice informacyjne na temat obszarów chronionych i punktów obserwacji ptactwa). Stąd możemy wrócić do Sułowa ok. 3,5 km do parkingu lub ruszyć dalej przez Grabówkę (trasa pomiędzy stawami rybnymi), Olsze (tu w prawo), Brzezina Sułowska, Dunkowa, Słączo, Sulimierz do Sułowa. Trasa jest dość długa (ok. 16 km) ale łatwa, bez większych przeszkód terenowych i o małym natężeniu ruchu.

Godne polecenia:

- wycieczki foto safari
- ścieżka dydaktyczna po stawach południowych

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski w Miliczu, ul. Trzebnicka 2, 56-300 Milicz
tel. 71 384 00 04

TRASĄ DAWNEJ KOLEI WĄSKOTOROWEJ „Z SUŁOWA DO MILICZA”

XVI Trasa C ok. 14 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Wycieczkę rozpoczynamy w Sułowie w Rynku (duży parking – możliwość zostawienia samochodu). Wycho-
dząc z Rynku na południe lekko w prawo przecinamy drogę powiatową

nr 439 ze Żmigrodu do Milicza i kierujemy się na ul. Kolejową. Po ok. 0,9 km przechodzimy przez most na Baryczy, a po dalszych 200 m dochodzimy do dawnego dworca kolei wąskotorowej w Sułowie (zabudowania, bocznicę, kilka wagonów, tablice informacyjne). Po oglądnięciu stacji i bocznicę przechodzimy na prawą stronę i cofamy się w kierunku mostu na Baryczy. Przed mostem w prawo. Poruszamy się oznaczonym szlakiem rowerowym poprowadzonym po trasie dawnej kolei. Szlak oznakowany i wyasfaltowany. Trasa biegnie pośród lasów równoległe do drogi. Po 1,3 km z lewej strony dochodzi ul. Leśna. My dalej poruszamy się oznakowaną trasą i po ok. 1,2 km docieramy do wsi Pracze. Szlak rowerowy prowadzi przez wieś. Stąd dalej przez wieś Postolin, Karmin do Milicza (ok. 9 km). Trasa na przemian pośród pól i lasów w pełni oznaczona i doskonale nadająca się dla wózkówców.

Informacje przydatne:

- Sułów leży przy drodze wojewódzkiej 439 między Żmigrodem a Miliczem
- W miasteczku są liczne miejsca do parkowania (np. przy Rynku)
- Duży parking leśny znajduje się też blisko Rudy Sułowskiej, przy Stawie Prydrożnym oraz w samej Rudzie

XVI Trasa D1 ok. 15 km ***

D2 ok. 17 km ***

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

REZERWAT – STAWY MILICKIE

Stawy Milickie położone są na północ od Wzgórz Trzebnickich w Dolinie Baryczy, w odległości 60 km od Wrocławia. Gospodarka stawowa rozwijała się na tych terenach już na początku XI wieku. Dzięki zakonowi cystersów, który osiedlił się tu w 1136 r. powstało ponad 2000 ha stawów. Późniejsze wieki – XVI oraz początek XVII były okresem najbardziej dynamicznego rozwoju gospodarki stawowej. Znaczna część doliny porośnięta jest lasami. Pomiedzy nimi zaś znajdują się pola uprawne, łąki i pastwiska. Kompleks stawów znajduje się na terenie Parku Krajobrazowego „Doliny Baryczy”. Na terenie Parku od 1963 roku istnieje również rezerwat ornitologiczny – Stawy Milickie, który jest największym tego typu rezerwatem w Polsce.

Rezerwat utworzono w celu ochrony wielu szczególnie cennych i rzadkich gatunków ptaków, a także fragmentów środowisk wodnych i błotnych stanowiących miejsca ich gniazdowania, żerowania oraz odpoczynku. Występuje tu ponad 270 gatunków ptaków, wśród których można

wyróżnić orła bielika, bociana czarnego oraz wiele rzadkich gatunków gęsi i kaczek. Stawy Milickie stanowią największe skupienie lęgowe gęsi w Europie środkowej. Wprawdzie wstęp na teren rezerwatów ptasich jest zabroniony, jednak z dróg na groblach i ze specjalnych punktów obserwacyjnych można podziwiać ptaki za pomocą lornetki i aparatu fotograficznego.

Orandze rezerwatu świadczy fakt umieszczenia go na liście najcenniejszych obszarów wodno-błotnych objętych międzynarodową konwencją RAMSAR. Milickie stawy rybne są największym w Polsce i Europie kompleksem stawów hodowlanych.

Warto zobaczyć:

- W Miliczu grodzisko Chmielnik, Rynek, klasycystyczny kościół św. Michała Archanioła, Zespół Szkół Leśnych w byłym pałacu Maltzanów i Izbę Regionalną z bogatymi eksponatami związanymi z gospodarką rybną i trofeami łowieckimi
- W Rudzie Milickiej unikalny drewniany jaz na Prądnicy
- We Wszewilkach zespół wodociągów i wieżę ciśnienia z początku ubiegłego wieku.

Informacje przydatne:

- **Stawy Milickie S.A.**
Ruda Sułowska 20
56-300 Milicz
tel. 71 384 71 10
www.stawymilickie.pl
www.barycz.pl
- **Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych**
ul. Puszczykowska 10
50-559 Wrocław
tel. 71 364 27 58
www.dzpk.pl

REZERWAT „STAWY MILICKIE”

Trasa prowadzi od Rynku lub dworca PKP (Koleje Dolnośląskie) w centrum Milicza do rezerwatu „Stawy Milickie” czerwonym szlakiem rowerowym Doliny Baryczy (trasa oznaczona). Miasto opuszczamy w kierunku północno-wschodnim wzdłuż Milickiej Młynówki i pod kolejowym wiaduktem docieramy do Sławoszowic ok. 2 km. Tuż za wioską jest granica rezerwatu i ścieżka przyrodnicza. W pobliżu postawiono platformę do obserwacji ptactwa wodnego. Po ok. 1,5 km docieramy do Rudy Milickiej (W Rudzie Milickiej znajduje się Stacja Ornitologiczna Uniwersytetu Wrocławskiego). Przy Stawie Słonecznym Górnym i jazie na Prądni, nasza trasa spotyka się z czarnym szlakiem turystyki rowerowej. Polecamy dalej przejść się tą trasą z Rudy Milickiej po grobli do Nowego Grodziska. Po drodze po lewej stronie Ośrodek Rybołówstwa Stawno należący do Spółki Stawy Milickie. Idąc po grobli po lewej mamy Słoneczny Staw a po prawej stawy: Dyminy, Grabownica i Andrzej. Za stawem Dyminy przekraczamy mostem Barycz i wchodzimy do wsi Grodziska. Stąd możemy wrócić do Milicza tą samą drogą ok. 7,5 km lub przez Nowy Zamek (w lewo), Godnowę, Wszewilki do Milicza od strony północnej do drogi nr 15 i dalej w lewo do centrum ok. 9,5 km

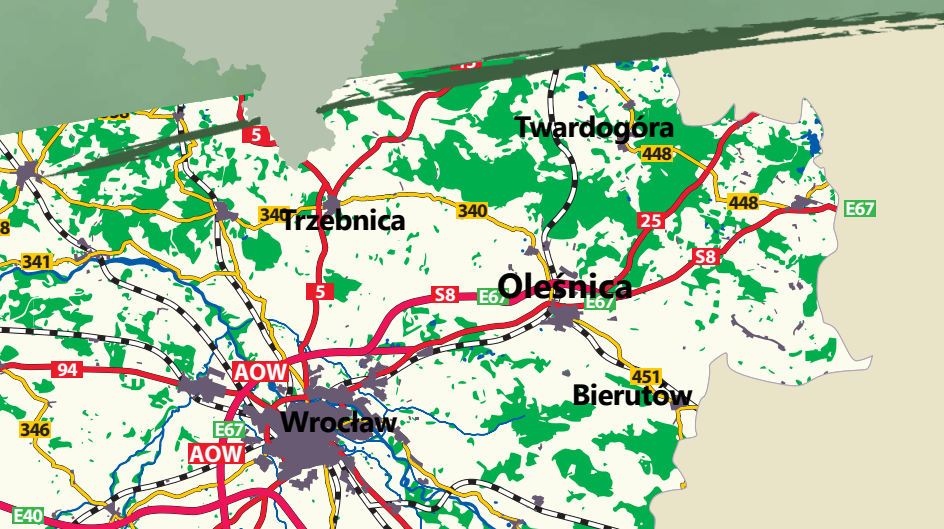

Informacja turystyczna:

pl. Ks. E. Waresiaka 7, 56-300 Milicz
tel. +48 71 383 00 35
www.milicz.pl

TRASA XVII

Oleśnica ●

Informacje uzupełniające:

- Starostwo powiatowe:
Oleśnica, ul. Słowackiego 10
tel. 71 314 01 11
www.powiatolesnicki.pl
- PCPR:
56-400 Oleśnica, ul. Słowackiego 10
tel. 71 314 01 74

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Oleśnica, ul. Wojska Polskiego 8
tel. 71 314 25 20
- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Archidiecezji Wrocławskiej
Dobroszyce, ul. Stawowa 23
tel. 71 314 11 13
- Zespół Szkół Specjalnych
Twardogóra, pl. Piastów 24
tel. 71 315 82 53
- WTZ:
Caritas Archidiecezji Wrocławskiej
50-410 Dobroszyce, ul. Stawowa 23
tel. 71 314 11 13

POWIAT OLEŚNICKI

Ma powierzchnię 1050 km² i liczy około 105,3 tys. mieszkańców. Jest najdalej na wschód wysuniętym powiatem województwa dolnośląskiego graniczącym z powiatami: milickim, trzebnickim, wrocławskim i oławskim oraz Wielkopolską i fragmentem woj. opolskiego. W skład powiatu wchodzi gminy: Bierutów, Międzybórz, Syców, Twardogóra, Dobroszyce, Dziadowa Kłoda i Oleśnica. Położony jest na Równinie Oleśnicko-Bierutowskiej i wzgórzach wokół Twardogóry, w dorzeczu dopływów rzeki Widawy. Ponad połowę powiatu zajmują użytki rolne, a trzecią część lasy państwowe.

Obok rolnictwa i przetwórstwa rolnego rozwinięty jest przemysł drzewny, głównie meblarstwo.

Powiat oleśnicki prezentuje też walory turystyczno-rekreacyjno-przyrodnicze. Odpoczywać można najlepiej w rejonie Twardogóry, Międzybórza i Sycowa. Znane są ośrodki wypoczynkowe w Boguszycach i Stradomi oraz Arboretum Leśne w Stradomi Dolnej.

Informacja turystyczna:

Miejski Ośrodek Kultury i Sportu
tel. 71 314 22 03

**XVII Trasa A ok. 4,1 km * **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

OLEŚNICA

Oleśnica leży nieopodal Wrocławia, na równinnym terenie u podnóża Wzgórz Trzebnickich. Jest jednym z najstarszych miast dolnośląskich, położonym na szlaku bursztynowym, wiodącym znad Adriatyku nad Morze Bałtyckie.

W 1255 r. książę wrocławski Henryk III Biały nadał Oleśnicy lokację na prawie średzkim. Już pod koniec XIII w. działała tu mennica. Od 1320 r. była stolicą księstwa i miastem rezydencjalnym księcia Konrada I, spadkobiercy Korony Polskiej. Po śmierci Konrada Białego Młodszego, ostatniego władcy z miejscowej linii Piastów, Oleśnica wraz z księstwem została sprzedana ziębińskiej linii czeskich Podiebradów, a następnie przeszła pod władanie książąt wirtemburskich. W XVI w. powstały tu druga na Śląsku drukarnia i renesansowy zamek. W poł. XVIII w. miasto stało się ważnym ośrodkiem produkcji obuwia.

Warto zobaczyć:

- Zamek książąt oleśnickich – powstał na miejscu dawnego grodu, przebudowany na renesansowy w XVI w. częściowo w XIX i na pocz. XX w.
- Kościół zamkowy św. Jana z pierwszej połowy XIV w.
- Ratusz z pierwszej połowy XV w.
- Kościół pw. Panny Marii i św. Jerzego
- Kościół Świętej Trójcy
- Kolumnę „Złotych Godów”
- Bramę Wrocławską (jedna z czterech dawnych wież wejściowych do miasta)
- Zespół zachowanych murów obronnych
- Dom Wdów z XVIII w.
- W okolicy rezerwat przyrody LORKA

Informacje przydatne:

- PKS przy ul. Rzemieślniczej, naprzeciwko parking także z miejscami dla niepełnosprawnych
- Stacja PKP, ul. Kolejowa 1
- Szpital, ul. Armii Krajowej 1 tel. 71 776 74 27
- Centrum Medyczne „Hipokrates”, ul. Wrocławska 41, placówka niepubliczna
- Publiczne WC, ul. Synapiusa, (za murami obronnymi), w pełni dostosowane do potrzeb wózkowiczów

Oleśnica liczy ok. 37 tys. mieszkańców

PO ZABYTKOWEJ OLEŚNICY

Trasę spacerową po Oleśnicy rozpoczynamy z dworca PKS, a stąd kierujemy się do wieży Bramy Wrocławskiej, która prowadzi w kierunku Rynku ul. Wrocławską. Po prawej stronie znajduje się XIII wieczna bazylika mniejsza pw. św. Jana Apostoła – jedna z najstarszych świątyń śląskich. W środku zabytkowy ołtarz z 1708 roku, prospekt organowy z chórem muzycznym, pięknie zdobiona ambona, na której, jak i w wielu innych miejscach bazyliki, można dostrzec herb Podiebradów ziębicko-oleśnickich. Z bazyliki kierujemy się w prawo i wchodzimy na oleśnicki Rynek. Jest to miejsce dostępne dla wózków. W centrum ratusz, przed nim figura Nike, upamiętniająca zwycięstwo Niemców nad Francuzami z 1783 roku.

Obchodzimy Rynek dookoła i ul. Sejmową dochodzimy do ul. Zamkowej wiodącej do zamku książąt oleśnickich znajdującego się tuż za bazyliką, z którą łączy go mur warowny. Zwiedzanie zamku jest odpłatne i warto uzgodnić je wcześniej. Tuż za zamkiem park książąt oleśnickich, którego znaczna powierzchnia położona jest za ul. Wałową. To idealne miejsce na spędzenie niedzielnego popołudnia, zwłaszcza, że z parkiem sąsiaduje staw, który można obejść dookoła lub usiąść w ciszy nad wodą.

Spod zamku wracamy na Rynek i ul. Św. Jadwigi przechodzimy prosto do ul. Lwowskiej, a następnie skręcamy w lewo w ul. Jana Sinapiusa. Mijamy po prawej stronie pl. Zwycięstwa, a za nim przy rondzie – pl. Stanisława Staszica. Skręcamy w lewo w ul. Jana Matejki przy której mieści się cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia Najświętszej Maryi Panny. Tuż za nią droga rozchodzi się w trzy strony – my podążamy środkową ul. Kościelną. Na naszej drodze po lewej stronie „Dom Wdów” obecnie Szkoła Muzyczna I stopnia im. Fryderyka Chopina i Społeczne Ognisko Muzyczne, a dalej po prawej stronie jeden z najmłodszych zabytków sakralnych Oleśnicy – kościół pw. Świętej Trójcy. Za kościołem skręcamy w ul. Okrężną i nią dochodzimy do cerkwi pw. Zaśnięcia Bogurodzicy. Stąd ul. Rycerską w prawo do Bramy Wrocławskiej i tu kończymy naszą trasę.

Wydarzenia:

- Międzynarodowe Konfrontacje Folklorystyczne
- Międzygminny Przegląd Grup Kolędniczych „Pastorałka”
- Przegląd Zwyczajów i Obrzędów Wiosennych i Wielkanocnych „Kogutek”

Informacja turystyczna:

Rynek – Ratusz, 56-400 Oleśnica
tel. 71 798 21 16, www.olesnica.pl
Zamek Oleśnicki, tel. 71 314 20 12

TRASA XVIII

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
55-200 Oława, ul. 3 Maja 1
tel. 71 301 15 22
www.starostwo.olawa.pl
- PCPR:
55-200 Oława, ul. 3 Maja 1
tel. 71 303 29 71

Informacja turystyczna:

- Wydział Promocji i Współpracy Europejskiej Urzędu Miejskiego
55-200 Oława
pl. Zamkowy 15
tel. 71 301 10 17, 71 301 10 18
- Gminne Centrum Informacji Oława
pl. Zamkowy, tel. 71 381 22 10

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Zespół Szkół Specjalnych
Oława, ul. Broniewskiego 6
tel. 71 313 27 03
- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Oława, ul. ks. Kutrowskiego 31a
tel. 71 313 37 44

POWIAT OŁAWSKI

Powierzchnia powiatu wynosi 524 km², a liczy około 74,8 tys. mieszkańców. Powiat oławski, położony jest na południowo-wschodnim skraju województwa dolnośląskiego, graniczy z województwem opolskim oraz na północy z powiatem oleśnickim, na zachodzie z wrocławskim, a na południu ze strzelińskim. Przez powiat biegnie autostrada A4 łącząca Wrocław z Górnym Śląskiem, stanowiąca fragment ważnego tranzytu z Niemiec przez Wrocław i Kraków na Ukrainę. Przez środek powiatu przechodzi też ważna linia kolejowa Wrocław – Górny Śląsk – Kraków – Przemyśl. Oś powiatu stanowi Odra z lewym dopływem rzeką Oławą i z prawym – Smortawą. W skład powiatu, obok miasta Oława, wchodzi gminy miejsko-wiejska Jelcz-Laskowice oraz wiejskie Domaniów i Oława.

Powiat o łagodnym klimacie, ma charakter nizinny związany z dorzeczem Odry. Użytki rolne zajmują 40% i lasy ok. 15% całej powierzchni. Powiat jest silnie uprzemysłowiony, a zakłady skupione są wokół Jelcza i Oławy.

Powiat w nadrzecznych fragmentach prezentuje walory krajoznawczo-turystyczne. W lasach pod Oławą są dwa cenne rezerваты przyrody Zwierzyniec i Kanigóra oraz rezerwat archeologiczno-przyrodniczy Grodzisko Ryczyńskie. Piękne tereny nad Odrą i lasy wokół Smortawy.

Informacja turystyczna:

pl. Zamkowy
tel. 71 381 22 10

XVIII Trasa A ok. 5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

OŁAWA

Miasto położone jest nad rzekami Oławą i Odrą, 27 km na południowy wschód od Wrocławia.

Gród i osada targowa powstały przy zbiegu rzek Odry i Oławy już w XII wieku. Oława notowana była jako Olewa w 1149 r. W 1206 Henryk Brodaty zamienił swoje ziemie w okolicach Psiego Pola na Oławę. W 1234 r. lokowana na prawie średzkim. Zasiadlana była przez tkaczy walońskich. Oława została zniszczona przez Mongołów w 1241 r. Od roku 1248 do 1675 r. była w księstwie legnicko-brzeskim władanym przez najdłuższą linię Piastów śląskich. Ostatnim z rodu Piastów był urodzony w Oławie Jerzy IV Wilhelm. Po jego śmierci w latach 1691–1737 Oława stała się własnością Jakuba Sobieskiego, syna króla Polski, Jana III. Od 1742 r. wraz z większością Śląska w granicach Królestwa Prus. Od XV w. rozpoczyna się silny rozwój sukiennictwa, potem w wiekach XVII–XVIII przeróbki bawełny. Od 22 maja 1842 r. między Wrocławiem a Oławą powstaje najstarsza w granicach Polski linia kolejowa.

W 1946 r. Oława została włączona administracyjnie do nowo powstałego województwa wrocławskiego i zasiedlona przez repatriantów ze wschodu.

Warto zobaczyć:

- Historyczny układ urbanistyczny miasta
- Kościół pw. Matki Bożej Pocieszenia, końca XIII w.
- Kościół ewangelicki, obecnie Kościół rzym.-kat. pw. św. św. Piotra i Pawła, pl. Zamkowy
- Kościół cmentarny, obecnie pomocniczy pw. św. Rocha z l. 1602–04
- Cmentarz żydowski z poł. XIX w.
- Zamek Sobieskich – Pałac Luizy, z drugiej poł. XVII w., obecnie siedziba władz miasta
- Mury miejskie, z XIV/XV w.
- Zespół koszarowy huzarów z końca XIX w.
- Ratusz, z 1585 r. z poł. XVII w.
- Budynek dworca kolejowego z wiatą peronowa, z 1840 r.
- Kamienice w rynku
- Pręgierz przed ratuszem
- Miejską wieżę ciśnień

Informacje przydatne:

- WC przy PCPR w Starostwie Powiatowym z podjazdem dla wózkówcozów
- **Pogotowie Ratunkowe:** Oława, ul. Baczyńskiego 1 tel. 71 303 30 71
- **Urząd Miejski Oława:** pl. Zamkowy 15 tel. 71 303 55 01 www.um.olawa.pl

PO HISTORYCZNEJ OŁAWIE

Trasę spacerową po Oławie rozpoczynamy od stacji PKP. Ulicą Spacerową i 3 Maja, obok terenów zielonych z basenem kąpielowym, nad brzegiem rzeki Oława docieramy do centrum miasta. W Rynku znajduje się ratusz pochodzący z 1353 r. Zwrócić należy uwagę na zegar z 1718 r. z alegorycznymi figurami, który zaliczany jest do arcydzieł zegarmistrzowskiego kunsztu. Tuż przy Rynku kościół Matki Boskiej Pocieszenia, którego początki sięgają 1200 r., dostępny dla wózkowiczów, co wskazuje tabliczka z piktogramem na bocznym wejściu. Od Rynku ulicą Wrocławską podążamy na pl. Zamkowy (ok. 200 m) z kościołem św. św. Piotra i Pawła, a obok Urzędem Miejskim w tzw. Pałacu Luizy. Oba obiekty utrzymane w podobnym stylu (wejście do kościoła ograniczają 3 stopnie). Cenny zabytek Oławy to także kościół św. Rocha z XVII w. Z pl. Zamkowego, przez pl. Piłsudskiego, ul. Własta, a następnie B. Chrobrego przekraczamy Odrę długim mostem o żelaznej konstrukcji. Teraz w prawo nadrzeczną groblą lub ul. Bażantową zbliżamy się do rezerwatu Zwierzyniec. Jest to rozległy obszar leśny typu łęgowego o znacznych walorach wypoczynkowych i turystycznych. Atrakcyjność tego kompleksu przyrodniczego podnosi dodatkowo sąsiedztwo Odry z jej brzegową przyrodą i ptactwem wodnym. Obszar ten można polecić także wózkowiczom, choć czasami konieczna może być pomoc drugiej osoby. Wracać trzeba w zasadzie tym samym szlakiem, gdyż zmusza do tego jedyny most przez Odrę.

Informacja turystyczna:

pl. Zamkowy 15

tel. 71 301 10 17, 71 301 10 18

XVIII Trasa B ok. 1,2 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

JELCZ-LASKOWICE

Jelcz-Laskowice to miasto położone na prawym brzegu Odry w odległości 30 km na wschód od Wrocławia. Powstało w 1987 r. z połączenia miejscowości Jelcz i Laskowice Oławskie.

Pierwsze wzmianki na piśmie sięgają początków XII wieku, kiedy to książę Henryk Brodaty nadał prawa do wsi Laskowice Leonardowi Włostowicowi (wnukowi Piotra Włostowica). Natomiast nazwa Jelcz pojawiła się w bulli papieża Innocentego IV z 1245 roku, kiedy to wieś przypisana została do posiadłości kościelnych biskupa wrocławskiego Tomasza I.

W 1268 roku na wyspie pośrodku Odry zostaje ukończony zamek kamienno-ceglany, który ze względu na swoje strategiczne położenie na przedpolu Wrocławia odgrywał bardzo istotną rolę aż do końca XVII wieku.

W 1942 r. powstają tu zbrojeniowe zakłady „Bertha Werke” Kruppa, które po wojnie w całości są splądrowane i wywiezione przez Armię Czerwoną do Związku Radzieckiego (ok. 160 składów pociągów opuściło do 1947 r. fabrykę wywożąc jej wyposażenie). W 1957 na terenie byłej fabryki powstają Jelczańskie Zakłady Samochodowe.

Dzisiaj oprócz przemysłu i usług miasto mocno powiązane jest z aglomeracją Wrocławia.

Warto zobaczyć:

- Kościół pw. św. Stanisława w Laskowicach, z XVII w., (renesansowy dzwon, barokowy krucyfiks)
- Ruiny „zamku wodnego” w Jelczu, z XIV–XIX w.
- Pałac w Jelczu, ul. Kukułcza 1, z 1828 r., l. 1886-94
- Zespół pałacowy i folwarczny w Laskowicach, ul. Witosa 24 (obecnie Urząd Miasta, z 1886 w.)
- Park z XVIII/XIX w.

Informacje przydatne:

- Dogodne połączenia kolejowe i drogowe z Wrocławiem oraz drogowe z Oławą
- Stacja kolejowa Miłoszyce i Jelcz-Laskowice
- Liczne parkingi
- **Urząd Miasta i Gminy:**
55-230 Jelcz-Laskowice
ul. Witosa 24
tel. 71 381 71 00
www.jelcz-laskowice.pl

JELCZ-LASKOWICE – WOKÓŁ PAŁACU I KOŚCIOŁA

Trasę polecamy rozpocząć z dworca PKP. Ulicą Kolejową a następnie w prawo ul. Oławską, Kasztanową i po ok. 0,7 km dochodzimy do pałacu położonego w parku (dziś Urząd Gminy i Urząd Stanu Cywilnego miasta Jelcz Laskowice). Urząd przygotowany na przyjęcie wózkowiczów. Warto przejechać się alejami parkowymi i podziwiać dawne założenia parkowo ogrodowe z licznym starodrzewiem. Po obejrzeniu pałacu i parku kierujemy się na drugą stronę drogi do kościoła pw. św. Stanisława Biskupa Męczennika (o konstrukcji szachulcowej z 1660 r.). Stąd wracamy do dworca PKP lub przystanku PKS.

Informacja turystyczna:

Jelcz-Laskowice, ul. Witosa 24
tel. 71 381 71 00, www.jelcz-laskowice.pl

Polkowice

TRASA XIX

Informacje uzupełniające:

- **Starostwo Powiatowe:**
59-100 Polkowice
ul. Górna 2, tel. 76 746 15 00
www.powiatpolkowicki.pl
- **PCPR:**
59-100 Polkowice, ul. św. Sebastiana 1a
tel. 76 729 92 33

Informacje przydatne:

- **Urząd Gminy:**
59-100 Polkowice, Rynek 1
tel. 76 841 41 07, www.polkowice.pl
- **Aquapark Polkowice S.A.**
59-100 Polkowice, ul. Młyńska 4
Dział Obsługi Klienta
tel. 76 746 27 51
- **Urząd Miejski w Przemkowie**
pl. Wolności 25, tel. 76 831 92 10
www.przemkow.pl
- **Dolnośląski Zespół Parków Krajobrazowych oddział Legnica**
Piotrowice 89, 59-170 Przemków
tel. 76 831 09 24, www.dzpk.pl
- **Pogotowie Ratunkowe**
Przemków, ul. Długa 3, tel. 76 831 94 09

POWIAT POLKOWICKI

Powiat polkowicki ma powierzchnię 778 km² i liczy ponad 63 tys. mieszkańców. To urozmaicony teren w północno-zachodniej części województwa dolnośląskiego, położony w obrębie Niziny Sasko-Łużyckiej i we fragmencie Borów Dolnośląskich. Przez powiat z północnego zachodu na południowy wschód wiedzie droga nr 3 ze Szczecina do Wrocławia. W ramach województwa powiat graniczy na północy z powiatem głogowskim, na południu z legnickim ziemskim, na zachodzie z bolesławieckim, na wschodzie z lubińskim, a na północnym zachodzie sąsiaduje z województwem lubuskim.

Administracyjnie w skład powiatu wchodzi miasta i gminy Polkowice, Chocianów i Przemków oraz gminy wiejskie Gaworzyce, Grębovice i Radwanice. O gospodarczym charakterze regionu dziś decyduje wydobywanie złóż rud miedzi i powstanie w 1957 r. Kombinatoru miedziowego, kopalni i zakładów przetwórczych oraz przedsiębiorstw towarzyszących produkcji miedzi, srebra, złota i innych metali, a także soli. Na terenie powiatu są kopalnie: ZG Polkowice–Sierszowice i Rudna.

Powiat to równocześnie zaplecze rolnicze dla przemysłu miedziowego. Areał ziem uprawnych obejmuje 54 %, a lasy około 34 % powierzchni powiatu.

Informacja turystyczna:

59-100 Polkowice, Rynek 1

tel. 76 841 41 07, www.polkowice.pl

PO MIEŚCIE POLKOWICE

XIX Trasa A ok. 2,3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Z dworca PKS kierujemy się ul. Młyńską do Aquaparku (liczne parkingi samochodowe). Stąd dalej ul. Młyńską ok. 300 m i w lewo w ul. Gdańską. Po prawej kościół parafialny św. Michała Archanioła z przylegającym starym cmentarzem i kaplicą. Ul. Gdańską wchodzimy do Rynku. Ładne jest Stare Miasto – odbudowane od podstaw, stylizowane architektonicznie na przełom XVIII i XIX w., z nowym

POLKOWICE

Polkowice to gród liczący ponad 700 lat. Zwrócić należy uwagę na zabytki, a przede wszystkim na kościół św. Michała Archanioła, wzmiankowany w 1366 r., usytuowany przy cmentarzu, a w nim na gotycką kaplicę św. Anny z 1510 r. i ołtarz boczny św. Sebastiana. Podziwiać też trzeba renesansową ambonę i chrzcielnicę.

i starym ratuszem oraz kościołem pw. św. Barbary. O pięknym, przytulnym, kolorowym, jak z bajki polkowickim Rynku z przyległymi uliczkami mówi się często, że jest to najmłodsza polska Starówka. Z Rynku wychodzimy ul. Jana Kilińskiego i dalej Głogowską ok. 200 m i w prawo w I. Paderewskiego. Po lewej resztki wiatraka holenderskiego, a na wprost dworzec PKS.

Informacja turystyczna:

59-100 Polkowice, Rynek 1
tel. 76 841 41 07, www.polkowice.pl

Wydarzenia:

- Dolnośląskie Święto Miodu i Wina
- Dożynki Gminne

XIX Trasa B ok. 9 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa,
samochód

PRZEMKOWSKI PARK KRAJOBRAZOWY

Przemkowski Park Krajobrazowy położony jest w obrębie czterech mezoregionów geograficznych: Równiny Szprotawskiej, Wysoczyzny Lubińskiej, Borów Dolnośląskich i Równiny Legnickiej. Park utworzony został w roku 1997, a jego powierzchnia wynosi 22 338 ha. Charakterystycznymi cechami krajobrazu wschodniej części Borów Dolnośląskich są rozległe bory sosnowe, niewielkie lasy liściaste, stawy hodowlane oraz śródleśne torfowiska (rezerwat Torfowisko Borówki) i wydmy śródładowe.

Na uwagę zasługuje występowanie węża – gniewosza, okazałego motyla – żeglarka i chrząszcza – jelonka rogacza. Na terenie parku stwierdzono w sumie występowanie 220 gatunków ptaków, w tym 147 lęgowych (rezerwat Stawy Przemkowskie).

Warto zobaczyć:

- Miasto Przemków – układ urbanistyczny
- Kościół Wniebowzięcia NMP w Przemkowie z XV-XVIII w.
- Cerkiew prawosławną św. Michała Archanioła z XVIII-XIX w.
- Kościół św. Piotra i Pawła w Sieroszowicach z XVI w.
- Kościół św. Jacka w Pogorzelskich z XVII-XIX w.
- Kościół św. Bartłomieja w Buczynie z XVI-XIX w.
- Stanowiska kultury łużyckiej w Jakubowie Lubińskim, Piotrowicach i Przemkowie
- Dąb Chrobry w Piotrowicach

Trasę rozpoczynamy na przystanku PKS przy Urzędzie Gminy. Z ul. Szprotawskiej skręcamy w lewo w ul. Zamkową. Tu w Parku Miejskim po prawej stronie stał pałac rodu Schleswig-Holstein, właścicieli Przemkowa i okolic do 1945 r. Rozpoczyna się tu także ścieżka dydaktyczna po okolicy. Dalej ul. Fabryczną idziemy ok. 600 m i skręcamy w lewo w ul. Zieloną. Tu po 400 m dochodzimy do stawów (po lewej stronie). Po 200 m skręcamy w ul. Ogrodową i następnie w prawo w Kolejową. Po 200 m w lewo przez tory w ul. Łąkową. Jesteśmy na dawnym osiedlu hutniczym i fabrycznym Przemkowa. ul. Łąkową, Krochmalną, Stawową i Dworcową możemy wrócić przy stawach do centrum Przemkowa (trasa ok. 1,6 km) lub przez Łężyce dojść do Ostaszowa do gospodarstwa agroturystycznego „Amazzonka”. Do centrum wracamy także przez Łężyce a następnie ul. Marszałka Roli-Zymierskiego (ok. 2 km).

Do rezerwatu można wejść tylko z przewodnikiem. Najwygodniej skontaktować się za pośrednictwem biura Przemkowskiego Parku Krajobrazowego lub umówić się telefonicznie (telefon na stronie internetowej: www.przemkow.pl). Teren rezerwatu jest trudnodostępny dla wózków, gdyż idziemy groblami, po nierównej nawierzchni.

Skarbem Przemkowa są rozległe mieszkowe wrzosowiska, największe w Europie. Wspaniały jest produkowany tu czysty miod wrzosowy o dużych walorach profilaktycznych i leczniczych.

Informacja turystyczna:

Przemków, pl. Wolności 25
tel. 76 831 92 10, www.przemkow.pl

TRASA XX

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
57-100 Strzelin, ul. Kamienna 10
tel. 71 392 30 16
www.powiatstrzelinski.pl
- PCPR:
Strzelin, ul. Kamienna 10
tel. 71 392 30 16

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- Centrum Rehabilitacyjne dla Dzieci
z MPDz Stowarzyszenia św. Celestyna
Strzelin, Mikoszków 27
tel. 71 395 81 01
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Strzelin, ul. Żąbkowicka 30
tel. 71 392 78 30
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Skoroszewice 20, poczta Zarzycza
tel. 71 393 03 29
- WTZ: Stowarzyszenie św. Celestyny
57-100 Strzelin
Mikoszków 27 k. Strzelina 27
tel. 71 395 81 65

POWIAT STRZELIŃSKI

Powiat strzeliński, położony na wschodniej stronie województwa, graniczy z powiatami: oławskim, wrocławskim, dzierzoniowskim i ząbkowickim oraz sąsiednim województwem opolskim. Ma powierzchnię 662 km² i liczy ponad 44 tys. mieszkańców. W skład powiatu wchodzi gminy: Przeworno, Kondratowice, Borów oraz miasta i gminy Strzelin i Wiązów. Część powiatu to już pasma Przedgórze Sudeckiego, a więc krajobraz jest dość urozmaicony. Najwyższą górą jest Gromnik (393 m n.p.m.). Wokół tego wzniesienia w kierunku Ziębic, Niemczy, Henrykowa i Strzelina wiodą liczne trasy przyrodniczo-turystyczne, piesze i rowerowe. Powiat ma charakter wybitnie rolniczy, choć eksploatowanym bogactwem są też granity i łupki kwarcytowe. Blisko Strzelina oferuje swe usługi dobrze zagospodarowany Ośrodek Wypoczynku Świątecznego nad zbiornikiem wodnym w Białym Kościele.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Strzelinie
ul. Ząbkowicka 11, tel. 71 392 19 71

XX Trasa A ok. 6 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

STRZELIN

Miasto położone nad Oławą na granicy Wzgórz Strzelińskich należących do Przedgórze Sudeckiego oraz Niziny Śląskiej, 37 km na południe od Wrocławia. Nazwa miejscowości pochodzi od polskiej nazwy strzała, która uwidoczniła się w herbie miasta. Polską historyczną nazwą miejscowości było Strzelno.

Strzelin otrzymał prawa miejskie w 1292 r. z rąk księcia świdnicko-jaworskiego Bolesława I. Okres największego rozkwitu miasta przypada na przełom XVI i XVII wieku. W czasie swej ponad 700-letniej historii w Strzelinie kilkakrotnie wybuchały pożary niszczące niemal wszystkie zabudowania a ludność dziesiątkowały epidemie. W wyniku wojen śląskich (1740–1763) pomiędzy Austrią a Prusami, Strzelin dostał się pod rządy dynastii Hohenzollernów. Na południe od Strzelina król pruski Fryderyk II Wielki zezwolił na osiedlenie się przesiedlonych czeskojęzycznych uciekinierów. Zwarte skupiska ludności czeskiej przetrwały pod Strzelinem do 1945 (w końcu XIX w. w powiecie strzelińskim po polsku mówili już tylko nieliczni). Od końca marca 1945 r. Strzelin stał się obiektem ciężkich walk radziecko-niemieckich. Zniszczone w 85% miasto zostało ostatecznie zdobyte przez Rosjan 17 kwietnia 1945 r.

Przez Strzelin przebiega linia kolejowa łącząca Warszawę z Pragą. Znajduje się tu najgłębsze wyrobisko granitu w Europie, o głębokości 123 metrów i powierzchni 19,5 ha (z miejscowego materiału zbudowano przęsła mostu Poniatowskiego w Warszawie). Miasto jest także ośrodkiem przemysłu cukrowniczego – cukrownię założono w roku 1872. Dziś należy do spółki Sudzucker Polska S.A.

W ostatni weekend września organizowane są dni święta miasta zwanego „Świętem patrona Michała Archanioła”. W Strzelinie znajduje się Podstrefa Strzelin Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej „INVEST PARK”.

Warto zobaczyć:

- Zabytkowy układ przestrzenny miasta, typowy dla późnośrednio-wiecznych miast kolonizacyjnych
- Zespół klasztoru augustianów, obecnie ss. boromeuszek
- Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z XV w.
- Klasztor, z l. 1700–21
- Kościół parafialny pw. Maryi Matki Chrystusa i św. Jana Ewangelisty – kościół „Czeski”, gotycki z XIV w.
- Rotunda św. Gotarda – kościół „Polski”, romańska z końca XII w., rozbudowana w XIV/XV w.
- Cmentarz żydowski
- Dawną kaplicę szpitalną pw. św. Jerzego, z 1350 r.
- Park willowy, obecnie miejski, powstały po 1860 r.
- Mury obronne (pozostałości) z basztą prochową, z końca 1300 r.
- Odbudowaną wieżę ratusza z 1520 r. – XVI w.
- Zespół dworca kolejowego, z l. 1870–1896
- Dwór Książąt Brzeskich, renesansowy z 1585 r.
- Ruiny browaru miejskiego

STRZELIN

Spacer rozpoczynamy od Dworca PKP przy ulicy Bolka I Świdnickiego. Stąd do pl. 1 Maja (ok 0,7 km). Następnie ulicą Wojska Polskiego ok. 300 m i skręcamy w prawo w pl. Pokoju. Po 100 m przechodzimy przez mostek na Oławie dla ruchu pieszego i ścieżką prowadzącą na wprost idziemy na Wzgórze Parkowe do Hotelu Maria (wieża widokowa). Schodząc po drugiej stronie wzgórza skręcamy w lewo w ul. Różaną i po 400 m dochodzimy do kościoła św. Jana Apostoła. Kościół gotycki murowany z kamienia, przed wejściem figura Jana Nepomucena. Z kościoła kierujemy się na północ ul. Staromiejską do ul. Wojska Polskiego. Przecinamy trasę nr 39 i ul. M. Kopernika przez most na Oławie, w prawo ul. Brzegową. Dalej po 100 m Baszta Prochowa a my skręcamy w lewo przejściem w murze (skrót) przez dawny zakład przemysłowy i przecinamy ul. Rycerską i Kościelną, a ul. M. Archaniola dochodzimy do Rotundy św. Gotarda (powstała ok. 1150 r.). Stąd w prawo ok. 100 m do Rynku przejściem dla ruchu pieszego pod blokiem. Tu na dawnym Rynku odnowiona wieża ratuszowa, stół sędziowski oraz Posąg Strzelca. Z Rynku wracamy w kierunku dworca przez narożnik południowo-zachodni ul. Książąt Brzeskich. Tutaj zażytkowy Dom Książąt Brzeskich oraz po lewej kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego. Dalej dochodzimy do ul. Rybnej i w prawo a po 100 m w lewo w ul. T Kościuszki. Z ronda 1 Maja ul. Bolka I Świdnickiego dochodzimy do parkingu i dworca PKP.

Informacje przydatne:

- PKP przy ul. Kolejowej (kierunek: Wrocław, Kłodzko, Oleśnica, Kamieniec Ząbkowicki), naprzeciwko parking
- WC na terenie PKP dostępne dla osób niepełnosprawnych
- Dworzec autobusowy także ul. Kolejowa, sąsiaduje z PKP
- Rejonowa Przychodnia Specjalistyczna, tel. 71 392 29 85
- Pogotowie Ratunkowe, ul. Mickiewicza 20, tel. 71 392 17 07

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Strzelinie
ul. Ząbkowicka 11, tel. 71 392 19 71, www.strzelin.pl

TRASA XXI

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
55-300 Środa Śląska
ul. Wrocławska 2
tel. 71 317 56 46
www.powiat-sredzki.pl
- PCPR Środa Śląska:
ul. Kilińskiego 28
tel. 71 317 46 32
- Muzeum Regionalne:
pl. Wolności 3
tel. 71 396 09 11
- Ośrodek Sportu i Rekreacji
tel. 71 317 35 19

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Środa Śląska
ul. Kilińskiego 33
tel. 71 317 21 81

POWIAT ŚREDZKI

Powiat leży w centrum Niziny Śląskiej i ma powierzchnię 704 km² oraz ok. 51,5 tys. mieszkańców. Obejmuje Wysoczyznę Średzką, równinę Kostomłotów i rozległe tereny Doliny Odry. Graniczy na wschodzie z Wrocławiem, na południu z powiatami wrocławskim i świdnickim, na zachodzie z legnickim, a na północy z wołowskim i trzebnickim. Przez powiat przechodzi ważna droga krajowa nr 94 z Wrocławia do Zielonej Góry i Szczecina oraz autostrada A4 do Drezna i Krakowa. W skład powiatu wchodzi gmina miejsko-wiejska Środa Śląska oraz gminy wiejskie: Kostomłoty, Malczyce, Miękinia i Udanin. Południowa część powiatu to tereny płaskie i bezleśne, a na północy piaszczyste wzgórza i równiny poprzecinane dolinami rzek, nad Odrą porośnięte lasami łągowymi. Klimat łagodny, typowy dla tej części Dolnego Śląska. Powiat ma charakter rolniczy – przemysłowy. Piękne są okolice Mrozo-wa, Wojnowic, Brzeziny. Wśród sosnowych i mieszanych lasów, Park Krajobrazowy Doliny Bystrzycy, a w nim lasy – łągi wiązowo-jesionowe oraz grądy. Występuje tu aż 118 gatunków ptaków. Teren chroniony to rezerwat Zabór w północno-zachodniej części gminy Miękinia. Rośnie tam na obszarze 35 ha naturalny las łągowy z cennym olsem porzeczkowym na kębach.

Godna zwiedzenia jest też sama stolica powiatu – Środa Śląska – znana najbardziej ze „Skarbu Średzkiego” z przełomu XIII i XIV w..

Informacja turystyczna:

55-300 Środa Śląska, ul. Wrocławska 2, tel. 71 317 56 46

www.powiat-sredzki.pl

XXI Trasa A ok. 3,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

ŚRODA ŚLĄSKA

Środa Śląska położona jest na wysoczyźnie nad Średzką Wodą. Od najdawniejszych czasów przez Śląsk przebiegały ważne szlaki handlowe łączące Europę wschodnią z zachodnią. Przy jednym z takich szlaków (już w XII w.) powstała osada targowa o nazwie Środa. Przed 1214 r. stała się miastem na magdeburskim prawie, które nazwano tzw. prawem średzkim. Do XIII w. miasto należało do księstwa wrocławskiego, później weszło pod panowanie Czech. Podczas walk w 1945 r. Środa została w znacznym stopniu zniszczona. W 1985 r. odkopano tu największy na Śląsku skarb srebrnych monet, głównie groszy praskich Wacława II. Jeszcze większego odkrycia dokonano w 1988 r. wykopując setki złotych i srebrnych monet, ozdób i część złotego diademu książęcego z XV w.

Warto zobaczyć:

- Ratusz z XV w., przebudowany w XVI i XIX w., obecnie Muzeum Regionalne
- Duże fragmenty ceglanych murów miejskich z XIV-XV w.
- Kościół św. Andrzeja z XIII w., jeden z najstarszych na Śląsku
- Dzwonnicę gotycką z XIV w.
- Ruiny zamku kasztelańskiego z XII w., rozebranego w 1803 r.
- Romański kościół NMP z ok. 1220 r., przy kościele 2 krzyże pokutne
- Skarb Średzki w Muzeum Regionalnym

Wydarzenia:

- Święto Wina w Mieście Skarbu
- Dni Środy Śląskiej

Środa Śląska liczy ok. 9 tys. miesz.

ŚRODA ŚLĄSKA MIASTO WINA I SKARBU

Trasę po Środzie Śląskiej rozpoczynamy przy Średzkim Parku Wodnym (liczne parkingi) przy ul. Winogronowej. Jest on zlokalizowany nad stawem na obrzeżach Środy. Ul. Jana Kilińskiego zmierzamy do Rynku, przecinając po drodze ul. Strzelecką i al. Konstytucji 3 Maja (ok. 0,6 km). Tuż przed wejściem do najstarszej części miasta roztacza się pas zieleni, który ukrywa fragmenty murów obronnych grodu. Wychodzimy na wprost XV wiecznego ratusza. Mieści się w nim dziś Muzeum Regionalne, w którym przechowywane są najcenniejsze eksponaty Skarbu Średzkiego. Obchodzimy ratusz, po drugiej stronie przy pl. Wolności ma swoją siedzibę Urząd Miejski a przed nim pomnik średniowiecznego woja. Idąc w górę placu po lewej stronie mijamy szereg odrestaurowanych kamieniczek, a po prawej fontannę i skwer z ławeczkami. Przed nami gotycka dzwonnica z XV wieku, przez którą przechodzimy pod kościół pw. św. Andrzeja – jeden z najstarszych na Śląsku. Po zwiedzeniu kościoła skręcamy w ul. Kolejową i następnie ul. 1 Maja i ul. Ogrody Zamkowe okrążamy park, w którym znajdują się ruiny dawnego zamku i spore fragmenty murów miejskich z XIV i XV wieku. Ul. Legnicką wracamy na pl. Wolności, a jeśli starczy nam sił i czasu, możemy przy końcu placu skręcić w prawo w ul. Śląską, która doprowadzi nas do kościoła pw. św. Krzyża i klasztoru Franciszkanów. Z Rynku możemy wrócić tą samą drogą do parku wodnego lub na ul. Legnicką (przystanek PKS po lewej a na przeciwko market Intermarche). Do Dworca PKP w Szczepanowie jest dość spora odległość bo ok. 3 km z centrum Środy Śląskiej.

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski, pl. Wolności 5

55-300 Środa Śląska

tel. 71 317 30 52, www.srodaslaska.pl

XXI Trasa B ok. 6 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

WOJNOWICE

Ta niewielka wieś położona 25 km od Wrocławia znana jest z gotycko-renesansowego zamku na wodzie. Zamek Wojnowice pochodzi z XIV w. W latach 1513-1570 rycerski zameczek obronny przekształcono w renesansową siedzibę mieszkalną.

Warto zobaczyć:

- Zabudowania zamkowe (otoczenie, fosę, założenia ogrodowe)

Informacje przydatne:

- Dojazd autobusem lub koleją do przystanku w Mrozowie (kilka kursów dziennie)
- Dojazd samochodem do niestrzeżonych parkingów w lesie, w Wojnowicach lub Brzezince.
- Pełne usługi gastronomiczne i noclegowe w Pałacu Brzezina
- Teren wokół zamku równy, utwardzony i dostępny dla wózków

Informacja turystyczna:**Zamek w Wojnowicach**

ul. Zamkowa 2, 55-330 Miękinia, tel. 71 317 07 26

www.zamekwojnowice.pl

Z MROZOWA PRZEZ WOJNOWICE DO BRZEZINY

Trasę warto rozpocząć na stacji PKP Mrozów (dojazd Koleje Dolnośląskie, peron przygotowany do przyjęcia wózkowiczów). Ze stacji idziemy ul. Polną w kierunku zachodnim. Po 150 m przez przejazd w prawo docieramy do ul. Odrzańskiej i tu w lewo (dawny folwark) tak jak prowadzi główna droga przez wieś docieramy do kościoła parafialnego pw. Matki Boskiej Zwycięskiej, oraz dawnego pałacu (dziś zakład opiekuńczy dla dorosłych) z parkiem i ogrodem (ok. 0,6 km). Spod kościoła kierujemy się na zachód na Miękinię i po 100 m skręcamy 2 razy w prawo. Trzymając się głównej drogi (kierunek Wojnowice) po ok. 0,7 km opuszczamy wieś Mrozów. Po prawej cmentarz lokalny. Po dalszych 100 m wchodzimy do lasu. Przez las drogą asfaltową ok. 0,8 km. Po prawej rozpocznie się ogrodzony teren to obszar terenów należących do pałacu w Wojnowicach.

Z zamku w Wojnowicach idziemy ul. Lipową dalej przecinamy główną drogę szutrową i w skos do drogi leśnej ok. 200 m. Dalej przez las kolejne 0,2 km i po wyjściu z lasu w lewo w kierunku północno-wschodnim ok. 0,8 km do wsi Brzezina. Tu początkowo obszar pól uprawnych a dalej nowe osiedla willowe. Przy zejściu dróg idziemy ok. 0,2 km prosto i skręcamy w prawo w ul. M. Kopernika. Dalej po ok. 1 km docieramy do założeń pałacowo ogrodowych w Brzezynie (park i pałac ze stawem dostępne dla wózkowiczów). Po zwiedzeniu wychodzimy bramą główną na ul. Chrobrego i skręcamy w lewo do Brzezinki Średzkiej. Po ok. 1,6 km mając pola uprawne po obu stronach docieramy do stacji PKP i tu kończymy naszą wycieczkę.

Informacja turystyczna:

Pałac Brzezina

ul. Parkowa 2, 55-330 Brzezina, tel. 792 373797

www.palacbrzezina.pl

TRASA XXII

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
58-100 Świdnica
ul. Marii Skłodowskiej-Curie 7
tel. 74 850 04 00
www.swidnica.pl
- PCPR:
ul. M. Skłodowskiej-Curie 7
tel. 74 851 50 10

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Bystrzyca Górna 48, poczta Lubachów
tel. 74 850 99 50
- Zespół Szkół Specjalnych
Strzegom, ul. Wojska Polskiego 16a
tel. 74 855 02 69

Powiat świdnicki liczy ok. 162,2 tys. mieszkańców

POWIAT ŚWIDNICKI

Powiat świdnicki, o powierzchni 743 km², zamieszkuje około 162,2 tys. osób. Leży w środkowo-południowej części województwa dolnośląskiego na Przedgórzu Sudeckim, granicząc na północy z powiatami jaworskim i średzkim, na zachodzie z wrocławskim i na południowym zachodzie z dzierzoniowskim i wałbrzyskim. Przez powiat przebiega ważna droga krajowa nr 35 z Wrocławia przez Jelenią Górę do granicy z Czechami w Jakuszycach oraz droga krajowa 382 i 379 z północy na południe. W powiecie węzły kolejowe to Świdnica, Jaworzyna Śl. i Strzegom.

Administracyjnie w skład powiatu wchodzi miasta Świdnica, Świebodzice i Żarów, gminy miejsko-wiejskie Jaworzyna Śl. i Strzegom oraz wiejskie Dobromierz, Marcinowice i Świdnica. Jest to powiat o zrównoważonym charakterze rolniczo-przemysłowo-handlowym. Znane zakłady przemysłowe to PAFAL, Fabryka Wagonów Świdnica, zakłady elektrycznego osprzętu motoryzacyjnego, tkanin meblarsko-samochodowych oraz nowe zakłady powstałe w strefach ekonomicznych. W rejonie Wzgórz Strzegomskich ważną dziedziną gospodarki są duże zakłady eksploatacji granitu, bazaltu i glinek ceramicznych. Rozwój rolnictwa i intensywnych upraw opiera się na żyznych glebach i sprzyjającym łagodnym klimacie. Powiat, a przede wszystkim historyczna Świdnica, Świebodzice i Strzegom, należą do najciekawszych, zarówno gospodarczo, kulturalnie, jak i turystycznie terenów Dolnego Śląska.

Informacja turystyczna:
 Świdnica, ul. Wewnętrzna 2
 tel. 74 852 02 90

XXII Trasa A ok. 3,5 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

ŚWIDNICA

Świdnica, to jedno z najpiękniejszych polskich miast, położone nad Rzeką Bystrzycą, na Przedgórzu Sudeckim. Dawniej na obszarze dzisiejszej Świdnicy znajdowały się osiedla słowiańskie. Około roku 990 obszar obecnej Świdnicy został włączony do państwa Polan przez księcia Mieszka I.

Nie jest znana dokładna data uzyskania przez Świdnicę praw miejskich, jednak od 1267 roku określana jest jako miasto. Inicjatorem lokacji była księżna Anna żona Henryka Pobożnego albo jej syn Henryk III. W XIII w. powstał tu klasztor franciszkanów. Wtedy miasto zasłynęło z szeroko znanego w Europie świdnickiego piwa. Do 1291 r. miasto mieściło się w granicach księstwa wrocławskiego, następnie było stolicą samodzielnego księstwa piastowskiego. W roku 1392, będąca już dużym ośrodkiem gospodarczym, śląska Świdnica przeszła pod zwierzchnictwo czeskie. Istniało tu 16 cechów, między innymi piekarzy, tkaczy, garncarzy, szewców, kuśnierzy, krawców. Od roku 1526 miasto znalazło się pod panowaniem Habsburgów. Druga połowa XIX w. była okresem znacznego rozwoju Świdnicy. W Świdnicy przeplatała się kultura i tradycja kilku europejskich narodów, Czechów, Węgrów, Austriaków, Niemców i Polaków, a każdy z nich pozostawił po sobie cenne pamiątki, choćby w miejscowej architekturze.

Warto zobaczyć:

- Gotycki kościół parafialny św. Stanisława i Waclawa z najwyższą na Dolnym Śląsku wieżą (103 m), z cennym wyposażeniem gotyckim i barokowym
- Ewangelicko-augsburski Kościół Pokoju z XVII w., o konstrukcji szachulcowej, z wystrojem barokowym, jeden z największych kościołów drewnianych w Europie, kościół znajduje się na Światowej Liście Dziedzictwa Kulturowego UNESCO
- Muzeum Dawnego Kupiectwa z bogatym zbiorem sprzętów kupieckich mieści się w ratuszu
- Muzeum Broni i Militariów
- Odrestaurowane kamieniczki w rynku
- Barokowe rzeźby: kolumna św. Trójcy, wyznaczająca geometryczny środek miasta w średniowieczu
- Studnie z Neptunem i Atlasem
- Wieża ratuszowa w Świdnicy jest najmłodszą na Dolnym Śląsku. W latach 1393 oraz 1716 strawiły ją pożary, a 1757 r. została zniszczona przez wojska austriackie. W 1967 r. runęła w katastrofie budowlanej. Po 45 latach ozdoba świdnickiego ratusza powróciła do miasta. Turyści mogą wjechać windami na przeszklony taras widokowy zlokalizowany na poziomie VIII – dostępna dla wózków ciżm.

PO KUPIECKIEJ ŚWIDNICY

Trasę rozpoczynamy przy dworcu kolejowym i autobusowym przy ul. Kolejowej. Przed budynkiem dworca PKP znajduje się węzeł szlaków turystycznych w kierunku Zagórza Śl., Ślęży i Strzegomia. Wychodząc z dworca PKP kierujemy się przez pl. Grunwaldzki (planty) w skos do al. Niepodległości i w prawo. Po ok. 300 m po prawej parking i WC dostępne dla wózkowiczów. Z al. Niepodległości skręcamy w ul. Trybunalską a następnie w prawo w ul. Długą i po 0,3 km dochodzimy do pl. Jana Pawła II. Znajduje się tu pałac biskupi i gotycka katedra św.św. Stanisława i Wacława z ołtarzem maryjnym nawiązującym do dzieła Wita Stwosza z kościoła Mariackiego w Krakowie. Wieża kościoła ma 103 m i jest najwyższą wieżę na Dolnym Śląsku. Spod katedry ulicami Klasztorną, K. Pułaskiego, Bohaterów Getta i Kościelną (ok. 0,6 km) docieramy do zabytku UNESCO – Kościoła Pokoju. Położony jest on na uboczu, poza obrębem dawnych murów miejskich. Na pierwszy rzut oka ta niepozorna budowla może pomieścić ponad 7 tys. osób. Stąd wracamy ul. Kościelną do ul. M. Konopnickiej i w lewo ok. 150 m. Po lewej stronie na rogu z ul. Franciszkańską Biblioteka Miejska (dawny pałac pocysterski opatów z Krzeszowa). ul. Franciszkańską dochodzimy do ul. Grodzkiej a stąd do Rynku. Na świdnickiej starówce znajduje się ok 400 zabytkowych obiektów i jest to, obok Krakowa, Torunia i Wrocławia, najcenniejszy zespół architektoniczny w Polsce. Rynek i okolice to wspaniałe kamienice gotyckie, renesansowe i barokowe.

Na świdnickim Rynku w ratuszu zwiedzić warto Muzeum Dawnego Kupiectwa, eksponaty (np. wyposażenie sklepu kolonialnego, karczmy, waga, odważniki, opakowania itp.) znajdują się na parterze dostępnym dla wózkowiczów. Na rynku są aż cztery ozdobne studnie z rzeźbami i pomnikami. Ostatnio na ratuszu przywrócono wieżę z chełmem. Z Rynku ul. Grodzką obok starych murów obronnych, dochodzimy do Bastei Strzegomskiej i kaplicy św. Barbary a następnie w lewo w ul. S. Żeromskiego (ok. 0,6 km) do dworca PKP, PKS i parkingu.

Wydarzenia:

- Zjazd Świdniczan
- Festiwal Bachowski w Kościele Pokoju
  - Świdnickie Noce Jazzowe
  - Festiwal Reżyserii Filmowej
  - Festiwal Teatru Otwartego
- Platinum Raid Świdnicki Krause
- Dni księstwa Świdnicko-jaworskiego
  - Świdnicka Kolęda
  - Święto Dzika

Informacja turystyczna:

ul. Wewnętrzna 2, 58-100 Świdnica
tel. 74 852 02 90
www.um.swidnica.pl, www.ks-j.pl

PAROWOZY W JAWORZYNIE

XXII Trasa dodatkowa *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

Jeśli czas i zdrowie pozwolą, warto ze Świdnicy podjechać koleją, autobusem czy samochodem do pobliskiej (ok. 8 km) Jaworzyny Śląskiej, gdzie znajduje się Muzeum Przemysłu i Kolejnictwa na Śląsku a w nim wystawa starych motocykli. W tym znanym muzeum znajduje się skansen ponad 40 lokomotyw parowych od r. 1890, ok. 60 wagonów, żurawie kolejowe, pługi odśnieżające i różne inne urządzenia, przybory i dokumenty związane z kolejnictwem. Muzeum to, choć o niezbyt równej nawierzchni i poprzecinane torami, może być zwiedzane przez wózkowiczów.

Informacje przydatne:

- Do Świdnicy dojechać można z Wrocławia wygodnym szynobusem
- Przy stacji, na ul. Kolejowej, znajduje się też dworzec autobusowy i parking samochodowy
- Parkingów z miejscami dla osób niepełnosprawnych jest dużo (m.in. przy ulicach Grodzkiej, Konopnickiej, Siostrzanej, Różanej, Sprzymierzeńców, Pułaskiego, pl. św. Małgorzaty, al. Niepodległości i przed Kościołem Pokoju)
- W Rynku brak publicznego WC (najbliższy przy pl. św. Małgorzaty lub na skwerze przy al. Niepodległości)
- Szpital Miejski, tel. 74 851 33 33
- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej tel. 74 852 13 27

Informacja turystyczna:

ul. Wewnętrzna 2 (Rynek)
tel. 74 852-02-90, www.swidnica.pl

DOBROMIERZ NAD ZAPORĄ I WZGÓRZE BISMARCKA

XXII. Trasa B ok. 5,5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Przy trasie nr 5 na Jelenią Górę, ok. 10 km od Strzegomia leży Dobromierz. Malowniczo położony na uskoku sudeckim brzeżnym, nad rzeką Strzegomką. Od południa graniczy z Książańskim Parkiem Krajobrazowym, od wschodu to żyzne pola uprawne, a od północy to zalesiony skłon Gór Kaczawskich. Jest to jedna z najstarszych miejscowości na Dolnym Śląsku. Miasteczko liczy raptem 6 tyś mieszkańców.

Naszą wycieczkę polecamy rozpocząć od pl. Wolności przy ratuszu (parkingi i przystanek PKS). Liczne kamieniczki wskazują na bogatą historię miasta. Stąd ul. Kościelną lekko w dół po 150 m dochodzimy do kościoła pw. św. Piotra i Pawła dalej w prawo ul. św. Piotra i Pawła ok. 0,2 km a następnie ul. Cmentarną do mostku na rzece Strzegomce. Tu doskonały widok na podstawę zapory w Dobromierzu i urządzenia hydrotechniczne. Z mostku wracamy w lewo ul. Kościuszki ok. 100 m i dalej w lewo w ul. Cmentarną lekko pod górę i w lewo w ul. Krótką dochodzimy do kościoła św. Michała Archanioła (obok cmentarz z ciekawymi nagrobkami). Dalej ul. Krótką, mając po lewej zaporę widoczną już z góry, skręcamy w prawo w ul. Młynarską a po 100 m w lewo w ul. B Chrobrego. Idąc prosto ok. 0,3 km mijamy po prawej zespół basenowy w Dobromierzu i wchodzimy na mostek nad drogą nr 5 do Jeleniej Góry. Dalej za mostem lekko pod górę dochodzimy ul. Podgórną do wieży widokowej. Wieża to pomnik poświęcony bitwie z 1745 r. pomiędzy Prusami a Austrią (Zwycięstwo króla Fryderyka II i przejście Śląska pod władanie Pruskie). W wieży stacja przekaźnikowa GSM i historyczna tablica pamiątkowa dotycząca bitwy. Do Rynku wracamy tą samą drogą ok. 1,2 km.

Informacja turystyczna:

Urząd Gminy, 58-170 Dobromierz, pl. Wolności 24
tel. 74 858 62 17, 74 858 62 06

XXII Trasa C ok. 2,5 km **

Dojazd: kolej (nieдоступne dla wózków),
komunikacja autobusowa, samochód

KRZYŻOWA

Krzyżowa, odległa jest o około 8,5 km od centrum Świdnicy. Tu w posiadłości Helmuta Jamesa von Moltke działała antynazistowska grupa Niemców, zwana Kręgiem z Krzyżowej (Kreisauer Kreis). Opozycjoniści niemieccy pragnęli stworzyć inne, cywilizowane, europejskie Niemcy po klęsce Hitlera. Niestety, nie doczekali tego i wszyscy zostali straceni. W znajdującym się Domu na Wzgórzu, w latach 1942 i 1943 odbyło się kilka tajnych spotkań członków Kręgu z Krzyżowej. W listopadzie 1989 r. spotkali się w Krzyżowej premier Polski Tadeusz Mazowiecki i kanclerz Niemiec Helmut Kohl, by uczestniczyć w pamiętnej mszy pojednania. W 2014 r. będzie tu obchodzone 25 lecie tego wydarzenia.

Informacje przydatne:

- Dojazd z Wrocławia do Świdnicy drogą nr 5 w kierunku Jeleniej Góry, a następnie do Krzyżowej drogą do Dzierżoniowa, skręcając we wsi Grodziszczce za drogowskazem w prawo
- Autobusem miejskim sprzed stacji PKP w Świdnicy do samej Krzyżowej (przystanek przed kompleksem historycznych obiektów)
- Pociągami ze Świdnicy Miasta do stacji Krzyżowa i dojście ok. 300 m (stacja niedostępna dla wózków)
- W gruntownie odrestaurowanym pałacu von Moltke Fundacja Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego urządziła i prowadzi Międzynarodowy Dom Spotkań Młodzieży (MDSM)
- W pobliżu strzeżony parking
- Obiekt w Krzyżowej jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych (windy, pokoje i zaplecze socjalne)
- Fundacja Krzyżowa dla Porozumienia Europejskiego

W KRZYŻOWEJ

Spacer rozpoczynamy z parkingu. Przechodzimy pomiędzy budynkami i kierujemy się w prawo.

Po prawej stronie dawny „Spichlerz” obecnie dom gościnny, dalej w lewo wzdłuż „Stajni” (to obiekt noclegowy z salami konferencyjnymi) dochodzimy do „Domu Ogrodnika”. To Centrum Edukacji Ekologicznej i jednocześnie znajdują się tu pokoje gościnne. W centrum edukacji zastosowano najnowsze systemy w celu ekologicznego funkcjonowania obiektu. Pomiędzy „Domem Ogrodnika” a pałacem przechodzimy przez most na rzece i starą aleją dębową idziemy ok. 0,6 km do Domu na Wzgórzu miejsca spotkań Kręgu z Krzyżowej (dostępny na parterze). Do pałacu wracamy tą samą drogą. W pałacu mieści się biblioteka i wystawa tematyczna dotycząca Krzyżowej i działalności Domu Spotkań Młodzieży (MDSM). Pałac dostępny dla wózkowiczów. Naprzeciwko pałacu pomiędzy dębami stara studnia. Dalej kierujemy się wzdłuż dawnej „Wozowni” (dziś przedszkole), „Pralni” (dziś pracownia artystyczna i galeria) i „Stróżówki” (dziś dział programowo administracyjny) do bramy głównej. Tuż za bramą po prawej kościół filialny pw. Św. Michała Archanioła z historycznym cmentarzem. Wracamy na dziedziniec pałacu i trzymając się prawej strony mijamy „Oborę” (dziś recepcja, restauracja, kawiarnia i baza noclegowa) oraz „Stodołę” (dziś kompleks sportowo konferencyjny). Tuż za stodołą wracamy na parking.

Informacja turystyczna:

Krzyżowa, 58-112 Grodziszczce
tel. 74 850 03 00, tel. 74 850 02 00

XXII Trasa D ok. 3 km *

Dojazd: kolej (Rogoźnica),
komunikacja autobusowa, samochód

Informacje przydatne:

- Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy
ul. Ofiar Gross-Rosen 26
58-152 Goczałków, tel. 74 855 90 07
- Dojazd pociągiem lub autobusem do wsi Rogoźnica
(7 km od Strzegomia), trasą nr 374 na Legnicę
- Ekspozycja muzeum czynna codziennie w godz. 8.00-16.00,
a od 1 maja do 30 września do godz. 19.00
- Parking: autokar, samochód
- Kiosk pamiątek przy wejściu w kasie
- WC w parterze budynku muzeum
- Do budynku muzeum głównym wejściem kilka stopni, ale bocznym tylko
trzy schodki
- Ekspozycja muzealna i cały teren obozu w pełni dostępne
- Osoby niepełnosprawne mogą skorzystać, po uprzednim zgłoszeniu,
z objazdu wózkiem elektrycznym typu MELEX (zabiera 6 osób)

ŚCIEŻKA MARTYROLOGII W GROSS-ROSEN

Hitlerowski obóz koncentracyjny Arbeitslager Gross-Rosen jako samodzielna kaźnia uzyskał swój status w 1941 r. Więźniowie pierwotnie przeznaczeni byli do wyniszczającej pracy w miejscowym kamieniołomie granitu, a później do pracy w ponad 100 filiach na Dolnym Śląsku. Przez Gross-Rosen przeszło ponad 140 tys. więźniów, a według szacunków straciło tu życie co najmniej 45 tys., w tym głównie Polacy i ludność innych 25 krajów.

Zwiedzanie tego jednego z najcięższych koncentracyjnych obozów nazistowskich to lekcja tragicznej historii II wojny światowej i hołd oddany ofiarom tu pomordowanym. Trasę rozpoczynamy w Rogoźnicy od przystanku autobusowego przy kościele (drogą od Strzegomia w lewo). Zmierzamy asfaltem (ok. 2 km) w kierunku obozu, przed którym znajduje się duży parking. Zwiedzanie rozpoczynamy od budynku muzeum (nieдоступne dla wózków) z obszerną dokumentacją i ekspozycjami obozowymi. Można obejrzeć w salce projekcyjnej film o miejscu martyrologii tysięcy więźniów. Następnie wybrukowaną główną drogą obozową udajemy się przez bramę z napisem „Arbeit macht frei” na zamknięty teren. Po prawej mijamy drogę do kamieniołomu, który też trzeba zobaczyć oraz tzw. psiarnię, gdzie SS-mani trzymali specjalnie tresowane wilczury. Na terenie ogrodzonym drutami kolczastymi mijamy plac apelowy po prawej, łaźnie i magazyny po lewej, a dalej po obu stronach fundamenty baraków dla więźniów. Za nimi po prawej było miejsce straceń i krematorium. Obecnie znajduje się tu pomnik mauzoleum wzniesiony w 1953 r. i zrekonstruowany dzwon apelowy. Na końcu starej części obozu znajduje się zrekonstruowana wieża wartownicza i jeden zrekonstruowany barak więzienny, w których urządzono wystawy i multimedialne prelekcje.

Informacja turystyczna:

Muzeum Gross-Rosen w Rogoźnicy
ul. Ofiar Gross-Rosen 26
58-152 Goczałków, tel. 74 855 90 07

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
55-100 Trzebnica
ul. ks. W. Bochenka 6
tel. 71 387 95 01
www.powiat.trzebnica.pl
- PCPR:
55-100 Trzebnica, ul. Kościuszki 10
tel. 71 387 05 96

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Trzebnica, ul. Nowa 1
tel. 71 312 07 40
- Zespół Szkół Specjalnych
Żmigród, ul. Rybacka 17
tel. 71 385 33 31

POWIAT TRZEBNICKI

Powiat ten, leżący w bezpośrednim sąsiedztwie Wrocławia, liczy 1025 km² i zamieszkuje ok. 81,5 tys. mieszkańców. Jest powiatem w północno-wschodniej części województwa dolnośląskiego graniczącym od zachodu z powiatami wołowskim i średzkim, od południa z Wrocławiem i powiatem wrocławskim, od wschodu z milickim i oleśnickim, a na północy z powiatem rawickim woj. wielkopolskiego. To położenie sprawia, że przez powiat południkowo przebiega ważny drogowy szlak komunikacyjny i kolejowy Wrocław – Poznań. Administracyjnie w skład powiatu wchodzi gminy miejsko-wiejskie Trzebnica, Oborniki Śląskie, Prusice i Żmigród oraz dwie gminy wiejskie: Wisznia Mała i Zawonia. Powiat charakteryzuje się umiarkowanym ciepłym klimatem, zróżnicowanym krajobrazem z terenami nizinnymi, wzniesieniami lessowymi, dużymi kompleksami leśnymi i małymi zbiornikami wodnymi. Piękne są lasy na Wzgórzach Trzebnickich, w których dominuje buk ze świerkiem i domieszką jodły. Powiat trzebnicki jest nieźle rozwinięty gospodarczo. Dominuje jednak rolnictwo, a użytki rolne stanowią ponad 60% powierzchni. Intensywna gospodarka wiejska prowadzona jest we wszystkich gminach, choć bardziej wszechstronnie gospodarczo wyróżniają się Trzebnica i Oborniki Śląskie. Bliskość aglomeracji wrocławskiej sprawia, że duże połacie lasów, liczne pagórki, rozsiane akwenty i enklawy mikroklimatyczne są szeroko wykorzystywane do uprawiania różnych form turystyki i rekreacji, a przede wszystkim wycieczek pieszych i rowerowych.

Informacja turystyczna:

pl. Piłsudskiego 1 (II p., pok. 111)

tel. 71 312 17 87

www.trzebnica.pl

XXIII Trasa A ok. 4 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

TRZEBNICA

Trzebnica położona jest wśród Wzgórz Trzebnickich 20 km na północ od Wrocławia. Trzebnica to przede wszystkim miasto życia i działalności św. Jadwigi, która w 1202 r. wraz ze swoim mężem – księciem Henrykiem Brodatym ufundowali klasztor i bazylikę. Pierwszą część budowli ukończono już w 1214 r., a 5 lat później nastąpiło uroczyste poświęcenie świątyni pod wezwaniem NMP i św. Bartłomieja Apostoła. Opactwo formalnie zaczęło należeć do zakonu cysterskiego od 1218 r.

Bazylika Św. Jadwigi – kościół zbudowany pod wezwaniem Św. Bartłomieja i św. Jadwigi jest najstarszym sanktuarium na Śląsku i jedną z ważniejszych nekropolii Piastów Śląskich oraz miejscem uświęconym kultem św. Jadwigi. Trzebnickie Sanktuarium, które w ostatnim czasie zyskało statut Sanktuarium Międzynarodowego, jest też jednym z największych tego typu budowli w Europie Środkowej. Opiekę na obiektem sprawują księża salwatorianie i siostry boromeuszki.

Warto zobaczyć:

- Kościół św. Bartłomieja i św. Jadwigi zabytek najwyższej klasy, początkowo romański, przebudowany w XVII/XVIII w., najważniejszy zabytek Trzebnicy, wnętrze barokowe i rokokowe, bogate wyposażenie rzeźbiarskie i malarskie, m.in. dzieła E.J. Mangoldta i M. Willmanna, gotycka kaplica św. Jadwigi, z barokowym mauzoleum świętej, romański portal zachodni z 1230 r., monumentalny, barokowy budynek klasztoru z XVII/XVIII w.
- Muzeum Sióstr Boromeuszek, Muzeum Regionalne Kultu św. Jadwigi
- Rotundę Pięciu Stołów, dawne leprozorium
- Grota Matki Bożej z Lourdes z roku 1927 w Lesie Bukowym
- Neogotycki kościół 14 Wspomożycieli
- Droga krzyżowa z XVIII w.
- Ratusz miejski i Rynek w Trzebnicy
- Małą i Dużą Ścieżkę św. Jadwigi
- Kościół Leśny
- Kocią ścieżkę dla małych i dużych
- Muzeum u Kowalskich w Marcinowie

Informacja turystyczna:

- **Klasztor Boromeuszek w Trzebnicy**
ul. Ks. Bochenka 30, 55-100 Trzebnica
tel. 71 387 41 00
www.boromeuszki.pl
- **Sanktuarium Św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy**
ul. Jana Pawła II 3, 55-100 Trzebnica
tel. 71 312 11 18

Informacje przydatne:

- Dojazd: PKP (przystosowane dla wózkówciców), PKS w centrum przy Urzędzie Miejskim
- **Urząd Miejski:**
55-100 Trzebnica
pl. J. Piłsudskiego 1
tel. 71 312 06 11, www.trzebnica.pl
- **Salwatorianie w Trzebnicy, Parafia św. Bartłomieja Apostoła i św. Jadwigi Śląskiej**
ul. Jana Pawła II 3
55-100 Trzebnica
tel. 71 312 11 18
www.salwatorianie.pl

OD SANKTUARIUM ŚW. JADWIGI DO RYNKU W TRZEBNICY

Zwiedzanie Trzebnicy rozpoczynamy z parkingu przy Bazylice św. Jadwigi (duży parking i toaleta od ul. H. Pobożnego). Idziemy wzdłuż najstarszego na Śląsku sanktuarium zbudowanego pod wezwaniem św. Bartłomieja Apostoła i św. Jadwigi. Za nim po prawej stronie ogrody klasztorne. Z ul. Jana Pawła II skręcamy w prawo w ul. H. Brodatego i podążamy do końca zabudowań domków jednorodzinnych (ok. 0,5 km). Skręcamy w prawo w ul. Czereśniową. Mieści się przy niej Rotunda Pięciu Stołów, dawne leprozorium – miejsce odizolowania i leczenia ludzi chorych na trąd. ul. Grunwaldzką przez osiedle wracamy w stronę bazyliki (ok. 0,7 km). Mijamy ul. S. Moniuszki, za którą po obu stronach ulicy ciągnie się mur klasztorny. Za murem po lewej stronie znajdują się pozostałości po folwarku należącym niegdyś do sióstr cysterek, do których od 1218 roku należał klasztor. Po prawej stronie ogrody i zabudowania klasztorne. Skręcamy w ul. Księdza W. Bochenka i dochodzimy do skweru Jana Pawła II i bazyliki św. Jadwigi (dostępne dla wózkowiczów). Dalej udajemy się ul. Jana Pawła II w stronę ołtarza polowego znajdującego się na lewo od bazyliki. Warto przejść się Dużą i Małą Ścieżką św. Jadwigi. Z placu przy ołtarzu polowym wychodzimy ul. H. Pobożnego i znajdujemy się na skrzyżowaniu z ul. Księdza W. Bochenka, za którym przy ul. J. Piłsudskiego mieści się Urząd Miasta i Gminy. ul. I. Daszyńskiego zmierzamy pod górkę w stronę rynku (ok. 0,5 km). Obchodzimy ratusz miejski i ul. J. Matejki przechodzimy w lewo na ul. Kościelną, przy której stoi odremontowany neogotycki kościół pw. św. Piotra i Pawła. Po zwiedzeniu kościoła ul. Kościelną wracamy pod Urząd Miasta, a następnie kierujemy się w stronę bazyliki. Obecnie opiekę nad całym obiektem sprawują księża salwatorianie i siostry boromeuszki, które prowadzą w klasztorze Muzeum Zgromadzenia Sióstr Boromeuszek, którego zwiedzanie nie jest dostępne dla wózkowiczów.

Wydarzenia:

- Pielgrzymka do grobu św. Jadwigi
- Trzebnickie Święto Sadów
  - Dożynki Gminne
- Uliczny Bieg Sylwestrowy

Informacja turystyczna:

pl. Piłsudskiego 1, 55-100 Trzebnica
tel. 71 312 17 87, www.trzebnica.pl

XXIII Trasa B ok. 4 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

OBORNIKI ŚLĄSKIE

Położone wśród lasów Oborniki Śląskie charakteryzują się szczególnym klimatem i są traktowane często jako uzdrowisko licznie odwiedzane przez turystów i gości z Wrocławia. Miejscowe władze miejskie temu sprzyjają i tworzą warunki do pobytu, także wypadów w najbliższe okolice, starając się zapewnić dobre warunki osobom niepełnosprawnym, których przybywa tu coraz więcej.

Informacje przydatne:

- Oborniki to ważna stacja kolejowa – **Urząd Miejski:**
na trasie Wrocław – Poznań, dostępna dla wózków
55-120 Oborniki Śląskie
ul. Trzebnicka 1
- Obok stacji PKP przystanek autobusowy i parking samochodowy
tel. 71 310 35 19
- W mieście publiczne WC
www.oborniki-slaskie.pl

WOKÓŁ OBORNIK ŚLĄSKICH

Trasę rozpoczynamy od stacji kolejowej z ronda, ponieważ tu jest początek i koniec przyrodniczej ścieżki dydaktycznej wokół Obornik Śląskich. Ścieżka ta jest w zasadzie dostępna dla wózkowiczów. Jedynie na wzgórzach, ze względu na nierówne i piaszczyste podłoże, konieczna może być pomoc drugiej osoby.

Podążamy ul. Dworcową ok 150 m, skręcamy po chwili w ul. T. Kościuszki i ul. J. Poniatowskiego, mijając po lewej campingi, a po prawej duży kompleks sportowy OSiR z hotelem. Za basenem skręcamy w ul. Krótką i teraz, pnąc się dość stromą ścieżką w górę, podchodzimy pod górę zwaną Grzybkiem ok. (202 m n.p.m.). Tu wśród zieleni można odpocząć, a z punktu widokowego podziwiać panoramę Obornik Śląskich – miasta tonącego latem w zieleni drzew, krzewów i kwiatów. Teraz, mamy do wyboru, czy iść wśród drzew w lewo trasą dłuższą, czy też w prawo odcinkiem krótszym obok pomnika Holteia na górę Holteia (217 m n.p.m.). Karol Holtei to śląski pisarz (1798-1880), przyjaciel Polaaków, często przebywał w Obornikach, tu się leczył i rozślawił to miasto jako uzdrowisko. Oba te wzniesienia są kulminacją dużego, liczącego ok. 100 ha parku krajobrazowo-wypoczynkowego z lasami, strumykami i wąwozami. Na najwyższym punkcie znajduje się stalowy krzyż oraz kurhan z kamieni narzutowych o średnicy ok. 1 m z epoki brązu. Z tego miejsca przy dobrej widoczności można podziwiać panoramę Wrocławia, górę Ślężę i niektóre pasma Sudetów.

Do miasta schodzimy stromą ścieżką, łącznikiem do ul. Kasztanowej, by dalej w lewo ul. Kardynała S. Wyszyńskiego i ul. Dworcową wrócić do stacji kolejowej.

Będąc w Obornikach Śląskich, warto zwrócić uwagę na najstarszy budynek uzdrowiska z 1835 r. przy ul. Parkowej, sanatorium „Leśne” u wylotu do miejscowości Osolin i „Szarotkę” u styku ulic Górnej i Pruskiej.

Informacja turystyczna:

Ośrodek Sportu i Rekreacji
ul. Poniatowskiego 22
tel. 71 310 12 70

NA WZGÓRZACH TRZEBNICKICH

XXIII Trasa C ok. 7 km ***

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

To atrakcyjna trasa, z małymi utrudnieniami dostępna dla osób niepełnosprawnych. Rozpoczynamy ją przy bazylice św. Jadwigi, przyjmując kierunek w lewo ul. ks. Bochenka (ok. 450 m), a jeszcze raz w lewo ul. 1 Maja (obok dostępnego hotelu „Pod Platanami” ok. 200 m) i Leśną (ok. 0,7 km), przy obiektach sportowo-rekreacyjnych Ośrodka Leśnego, docieramy do parkingu na skraju Lasu Bukowego. Ten ostatni odcinek to już zdrojowa część miasta, którą podkreślają chociażby stylowe latarnie, a przede wszystkim centrum rehabilitacyjno-ortopedyczne w budynku po byłym „Zdroju św. Jadwigi”. Teraz podążamy Lasem Bukowym pod górę, dobrą szutrową drogą i po około 1,3 km docieramy do małego kościoła z czerwonej cegły w Lesie Bukowym pod wezwaniem Czternastu Świętych Wspomożycieli wybudowanego w 1886 r. Wnętrze kościoła dostępne, gdyż ogranicza je jeden stopień, a teren wokół opasany utwardzonymi ścieżkami. W pobliżu kapliczka wzorowana na grocie Matki Boskiej w Lourdes. Za kościołkiem, kapliczką i pustelnią kończy się Kalwaria Trzebnicka, czyli Droga Krzyżowa z czternastoma stacjami, dość stroma, na której początek (stacja I) należało wejść w prawo przy karczmie „Leśnej” obok wspomnianego uprzednio parkingu.

Turystyczne pokonanie Drogi Krzyżowej zajmuje około 1 godziny. Od końcowej stacji pod górę prowadzi ścieżka wśród Bukowego Lasu po stokach i niezbyt wyniosłych wierzchołkach Wzgórz Trzebnickich (Gór Kocich). Najwyższe wzniesienie to Ciemna Góra o wysokości 258 m n.p.m. To rejon o wyjątkowych walorach krajoznawczych i przyrodniczych.

Wracamy do Trzebnicy powoli schodząc do wsi Raszków z pałacem i zabytkowym parkiem. Teraz drogą w kierunku Trzebnicy obok wzniesienia Kocia Góra (244 m n.p.m.), na skraju znanego nam już Lasu Bukowego, idziemy ul. Oleśnicką do punktu wyjścia, czyli parkingu i dworca autobusowego przy bazylice św. Jadwigi (ok. 2 km).

Informacja turystyczna:

Ośrodek Sportu i Rekreacji

ul. Poniatowskiego 22, tel. 71 310 12 70

OD OSOLI PRZEZ BAGNO DO WIELKIEJ LIPY

XXIII Trasa D ok. 10 km ***

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

To trasa wśród lasów i pól okolic Obornik Śląskich. Wychodzimy ze stacji kolejowej w Osoli (obok przystanek autobusowy i parking). Osola i przyległy Osolin to wsie letniskowe leżące wśród lasów na północnych stokach Wzgórz Trzebnickich. Odkryto tu ślady kultury łużyckiej.

Z Osolina zmierzamy na zachód do oddalonej o około 1,7 km wsi Bagno. To interesująca i dobrze zagospodarowana miejscowość z najciekawszym obiektem – barokowym pałacem z 1734 r., mieszczącym się w dwóch budynkach połączonych wieżą. Obecnie jest tu klasztor i wyższe seminarium duchowne Ojców Salwatorianów. Wnętrza

można zwiedzić po uprzednim uzgodnieniu telefonicznym. Na uwagę też zasługuje otaczający park z wysepką na stawie.

Z Bagna turystycznym szlakiem zielonym kierujemy się do odległej o ok. 2,5 km wsi Wielka Lipa. Tu warto zatrzymać się przy kościele z XIX w. oraz przy zespole pałacowo-parkowym z licznymi gatunkami drzew. Neogotycki pałac, zwany zamkiem Elizy, był dziełem rodu

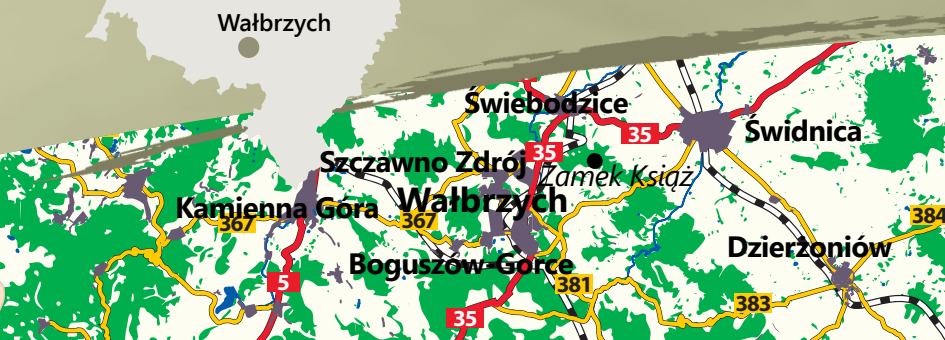
BAGNO – KLASZTOR I PAŁAC

Wieś położona koło Obornik Śląskich. Eklektyczny nowy pałac, w obrębie XVIII-wiecznego zespołu pałacowego, powstał w latach 1904-1914. Obiekt, zdobiony łukiem triumfalnym i posągami greckich bóstw, otoczony jest parkiem krajobrazowym z pomnikowymi okazami drzew.

wywodzącego się od Hohenzollernów. Na wschód od wsi skupisko kurhanów z okresu przedłużyckiego, stanowiące cenny zabytek archeologiczny. Z Wielkiej Lipy wracamy ok. 1,5 km do punktu wyjścia w Osoli lub przez las drogą do oddalonych o ok. 3 km Obornik Śląskich.

Informacja turystyczna:

Klasztor Salwatorianów i Wyższe Seminarium Duchowne
Bagno 86, 55-120 Oborniki Śląskie
tel. 71 310 61 26, www.seminarium.sds.pl

Wałbrzych leży w centralnej części Sudetów Środkowych, w kotlinie otoczonej Górami Wałbrzyskimi nad rzeką Pełcznicą. Drugie co do wielkości miasto na Dolnym Śląsku. Wymieniany jako osada w XII w. Do dziś są tu dobrze zachowane zespoły urbanistyczne, zespoły pałacowe i zabytki techniki. W średniowieczu rozwijało się tu górnictwo srebra i ołowiu. W XIX i XX w. wydobywano tu węgiel kamienny i nastąpił silny rozwój przemysłu.

Dziś Wałbrzych uważany jest za miasto z charakterem i niespotykanym klimatem, mimo że pozbawiony jest przemysłowego charakteru. Z pewnością Wałbrzych nikogo nie pozostawia obojętnym. Okolice miasta doskonale nadają się do uprawiania turystyki – wędrowek pieszych, narciarstwa i kolarstwa górskiego (MTB).

Warto zobaczyć:

- Kamienice mieszczkańskie z XVIII i XIX w. w rynku
- Neogotycka kolegiata pw. Aniołów Stróżów
- Klasycystyczny kościół ewangelicki wg projektu znanego architekta K.G. Langhansa
- Pałac Czettritzów wzniesiony na pocz. XVII w., siedziba starostwa powiatowego
- Zamek Książ
- Stado Ogierów „Książ”
- Palmiarnię w Lubiechowie
- Wałbrzyski Park Wielokulturowy Stara Kopalnia

Informacje uzupełniające:

- **Urząd Miejski:**
58-300 Wałbrzych, pl. Magistracki 1
tel. 74 665 51 00, www.um.walbrzych.pl
- **PCPR:**
58-309 Wałbrzych, Al. Wyzwolenia 20-24
tel. 74 666 63 00

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- **Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy**
Wałbrzych, ul. Orkana 55
tel. 74 843 17 83
- **Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy**
Wałbrzych, ul. Strzegomska 20
tel. 74 842 61 28
- **WTZ przy Zespole Szkół Specjalnych w Wałbrzychu**
58-306 Wałbrzych
ul. Ogrodowa 5a
tel. 74 840 22 96
- **WTZ Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym**
58-309 Wałbrzych
ul. Nałkowskiej 4a
tel. 74 843 60 52

MIASTO WAŁBRZYCH

Wałbrzych, drugie co do wielkości miasto Dolnego Śląska, leży wśród dwóch krain geograficznych – Pogórza Wałbrzyskiego i Gór Wałbrzyskich. Liczba mieszkańców utrzymuje się w granicach 120,7 tys. Wałbrzych stanowi od niedawna jeden organizm administracyjny z powiatem wałbrzyskim. Przez miasto przebiega trasa nr 35 na południe do Republiki Czeskiej, a w pobliżu, na północy, druga droga nr 34 do Jeleniej Góry i przez Jakuszyce do czeskiego Harrachova. Przez miasto prowadzą także linie kolejowe łączące Wrocław z Kłodzkiem i Jelenią Górą. Obecny układ urbanistyczny jest rezultatem ukształtowania terenu i odrębnej historii poszczególnych miasteczek (np. Zamku Książ, Szczawna i Lubiechowa).

Do niedawna Wałbrzych był silnym ośrodkiem przemysłowym górnictwa węgla kamiennego. Dziś zmiany gospodarcze i przekształcenia spowodowały likwidację kopalń. Działania zmierzają do tworzenia nowych miejsc pracy w nieszkodliwych dla środowiska dziedzinach produkcji i usług.

Przykładem nowoczesnych działań jest koksownia Viktoria. W ramach Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej INVEST-PARK działają renomowane firmy np. Toyota, Cersanit i inne. Ta zmiana profilu czyni z Wałbrzycha „zielone miasto” wśród gór o dużych walorach turystyczno-wypoczynkowych. W samym mieście i jego otoczeniu jest wiele pieszych i rowerowych tras turystycznych.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
Rynek 9, 58-300 Wałbrzych
tel. 74 666 60 68, www.cit.walbrzych.pl

XXIV Trasa A ok. 5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

Startujemy z dworca Wałbrzych Miasto (PKP, liczne linie autobusowe). Kierujemy się ul. Armii Krajowej a następnie ul. B. Chrobrego w prawo i po ok. 1,4 km docieramy do pl. Grunwaldzkiego i Al. Wyzwolenia.

Są to dawne błonia miejskie, będące niegdyś rekreacyjną częścią miasta. Po prawej stronie mijamy budynek Zespołu Szkół Elektroniczno-Energetycznych. Po przeciwnej stronie widzimy stoki wzgórza, na którym znajduje się Park Sobieskiego. Dalej podążamy prosto ul. Mickiewicza do skrzyżowania z ul. Garbarską, w którą wkręcamy tuż za kościołem pw. św. Aniołów Stróżów w prawo. Teraz skręcamy w lewo w ul. Młynarską. Po prawej stronie Młynówka, która niegdyś poruszała znajdujący się przy ul. Kościuszki młyn miejski. Ulicą Młynarską dochodzimy do ul. Zamkowej (ok. 0,3 km), przy której znajduje się park i Pałac Czetryców. Zamek został zbudowany przez Czetryców w 1604 r. Przebudowany w latach 1881–82, powstał jako reprezentacyjna rezydencja renesansowa.

Skręcamy w prawo w ul. Moniuszki. Na rogu znajduje się szkoła muzyczna wybudowana ok. 1890 r. jako siedziba loży masonskiej. Dochodzimy do ul. Matejki. Pod nr 1 neorenesansowy, wzniesiony w latach 1876–1877 i przebudowany na początku lat dwudziestych XX w. budynek parlamentu okręgowego (dziś siedziba Urzędu Miejskiego).

Przy pl. Na Rozdrożu skręcamy w prawo w ul. 1 Maja. Po prawej stronie znajduje się muzeum w dawnym pałacyku Albertich. Na

WAŁBRZYCH STARE MIASTO

pl. Kościelnym, XIV wieczny kościół Panny Marii, dawny kościółek grzebalny, który jest najwcześniej wzmiankowanym kościołem wałbrzyskim. Obok widoczny jest kościół ewangelicki św. Zbawiciela. Dalej ul. 1 Maja wchodzimy na Rynek. Na środku fontanna w otoczeniu historycznych kamienic. Przecinamy Rynek w skos, do zbiegu ulic Kościuszki i Sienkiewicza. Na elewacji widoczna jest postać chłopca trzymającego kaganek. Ulicą Sienkiewicza, dochodzimy do pl. Magistrackiego. W budynku przy ul. Sienkiewicza 8 znajdowała się poczta konna.

Przy placu punktem centralnym jest skwer z fontanną i postacią kobiety, a w głębi ratusz z wielką salą na II piętrze. Ulicą Słowackiego schodzimy w dół. Po prawej stronie mijamy budynek wzniesiony na zlecenie Jana Henryka XI Hochberga w 1905 r. (do niedawna budynek Domów Towarowych Centrum). Po lewej stronie potężna kamienica, a na elewacji widzimy m.in. posągi robotników różnych zawodów. Mieściła się tu siedziba Dolnośląskiego Syndykatu Górniczego i Banku Niemieckiego (obecnie Telekomunikacja Polska i Bank Zachodni). Niżej, po prawej stronie, budynek poczty, budowany w latach 1895–1907, dalej budynek więzienia i sądu z 1855 r. Mijając neogotycki budynek dawnej firmy handlowej i dawny młyn sobięciński (pod nr. 14), dochodzimy z powrotem do pl. Grunwaldzkiego. Stąd do dworca Wałbrzych Miasto możemy wrócić tą samą drogą ok. 1,3 km.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
Rynek 9, 58-300 Wałbrzych
tel. 74 666 60 68, www.cit.walbrzych.pl

XXIV Trasa A ok. 2 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa MZK, samochód

ZAMEK KSIĄŻ

Zamek znajduje się w granicach Wałbrzycha, na terenie Książańskiego Parku Krajobrazowego. Położony jest na skalnym cyplu i otoczony naturalnym wąwozem rzeki Pełcznicy. Zamek otacza 300 hektarowy park – rezerwat dendrologiczny. Ozdobę zamku stanowią tarasy z fontannami.

Zamek powstał w latach 1288–1292. Został zbudowany na polecenie księcia świdnicko-jaworskiego Bolka I Surowego. W dawnych kronikach nazywano go „clavis ad Silesiam” – kluczem na Śląsk. W czasie wojen husyckich, w latach 1428–29, został zdobyty i częściowo zniszczony, a następnie odbudowany w latach 90. XVIII w. przez Jana Henryka VI von Hochberga. Ostatnia przebudowa zamku miała miejsce w latach 1908–23. Zamek w 1941 r. został skonfiskowany przez hitlerowców. Wywieziono wtedy wartościowe dzieła sztuki, meble oraz zawartość zamkowej biblioteki. Pod Książem wykuto podziemne korytarze, które najprawdopodobniej miały być częścią przyszłej kwatery Hitlera. Obecnie rejestruje się tam ruchy sejsmologiczne (placówka PAN).

Zamek Książ należy do największych w Polsce. Posiada ponad 400 pomieszczeń, a łączna kubatura wynosi 150 tys. m³. Najwspanialsza jest XVIII-wieczna Sala Maksymiliana. W architekturze zamku zachowane zostały wszystkie możliwe style – był on wielokrotnie przebudowywany i modernizowany.

W dawnych zabudowaniach stajni zamkowych zlokalizowana jest obecnie hodowla ogierów typu śląskiego i półkrwi angielskiej. Można w niej uprawiać mało popularną dyscyplinę sportu, jaką jest powożenie zaprzęgami konnymi.

Nieopodal zamku, w Palmiarni Lubiechowskiej, hoduje się kwiaty do dekoracji wnętrz zamkowych.

Informacje przydatne:

- Zamek Książ jest jednym z czterech zamków znajdujących się w Wałbrzychu, położonym na terenie Książańskiego Parku Krajobrazowego
- Przystanek autobusowy i parking znajduje się przed samym zamkiem (budynek bramnym). Stąd dojazd do dzielnic Wałbrzycha i Szczawna Zdroju autobusem. Drugi parking znajduje się nieco dalej – w parku, w pobliżu kaplicy grobowej, w odległości około 500 m od zamku
- W zamku organizowanych jest wiele imprez o charakterze kulturalnym, m.in. Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej im. Księżnej Daisy, Festiwal Kwiatów i Sztuki. Odbývają się tu też różne konferencje, sympozja, targi i wystawy oraz bale
- Swoją siedzibę w Książu ma od wielu lat jedna z najbardziej znanych wałbrzyskich instytucji kultury Wałbrzyska Galeria Sztuki BWA – Zamek Książ
- Od początku lat 70. XX w. na terenie Książa działa Instytut Geofizyki PAN – Dolnośląskie Obserwatorium Geofizyczne w Książu

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Kameralnej Księżnej Daisy
  - Festiwal Kwiatów
  - Galeria Sztuki
  - Nocne zwiedzanie zamku

ZAMEK KSIĄŻ I STADNINA

Trasę rozpoczynamy przed budynkiem bramnym. Poprzez znajdujące się w nim wejście wchodzimy na teren zamku dolnego, gdzie w XVIII-wiecznych oficynach dworskich znajdują się obecnie pokoje hotelowe i baza gastronomiczna. Do widocznego na wprost zamku górnego idzie się przez kamienny most (przy wejściu oflankowany rzeźbami lwów), a następnie Dziedziniec Honorowy, otoczony kamiennymi balustradami i znajdującymi się na nich rzeźbami alegorycznymi i mitologicznymi oraz latarniami. Z lewej strony dziedzińca roztacza się przepiękny widok na otaczające zamek wzgórze, wąwóz rzeki Pełcznicy oraz poniżej leżące tarasy (dawne Ogrody Daisy).

Zamek dostępny jest dla wózkowiczów w części I piętra dzięki windom (informacja w kasie). Godna odwiedzenia jest Sala Maksymiliana utrzymana w stylu baroku wiedeńskiego. Podobnie sąsiednie pomieszczenia udostępnione dla zwiedzających. Tarasy z roślinnością sudecką i alpejską oraz znajdującymi się na nich fontannami i rzeźbami ze względu na liczne stopnie i wąskie przejścia są niedostępne dla wózkowiczów. Wózkowicze mogą dostać się na taras Baszty Prochowej poprzez zjazd z Dziedzińca Honorowego.

Po obejrzeniu zamku warto pospacerować po parku zamkowym, w którym podziwiać można m.in. kilkusetletnie buki i inne drzewa oraz krzewy kwitnących rododendronów i azalii (kwitnienie w maju). Po zwiedzeniu parku trzeba zająrzeć do stadniny koni. Tutaj do zwiedzenia są stajnie, powozownia i kryta ujeżdżalnia (niedostępna na piętrze). Do parkingu wracamy koło zamku przez park.

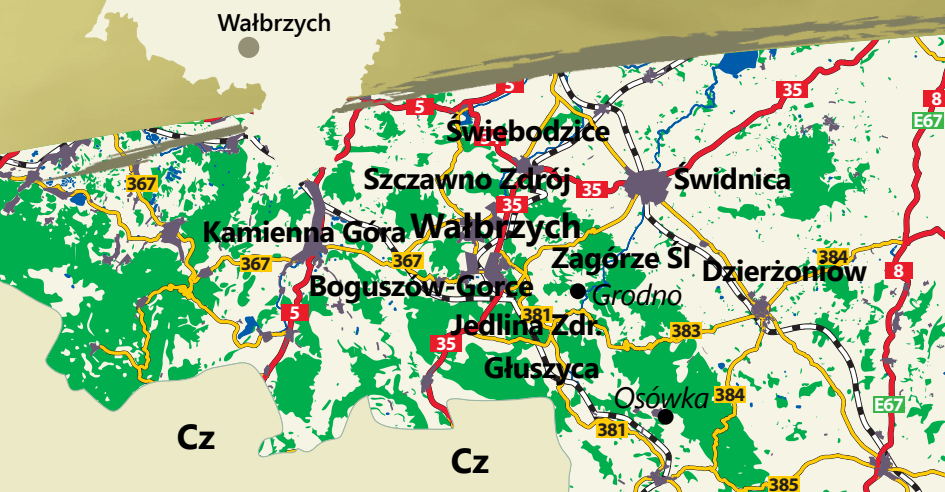
- **Stado Ogierów** usytuowane jest w Wałbrzychu przy ul. Jeździeckiej 3, w bliskim sąsiedztwie zamku Książ
- Obecny kształt zabudowania uzyskały przed I wojną światową w wyniku przebudowy XIX-wiecznych obiektów
- Hodowane są tu konie zarodowe rasy śląskiej i półkrwi angielskiej
- Pod okiem doświadczonych instruktorów odbywają się tutaj też zajęcia z hipoterapii dla dzieci z porażeniem mózgowym
- Stado prowadzi również działalność rekreacyjną i sportową. Corocznie m.in. organizowane są na hipodromie Międzynarodowe Zawody w Ujeżdżeniu (CDI)
- Stado Ogierów Książ, ul. Jeździecka 3, 58-306 Wałbrzych, tel. 74 840 58 67, www.stadoksiąż.pl, czynne: 10.00–18.00 (po sezonie 2 godziny krócej); w poniedziałki nieczynne
- **Palmiarnia Wałbrzyska** usytuowana jest przy ulicy Wrocławskiej 158
- Przed Palmiarnią znajduje się niestrzeżony parking
- Palmiarnia zbudowana została na początku XX w. z polecenia właściciela zamku Książ – księcia Jana Henryka XV Hochberga
- W obiektach Palmiarni znajduje się około 80 gatunków egzotycznych roślin sprowadzonych z różnych zakątków świata
- Wewnątrz ściany obiektu pokryte są osadem wulkanicznym sprowadzonym z Sy-cylii z wulkanu Etna
- Na terenie Palmiarni znajduje się kawiarenka oraz sklepik z roślinami doniczkowymi, gdzie prowadzona jest również sprzedaż pamiątek

Informacja turystyczna:

Zamek Książ, 58-306 Wałbrzych, ul. Piastów Śląskich 1
tel. 74 664 38 50, www.ksiaz.walbrzych.pl

Palmiarnia Wałbrzych, ul. Wrocławska 158, tel. 74 666 33 15

TRASA XXV

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
58-300 Wałbrzych
al. Wyzwolenia 22/24
tel. 74 846 07 00
www.powiat.walbrzych.pl
- PCPR:
Wałbrzych, al. Wyzwolenia 20
tel. 74 666 63 00

– Informacja turystyczna:

- Wałbrzych, Rynek 9
tel. 74 666 60 68
- Głuszyca, ul. Grunwaldzka 20
tel. 74 845 62 20
- Walim, ul. Kościuszki 2
tel. 74 845 38 75
- Szczawno Zdrój, ul. Kościuszki 18
tel. 74 886 88 50

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Mieroszów, ul. Nowe Siodło 73
tel. 74 845 82 23
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy
Walim, Nowa Kolonia 9
tel. 74 845 75 13

POWIAT WAŁBRZYSKI

Powiat wałbrzyski na południu graniczy z Czechami, a w województwie dolnośląskim sąsiaduje z powiatami kamiennogórskim, jaworskim, świdnickim, dzierzoniowskim i kłodzkim. Zamieszkuje go (z Wałbrzychem) około 179,7 tys. osób na powierzchni 514 km². Powiat tworzą gminy: Szczawno Zdrój, Jedlina Zdrój, Boguszków-Gorce, Mieroszów, Głuszyca, Stare Bogaczowice, Walim, Czarny Bór i miasto Wałbrzych. Powiat wałbrzyski położony jest w Sudetach Środkowych, w obrębie Pogórza Wałbrzyskiego, a także Gór Wałbrzyskich, Kamiennych i Sowich.

Małowniczy górski krajobraz, wyjątkowy mikroklimat i bogata szata roślinna sprzyjają lecznictwu uzdrowiskowemu, rekreacji i turystyce. Szczególną atrakcją turystyczną są podziemne sztolnie z okresu II wojny światowej min. w Osówce, Walimiu i w Masywie Włodarza.

Powiat wałbrzyski charakteryzuje się olbrzymim bogactwem i różnorodnością środowiska naturalnego, ciekawym ukształtowaniem terenu, co sprzyja rozwojowi aktywnych form wypoczynku i sportu. Różnorodność zabytków od zamków piastowskich po zabytki industrializacji.. Znane w kraju i za granicą uzdrowiska Szczawno i Jedlina Zdrój stanowią dla władz gmin podstawę rozwoju społeczno– gospodarczego.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej i Kulturalnej
Rynek 9, 58-300 Wałbrzych
tel. 74 666 60 68, www.cit.walbrzych.pl

XXV Trasa A ok. 3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

SZCZAWNO ZDRÓJ

Szczawno Zdrój leży u podnóża góry Chełmiec, w dolinie potoku Szczawnik. Panuje tu klimat łagodny i orzeźwiający dzięki mieszanemu wpływowi: kontynentalnego i oceanicznego. Uzdrowisko jest jednym z najstarszych na Dolnym Śląsku.

Pierwszą wzmiankę o wsi książęcej odnaleźć można w „Księdze Henrykowskiej” z 1221 r. Pod koniec XIII w. wieś włączono do dóbr Zamku Książ. Prawa miejskie Szczawno Zdrój uzyskało w 1945 r. Właściwości lecznicze występujących tu wód mineralnych znane są i wykorzystywane od kilku stuleci, ale po raz pierwszy zbadał je i potwierdził ich właściwości nadworny lekarz Hochbergów – Caspar Schwenckfeldt w 1598 r. Od 1816 r., z inicjatywy dr Augusta Zemplina, następował intensywny rozwój uzdrowiska.

Liczne zabiegi i rehabilitacja przyciąga do Szczawna zarówno kuracjuszy, jak i osoby pragnące odnowy biologicznej i SPA. Wykonywane zabiegi to m.in. wodolecznictwo, krioterapia, laseroterapia, ultradźwięki, masaże, komora pneumatyczna.

Warto zobaczyć:

- Park Zdrojowy i Park Szwedzki z okazami rzadkich drzew i krzewów, azalii i rododendronów
- Dawną gospodę w stylu szwajcarskim
- Sanatorium „Korona Piastowska” – dom z 1818 r., w którym urodził się G. Hauptmann, laureat Nagrody Nobla
- pijalnię wód mineralnych z salą koncertową i halą spacerową z końca XIX w.
- zabudowania uzdrowiska pochodzące z XIX i pocz. XX w.

Informacje przydatne:

- Szczawno Zdrój (ok. 6 tys. mieszkańców)
- Wody lecznicze to szczawy wodorowęglanowo-sodowo-magnezowe, wapniowe i radoczynne
- Znane wody lecznicze to „Dąbrówka”, „Mieszko”, „Marta”, „Młynarz” oraz woda mineralna „Anka”
- Tu urodził się znany pisarz, laureat nagrody Nobla, Gerhart Hauptmann (w obecnym domu sanatoryjnym „Korona Piastowska”) i leczyli się tacy sławni ludzie, jak m.in. Iwan Turgieniew, Winston Churchill, car Mikołaj I i polski kompozytor Henryk Wieniawski
- Od 1966 r. organizowane są corocznie festiwale skrzypcowe H. Wieniawskiego ściągające wielu melomanów
- Do Szczawna dojechać można tylko komunikacją samochodową od Świdnicy lub Wałbrzycha
- Przystanki autobusowe i parkingi w pobliżu pl. Wolności
- „Uzdrowisko Szczawno-Jedlina” SA:
ul. Ratuszowa 1
tel. 74 849 31 30
www.szczawno-jedlina.pl
- Centrum Informacji
ul. Kościuszki 17
tel. 74 849 39 16

PO SZCZAWNIE ZDROJU – ŚLADAMI HENRYKA WIENIAWSKIEGO

Szczawno chlubi się piękną architekturą i dwoma wspaniałymi parkami – zdrojowym im. H. Wieniawskiego i Szwedzkim. Nasz spacer rozpoczynamy z parkingu przy ul. Ratuszowej. Stąd tylko krok do pijalni wód i deptaka uzdrowskiego. Warto przejść się rozkwieconymi wiosną i latem alejami zdrojowymi a także odpocząć w parku im. H. Wieniawskiego. Można podejść pod wieżę zegarową Anny wzniesioną w 1818 r. Po wizycie w kurorcie wychodzimy na ul. T. Kościuszki i kierujemy się w lewo. Promenada uzdrowska to pięknie ukwiecona część uzdrowska z odrestaurowanymi stylowymi budynkami z przełomu XIX i XX w.

Z ul. T. Kościuszki kierujemy się w prawo w ul. Kolejową i po ok. 0,6 km docieramy do Parku Szwedzkiego (po lewej stronie). Liczne ścieżki wśród drzew i stawy z fontannami dają możliwość relaksu. Po wizycie w Parku Szwedzkim wracamy do ul. Kolejowej i przechodzimy na drugą stronę na ul. Ofiar Katynia. Tu wspaniały Dom Zdrojowy – Grand Hotel obecnie Sanatorium Uzdrowskie nr 1 wybudowane w latach 1908–11. Stąd kierujemy się wzdłuż fasady Domu Zdrojowego do ul. Wojska Polskiego i w prawo. Po prawej stronie mamy okazję podziwiać ogrody i fontannę przy Domu Zdrojowym. Po ok. 200 m obok domów sanatoryjnych, kierujemy się do Zakładu Przyrodoleczniczego i pijalni wód – perełki architektonicznej, na skraju Parku Zdrojowego.

Na północno-zachodnim obrzeżu Parku Zdrojowego znajdują się teatr, hala spacerowa, Dom Turysty PTTK oraz liczne kawiarnie i cukiernie. Na terenie Parku Zdrojowego jest punkt widokowy na Wzgórze Giedymina i Góry Wałbrzyskie.

Wydarzenia:

- Ogólnopolska Giełda Kabaretowa Przewalka
- Wratislavia Cantans
- Festiwal Henryka Wieniawskiego
- Dni Szczawna Zdroju

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski, 58-310 Szczawno Zdrój
ul. T. Kościuszki 17, tel. 74 849 39 16
www.szczawno-zdroj.pl

XXV Trasa B ok. 5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

JEDLINA ZDRÓJ

Jedlinę trudno znaleźć jest na mapie. I to jedna z jej największych zalet. Położona jest wśród bukowych wzgórz Kobieli i Rzepiska w paśmie Gór Wałbrzyskich i Sowich, w dolinie rzeki Jedlinki i Bystrzycy. Miasto liczy ok. 5 tys. mieszkańców. Jako osada powstała w XIII w. i należała do księcia Bolka Świdnicko-Jaworskiego.

Lecznice źródła odkryto na tych terenach ponad 400 lat temu. Pierwsze urządzenia uzdrowiskowe powstały w epoce oświecenia w XVIII w. Do dziś odwiedzający mogą zaczerpnąć orzeźwiającej wody ze źródeł: „Dąbrówka”, „Mieszko” czy „Młynarz”.

W uzdrowisku leczone są głównie choroby układu oddechowego, co umożliwiają tujejsze warunki klimatyczne. Bliskość przyrody, spokój oraz relaksujące i wspomagające powrót do zdrowia zabiegi lecznicze, wpływają pozytywnie na stan psychiczny kuracjuszy.

Dla poprawienia kondycji ruchowej przygotowano w Jedlinie liczne atrakcje: „Uzdrowski Szlak Turystyczno-Rekreacyjny” z platformami widokowymi w sezonie letnim, w sezonie zimowym zaś – kuligi i trasy zjazdowe dla narciarzy. W okresie Bożego Narodzenia jedlińskie domy mieniają się tysiącami lampeczek, wprawiając odwiedzających w przyjemny nastrój świąteczny.

Warto zobaczyć:

- Zespół pałacowo-parkowy „Jedlinka” z XVII w. – Browar Jedlinka

Informacje przydatne:

- Wody lecznicze to szczawy wodorowęglano-wapniowo, magnezowo-sodowe, żelaziste, będące niestety obecnie w zaniku i dowożone ze Szczawna Zdroju
- Stacja kolejowa przy ul. Dworcowej, a przystanek autobusowy i parking przy ul. Piastowskiej
- **Urząd Miasta:**
58-330 Jedlina Zdrój
ul. Poznańska 2
tel. 74 845 52 15, 74 845 52 16
- **Uzdrowski Szczawno Zdrój – Jedlina SA Oddział Jedlina Zdrój**
pl. Zdrojowy 1
tel. 74 845 52 86
www.szczawno-jedlina.pl
- **Centrum Kultury** z informacją turystyczną
tel. 74 845 52 49

JEDLINIA ZDRÓJ – OD UZDROWISKA DO PAŁACU JEDLINKA

Trasę proponujemy rozpocząć spod pijalni wód i domu zdrojowego przy ul. Piastowskiej. Obiekty niedawno odrestaurowano i przywrócono do dawnej świetności. Stąd al. Niepodległości wchodzimy do Parku Zdrojowego z amfiteatrem, kawiarenkami, ścieżkami spacerowymi i miejscami wypoczynkowymi wśród bujnej zieleni i kwiatów. Organizowane są tu różne atrakcyjne imprezy, w tym m.in. Dolnośląski Festiwal Zupy i Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych. Po ok. 0,4 km dochodzimy do ul. Piastowskiej i dalej na południe po prawej mijamy kościół poewangelicki i Centrum Kultury aż dochodzimy do kościoła św. Trójcy i ronda (ok. 0,5km). Na prawo od ronda Park Południowy. Park ten, bogaty w starodrzew, posiada boiska sportowe, place zabaw dla dzieci i wiele ścieżek oraz miejsc wypoczynku z ławkami. My dalej kierujemy się na południe ul. Piastowską do ul. Kłodzkiej i dalej ok. 1,2 km i w prawo ul. Zamkową do zespołu pałacowo hotelowego Jedlinka. Tu Kończymy naszą trasę. Trasa powrotna do domu zdrojowego i pijalni wód to ok. 2,5 km lekko pod górę.

Wydarzenia:

- Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych
  - Dolnośląski Festiwal Zupy
- Wyścigi kolarskie, rajdy samochodowe
  - Turnieje krajowe gry w bule

Informacja turystyczna:

Pałac Jedlinka

ul. Zamkowa 8, 58-330 Jedlina Zdrój

tel. 74 845 40 07, www.hoteljedlinka.pl

ZAGÓRZE ŚLĄSKIE ZAMEK GRODNO – NAD JEZIOREM

XXV Trasa C ok. 10 km ***

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę rozpoczynamy z parkingu przy ul. Nowa Wieś w Zagórzcu Śląskim, nieopodal dawnego dworca kolejowego. Podejście do zamku jest dosyć strome i wymaga pewnego wysiłku, a droga wiedzie przez las. Niepełnosprawnym i wózkowiczom polecamy dotarcie do zamku samochodem po wcześniejszym uzgodnieniu z obsługą zamku. Dla nich udostępniony do zwiedzania jest tylko dziedziniec, ze względu na liczne stopnie i wielopoziomowość obiektu. Zwiedzając Zamek Grodno koniecznie trzeba zajrzeć do lochu głodowego, w którym do ściany przykuty jest łańcuchami szkielet kobiety, o którym opowiadane są rozmaite legendy. Po zwiedzeniu komnat, wejściu na wieżę, z której rozpościera się niepowtarzalny pejzaż z zalewem i rzeką Bystrzycą meandrującą między wzgórzami porośniętymi lasem bukowym, warto zajrzeć do muzeum zamkowego.

Z zamku Grodno wracamy do Zagórza Śl. i skręcamy w lewo. Trzymając się tej strony obchodzimy zamek ul. Główną ok. 0,6 km i skręcamy w lewo lekko pod górę w ul. Wodną. Teraz dobrze utrzymaną drogą asfaltową ruszamy wzdłuż jeziora na Bystrzycy. Trasa ok. 3 km prowadzi wśród lasów i wzgórz nad samym jeziorem. Przepiękne widoki na jezioro, ośrodek „Wodnik”, wiszący most i jachty turystyczne. Przejście przez zaporę jest dostępne. Sugerujemy jednak wrócić do Zagórza tą samą trasą, gdyż jest w zdecydowanie lepszym stanie i dostępna dla wózkowiczów. Zapora regulująca wodę w zbiorniku i w rzece Bystrzycy została oddana do użytku w 1917 r., ma 44 m wysokości i 220 m długości.

ZAMEK GRODNO

Zamek Grodno wybudowano na szczycie góry Choina (450 m n.p.m.) w Górach Wałbrzyskich. Najstarsze dzieje zamku nie są znane. Historia przypisuje jego budowę księciu Bolesławowi Wysokiemu w 1198 r., a rozbudowę pod koniec XIII w. księciu Bolkowi I. Po włączeniu księstwa świdnicko-jaworskiego do Czech zamek był własnością królów czeskich, a następnie przeszedł w ręce prywatne. Od roku 1545 był systematycznie rozbudowywany, jednak w czasie wojny trzydziestoletniej został zdobyty i zniszczony przez Szwedów. Następni właściciele nie dbali o stan zamku, dlatego stopniowo zaczął popadać w ruinę. Ostatecznie opuszczono go w 1774 r. Od tego czasu zamek ulegał coraz większemu zniszczeniu. W 1869 r., od uderzenia pioruna spłonęła wieża. Po wojnie na zamku kilkakrotnie przeprowadzono prace konserwatorskie.

Zamek Grodno stanowi połączenie stylu gotyckiego, który obserwujemy w górnej części budowli oraz stylu renesansowego, widocznego w dobudowanej części dolnej.

Attrakcją dla zwiedzających stanowi wybudowany w 1716 r. zegar słoneczny.

Informacja turystyczna:

Zamek Grodno

tel. 74 845 33 60, www.grodnozamek.pl

PO PODZIEMIACH OSÓWKI

XXIII Trasa D ok. 2,3 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

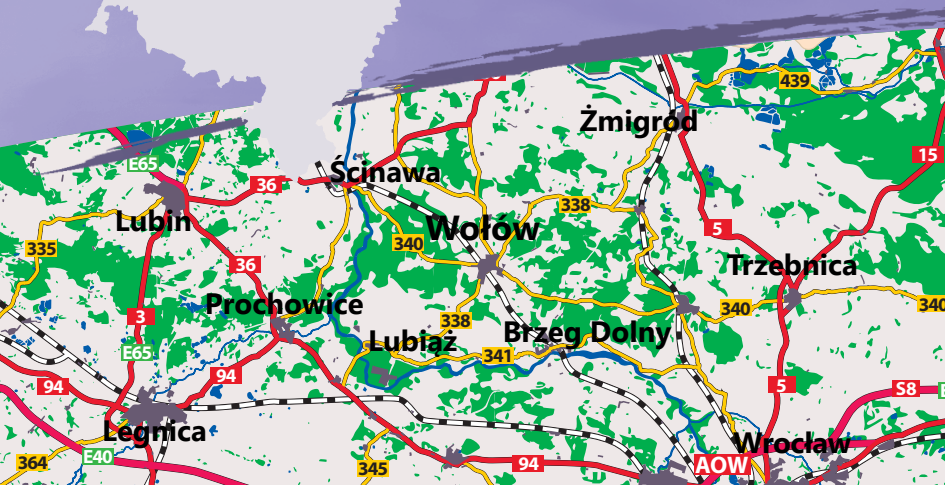

„Podziemne Miasto Osówka” leży w Górach Sowich w Sierpnicy, niedaleko Głuszycy. Jest najdłuższym podziemnym kompleksem udostępnionym do zwiedzania o łącznej długości 1,7 km w Górach Sowich. Prace nad projektem rozpoczęte w połowie 1943 r. doprowadziły do powstania ogromnego systemu betonowych korytarzy, umocnień i hal. Cel prac był utrzymywany w ścisłej tajemnicy. Zdaniem jednych miała to być tajna kwatera Hitlera. Inni zaś twierdzą, że budowano hale dla podziemnych fabryk zbrojeniowych do produkcji tajnej broni. „Osówka” to ostatnia, główna i najbardziej rozbudowana część projektu Riese na Dolnym Śląsku. Charakterystyczną cechą części wyrobisk jest przekrój tuneli – w kształcie litery „T”. Dla osób niepełnosprawnych funkcjonuje trasa historyczna o długości 1,2 km pod ziemią. Udamy się tam tylko z przewodnikiem z parkingu (konieczne poinformowanie o wizycie w-skersów). Zapraszamy na zwiedzanie cały rok. Obiekt znajduje się w Sierpnicy, ul Świerkowa 29d.

Informacja turystyczna:

Podziemne Miasto Osówka Spółka z o.o.
ul. Grunwaldzka 20; 58-340 Głuszycy
tel. 74 845 62 20, www.osowka.pl

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
56-100 Wołów, pl. Piastowski 2
tel. 71 389 25 50, 71 389 25 42
www.powiatwoловski.pl
- PCPR:
56-100 Wołów
ul. Inwalidów Wojennych 24
tel. 71 389 53 00

Informacja turystyczna:

- Wydział Rozwoju,
Współpracy Europejskiej
i Promocji w Starostwie Powiatowym
ul. Inwalidów Wojennych 24
tel. 71 389 25 50 w. 129
- Ośrodek Sportu i Rekreacji
w Wołowie, tel. 71 389 27 34
oraz w Brzegu Dolnym, tel. 71 319 61 99

Placówki oświatowe (specjalne i WTZ):

- Zespół Szkół Specjalnych
Wołów, ul. Inwalidów Wojennych 10
tel. 71 389 26 08
- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Brzeg Dolny, ul. 1 Maja 21
tel. 71 319 51 79

POWIAT WOŁOWSKI

Powiat leży w północnej części województwa dolnośląskiego przy szlaku kolejowym Wrocław – Szczecin i Kraków – Berlin, liczy 675 km² powierzchni i około 48 tys. ludności. Powiat wołowski od północy graniczy z powiatem górowskim, od wschodu z trzebnickim, od południa ze średzkim, a od zachodu z legnickim i lubińskim. Powiat tworzą gminy o zróżnicowanym charakterze: miejsko-wiejska Wołów, miejska – Brzeg Dolny oraz wiejska – Wińsko. Rzeźbę terenu określa Nizina Śląska oraz Wzgórza Wińskie i Trzebnickie oraz Wysoczyzna Rościszewska. Klimat jest łagodny i ciepły. Warunki fizjograficzne zdeterminowały charakter gospodarczy powiatu. Obok niezłe rozwiniętych wielu gałęzi przemysłu, z dominującymi zakładami chemicznymi „Rokita” w Brzegu Dolnym, zakładami drzewnymi i przetwórstwem rolno-spożywczym, dużą rolę odgrywa towarowe rolnictwo. Powiat coraz większą uwagę przywiązuje do rekreacji i turystyki.

Południową i zachodnią granicę powiatu stanowi Odra, wzdłuż której biegną malownicze szlaki rowerowe i piesze. Walory krajobrazu i przyrody zdecydowały o tym, że w gminach Wołów i Wińsko utworzono Park Krajobrazowy Doliny Jezierzycy. Teren powiatu obfituje w liczne lasy z ciągiem wydm, siecią rzek i starorzeczy oraz kompleksami stawów. Lasy stanowią trzecią część powierzchni. Bogate jest dziedzictwo kulturowe powiatu. Na szczególną uwagę zasługuje pocysterski zespół pałacowo-klasztorny w Lubiążu – perła Szlaku Cysterskiego.

Dzięki walorom przyrodniczym, a także bogactwu kulturowemu, powiat wołowski jest znakomitym miejscem rekreacji i turystyki. Płaski teren daje możliwość do wytyczania licznych tras dostępnych dla osób niepełnosprawnych.

Informacja turystyczna:

Wołów, ul. Inwalidów Wojennych 24
tel. 71 389 25 50 w. 129

XXVI Trasa A ok. 3 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

WOŁÓW

Miasto położone nad rzeką Juszką. Wołów jest jednym z najstarszych śląskich miast. W źródłach historycznych wzmiankowany w 1157 r., wtedy to Władysław II Wygnaniec zbudował tutaj drewniany zamek, w pobliżu którego powstała osada. Prawa miejskie otrzymał ok. 1285 r. W XVII w. był stolicą samodzielnego księstwa wołowskiego. W Wołowie mieszkał jedyny polski kosmonauta generał Mirosław Hermaszewski.

Warto zobaczyć:

- Zamek książęcy z XIV w., przebudowany w XVI w. na renesansowy (dalsza przebudowa z XIX i XX w., obecnie siedziba urzędu)
- Fragmenty murów miejskich z XIV/XV w.
- Barokowy kościół parafialny pw. św. K. Boromeusza
- Gotycki kościół św. Wawrzyńca z barokowym wnętrzem
- Ratusz, początkowo gotycki, przebudowany na renesansowy i barokowy
- Podcieniowy Dom Wagi w Rynku
- Figura Maryjna na pl. Zamkowym

Informacje przydatne:

- Miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych w Rynku przed restauracją „Ratuszowa”, na pl. Piastowskim przy Starostwie Powiatowym
- Publiczne WC przy ul. Piłsudskiego, tuż za skrzyżowaniem w kierunku Rawicza, lecz zejście po czterech stopniach
- **Przychodnia lekarska**
ul. Marsz. Piłsudskiego 34, tel. 71 389 26 62
- **Urząd Miasta i Gminy Wołów:**
Rynek – Ratusz, 56-100 Wołów
tel. 71 319 13 05, 71 319 13 07, www.wolow.pl

Wydarzenia:

- Dni Wołowa
- SlotArt Festiwal – Lubiąż
- Piknik archeologiczny (Dymarki Dolnośląskie) we wsi Tarchalice

PO HISTORYCZNYM WOŁOWIE

Naszą trasę możemy rozpocząć przy dworcu PKP (łatwy dojazd i parking). Z ul. Kolejowej kierujemy się w prawo w al. Obrońców Lwowa i pomiędzy zabudową willową dochodzimy po ok. 0,4 km do ul. Marszałka J. Piłsudskiego. Tu w prawo i po 150 m dochodzimy do murów obronnych, plantów i stylizowanych „wołowskich byków”. Ulicą Zwycięstwa idziemy do Rynku i skręcamy w lewo w ul. Starą, która doprowadzi nas do XVIII wiecznego kościoła św. Karola Boromeusza. Wewnątrz barokowy ołtarz i ambona. Obiekt dostępny dla wózkowiczów. Przed kościołem zielony skwer, idealny punkt na krótki odpoczynek w cieniu drzew. Wracamy na Rynek, którego kształt formują zabytkowe kamieniczki barokowe (np. Rynek 26) i klasycystyczne z końca XVIII wieku (ul. Mikołaja Reja 17). Centralne miejsce zajmuje gotycki ratusz z XV w. Warto zwiedzić w nim Salę Rycerską i Salę Ślubów, Dom Wagi z podcieniami, w którym kiedyś wisiała duża, kuta w żelazie waga. Na uwagę zasługują sklepienia piwniczne oraz gotycka wieża. Oryginalne, dwubiegowe schody zewnętrzne ratusza inkrustowane są rzeźbą św. Jana Nepomucena. Przed ratuszem można spędzić czas w Restauracji Ratuszowej, jak również na ławeczkach wokół budynku czy grając w plenerowe szachy. Opuszczamy Rynek ul. Radną i przechodzimy na pl. Piastowski (ok. 150 m), przy którym mieści się Pałac Piastowski, wymieniany w źródłach historycznych już w XII w. Obecnie jest to siedziba władz powiatowych, a jego wnętrza są udostępnione dla zwiedzających (w znacznym stopniu nieprzystosowane dla wózkowiczów). Ulicą Browarną, mijając po lewej stronie kolejne fragmenty murów obronnych, przemieszczamy się do kościoła św. Wawrzyńca. Skręcamy w ul. Księdza F. Bossaka, a następnie od ronda ul. Panieńskiej i Wojska Polskiego wracamy do parkingu przy dworcu PKP.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy Wołów
Rynek – Ratusz, 56-100 Wołów
tel. 71 319 13 05, 71 319 13 07, www.wolow.pl

XXVI Trasa B ok. 3 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

BRZEG DOLNY

Brzeg Dolny położony jest na prawym brzegu Odry. Pierwsze osadnictwo pochodzi z VI–VIII w. W XV–XVI w. znany był z przeprawy na Odrze. Obecnie jest to ośrodek przemysłu chemicznego. Atrakcją miasta jest nowoczesna pływalnia i kompleks sportowy.

Warto zobaczyć:

- Klasycystyczny pałac wg projektu K.G. Langhansa, budowniczego Bramy Brandenburskiej, otoczony parkiem
- Barokowe kamienice z XVII w. w Rynku

BRZEG DOLNY – OD RYNKU DO PAŁACU I PARKU MIEJSKIEGO

Spacer po Brzegu Dolnym położonym na północnym brzegu Odry 20 km od Wrocławia rozpoczynamy z parkingu w Rynku. Mieści się przy nim kościół pw. Matki Bożej Szkaplerznej. Ulica Księdza kanonika Jana Puka, która przechodzi w ul. Jana Kochanowskiego mijamy po prawej park otaczający pałac i wchodzimy w wąską uliczkę leśną, tuż obok dużego zabytkowego jasnego domu. Dochodzimy do Stawu Łabędziego, który stanowi element kompozycji z kompleksem pałacowym i stąd możemy rozpocząć wędrowkę alejkami rozległego Parku Miejskiego. Warto zajrzeć jeszcze na stadion miejski przy kompleksie sportowo-hotelowym Rokita przy ul. Kolejowej. Wracamy nad Staw Łabędzi i ul. Parkową przechodzimy do pięknie odrestaurowanego dolnobrzeskiego pałacu z oficyną – niegdyś własności rodu von Hoym, a obecnie siedziby władz samorządowych miasta. Stąd ul. J. Kochanowskiego możemy wrócić na parking w Rynku. Na południe od Rynku na rzece Odrze otworzono nowy Most Wolności – 4 czerwca.

Informacja turystyczna:

Gminne Biuro Promocji i Informacji
ul. 1 Maja 21, 56-120 Brzeg Dolny
tel. 71 319 65 34, www.brzegdolny.pl

XXVI Trasa C ok. 1 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

LUBIĄŻ

Wieś położona w powiecie wołowskim, na prawym brzegu Odry. Była to dawna osada targowa. Od XIII w. do roku 1844 Lubiąż posiadał prawa miejskie. W zakolu Odry znajduje się pocysterski, barokowy zespół klasztorny, z kościołem klasztornym, kościołem św. Jakuba, klasztorem, pałacem opatów i zabudowaniami klasztornymi. Jest to jeden z największych zespołów klasztornych w Europie. We wnętrzu znajdują się dzieła wybitnych artystów śląskiego baroku: malarzy – Michała Willmanna, Felixa Antona Schefflera, Christiana Bentuma i rzeźbiarzy – Franza Josepha Mangoldta i Matthiаса Steinla. W czasach ostatniej wojny mieściła się tu tajna, podziemna fabryka zbrojeniowa.

Warto zobaczyć:

- Zespół klasztorny a w nim Salę Księżęcą, refektarz, kościół klasztorny i liczne zabudowania gospodarcze
- Wystawy tematyczne – wnętrza niedostępne dla „wózkowiczów”

Informacja turystyczna:

- pl. Klasztorny 3, 56-100 Lubiąż
tel. 71 389 71 66
www.karczmacysterska.pl
- Fundacja Lubiąż
pl. Maxa Borny 9
50-204 Wrocław
tel. 71 322 21 29
www.fundacjalubiaz.org.pl

SLOT ART W LUBIAŻU

Jest to największy, pięciodniowy festiwal kultury alternatywnej w Polsce, którego program obejmuje wiele koncertów rozgrywających się na 8 scenach, 120 warsztatów z różnych dziedzin sztuki, wykłady, wystawy, projekcje filmowe, przedstawienia teatralne oraz happeningi. SAF odbywa się na terenie jednego z największych w Europie kompleksów pałacowo-klasztornych w Lubiążu koło Wrocławia. Obiekt jest dwa i pół razy większy od krakowskiego Wawelu i mieści w sobie ok. 300 pomieszczeń. Monumentalność i architektura klasztoru nadają odpowiedni klimat festiwalu.

Co roku ok. 6 tysięcy młodych ludzi z różnych stron świata: głównie z Polski, Holandii, USA, Niemiec, Wielkiej Brytanii, Danii, Czech oraz Ukrainy uczestniczy w tym wydarzeniu. Wielokulturowość uczestników decyduje o tym, że festiwal ma rangę międzynarodową.

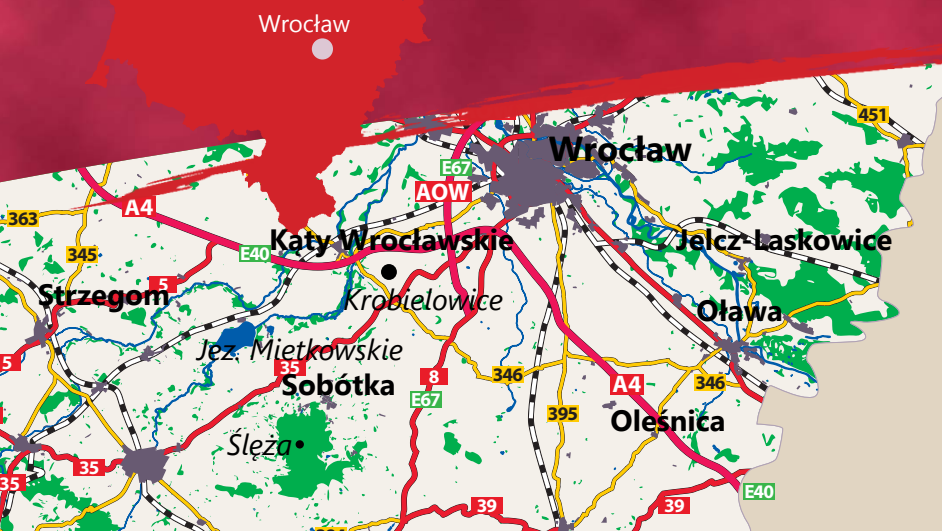
Wydarzenia:

- Korso Pałacowe
- Slot Art Festiwal
- Electricity
- Rekonstrukcje bitew

Informacja turystyczna:

Organizator Slot Art Festiwal:
Stowarzyszenie lokalnych Ośrodków Twórczych
tel. 600 097 092, www.slotart.pl

TRASA XXVII

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
Wrocław, ul. Kościuszki 131
tel. 71 722 17 01
www.powiatwroclawski.pl
- PCPR:
Wrocław, ul. Kościuszki 131
tel. 71 72 21 860

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Kąty Wrocławskie, ul. Drzymały 13
tel. 71 316 69 51
- Młodzieżowy Ośrodek
Wychowawczy
Sobótka, ul. Słoneczna nr 31
tel. 71 316 29 13
- Zespół Szkolno-Opiekuńczy
Sobótka, ul. Zamkowa 13
tel. 71 316 29 16
- Zespół Szkół Specjalnych
przy Zakładzie
Lecznico-Opiekuńczym
Wierzbice, poczta Kobierzyce
ul. Lipowa 44, tel. 71 390 87 78
- Niepubliczny Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
przy Zakładzie Lecznicy
dla Dzieci prowadzony przez
Zgromadzenie Sióstr
Maryi Niepokalanej
Jaskotle 21
poczta Kąty Wrocławskie
tel. 71 390 69 74

POWIAT WROCŁAWSKI

To powiat od południowego wschodu przylegający do Wrocławia i dzięki temu mający jedne z największych możliwości rozwojowych w Polsce. Ma 1116 km² powierzchni i liczy ok. 119,3 tys. mieszkańców. To położenie przy aglomeracji wrocławskiej sprzyja wszechstronnej aktywizacji powiatu i wykorzystaniu jego niezaprzeczalnych walorów przyrodniczo-turystycznych.

Powiat wrocławski graniczy od północy z powiatem trzebnickim, od wschodu z oleśnickim, oławskim i strzelińskim, od południa z dzierzoniowskim i od zachodu ze świdnickim i średzkim. Tereny te są nizinne, a otaczają je wzniesienia Masywu Ślęży. Klimat ciepły, łagodny, z długim okresem wegetacyjnym roślin. Rozwijają się więc gospodarka rolna, w tym intensywne ogrodnictwo zaspokajające chłonny rynek Wrocławia. Lecz dziewięć gmin przylegających do aglomeracji wrocławskiej ma dość zróżnicowany charakter. Z jednej strony znany powszechnie Węzeł Bielański i silne ośrodki przemysłowe w sąsiednich gminach – Kąty Wrocławskie, Długołęka i Święta Katarzyna, z drugiej zaś osławiona góra Ślęza, dolina rzeki Bystrzycy ze zbiornikiem w Mietkowie oraz liczne zamki i pałace, historyczne dziedzictwo mieszkańców tych ziem. To naturalne zaplecze Wrocławia. Gdyby nie tablice drogowe z nazwami miejscowości, trudno byłoby nieraz poznać, gdzie przechodzi granica między stolicą regionu a powiatem.

Wokół aglomeracji, a więc po powiecie wrocławskim, można zarekomendować liczne trasy turystyczne.

Informacja turystyczna:

Wrocław, Rynek 14

tel. 71 344 31 11

XXVII Trasa A ok. 4 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

KROBIELOWICE

Wieś położona w powiecie wrocławskim. Znana z pałacu powstałego w XVI w. Pałac Krobielowice przebudowano w stylu barokowym w XVII w., a od 1814 r. stał się własnością wybitnego pruskiego wodza Gebharda Blüchera jako nagroda od cesarza pruskiego za pokonanie wojsk Napoleona. Obecnie znajduje się tu hotel turystyczny, restauracja i pole golfowe. W pobliżu wsi odrestaurowane Mauzoleum Blüchera.

Informacje przydatne:

- Wejście ze stopniami, po lewej stronie na dole przycisk dzwonka przywołujący pomoc
- Obecnie w pałacu mieści się hotel, niestety, tylko na parterze częściowo dostępny dla osób niepełnosprawnych oraz restauracja
- Przy pałacu duży parking

KĄTY WROCŁAWSKIE

Kąty Wrocławskie leżą bezpośrednio przy autostradzie A4 w odległości ok. 20 km na zachód od Wrocławia. To liczące ok. 5,4 tys. mieszkańców miasto jest siedzibą władz miejsko-gminnych, a prawa miejskie uzyskało już w 1298 r.

Warto zobaczyć:

- Resztki miejskich murów obronnych z XIV w. i relikty zamku oraz piękny ratusz z 1879 r. z przylegającą wieżą ratuszową z 1613 r.

Informacje przydatne:

- **Urząd Miasta i Gminy:**
55-080 Kąty Wrocławskie
Rynek, Ratusz 1, tel. 71 316 60 11
- Przystanek autobusowy i stacja PKP tuż przy zbiegu ulic 1 Maja i Spółdzielczej, a drugi przystanek PKS przy ul. Wrocławskiej, za ul. Sobótki
- Wydzielone miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych z lewej i prawej strony ratusza w Ryнку oraz na pl. Zwycięstwa
- **Przychodnia Lecznictwa Ambulatoryjnego**
ul. Staszica 9, tel. 71 316 60 21
- **Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej**
55-080 Kąty Wrocławskie
Rynek-Ratusz 1
tel. 71 316 60 11

PAŁAC KROBIELOWICE

Z Wrocławia dojechać do Kątów Wrocławskich i Króbielowic można samochodem lub autobusem, a do Kątów także pociągiem linii 274 do Jeleńnej Góry. Trasę możemy rozpocząć z dworca PKP w Kątach Wrocławskich. Kierujemy się trasą 346 (ul. 1 Maja) do centrum Kątów ok. 1,3 km. Warto zajrzeć na Rynek i do kościoła pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła. Dalej ul. Wrocławską przez most na Bystrzycy i w lewo pod autostradą A4 (Wrocław – Zgorzelec) do Króbielowic. Po ok. 800 m po lewej stronie wśród drzew znajduje się pomnik-mauzoleum pruskiego feldmarszałka Gebharda Leberechta von Blüchera, zwycięzcy pod Waterloo w 1813 r. nad armią napoleońską. Docierając do pierwszych zabudowań wsi skręcamy w prawo obok charakterystycznej, wysokiej, w połowie drewnianej bramy wjazdowej do pałacu w Króbielowicach. Hotel – pałac otoczony jest przez ok. 80 ha lasów, łąk i stawów, idealne miejsce na spacer i wypoczynek. Wizytę w pałacu i na polu golfowym warto uzgodnić telefonicznie lub mailowo.

Spacer rozpoczynamy sprzed pałacu i zmierzamy w prawo ku pierwszemu stawowi i za nim ku najbliższemu polu golfowemu. Podążając w lewo obejdziemy wokół wszystkie pola golfowe, a w prawo stawy rybne, w tym komercyjne. Są to ciche, urocze miejsca, w większości dostępne także dla wózkowiczów. Wszystkie ścieżki prowadzą wśród drzew, zagajników, łąk i grobli nad stawami. Są utwardzone, dość szerokie i wszystkie w pierścieniu doprowadzą do pałacu. W zabytkowym wnętrzu można usiąść przy kominku i przy kawie.

Informacja turystyczna:

Pałac Króbielowice

55-080 Kąty Wrocławskie, Króbielowice 21
tel. 71 316 66 48, www.palackrobielowice.com

XXVII Trasa B ok. 6 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

SOBÓTKA

Sobótka położona jest nad Czarną Wodą u podnóża góry Ślęży. Po raz pierwszy wzmiankowana w 1148 w bulli Eugeniusza III jako osada targowa (Sabath).

Przywilej odbywania targów nadał osadzie książę Bolesław I Wysoki w 1193 roku. Od 1128 do 1134 kanonicy regularni na krótko utworzyli na szczycie Ślęży klasztor. W 1221 Henryk Brodaty nadał jej prawa miejskie na prawie średzkim. W 1353 jako wiano księżniczki śląskiej przeszła w ręce królów czeskich. W 1399 król czeski Wacław IV ponownie lokował miasto na prawie magdeburskim. Podobnie jak większość Śląska splądrowana przez husytów w 1428. Wykupiona przez zakon augustianów w 1494. Przeżywała rozkwit w czasie habsburskich rządów w Czechach od 1526 roku. Poważnie zniszczona i wyludniona w czasie wojny trzydziestoletniej (1618-1648) – z 1000 mieszkańców pozostało 200. Dawna zabudowa gotycka i renesansowa spłonęła w wielkim pożarze 1730. Od 1745 wraz z większością Śląska w granicach Prus. Od 1808 własny samorząd. Do 1810 roku (sekularyzacja dóbr kościelnych w Prusach) pozostawała własnością klasztorną. Od 1885 połączona linią kolejową Wrocław – Świdnica, a zlikwidowaną w ruchu pasażerskim latem 2000.

Zdobyta przez Armię Radziecką 7 maja 1945. W trakcie walk Sobótka została zniszczona w 50%, odbudowana po wojnie.

Warto zobaczyć:

- Średniowieczny układ urbanistyczny
- Kościół parafialny pw. św. Jakuba Apostoła w stylu barokowym z fragmentami gotyckimi wybudowany w 1739 roku. Przy głównym wejściu po prawej stronie znajduje się lew romański. Na południowej i północnej ścianie kościoła znajduje się kilka płyt nagrobnych z XIX w.
- Kościół – sanktuarium św. Anny Samotrzeciej z XIV w. Diecezjalne Sanktuarium Matki Boskiej Nowej Ewangelizacji (od 2005 r.)
- Figurę św. Anny Samotrzeciej rzeźbioną w drzewie lipowym w stylu romańskim z elementami gotyckimi
- Dwie rzeźby średniowieczne „lew romański” oraz „grzyb” obok sanktuarium (fragment postaci ludzkiej)
- Ratusz z XIX w. Urząd Miasta i Gminy (budynek po dawnym hotelu)
- Plebanię, ul. św. Jakuba 10, z XVII w.
- Muzeum Ślązańskie z lapidarium, ul. św. Jakuba 18, z 1568 r.
- Zespół rezydencjonalny oo. Augustianów, z drugiej połowy XIX w. – Sobótka-Górka
- Pałac, tzw. „zamek” z pozostałościami klasztoru i kaplicą, z połowy XIII w.
- Dom Turysty im. R. Zamorskiego, z 1908 r. na Ślęży
- Rezerwat archeologiczny w Będkowicach

Informacje przydatne:

- **Urząd Miasta i Gminy**, Rynek 1, tel. 71 316 20 43
- możliwość wjazdu od ul. T. Kościuszki
- WC niedostępne dla osób niepełnosprawnych, ul. Warszawska

Z SOBÓTKI DO SCHRONISKA POD WIEŻYCĄ

Zwiedzanie Sobótki rozpoczynamy z pl. Wolności (parking i przystanek autobusowy). Przed nami pierwszy z zabytków – kamienny, późnogotycki kościół św. Anny Samotrzeciej. Warto poświęcić chwilę, by zajrzeć do środka i obejrzeć jego barokowe wnętrze. Tuż przy kościele prasłowiańska rzeźba kultowa „Grzyb”. W okolicy Ślęzy znajdziemy wiele tego typu, unikatowych, rzeźb. Na skrzyżowaniu za kościołem skręcamy w lewo i ul. Świdnicką wzdłuż terenu zielonego dochodzimy do Rynku (ok. 300 m). Tutaj wspaniały ratusz w stylu klasycystycznym, przed nim przestronny plac otoczony licznymi klombami, krzewami i drzewami. Zbudowany jest na kilku poziomach, na które wiodą szerokie schody, co może stanowić pewną barierę dla wózkowiczów. Na placu makieta masywu Ślęzy. Wokół placu kamieniczki ze sklepami i punktami usługowymi. Na Rynku pomnik 1000-lecia Państwa Polskiego, a za nim kościół św. Jakuba zbudowany w 1400 r., odnowiony w stylu romańskim i barokowym. Warto znaleźć czas na zwiedzenie Muzeum Ślęzańskiego mieszczącego się przy ul. św. Jakuba kilkadziesiąt metrów za kościołem po prawej stronie. Teraz cofamy się do ul. Świdnickiej do skrzyżowania przy kościele św. Anny Samotrzeciej i skręcamy w lewo w al. św. Anny. Jest to malownicza droga przystosowana po obu stronach jezdni do ruchu turystycznego zarówno pieszych, jak i wózkowiczów. Po prawej stronie mijamy zielony skwer z pomnikiem, za którym znajduje się cmentarz, a kawałek dalej miejski stadion sportowy. Zza drzew wyłania się powoli Masyw Ślęzy. Aleja prowadzi nas do skrzyżowania i skręcamy w prawo w ul. Armii Krajowej. Droga wiedzie tu nieco pod górę ok. 1,1 km. Po prawej stronie mijamy parkingi, a za nimi po lewej stronie obiekty lecznicze i wypoczynkowe, a także kolejną rzeźbę kultową o nazwie „Mnich”. Asfaltową drogą docieramy do Domu Turysty „Pod Wieżycą”. W obiekcie znajduje się restauracja, bufet, stoliki na zewnątrz. W cieniu drzew liczne ławki, tablice informacyjne oraz przestrzenny model góry Ślęzy z oznaczonymi szlakami. W tym miejscu kończy się szlak dostosowany do możliwości wózkowiczów. Mogą oni jeszcze z pomocą osób towarzyszących wybrać się na początkowo płaski etap szlaku czarnego (szlak niedźwiedzia – archeologiczny), biegnący już leśnymi ścieżkami. Po zakończeniu spaceru tą samą trasą wracamy do parkingu przy pl. Wolności w Sobótce.

Wydarzenia:

- Dni Sobótki
- Ogólnopolski Sezon kolarski
- Półmaraton Ślęzański
- Jarmark Wielkanocny
- Targi Sobótkowe
- Festiwal Rzemiosł

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Sobótce
Rynek 1, 55-050 Sobótka
tel. 71 316 20 43 do 45
www.sobotka.pl, www.it.slezanie.eu

NA PRZEŁĘCZY TĄPADŁA

XXVII Trasa C ok. 8 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

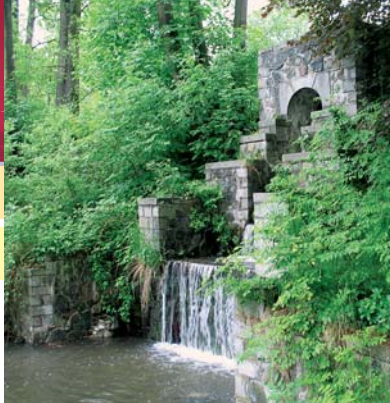
Tę piękną trasę turystyczną z widokiem na „Śląski Olimp” – Ślężę (718 m n.p.m.) proponujemy rozpocząć od zapory Sulistrowickiego Potoku w miejscowości Sulistrowice. Znajduje się tu parking z miejscami noclegowymi, biwakiem, restauracją, kąpieliskiem i plażą nad zalewem.

Znad zapory ul. B. Chrobrego podążamy w stronę Ślęży, a tuż za zakrętem w prawo docieramy do pierwszych zabudowań miejscowości Sulistrowiczki (ok. 0,4 km). To gęsto zaludniona wieś z przewagą domków letniskowych i jednorodzinnych. Kierujemy się w górę drogą asfaltową na Przełęcz Tąpadły (ok. 3 km). Na końcu wsi po prawej stronie drewniany kościółek w stylu podhalańskim pw. Matki Boskiej Dobrej Rady. Dalej po lewej stronie drogi źródło „Maria” i Park Wenecja.

Park krajobrazowy Wenecja stanowił część zakładu leczniczego założonego tu przez dr Eryka Bohna na początku XX w. w dolinie Sulistrowickiego Potoku. Ze względu na zastosowanie licznych dzieł wodnych – stawów i kaskad, park nazwano Wenecją. Zajmuje obszar około 8 ha. Prowadzą do niego od strony szosy dwie stylowe kamiennieo-drewniane bramy (Górna i Dolna), w które wmontowano uszkodzone fragmenty zabytkowej XVI w. kamieniarki. Są to piaskowcowe płaskorzeźbione personifikacje cnót (Wiary i Miłosierdzia) oraz ornamenty akantowe. Do dnia dzisiejszego zachowała się zasadnicza kompozycja parku i część urządzeń wodnych (dwa stawy o obmurowanych granitem brzegach i zespół kaskad).

Dalej kierujemy się pod górę asfaltowym traktem ku Przełęczy Tąpadła. To długi, liczący około 1,8 km, odcinek trasy zakończony odpoczynkiem na dużej polanie, z drewnianymi stołami i ławami, miejscem na ognisko i bufetem.

Liczne tablice informacyjne pokazują trasy wokół Ślęży oraz szlak na sam szczyt, niedostępny dla wózkowiczów. Turystom niepełnosprawnym, o ograniczonych możliwościach, polecamy czarny szlak turystyczny wokół góry. My polecamy powrót do Sulistrowic tą samą drogą ok. 3,5 km.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy w Sobótce, Rynek 1, 55-050 Sobótka
tel. 71 316 20 43 do 45, www.sobotka.pl

W BORZYGNIEWIE NAD ZBIORNIKIEM MIETKOWSKIM

XXVII Trasa D ok. 5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę proponujemy rozpocząć z nowej mariny w Borzygniewie przy ul. Letniskowej. Znajduje się tu wypożyczalnia sprzętu wodnego, szkoła windsurfingu, parking i WC dla wózkowiczów. Dla spragnionych słońca i plażowania w pogodne dni od maja do sierpnia polecamy wypoczynek w tutejszej marinie. Proponujemy także krótką wycieczkę nad zaporę. Ulicą Sportową lub Letniskową lekko pod górę docieramy do ul. Wałbrzyskiej, przechodzimy na drugą stronę i skręcamy w prawo w ul. Główną (ok. 0,4 km). Teraz pomiędzy domkami osiedla mieszkaniowego po ok. 0,7 km dochodzimy do ul. Szkolnej. Tu późnogotycki kościół pw. św. Barbary, wybudowany w XV w. Wewnątrz zachował się barokowy wystrój (ołtarz i ambona). Bardzo ciekawe jest gotyckie sakramentarium i dwie rzeźby świętych. Godne uwagi i obejrzenia są także płyty nagrobne z XVIII w. Obok ruiny późnorenesansowego pałacu zbudowanego na pocz. XVII w. (własność prywatna). Budowla powstała na planie prostokąta, kryta była dachami dwuspadowymi. Był to budynek czworoboczny, dwutraktowy, z dekoracją sgraffitową i wysokimi podwójnymi szczytami. Zachowało się sklepienie kolebkowe w sieni wejściowej oraz portal ze starą tarczą. Późnorenesansowy charakter pałacu zatarły przebudowy w XVIII i XIX w. Pałac został zniszczony w 1945 r. Spod kościoła cofamy się ok. 100 m do ul. Wąskiej i nią dochodzimy do ul. Wałbrzyskiej, przechodzimy na drugą stronę i po 50 m skręcamy w lewo na wał zapory. Warto podejść ok. 400 m koroną zapory. Roztaczają się stąd imponujące widoki. Z jednej strony zapora, ośrodki wypoczynkowe, kościół i ruiny pałacu a z drugiej futurystyczne usypiska piasków, żwirów z zakładów surowców w Borzygniewie. Do przystani proponujemy wrócić ul. Wałbrzyską i Sportową (ok. 1,6 km).

JEZIORO MIETKOWSKIE

Położone jest około 30 km na południowy zachód od Wrocławia, na terenie Parku Krajobrazowego Doliny Bystrzycy. Okoliczne wsie to np. Mietków, Borzygniew, Domaniów. Znajdują się tu plaże rekreacyjne, stacje PZW i przystanie wodne. Zbiornik retencyjny na rzece Bystrzycy powstał w latach 80. XX w. Jest na nim zapora o dł. 3,2 km i wysokości 17 m. Jezioro (zalew) stanowi największy tego typu zbiornik na Dolnym Śląsku. Obecnie to istna Mekka dla wędkarzy, windsurferów i żeglarzy. W sezonie wiosenno – letnim liczne wydarzenia kulturalne, muzyczne i sportowo rekreacyjne.

Informacja turystyczna:

OSWIR w Borzygniewie
ul. Sportowa 4, 55-081 Mietków, www.bosw.pl

TRASA XXVIII

Informacje uzupełniające:

- Starostwo Powiatowe:
57-200 Zabkowice Śląskie
ul. H. Sienkiewicza 11
tel. 74 816 28 00
www.zabkowice-powiat.pl
- PCPR:
Zabkowice Śl., ul. Prusa 5
tel. 74 815 60 00
- Gminne Centrum Informacji
Turystycznej:
Zabkowice Śl.
ul. św. Wojciecha 5/1
tel. 74 815 74 01
www.zabkowice.com.pl

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy
Zabkowice Śl.
ul. Proletariaczyków 9
tel. 74 815 78 26
- WTZ przy Domu Pomocy
Społecznej
57-256 Bardo Śląskie
ul. Opolnica 58
tel. 74 817 17 30

POWIAT ZĄBKOWICKI

Powiat ząbkowicki ma pow. 802 km² i liczy ponad 69 tys. mieszkańców. Leży między Górami Bardzkimi, Sowimi i Złotymi a Wzgórzami Niemczańsko-Strzelińskimi, z płynącą w części południowej Nysą Kłodzką oraz przełęczami Bardzką i Srebrną prowadzącymi do Kotliny Kłodzkiej. Przez powiat z północy na południe wiedzie międzynarodowy droga nr E67 Wrocław – Kudowa Słone do Pragi.

W ramach województwa dolnośląskiego powiat graniczy na północy z powiatami dzierzoniowskim i strzelińskim, na południowym zachodzie z kłodzkim, a na południowym wschodzie z województwem opolskim i Republiką Czeską. Administracyjnie w skład powiatu wchodzi cztery gminy miejsko-wiejskie: Zabkowice Śląskie, Bardo Śląskie, Ziębice i Złoty Stok oraz trzy gminy wiejskie: Ciepłowody, Kamieniec Ząbkowicki i Stoszowice. Powiat ma charakter rolniczo-przemysłowy o dość zróżnicowanej intensywności gospodarczej. Powiat ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną na terenach podgórskich i w górach (Złoty Stok, Bardo, Srebrna Góra).

Dogodne położenie, ukształtowanie terenu i walory przyrodnicze stwarzają dobre warunki do uprawiania turystyki aktywnej. Na obszarze powiatu istnieje ponad 200 km szlaków turystycznych pieszych i rowerowych. Park Krajobrazowy Gór Sowich, rezerwaty cisów i fragment dawnej Puszczy Sudeckiej z rezerwatem Muszkowicki Las Bukowy. Można tam spotkać salamandrę płamistą, bociana czarnego i muflona. Malowniczo położone wioski i miasteczka są miejscem, gdzie rozwinęła się agroturystyka.

Informacja turystyczna:

Ząbkowice Śl., ul. św. Wojciecha 5/1
tel. 74 815 74 01, www.zabkowiceslaskie.pl

XXVIII Trasa A ok. 3,5 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZĄBKOWICE ŚLĄSKIE

Ząbkowice Śląskie to miasto położone we wschodniej części Pogórza Sudeckiego nad Budzówką. Od momentu założenia w drugiej poł. XIII w. aż do 1945 r., nosiły nazwę Frankenstein. Nazwę tę „przywieźli” prawdopodobnie ze sobą pierwsi osadnicy – założyciele miasta pochodzący z historycznej nadreńskiej Frankonii. W 1287 r. Ząbkowice uzyskały prawa miejskie, a w 1298 r. prawo składowania soli i ółowiu oraz prawo mili. Wiek XIII to okres, w którym rozwija się rzemiosło i handel. W późniejszych latach Ząbkowice stały się ośrodkiem produkcji sukna i płótna. W czasie wojen (husyckich, trzydziestoletniej oraz śląskich) miasto było niszczone i odbudowywane. Pod koniec wieku XIX nastąpiło ożywienie gospodarcze.

Warto zobaczyć:

- Krzywą Wieżę 34 m, (dawna dzwonnica kościelna), odchylona od pionu ok. 2 m
- W Rynku:
  - neogotycki ratusz z XIX w.
  - kamienice mieszczkańskie z XIX w i XX w.
- Ruiny zamku książąt ziębickich z XVI w.
- Kościół św. Anny z XV w., wewnątrz neogotyckie
- Kościół św. Jadwigi z XV w., wewnątrz barokowe i rokokowe
- Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego i klasztor poddominikański
- Muzeum Miejskie – Izba Pamiątek Regionalnych

Informacje przydatne:

- **Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Pomoc Doraźna**
tel. 74 810 08 48
- **Urząd Miejski w Ząbkowicach Śląskich**
ul. 1 Maja 15
tel. 74 816 53 00
www.zabkowiceslaskie.pl

Ząbkowice Śląskie liczą ok. 16,2 tys. mieszkańców

ZĄBKOWICE ŚLĄSKIE

Spacer po mieście rozpoczynamy przy dworcu kolejowym, autobusowym i parkingu samochodowym. Aleją Niepodległości i ulicą 1 Maja kierujemy się do Rynku (ok. 600 m). Po drodze Urząd Miejski, kościół pw. św. Józefa. Po prawej planty i pozostałości średniowiecznych murów miejskich. Do Rynku wchodzimy ul. T. Kościuszki a na końcu wschodniej pierzei skręcamy w ul. św. Wojciecha, przy której jest Krzywa Wieża. Jest to wolno stojąca dzwonnica obok zabytkowego kościoła św. Anny z 1415 r., ufundowanego przez Karola IV Luksemburskiego. Krzywa Wieża ma 34 m wysokości, odchylona jest od pionu o 214 cm i udostępniona do zwiedzania dla sprawnych turystów. Przy wieży znajduje się Punkt Informacji Turystycznej. Nieco dalej przy ul. Krzywej jest małe Laboratorium doktora Frankenstein. Frankenstein – taką nazwę Ząbkowice nosiły aż do 1945 r. Po zwiedzaniu muzeum ul. Krzywą docieramy do ruin kościoła ewangelickiego, dalej do murów obronnych i do zamku książąt ziębickich (ok. 200 m). W pobliżu park z możliwością odpoczynku. Dalej ul. Szpitalną w lewo wchodzimy w ul. Kłodzką, a jej przedłużeniem, ul. Dolnośląską, wracamy do Rynku. Tu znajduje się neogotycki ratusz – dziś Urząd Stanu Cywilnego. Przy tej trasie szczególnie warte są obejrzenia nad rzeczką Budzówką ruiny wspomnianego zamku książąt ziębickich i pomnik Jana Nepomucen na moście. Z pozostałości murów obronnych interesująca jest tzw. Baszta Gołębia.

Z Rynku ul. Grunwaldzką i 1 Maja wracamy do punktu wyjścia.

Wydarzenia:

- Weekend z Frankensteinem
- Polsko-Czeskie Dni Kultury Chrześcijańskiej

Informacja turystyczna:

57-200 Ząbkowice Śląskie
ul. św. Wojciecha 5/1, tel. 74 815 74 01
www.zabkowice.com.pl, www.zabkowice-powiat.pl

XXVIII Trasa B ok. 3,5 km**

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZŁOTY STOK

Miasto położone jest u podnóża północnego krańca Gór Złotych na Sudeckim uskoku brzeżnym bezpośrednio przy granicy z Czechami (ok. 2 km Bila Voda).

W średniowieczu znajdowała się tutaj osada górnicza powstała w związku z wydobywaniem w okolicy złota. Szczytowy okres rozkwitu górnictwa i hutnictwa oraz rozwoju samego miasta przypada na wiek XVI. W 1507 r. założono tu mennicę, w której bito monety z rodzimego złota. W 1742 r. miasto wraz z całym Dolnym Śląskiem przeszło pod władanie Prus.

Warto zobaczyć:

- Poewangelicki kościół św. Barbary z XV w., przebudowany w wiekach późniejszych
- Budynek mennicy z XVI w., przebudowany w XVII i XVIII w.
- Kamieniołom skał metamorficznych w Złotym Jarze
- Kopalnię Złota (sztolnia „Czarna” – trasa o długości 200 m, z XVII w., z ręcznie kutymi chodnikami, prowadzi do podziemnego wodospadu o wysokości 8 m, w kopalni przejażdżka kolejką i pływanie na łodzi)
- Średniowieczny Park Techniki
- Liczne zabytkowe kamienice w Rynku i na ul. Wojska Polskiego
- Kościół parafialny pw. Niepokalanego Poczęcia NMP, zbudowany w latach 1875-1876 w stylu neogotyckim. Budowla jednonawowa na planie krzyża z wysoką wieżą od frontu i dwoma kaplicami bocznymi. Wystrój kościoła pochodzi z II poł. XIX w., przed kościołem figura św. Jana Nepomucena z 1786 r.

Wydarzenia:

- Święto Poszukiwaczy Złota Gwarkiada

ZŁOTY STOK – MIASTO I SZTOLNIE

Największą atrakcją Złotego Stoku jest dawna kopalnia złota oraz Muzeum Górnictwa i Hutnictwa Złota. I od tego miejsca rozpoczynamy trasę. Wejście do muzeum i sztolni znajduje się na końcu ul. Złotej, ok. 400 m od drogi łączącej Złoty Stok z pobliskim Paczkowem. Część muzeum zorganizowano w komorze – byłym magazynie materiałów wybuchowych oraz we wlotowej części sztolni „Gertruda”. Druga część trasy to stare wyrobiska sztolni „Czarnej”. Zwiedzanie tego muzeum tylko z przewodnikiem, który może poprowadzić fragmentem dostępnym dla wózkowiczów. Miejsce to zawiera sporo dodatkowych atrakcji. Można część trasy przepłynąć łodzią (duża atrakcja dla wózkowiczów) lub przejechać podziemną kolejką. Godnym odwiedzenia miejscem jest punkt bicia monet i pługania złota. W mini muzeum mineralogicznym wystawione są przedmioty i pamiątki związane z wydobywaniem i przeróbką hutniczą rud złota i arsenu.

Po zwiedzeniu kopalni złota warto wybrać się do centrum Złotego Stoku. Udajemy się tam ul. Złotą ok. 600 m, a następnie w lewo w ul. Traugutta. Po dalszych 300 m po prawej stronie przy zbiegu ul. 3 Maja kościół pw. Trójcy Świętej. My skręcamy lewo i ul. 3 Maja dochodzimy do Rynku. W centralnym miejscu ratusz zbudowany w 1801 r. w stylu eklektycznym. Warto zatrzymać się przy kamienicach: gotyckiej z XV w., przebudowanej w XVIII w. i w 1879 r. – Rynek 11, kamienicy Fuggerów zbudowanej około 1520 r. – Rynek 19. Z Rynku wychodzimy przy kamienicy Fuggerów i skręcamy na pl. Kościelny. Po prawej renesansowy kościół pw. św. Krzysztofa a naprzeciwko budynek Mennicy z 1520 r. zbudowanej przez księcia ziębicko-oleśnickiego Karola I z rodu Podiebradów. Dalej skręcamy w lewo w ul. Leśną 50 m i w prawo w Ul. św. Jadwigi. Na początku po lewej dawny Ewangelicki Dom Parafialny, zbudowany w stylu neogotyckim. Po około 200 m docieramy do kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP. Przed kościołem figura św. Jana Nepomucena z 1786 r. Nieopodal na ul. Sudeckiej 20 dawna zagroda rolnicza z budynkiem mieszkalnym z ok. 1630 r. Wracamy do Rynku ul. Wojska Polskiego. Po drodze kamienice godne obejrzenia: Zabytkowa kamienica ul. Wojska Polskiego 22, zbudowana w XVIII w., kamienica na ul. Wojska Polskiego 20 pochodząca z XVIII w., kamienica przy ul. Wojska Polskiego 18 a z XVIII w., kryjąca gotyckie elementy, kamienice na ul. Wojska Polskiego 1-3 zbudowane w 1840 r., z charakterystycznym boniowaniem i portalem z dwoma lwami oraz kamienica Güttlerów na ul. Wojska Polskiego 2, zbudowana w 1895 r. jako siedziba właściciela kopalni „Reicher Trost” i huty arseniku Hermana Güttlera. Stąd już krok do Rynku, gdzie kończymy nasz spacer.

Informacja turystyczna:

Kopalnia Złota w Złotym Stoku

ul. Złota 7, 57-250 Złoty Stok

tel. 74 817 55 08, 74 817 55 74, www.kopalniazlota.pl

XXVIII Trasa C ok. 2 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

HENRYKÓW

Henryków to stara wieś klasztorna, położona u podnóża Wzgórz Strzelińskich nad rzeką Oławą, znajduje się na Międzynarodowym Szlaku Cysterskim.

Na pocz. XIII w. Henryk Brodaty zaprosił do Henrykowa cystersów z Lubiąża. Od kiedy wybudowano murowany klasztor, historia nie była dla opactwa łaskawa. Wojny husyckie w XV w., wojna trzydziestoletnia w XVII w., wojny śląskie w XVIII w. przyniosły wiele szkód. W 1810 r. król pruski Fryderyk Wilhelm III na mocy edyktu zlikwidował opactwo, a jego dobra skonfiskowano. Władze pruskie zamknęły klasztorne gimnazjum, zagarnęły także najbogatszą na Dolnym Śląsku bibliotekę liczącą 132 rękopisy i 20 tys. książek. W 1945 r. kościół klasztorny oraz część klasztoru przekazane zostały przybyłym do Henrykowa cystersom szczyrzyckim.

Dzisiejsze Opactwo Henrykowskie, otoczone parkiem krajobrazowym, to jeden z najcenniejszych zabytków sakralnych w Polsce. Wnętrze gotyckiego kościoła klasztornego jest barokowe, w wystroju uwagę przyciągają obrazy i polichromie. W ołtarzu głównym rzeźby Macieja Steinla i obraz „Boże Narodzenie w wizji św. Bernarda” – dzieło Michała Willmanna, najwybitniejszego malarza śląskiego baroku. W 2 poł. XIII w. spisano w Henrykowie tzw. księgę henrykowską – znajduje się w niej prawdopodobnie pierwsze zdanie w języku polskim, które brzmi: „Day ut ia pobrusa, a ty poziwai” (Daj, niech ja pomieję, a ty odpoczywaj” albo „Pozwól, że ja będę mełł, a ty odpocznij”). Najnowsze badania mówią, że wypowiedziano to zdanie w języku czeskim.

W rozległych ogrodach klasztornych z pawilonem i oranżerią rośnie cis – pomnik przyrody.

PO CYSTERSKIM HENRYKOWIE

Turyści przybywający pociągiem mają dwie możliwości dotarcia do opactwa: drogą asfaltową w prawo lub drogą przez park. Dróg nie sposób pomylić, gdyż wysoka wieża kościoła widoczna jest z daleka (odległość 2,5 km). Zwiedzanie pocysterskiego kompleksu klasztornego w Henrykowie – obecnie oddział Metropolitalnego Wyższego Seminarium Duchownego we Wrocławiu – rozpoczynamy od bocznego wejścia na zabudowania przyklasztorne (parking samochodowy). Znajduje się tu budynek bramny, obok fontanna z figurą św. Jana Nepomucena, a za nią kaplica św. Andrzeja. Przechodzimy przez tunel i wąską drogą dochodzimy do zabudowań folwarcznych. Skręcamy w prawo i przechodzimy pod kościół klasztorny Cystersów, obecnie parafialny pw. Wniebowzięcia NMP. Ścieżką w lewo mijamy kościół i parkiem okrążamy cały kompleks opacki. Wychodzimy przy małym zwierzyńcu, w którym atrakcją, szczególnie dla najmłodszych, stanowią strusie, pawie, danieli, dziki. Mijamy boisko piłkarskie i przechodzimy przez pl. Cystersów w stronę Ogrodu Opackiego, w którym centralne miejsce zajmuje Letni Pałac Opata, oranżeria – obecnie sala gimnastyczna i aula szkolna. Po drodze zwierzyńiec, a w nim osły, kucyki i konie oraz cis o obwodzie 316 cm i wysokości 11 m. Wychodząc z ogrodów opackich można udać się na spacer po lesie, który nosi miano Parku Krajobrazowego. Wytyczono w nim kilka ścieżek oznakowanych tablicami informacyjnymi. W Parku ok. 15 min od klasztoru znajduje się otoczony pięknymi rododendronami Grobowiec Księcia Wilhelma, który wraz z rodziną rezydował w budynkach przyklasztornych. Tymczasem udajemy się na główny plac przy kościele, skąd warto rozpocząć zwiedzanie wewnątrz klasztoru. Godne polecenia są: Parlatorium (rozmównica), Sala Purpurowa, Dębowa, Żółta, Refektarz, Kaplica Klerycka, Kapitułarz Klasztorny, Sale Sądowe. Na placu przykościelnym znajduje się również godna uwagi figura św. Trójcy. Kompleks pocysterski opuszczamy główną drogą, na której wózkowicze, z racji tego, iż wybrukowana jest nierówną kostką, będą potrzebowali pomocy osoby towarzyszącej. Warto spojrzeć na odrestaurowany budynek Bramy Górnej. Skręcamy w prawo i wracamy pod pomnik św. Jana Nepomucena. Cały obiekt jest przystosowany w większości do przyjęcia wózkowiczów.

Informacja turystyczna:

Klasztor Księgi Henrykowskiej

pl. Cystersów 1, 57-210 Henryków

tel. 74 810 50 50, 74 810 51 35, www.henrykow.eu

XXVIII Trasa D ok. 3 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

KAMIENIEC ZĄBKOWICKI

Kamieniec Ząbkowski to duża, stara wieś w powiecie ząbkowskim, położona nad Budzówką i Nysą Kłodzką. Do roku 1810 własność klasztoru Cystersów. Na Górze Zamkowej wybudowany został na zlecenie księżnej Marianny Orańskiej, w latach 1838-1872 monumentalny neogotycki zamek z arkadowym dziedzińcem wg projektu berlińskiego architekta K. F. Schinkla, otoczony parkiem.

Z cysterskiego opactwa zachował się gotycki kościół i barokowy budynek prałatury. W pobliżu na Górze Wapiennej znajduje się rezerwat przyrody Skałki Stołeckie – rezerwat ścisły owadów, m.in. czarnej pszczoły budującej swe gniazda z gliny.

Warto zobaczyć:

- Klasztor pocysterski i kościół
- Zespół pałacowo-parkowy w Kamieńcu Ząbkowskim
- Kamieniecką Izbę Pamiątek

Informacja turystyczna:

- Punkt Informacji Turystycznej:
ul. Zamkowa 6
57-230 Kamieniec Ząbkowski
tel. 74 637 01 67
www.kamienieczab.pl
www.zabkowice.com
www.zabkowice-powiat.pl

NA ZAMKU I U CYSTERSÓW W KAMIEŃCU ZĄBKOWICKIM

Z dworca PKP ul. Kolejową ok. 1 km a następnie w lewo w ul. Zamkową. Tu na końcu drogi przy dawnym kościele protestanckim parking i tablice informacyjne o atrakcjach w okolicy.

Nasz spacer możemy rozpocząć również z parkingu przy zbiegu drogi nr 382 i ul. Młyńskiej. Ulicą Młyńską idziemy 100 m do klasztoru pocysterskiego w Kamieńcu Ząbkowickim.

Na teren klasztoru wchodzimy przez budynek bramny z XVIII w., przez most z pomnikami św. Jana Nepomucena i św. Floriana. Wchodzimy na dziedziniec. Po prawej gospodarstwo rolne i hodowla zarodowa krów. Na wprost kościół pocysterski pw. NMP i św. Jakuba Starszego, a po lewej dawne zabudowania klasztorne. W budynku narożnym urządzono dziś muzeum cysterskie (2 stopnie przed wejściem) a w budynku sąsiednim jest Archiwum Państwowe. Mijamy kościół wybrukowaną kostką z prawej i pomiędzy budynkami kierujemy się na most na Budzówce i do widocznego u podgórza kościoła neogotyckiego. Idziemy pod górę na Zamek w Kamieńcu. Dla wózkowiczów dostęp jest od bramy ogrodowej. Aby tam dojechać należy minąć tarasy i wejście boczne i drogą szutrową dla samochodów podejść od tyłu (trzeba to stosownie wcześniej zgłosić). Po zwiedzeniu zamku (dla wózkowiczów dostępna górna część ogrodów i dziedziniec) wracamy tą samą drogą na parking przy ul. Zamkowej a stąd ul. Zamkową i w prawo ul. Kolejową do dworca PKP lub przez część klasztorną do parkingu przy ul. Młyńskiej.

Informacja turystyczna:

Pałac w Kamieńcu Ząbkowickim
tel. 74 637 01 67, www.kamzab.pl
www.mariannaoranska.eu

XXVIII Trasa E ok. 3 km *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

ZIĘBICE

Ziębice położone są na Przedgórzu Sudeckim, na prawym brzegu Oławy. Miasto lokowane ok. 1250 r. przez Henryka III na miejscu dawnej osady, zniszczonej przez Tatarów w 1241 r. W XIII w. ks. Bolko I Świdnicki wzniósł zamek i mury obronne. Od złożenia hołdu lennego w 1335 r. do 1548 księstwo wraz z Ziębicami przeszło w ręce czeskie. Później miasto należało do: księstwa legnickiego i brzeskiego, Habsburgów, następnie do ks. Auerperga, który w 1791 r. sprzedał je władcy pruskiemu. XIX w. to okres rozwoju przemysłu chemicznego, zakładów ceramicznych i spożywczych.

Warto zobaczyć:

- Zabytkową zabudowę z XVII-XIX w.
- Fragmenty murów miejskich z XIII i XIV w. z Bramą Paczkowską z XIV w.
- Zespół klasztorny Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą z kościołem św. św. Piotra i Pawła z XIII w., przebudowany w XVIII w., z budynkiem klasztoru z XVIII w.
- Kościół św. Jerzego z XIII w., rozbudowany w XV w., z wieżą obronną, (bazylika mniejsza, Sanktuarium Męki Pańskiej)
- Klasycystyczny kościół ewangelicki z końca XVIII w.
- Ratusz miejski jest budynkiem trójpokowym, fundamenty wieży ze średniowiecza, wieża jest renesansowa a nowy ratusz w stylu mieszanym z 1890 r. (neogotycko-neorenesansowy)
- Muzeum Sprzętu Gospodarstwa Domowego
- Granicę św. Jana, dawne słupy biskupie (6 szt.)

fot. Rafał Śledź

fot. Agata Lesiak

ZIĘBICE – HISTORYCZNE MIASTO

Trasę po Ziębicach rozpoczynamy z dworca PKP (parking). Stąd ul. Kolejową po ok. 700 m dochodzimy do Rynku. Tu warto zwrócić uwagę na ratusz miejski z XIV w. i przebudowany w XIX w. oraz wejść do Muzeum Gospodarstwa Domowego. Ziębice posiadają doskonale zachowany średniowieczny układ urbanistyczny z murami obronnymi. Aby się tam dostać przechodzimy obok muzeum ul. Kościelną i w lewo w ul. ks. Gacka przy gotyckiej bazylice mniejszej pw. św. Jerzego i przy domu parafialnym a potem skręcamy w ul. Gliwicką. Z ulicy Gliwickiej po 200 m skręcamy w prawo w ul. Wałową i nią ok. 400 m wzdłuż murów do ul. Grunwaldzkiej. Ponownie wkraczamy w obręb starego miasta przez XV wieczną Bramę Paczkowską. ul. Grunwaldzką wracamy pomiędzy historycznymi kamienicami do Rynku a stąd ul. Kolejową do dworca PKP i na parking.

Wydarzenia:
– Dni Ziębic

Informacja turystyczna:

Urząd Miejski
ul. Przemysłowa 10, 57-220 Ziębice
tel. 74 816 38 70, www.ziebice.pl

XXVIII Trasa F ok. 3,5 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

BARDO ŚLĄSKIE

Bardo często nazywane „Wrotami Kotliny Kłodzkiej” to jedna z najpiękniej położonych miejscowości w Polsce. Usytuowana jest w głębokiej dolinie Nysy Kłodzkiej, która tutaj kończy swój malowniczy przełom przez Góry Bardzkie. Na obu brzegach rzeki przepływającej przez miasto wznoszą się góry, których leśna szata schodzi prawie do podnóża kotliny.

Bardo jest jedną z najstarszych miejscowości Dolnego Śląska. Ślady człowieka w tym rejonie pochodzą sprzed 10 tysięcy lat. Od najdawniejszych czasów wzdłuż Nysy Kłodzkiej prowadziła prastara droga handlowa łącząca Polskę z Czechami, która uważana jest dzisiaj za jedną z odnóg szlaku bursztynowego. Założone w X w. Bardo jako gród obronny kupili w 1299 r. cystersi i od tego momentu do pocz. XIX w. byli właścicielami miejscowości. Około 1315 r. w miejscu dawnej kaplicy zamkowej wybudowali pierwszy kościół.

Obecne Bardo jest ważnym ośrodkiem turystyki i miejscem kultu Maryjnego. Wielkim skarbem miasta jest monumentalny, barokowy kościół Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny, w którym króluje cudowna figurka Matki Boskiej z Dzieciątkiem, zwana też Matką Boską Bardzką. W środku obraz słynnego śląskiego malarza Michała Willmanna „Nawiedzenie św. Elżbiety przez NMP” i jedno z największych na Dolnym Śląsku barokowe organy z 1759 r. (50 głosów i 3567 piszczałek). Warto zobaczyć także ruchomą szopkę, a przy klasztorze Muzeum Sztuki Sakralnej i odbyć spacer na kamienny most na Nysie Kłodzkiej. Z miasta na Górę Bardzką (582 m n.p.m.), zwaną obecnie Kalwarią, prowadzi spokojnym, leśnym szlakiem Droga Krzyżowa. Północne zbocze Kalwarii od strony Barda zwane jest Obrywem Skalnym, który powstał 24 VIII 1598 r. na skutek obsunięcia się ogromnych mas ziemi podmytych przez Nysę. Z tego miejsca roztacza się piękny widok na miasto, przełom Nysy i Góry Bardzkie.

Informacje przydatne:

- Do Barda można dojechać koleją (linią Wrocław – Kłodzko) lub drogą międzynarodową E67 z Wrocławia do Czech
- Parking i przystanek autobusowy na placu tuż przy moście na Nysie Kłodzkiej (po prawej stronie jadąc od Wrocławia)
- **Przychodnia Zdrowia**, ul. Grunwaldzka 11, tel. 74 817 13 43
- **Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji** ul. Kolejowa 12, tel. 74 817 14 83

Informacja:

- **Sanktuarium Matki Bożej Bardzkiej**, pl. Wolności 5
57-256 Bardo Śląskie
tel. 74 817 14 21
- **Muzeum Sakralne** klasztor oo. Redemptorystów
pl. Wolności 12
tel. 74 817 14 21

PO BARDZIE ŚLĄSKIM

Szlak rozpoczynamy na parkingu pod zespołem klasztornym oo. Redemptorystów przy głównej trasie Wrocław – Kłodzko. Można się tu także dostać z dworca PKP przez most gotycki na Nysie Kłodzkiej, ale trasa wiedzie lekko pod górę. Z kamiennego mostu z XV w. podziwiać można nurt Nysy Kłodzkiej oraz urwisko skalne z widocznym na szczycie białym krzyżem. Postawiono go po obsunięciu się zbocza i zasypaniu koryta rzeczno-ego, co doprowadziło w XVII w. do powodzi. Urwisko to pochłonęło także ofiary spośród uczestników jednej z wycieczek szkolnych. Pod urwiskiem uchowały się też resztki grodziska z wałem obronnym z XIII w. Wózkowiczom proponujemy parking przy klasztorze ze względu na konieczność pokonania wzniesienia z parkingu dolnego. Zwiedzanie rozpoczynamy od dziedzińca klasztornego i kościoła. Muzeum Sakralne i Ruchoma Szopka ze względu na liczne schody niedostępne dla wózkowiczów. Na dziedzińcu klasztoru pomnik Jana Pawła II i podcienie z ławkami (możliwy wypoczynek). Po opuszczeniu klasztoru kierujemy się ul. Noworudzką na Rynek (górnny parking) a dalej przy Urzędzie Gminy ul. Męki Pańskiej i Spacerową do ul. Cmentarnej (ok. 0,6 km). Tu przy ul. Różańcowej rozpoczyna się Szlak Różańcowy z zespołem 13 kaplic (ok. 1 km). Każda kaplica to zabytek architektury, zbudowany w innym stylu. Odwiedzenie tych obiektów to znaczny wysiłek ale wózkowicze z pomocą opiekunów powinni sobie poradzić. Trasa wokół Wzgórza Różańcowego zatacza koło i wraca do ul. Cmentarnej, a stąd do ul. Głównej i zespołu klasztornego na parking. Trasa na Kalwarię i do kaplicy jest dla wózkowiczów nieosiągalna.

Wydarzenia:

- Sprzątanie Nysy Kłodzkiej
- Spływ na byle czym
- Noc Świętojańska

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy
57-256 Bardo Śląskie, Rynek 2
tel. 74 817 14 78, www.bardo.pl

XXVIII Trasa F ok. 15 km (ok. 3,5 h) *

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

Proponujemy przepłynięcie Przełomu Bardzkiego na Nysie Kłodzkiej, jednego z najpiękniejszych miejsc kraju, odcinka na tyle wyjątkowego iż docenia to kilkadziesiąt tysięcy osób każdego sezonu. Tym samym zasługuje on na miano jednej z największych atrakcji turystycznych Kotliny Kłodzkiej – Przełom Bardzki – Cud Sudetów. Spływ tym odcinkiem jest wyprawą pięcioma meandrami, wśród skał wysokich na kilkadziesiąt metrów, lasów schodzących do samej rzeki i między łąkami.

Pontony oferowane są na tyle bezpieczne by mogły na nich pływać nawet osoby bez doświadczenia na wodzie. Trasa Nysa Kłodzka-Przełom Bardzki przy odpowiednio niskim stanie wody jest proponowana nawet dla rodzin z dziećmi, dla osób starszych i niepełnosprawnych w tym wózkowiczów.

SPŁYW NYŚĄ KŁODZKĄ DO BARDA ŚLĄSKIEGO

Trasę rozpoczynamy na przystani w Bradzie tuż przy stacji PKP. Stąd organizatorzy zabierają osoby już własnym transportem, w tym wózkowiczów na spływ po Nysie.

Po dobraniu sprzętu (kamizelki, pagaja, pontonu) wsiadamy w auta organizatora i jedziemy do miejscowości Ławica, gdzie znajduje się górna przystań. Na miejscu przeprowadzane jest szkolenie z zakresu pływania na pontonie, zasad bezpieczeństwa. Trasa ma niecałe 15 km a spływ trwa od 2,5 do 3,5 godz. Dopływa się do Barda, gdzie zdaje się sprzęt na przystani. Na miejscu jest miejsce na ognisko i ławeczki, gdzie można odpocząć po spływie. Minimalna ilość uczestników: na pontonie to 3 osoby, 2 osoby na kajaku. Spływ odbywa się z opieką na wodzie, z pełnym szkoleniem z zakresu pływania, ubezpieczeniem NNW, transferem z Barda do Młynowa i instruktorem – ratownikiem. Po spływie można spróbować w smażalni miejscowego pstrąga.

Informacja turystyczna:

Spływy Pontonowe przełomem Bardzkim

Przystań Wodna, ul. Skalna 1, Bardo

tel. 72 530 03 03, www.ski-raft.pl

TRASA XXIX

Informacje przydatne:

- **Urząd Miasta Zgorzelec**
ul. Domańskiego 7
tel. 75 775 66 04
- **Stacja PKP Ujazd**
informacja Zgorzelec
tel. 197 57 lub 221 94 36
(dostępna dla wózkowiczów)
- **Dworzec PKS**,
ul. Dąbrowskiego/Plater
- **Parkingi:**
ul. Partyzantów
i ul. Dąbrowskiego
- **MOPS**
Zgorzelec
ul. Traugutta
tel. 75 775 26 34
- **Przychodnia Rejonowa**
Specjalistyczna
ul. Warszawska 30
tel. 75 775 80 41
- **Toalety:** publiczna (płatna)
ul. Partyzantów, dostępne
toalety w Centrum Sportowym
i mijanych przy trasie punktach
gastronomicznych oraz na
dworcu PKS

Informacje uzupełniające:

- **Starostwo Powiatowe:**
59-900 Zgorzelec
ul. Bohaterów II Armii Wojska Polskiego 8a
tel. 75 776 15 55
www.powiatzgorzelecki.pl
- **PCPR:**
59-900 Zgorzelec
ul. Bohaterów II Armii Wojska Polskiego 8a
tel. 75 776 15 05

Informacja turystyczna:

- **Urząd Miasta Zgorzelec**
Wydział Promocji i Informacji
ul. Domańskiego 7
tel. 75 775 57 37

**Placówki oświatowe
(specjalne i WTZ):**

- **Specjalny Ośrodek
Szkolno-Wychowawczy**
Zgorzelec
ul. Armii Krajowej 10–10a
tel. 75 775 24 71
- **Specjalny Ośrodek Wychowawczy**
Zgorzelec, ul. Powstańców Śląskich 1
tel. 75 649 25 64

POWIAT ZGORZELECKI

Powiat zgorzelecki leży na pograniczu trzech państw: Niemiec, Czech i Polski. Jest to niezwykle korzystne dla rozwoju współpracy transgranicznej z naszymi sąsiadami. Jego powierzchnia wynosi 838 km², a liczba mieszkańców to ok. 95 tysięcy. Położenie między rzekami Nysą Łużycką i Kwisą, z Borami Dolnośląskimi na północy, stwarza dużą atrakcyjność tego południowo-zachodniego zakątka Polski. Bardziej uprzemysłowiony jest na Pogórze Izerskim tzw. „worek turowski” wciśnięty między granice trzech państw, całkowicie zdominowany przez kopalnię węgla brunatnego i elektrownię „Turów”. Dzięki licznym przejściom granicznym, z których jedno – autostradowe A4 Jędrzychowice – Ludwigsdorf, powiat zgorzelecki jest określany bramą między Europą Zachodnią a Polską. Graniczy na zachodzie z Niemcami, na południu i wschodzie z Republiką Czeską, a na stronie polskiej z województwem lubuskim oraz powiatami lubańskim i bolesławieckim. Administracyjnie powiat stanowią gminy miejskie Zgorzelec i Zawidów, miejsko-wiejskie Bogatynia, Węgliniec i Pieńsk oraz wiejskie Sulików i Zgorzelec. Walory przyrodnicze powiatu zgorzeleckiego (rzadkie gatunki flory i fauny), możliwości stworzenia sieci ścieżek turystycznych połączonych z niemieckimi i czeskimi, rozwój agroturystyki, odrestaurowane zabytki architektoniczne i proekologiczne inwestycje to niewątpliwe atuty powiatu, które stanowią o atrakcyjności tych ziem. Biorąc pod uwagę duże uprzemysłowienie powiatu, wielki ruch i handel transgraniczny, aż 47% powierzchni lasów, 45% użytków rolnych i liczne zabytki kultury serbołużyckiej, można być przekonanym o dużych możliwościach turystyczno – krajoznawczych powiatu. Integracja z Unią Europejską oraz kontakty z Niemcami i Czechami pozwalają na wytyczenie tras spacerowo-turystycznych także dla osób niepełnosprawnych, nie tylko po stronie polskiej. To kolejny krok w praktycznej realizacji związków w ramach Euroregionu Nysa.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta Zgorzelec, ul. Domańskiego 7, 59-900 Zgorzelec
tel. 75 775 66 04, www.zgorzelec.eu

XXIX Trasa A ok. 7 km **

Dojazd: kolej, komunikacja autobusowa, samochód

ZGORZELEC

Położony na prawym brzegu Nysy Łużyckiej, na pograniczu Niemiec, Czech i Polski. Znajduje się tu przejście graniczne do Niemiec.

W X w. był to gród słowiański. Prawa miejskie miasto otrzymało w XIII w. Po II wojnie światowej podzielony został na dwie części, z prawobrzeżnego przedmieścia powstał dzisiejszy polski Zgorzelec. Po latach miasto znów powoli się scala.

Warto zobaczyć:

- Secesyjną Górnołużycką Halę Dzięczynienia z lat 1898-1902, zbudowaną na część zwycięstwa nad Francją w roku 1871, obecnie Dom Kultury
- Historyczne kamieniczki przedmieścia nad Nysą Łużycką, dom Jakuba Böhme
- Muzeum Łużyckie
- Wiadukt kolejowy
- Stalag VIII A na Ujeździe
- Zespół młyna przy ul. Wrocławskiej
- Kościół pw. św. Bonifacego
- Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
- Kościół pw. św. Józefa Robotnika
- Cerkiew prawosławną
- Barokowy pałacyk przy ul. Francuskiej
- Zespół dworski przy ul. Henrykowskiej 5
- Głaz narzutowy – pomnik w parku

Wydarzenia:

- Zgorzelecki Festiwal Filmowy
- Zgorzelecki Festiwal Ludowy
- Dni Zgorzelca

ZGORZELEC – OD DOMU KULTURY DO MOSTU NA NYSIE ŁUŻYCKIEJ

Po wyjściu ze stacji i dworca PKS Zgorzelec Ujazd, za przejazdem kolejowym należy skręcić w lewo do ul. Powstańców Śląskich. Po lewej stronie budynek Zespołu Szkół Zawodowych i Licealnych. Dochodzimy do ul. Warszawskiej. Po drugiej stronie ulicy znajduje się Centrum Sportowe (podjazd dla osób niepełnosprawnych, możliwość skorzystania z toalety). U zbiegu ul. Warszawskiej i Domańskiego zabytkowy budynek Urzędu Miasta. Na budynku Urzędu Miasta znajduje się herb Zgorzelca. Schodzimy w dół ul. B. Domańskiego do Parku im. J. Popiełuszki. Przy parku liczne ławeczki – możliwość wypoczynku, toaleta publiczna. W głębi Miejski Dom Kultury, wzniesiony w latach 1898–1902 według projektu architekta H. Behra z Görlitz. W Miejskim Domu Kultury 6 lipca 1950 r. został podpisany między PRL i NRD układ „o wytyczeniu ustalonej i istniejącej polsko-niemieckiej granicy państwowej”. Wydarzenie to upamiętnia tablica umieszczona na ścianie budynku.

Udamy się w prawo w kierunku ul. Wolności. Dalej po lewej stronie przejście graniczne z Niemcami dla pieszych i dla ruchu samochodowego. Skręcając w prawo w ul. Piłsudskiego, dochodzimy do skrzyżowania z ul. Daszyńskiego. Przy ulicy tej znajdują się zabytkowe kamienice. Ulica Daszyńskiego jest głównym ciągiem handlowym. Podążając dalej w dół mamy przed sobą panoramę Görlitz. Przed nami do przejścia dość długi, prosty odcinek (ok. 1 km), od połowy biegnący wzdłuż brzegu Nysy Łużyckiej. Dla zmęczonych możliwość odpoczynku na mijanym po drodze Bulwarze Greckim. Po drodze mijamy Muzeum Łużyckie a następnie dochodzimy do kamienicy, w której znajduje się Dom Jakuba Böhme – mistrza szewskiego, jednego z ważniejszych teologów okresu reformacji. Na parterze znajduje się galeria i pracownia artystyczna. Salę na pierwszym piętrze zajmuje stała „Izba Jakuba Böhme”. W sali na drugim piętrze odbywają się wystawy i wernisaże, a na poddaszu występy kabaretowe, spotkania i seminaria oraz zajęcia medytacyjne. Niedostępny dla w-skersów. Kilkanaście metrów dalej, po lewej stronie, przecina rzekę Most Staromiejski, stanowiący przejście graniczne dla pieszych. Można więc wybrać się na drugą stronę i zwiedzić Starówkę Görlitz oraz dobrze widoczną gotycką katedrę św. św. Piotra i Pawła (ok. 1,5 km). Przez Most Staromiejski do 1945 r. przebiegał najstarszy w historii Zgorzelca trakt drogowy z Drezna do Wrocławia, Krakowa i Warszawy. Przy moście znajduje się restauracja „Piwnica Staromiejska” – w budynku dawnego młyna. Organizowane są tu koncerty muzyczne na żywo i spotkania z aktorami. Atrakcją jest kino letnie. We wnętrzu piwnicy znajduje się Galeria Sztuki Współczesnej. Powrót do dworca PKS ul. Daszyńskiego w kierunku centrum miasta, a następnie ulicami Bohaterów Getta i Emilii Plater. Przy dworcu PKS kościół św. Bonifacego.

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta Zgorzelec
tel. 75 775 66 04

BOGATYNIA

XXIX Trasa B ok. 5,5 km*

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Trasę po Bogatyni sugerujemy rozpocząć spod kościoła parafialnego pw. Niepokalanego Poczęcia NMP (liczne miejsca parkingowe). Stań ul. I. Daszyńskiego ok. 70 m i w prawo na ul. Polną. Po 150 m w lewo i ul. Nadbrzeżną, Biskupią wzdłuż rzeki poruszamy się nowo wyremontowanym deptakiem wśród licznych domów o konstrukcji przysłupowej. Sugerujemy z ul. Biskupiej skręcić w prawo w ul. Armii Czerwonej a następnie w lewo w 1 Maja i dalej T. Kościuszki. Nigdzie więcej w Polsce nie ma takiego nasycenia tego typu zabytkami jak w tej części Bogatyni. Z ul. T. Kościuszki warto zejść 100 m w ul. Biało-góorską i zerknąć na kościół św. św. Piotra i Pawła Apostołów. Dalej po przejściu ok. 1 km za mostem skręcamy w lewo w ul. II Armii Wojska Polskiego i ok. 1,4 km wracamy stroną usługowo – administracyjną Bogatyni, mijając po lewej Urząd Miasta i Gminy, idziemy do parkingu przed kościołem na ul. Kurzańskiej.

BOGATYNIA

Ośrodek przemysłowy węgla brunatnego – kopalnie i elektrownie. Osada była wymieniana w XIII w. Rozwój nastąpił po roku 1958 w związku z budową kopalń węgla brunatnego i elektrowni.

Warto zobaczyć:

- Zachowane łużyckie drewniane domy o konstrukcji przysłupowej z XVII–XIX w.
- Kościół św. św. Piotra i Pawła z XVII w.
- Zagrodę z roku 1812
- Muzeum Górnictwa Węgla Brunatnego
- Punkt widokowy na kopalnię
- Punkt zejścia trzech granic (polskiej, niemieckiej, czeskiej), trasa piesza i rowerowa
- Park z pomnikiem papieża Jana Pawła II

Wydarzenia:

- Turniej Małych Form Satyrycznych
- Wybory Miss Bogatyni
- Nysa Film Festiwal
- Międzynarodowy Festiwal Hałda Jazz

Informacje przydatne:

- W gminie Bogatynia funkcjonuje kilka przejść granicznych i jest to najbardziej nasycona pod tym względem gmina w Polsce
- Dojazd do Bogatyni PKS-em lub busem z Wrocławia, Jeleniej Góry, Zgorzelca – bezpośrednio. Koleją tylko do Zgorzelca i przesiadka na PKS lub bus
- Liczne parkingi
- **Urząd Miasta i Gminy:**
59-920 Bogatynia
ul. Daszyńskiego 1
tel. 75 773 10 52
www.bogatynia.pl

Informacja turystyczna:

Urząd Miasta i Gminy, ul. I. Daszyńskiego 1, 59-920 Bogatynia
tel. 75 772 51 00, www.bogatynia.pl

TRZY KRAJE

XXIX Trasa C ok. 8 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

Z Bogatyni warto podjechać busem lub PKS-em jadącym do Hradka nad Nysą (Cz) i wysiąść na rondzie przed granicą (ok. 14 km). Trasę tę przemierzamy równą, dobrą drogą najpierw asfaltową a później kostką betonową (dostępną dla osób na wózkach) ok. 1,5 km do Styku Trzech Granic. Oglądamy granicę Niemiec wyznaczoną przez Nysę Łużycką i Czeską sztucznie oznaczoną słupkami granicznymi. Na miejscu maszty z flagami i obelisk pamiątkowy (w tym miejscu symbolicznie wchodziło do Unii Europejskiej). Brak niestety ławek (tylko łączka). Można dojechać transportem własnym. Wracając, skręcamy w prawo do przejścia granicznego Porajów – Hradek (Czechy). Niestety tu nie kursują autobusy, ani żaden transport samochodowy. Osoby zmotoryzowane bądź w miarę sprawne mogą udać się ok. 2 km do granicy w prawo. Znajduje się tam dobrze oznakowany zalew „Kristyna” z możliwością wypoczynku, pożywienia, skorzystania z toalety, a także noclegów w domkach campingowych. Osoby chcące wrócić do Bogatyni muszą podejść ok. 1,5 km do ronda koło wsi Kopaczów. Wycieczkę można kontynuować przekraczając położone ok. 1,5 km dalej przejście do Zittau (Niemcy). Od przejścia do centrum miasta jest około 2 km. Warta obejrzenia starówka w Rynku (ratusz, kościół, budynki, fontanna) oraz w pobliskim parku zegar kwiatowy z kurantem. W kilku dobrze oznakowanych miejscach toalety dostępne dla każdego (bezpłatne). W przypadku osób pieszych i wózkowiczów powrót tą samą drogą i zakończenie wycieczki po stronie polskiej. Spacer do Porajowa utrudniony, gdyż brak chodnika na znacznym odcinku drogi przygranicznej i duży ruch pojazdów.

Informacja turystyczna:

Gminny Punkt Informacji Turystycznej
ul. II Armii WP 1, 59-920 Bogatynia, tel. 75 772 52 76

POWIAT ZŁOTORYJSKI

Powiat złotoryjski o powierzchni 575 km² zamieszkuje ok. 46 tys. osób. Charakteryzuje go duże urozmaicenie fizjograficzne. Część północna to Nizina Śląska, środkowa to Pogórze Kaczawskie, a na południu to Góry Kaczawskie. Jest terenem bardzo malowniczym, o klimacie zmiennym i łagodnym. Położony centralnie w zachodniej części województwa dolnośląskiego sąsiaduje z powiatami: na północy z legnickim, na wschodzie z jaworskim, na południu z jeleniogórskim, a na zachodzie z lwóweckim. Na północnym skraju powiatu przebiega autostrada A4, a południkowo droga łącząca Zieloną Górę i Legnicę z Jelenią Górą i do granicy z Republiką Czeską. Administracyjnie w skład powiatu wchodzi gminy miejskie Złotoryja i Wojcieszów, miejsko-wiejska Świerzawa i wiejskie Pielgrzymka, Zagrodno i Złotoryja. Powiat złotoryjski rozwija się min. poprzez kopalnictwo bogatych złóż bazaltu, prowadzenie wysoko towarowej produkcji rolnej, wykorzystanie atrakcyjnych warunków naturalnych do rozwoju różnych form turystyki i popularyzacją agroturystyki. Tereny te od zarania słyną z poszukiwania złota, góry są zasobne w różne minerały, w tym sławne, wielobarwne agaty. Piękne są jaskinie, wygasłe wulkany, malownicze skałki, a potoki obfitują w pstrągi. Te walory przyrodnicze wraz z zabytkami tworzą wspaniałe warunki do uprawiania turystyki. Zamek Grodziec stał się miejscem wydarzeń filmowych realizowanych przez telewizję szwedzką pod nazwą Riket i telewizję z Rosji pt. Biedni i bogaci. Dobrze też czują się tu osoby niepełnosprawne, korzystając z łagodnych i dostępnych tras.

Informacja turystyczna:

Centrum Informacji Turystycznej, Złotoryja
ul. Basztowa 15, tel. 76 878 18 73

XXX Trasa A ok. 1,6 km *

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

ZŁOTORYJA

Złotoryja położona jest nad rzeką Kacząwą. Powstanie miasta związane było z eksploatacją złota w piaskach i żwirach niesionych przez rzekę Kacząwą. Od VIII do X wieku w okolicach dzisiejszej Złotoryi mieszkali przedstawiciele plemienia Trzebowian. Pod koniec XII wieku osiedlili się tu niemieccy górnicy, by wydobywać złoto, od którego Złotoryja wzięła swe wszystkie nazwy: Aurum – łac. złoto, Goldberg, niem. Złota Góra. Eksploatacja złota trwała do XIV w., później wydobywano miedź a obecnie bazalt.

Prawa miejskie osadzie nadał w roku 1211 książę Henryk I Brodaty. Jest to najstarsza udokumentowana lokacja na ziemiach polskich, co pod względem prawnym czyni Złotoryję najstarszym miastem Polski. Górnicy ze Złotoryi wzięli udział w 1241 w bitwie z Mongołami pod Legnicą, większość z nich zginęła w walce, co upamiętnia pomnik na Rynku.

W 1497 r. w mieście panowała epidemia. Aurimontanus założył szkołę miejską w 1504 r. XVI wiek to okres rozwoju gospodarczego Złotoryi. Powstał tu m.in. browar.

Złotoryja wraz z księstwem legnickim przeszła pod zwierzchnią władzę Habsburgów w roku 1526. Rok 1608 przyniósł miastu powódź, w której zginęło ok. 50 złotoryjan, a w roku 1613 pożar zniszczył 571 domów. Miasta nie ominęła także wojna trzydziestoletnia. Wskutek tych wydarzeń w XVII wieku miasto straciło na znaczeniu. W roku 1742 Złotoryja wraz z większością Śląska przechodzi pod władanie Pruskie. Pod koniec XIX w. i na początku XX w. doprowadzono linię kolejową do Złotoryi. 13 lutego 1945 Złotoryję zajęły wojska radzieckie i miasto stało się częścią Polski.

Warto zobaczyć:

- Sztolnię dawnej kopalni złota „Aurelia” pod Górą św. Mikołaja
- Fragmenty murów obronnych z XIV–XV w., z Basztą Kowalską z XIV w. o wys. 25 m, z renesansową attyką (punkt informacji)
- Fontannę Delfina z pocz. XVII w. na Rynku Górnym
- Fontannę Górników na Rynku Dolnym, upamiętniającą śmierć 500 górników złota w bitwie z Mongołami pod Legnicą w roku 1241
- Gotycki kościół Narodzenia NMP z XIV w. z wieżą widokową
- Kościół św. Jadwigi z XVIII i dawny klasztor franciszkański z XIII w.,
- Dom Kata z XIV/XV w., obecnie Muzeum Złota
- Pomnik Władysława Reymonta

Informacje przydatne:

- Dworzec PKS między ul. Legnicką a S. Wyszyńskiego
- **Urząd Miasta**, pl. Orłąt Lwowskich 1, tel. 76 87 79 100, www.zlotoryja.pl
- W centrum parkingi z miejscami dla osób niepełnosprawnych

ZŁOTORYJA

Nasz spacer po Złotoryi rozpoczynamy sprzed Złotoryjskiego Ośrodka Kultury. Kierujemy się na Basztę Kowalską i za nią skręcamy w prawo w ul. Basztową i lekko w lewo. Idziemy lekkim łukiem w prawo i po 150 m dochodzimy do Muzeum Złota. Warto udać się do kopalni złota. Zwiedzanie podziemnej kopalni Aurelia trwa ok. 30 minut. Dodatkową atrakcją jest możliwość obejrzenia zbiorów znajdującego się w Muzeum Złota. Mieści się ono w budynku, w którym mieszkał kat. W muzeum znajdują coś dla siebie miłośnicy minerałów i kamieni, szczególnie popularnych w tej okolicy agatów. Stąd ul. Zaułek ok. 100 m wracamy na ul. Basztową i w lewo wchodzimy na pl. Niepodległości z gotyckim kościołem Narodzenia NMP z XIV w. Dalej podążamy na ul. Żeromskiego i wchodzimy do Rynku. Tu ratusz i liczne kamienice, dwie fontanny oraz całoroczny ogródek pod „kopułą”. Teraz kierujemy się przez Rynek wzdłuż skweru po lewej i kamieniczek po prawej i skręcamy w ul. św. Jadwigi. Po prawej stronie kościół parafialny pw. Św. Jadwigi Śląskiej i klasztor pofranciszkański z XIII w. Po kolejnych 100 m dochodzimy ul. S. Staszica i skręcamy w prawo wzdłuż murów. Ścieżką wśród zieleni kierujemy się do ul. H. Sienkiewicza i punktu startu przy Baszcie Kowalskiej – ok. 600 m.

Wydarzenia:

- Międzynarodowe Mistrzostwa w Płukaniu Złota
- Dni Złotoryi

Informacja turystyczna:

Kopalnia Złota „Aurelia” Polskie Bractwo Kopaczy Złota
 ul. Żeromskiego 15a, Złotoryja, tel. 76 878 70 40
 ZOKiR, pl. Reymonta 5, tel. 76 878 33 74

XXX Trasa B ok. 3,5 km **

Dojazd: komunikacja autobusowa, samochód

GRODZIEC

Zamek w Grodźcu zbudowano w XII w. Kamienna budowla z wieżą często zmieniała właściciela. Zajmowali go zbójnicy lub warownie sprzedawano. Książę głogowski Henryk III uwięził w 1294 r. księcia legnickiego Henryka V Grubego, który w zastaw za darowanie życia oddał mu Grodziec. Zamek rozbudowano w latach 1522-1524 za czasów Fryderyka II. Twierdzę zniszczyły jednak wojska protestanckie. Zamek odbudowywał w 1675 r. książę brzeski Jerzy IV Wilhelm. W końcu gród opustoszał, a w 1899 r. nabył go von Dirksen, miłośnik romantycznych ruin. Odbudował on zamek według pierwotnego projektu, by wykorzystać go w celach turystycznych. Po raz kolejny zamek popadł w ruinę po pożarze w 1945 r. Dziś po remontach dostępny jest dla turystów.

Informacje przydatne:

- Do wsi, także o nazwie Grodziec, najlepiej dojechać samochodem albo kursującym kilka razy dziennie autobusem lub busem ze Złotoryi
- Przystanek znajduje się na skrzyżowaniu dróg u stóp zamku przy kolonii Wilanówka w kierunku Nowej Wsi Grodzkiej
- Własnym samochodem można podjechać pod sam zamek
- Podejście na zamek krętą drogą asfaltową
- WC na poziomie dziedzińca dostępne dla osób niepełnosprawnych, także wózkowiczów

NA ZAMEK GRODZIEC

Zamek Grodziec położony w północno-zachodniej części powiatu złotoryjskiego, w pobliżu drogi nr 363 do Bolesławca. Ostatnio stał się modny, tworząc scenę średniowieczną dla wielu realizowanych filmów, także przez Szwedów i Rosjan. Trzeba go zobaczyć, choć jest tylko częściowo dostępny dla wózkowiczów.

Wychodzimy z głównej drogi (przystanek autobusowy) i powolutku pniemy się łagodnym podejściem wśród lasu liściastego do góry. Po około 600 m po lewej kościółek pw. Narodzenia Najświętszej Marii Panny. Stąd jeszcze do bramy około 800 m. Dla wózkowiczów dostępne tylko otoczenie zamku z murami obronnymi i dziedzińcem, gdyż na wyższe kondygnacje wiodą kamienne schody (obsługa pomaga wnieść wózek). Zamek można zwiedzać do zmierzchu za niewielką opłatą. Wracając z powrotem, radzimy pospacerować wokół góry zamkowej, o podłożu bazaltowym, na wysokości ok 380 m n.p.m. Jest to najwyższe wzniesienie Pogórza Bolesławieckiego. Przy okazji spaceru można też zobaczyć z góry pałac z 1718 r. położony w parku u podnóża wzgórza zamkowego. Pałac jest obecnie prywatną własnością, bez możliwości zwiedzania.

Informacja turystyczna:

Zamek Grodziec

Kasztelan zamku

tel. 76 877 44 52, 504 051 022

Na Dolny Śląsk przybywają co roku tysiące turystów. Przyciąga ich tutejsza kultura, zabytki, niezwykle widoki i osobliwa przyroda. Rozwinięta baza noclegowa, gastronomiczna, ładnie urządzone sklepy, nowe stacje benzynowe, wysoki poziom usług, przy niższych w stosunku do Europy Zachodniej cenach. Te aspekty przyczyniają się do tego, że jest regionem chętnie odwiedzanym przez mieszkańców z polski i zagranicznych gości.

Kiedy przyjechać

Najkorzystniejszym czasem na wędrowki po Dolnym Śląsku jest wiosna, lato i jesień. Zazwyczaj są to ciepłe miesiące, choć pogoda w regionie, a zwłaszcza w górach potrafi być zmienna. W kurortach takich jak Karpacz, czy Szklarska Poręba nie jest tak tłoczno jak w okresie wakacyjnym lub w sezonie narciarskim. Latem większe miasta nieco pustoszeją, a sudeckie stoki i miejscowości są pełne odpoczywających. Gości przybywa również w uzdrowiskach. W górach sezon narciarski trwa od końca listopada do początku marca.

Informacja Turystyczna

W większych miastach regionu działa zazwyczaj tylko jeden punkt informacyjny. Można tu uzyskać fachową poradę, czy nabyć informatory. W sprawach noclegów, biletów i połączeń kolejowych najlepiej zasięgnąć informacji bezpośrednio w biurach turystycznych, czy nawet u pracowników recepcji hotelowych.

Muzea i zabytki

Szczegółowe godziny otwarcia konkretnych obiektów podane są przy ich opisie. Muzea otwarte są zazwyczaj od rana do 16.00. Opłaty za zwiedzanie są niskie, za wystawy czasowe (bardziej atrakcyjne) trzeba zapłacić czasem więcej. Do niektórych placówek raz w tygodniu wstęp jest bezpłatny.

Zwiedzanie kościołów

Zwiedzający kościoły powinni być odpowiednio ubrani, nieestosowne są szorty i koszulka bez rękawów.

Udogodnienia dla niepełnosprawnych

W nowych budynkach użyteczności publicznej znajdują się podjazdy, windy i inne udogodnienia dla niepełnosprawnych. Wielu atrakcji turystycznych, zamków, kościołów zostało przystosowanych na potrzeby wózków. Wielu atrakcji turystycznych, zamków, kościołów zostało przystosowanych na potrzeby wózków.

Udogodnieniem są natomiast nowe, niskopodłogowe autobusy miejskie tramwaje i szynobusy.

Przepisy celne

Przy wjeździe do Polski dla obywateli EU potrzebny jest dowód a dla pozostałych konieczny jest paszport. Obywatele krajów EU nie muszą posiadać ani wiz, ani zaproszeń. Jedyne limity związane z wwozem produktów do Polski dotyczą alkoholu i papierosów. Podarunki o wartości do 170 euro nie podlegają opłatom celnym. Wywóz antyków wymaga zezwolenia.

Jak się porozumieć

W Polsce językiem urzędowym jest język polski. Na ogół z Polakami można porozumieć się bez większych problemów w innych językach słowiańskich. Ponadto wiele osób włada językiem niemieckim i angielskim (osoby bezpośrednio obsługujące turystów najczęściej komunikują się w tych językach).

Toalety

Toalety publiczne istnieją we wszelkich urządach, na dworcach kolejowych i autobusowych, w muzeach, galeriach i restauracjach oraz na stacjach benzynowych. Toalety męskie są zwykle zaznaczane trójkątem, a damskie – kółkiem. Za skorzystanie z toalety w barze lub pubie pobierana jest czasem opłata.

Urządzenia elektryczne

W Polsce napięcie elektryczne wynosi 230V. Stosuje się wtyczki identyczne, jak w większości krajów europejskich.

Czas

W Polsce obowiązuje czas środkowoeuropejski, przesunięty o godzinę do przodu w stosunku do czasu Greenwich. Od końca marca do końca października wprowadzany jest czas letni.

Zakupy

Godziny otwarcia sklepów nie są ogólnie ustalone i mogą się różnić w zależności od miasta lub okolicy. Większość sklepów spożywczych w dni powszednie jest czynna od 7.00 do 19.00. W soboty mniejsze sklepy kończą pracę wcześniej, a w niedziele zazwyczaj w ogóle są zamknięte. Z kolei liczne filie międzynarodowych super- i hipermarketów są przeważnie otwarte 7 dni w tygodniu do godzin bardzo późnych. Stały element stanowią nadal bazy, gdzie można kupić nie tylko świeże owoce i warzywa, ale i wiele różności.

Pieniądze

Walutą obowiązującą w Polsce jest „polski złoty” (dzielący się na grosze). Nominały banknotów: 10, 20, 50, 100, 200 złotych, a monet: 1, 2, 5, 10, 20, 50 groszy oraz 1, 2 i 5 złotych. Ceny w Polsce są niższe niż w Zachodniej Europie. Drogie są hotele i niektóre artykuły importowane. W większości miast nie powinno być problemu z wymianą waluty. Wybierając się jednak na wieś lub do niewielkiej i mniej popularnej miejscowości warto wcześniej wymienić pieniądze. Więcej sklepów, restauracji i hoteli akceptuje karty kredytowe i płatnicze. Czeki należy realizować w bankach.

Banki i kantory, wymiany

We Wrocławiu i w większości miast turysta nie ma kłopotów ze znalezieniem banku, gdzie będzie mógł dokonać wszelkich operacji finansowych. Banki mają generalnie dogodne godziny otwarcia (8.00–18.00) bez przerwy na lunch. Wymiany pieniędzy można wykonać także w licznych kantorach. Nie zawsze są one jednak dostępne w mniejszych miejscowościach. Kantory nie pobierają (jak niektóre banki) prowizji. Wymiany pieniędzy nie należy dokonywać w podejrzanych i nieoznaczonych miejscach.

Karty płatnicze

Kart płatniczych można używać w hotelach, lepszych restauracjach i klubach, agencjach wynajmu samochodów, na stacjach benzynowych oraz w wielu sklepach. Zazwyczaj na drzwiach zewnętrznych znajduje się logo honorowanych kart, ale najlepiej upewnić się przed użyciem (czasem obowiązuje minimalna kwota zakupu). Na karty można wypłacić pieniądze w bankach i bankomatach.

Poczta

Poczta świadczy szeroki zakres usług, a jej placówki można znaleźć bez problemu w każdej niemal miejscowości. W niedziele i wolne soboty urzędy są zamknięte. Całodobowa poczta znajduje się we Wrocławiu na Rynku. Znaczkę można kupić w urzędzie pocztowym oraz w kioskach, sklepach z pocztówkami. Korespondencję należy wrzucać do czerwonej skrzynki.

Kawiarenki internetowe

Dostępne są w większych miastach i popularnych turystycznych miejscowościach. Zazwyczaj działają od rana do godzin wieczornych (czasem do 23.00–24.00). Cena jest zróżnicowana – od 10 do 15 zł za godzinę.

TELEFONY ALARMOWE

- 112 – numer alarmowy
- 997 – Policja
- 998 – Straż Pożarna
- 999 – Pogotowie Ratunkowe
- 984 – Pogotowie Rzeczne
- 985 – Ratownictwo Morskie i Górskie
- 986 – Straż Miejska
- 987 – woj. zarządzanie kryzysowe
- 991 – Pogotowie Energetyczne
- 992 – Pogotowie Gazowe
- 993 – Pogotowie Ciepłownicze
- 994 – Pogotowie Wodociągowe

INFORMACJE KOMUNIKACYJNE

– Kolej – PKP

- www.rozklad-pkp.pl
- www.e-podroznik.pl
- www.pkp.turystyka-polska.pl

– Autobusy – PKS

- wroclaw.pks.busportal.pl
- www.e-podroznik.pl
- www.pkp.turystyka-polska.pl

– Bilety autokarowe

- www.biletyautokarowe.pl

– Komunikacja miejska Wrocław MPK

- <http://www.wroclaw.pl/rozklady-jazdy>

– Samolot – LOT

Port Lotniczy Wrocław S.A.

- 54-530 Wrocław,
- ul. Skarżyńskiego 36
- tel. +48 71 358 11 00
- fax +48 71 357 39 73

Informacja o odlotach i przylotach:

- tel. +48 71 358 13 81

Informacja o zagubionym bagażu:

- tel. +48 71 358 13 87

Biuro rzeczy znalezionych:

- tel. +48 71 358 14 37

- www.airport.wroclaw.pl

- www.lot.com

SERWISY WWW

- www.turystyka.dolnyslask.pl
- www.dolnyslask.tv
- www.tourist.net.pl

BARDO

- Centrum Kultury i Promocji
ul. Kolejowa 12
57-256 Bardo
tel. +48 74 817 08 27
www.bardo.pl

BOLESŁAWIEC

- Centrum Informacji Turystycznej
pl. Piłsudskiego 1c
59-700 Bolesławiec
tel. +48 75 645 32 90
www.it.boleslawiec.pl

BYSTRZYCA KŁODZKA

- Centrum Informacji Turystycznej
57-500 Bystrzyca Kłodzka
ul. Mały Rynek 2/1
tel. +48 74 811 37 31
www.turystyka.bystrzycaklodzka.pl

DUSZNIKI-ZDRÓJ

- Biuro Informacji Turystycznej
i Promocji Miasta
Rynek 9
57-340 Duszniki Zdrój
tel. +48 74 866 94 13
www.duszniki.pl
www.duszniki-zdroj.pl

DZIERŻONIÓW

- Centrum Informacji Turystycznej
i Promocji Miasta
Rynek 1, 58-200 Dzierżoniów
tel. +48 74 645 04 02
www.dzierzoniow.pl

GŁUSZYCA

- Informacja Turystyczna
Podziemne miasto Głuszyca
ul. Grunwaldzka 20
58-340 Głuszyca
tel. +48 74 845 62 20
www.osowka.pl

GŁOGÓW

- Centrum Informacji Turystycznej
Rynek 10 (z tyłu ratusza)
67-200 Głogów
tel. +48 76 726 54 51
www.eglogow.eu

GRYFÓW

- Punkt Informacji i Promocji
Pogórza Izerskiego
Rynek 33, 59-620 Gryfów Śląski
tel. +48 75 781 29 44
www.cit.gryfow.pl

JELENIA GÓRA

- Karkonoski Punkt
Informacji Turystycznej
Plac Ratuszowy 6/7
58-500 Jelenia Góra
tel. 519 509 343
e-mail: it@jeleniagora.pl
www.jeleniagora.pl
www.cieplice.pl

KAMIENNA GÓRA

- Centrum Informacji Turystycznej
pl. Wolności 11
58-400 Kamienna Góra
tel. +48 75 744 22 75
www.kamiennagora.pl

KARPACZ

- Biuro Informacji Turystycznej
ul. Kolejowa 3
58-540 Karpacz
tel. +48 75 761 97 16
www.karpacz.pl

KŁODZKO

- Regionalna Informacja
Turystyczna
pl. Chrobrego 1, 57-300 Kłodzko
tel. +48 74 865 46 89
www.ziemiaklodzka.pl

KOWARY

- Centrum Informacji Turystycznej
ul. 1 Maja 1a,
58-530 Kowary
tel. +48 75 718 24 89
www.kowary.pl

KUDOWA ZDRÓJ

- Informacja Turystyczna
ul. Zdrojowa 44,
57-350 Kudowa Zdrój
tel. +48 74 866 13 87
www.kudowa.pl

LĄDEK ZDRÓJ

- Centrum Informacji Turystycznej
Rynek 1, 57-540 Łądek Zdrój
tel. +48 74 814 64 82
www.ladek.pl

LEGNICA

- Informacja Turystyczna OSiR
ul. Najświętszej Marii Panny 7
59-220 Legnica
tel. +48 76 723 38 01
www.osir.legnica.pl

LUBAŃ

- Punkt Informacji Turystycznej
ul. Bracka 12, 59-800 Lubań
tel. +48 75 722 25 41
www.miaistoluban.pl

LUBOMIERZ

- Punkt Informacji Turystycznej
ul. Wacława Kowalskiego 1
59-623 Lubomierz
tel. +48 75 783 35 73
+48 75 781 48 74
muzeum@sami-swoi.com.pl

LWÓWEK ŚLĄSKI

- Punkt Informacji Turystycznej
DSIT
pl. Wolności 1
59-600 Lwówek Śląski
tel. +48 75 647 79 12
www.lwowekslaski.pl
www.biblioteka.lwowekslaski.pl

MIĘDZYGÓRZE

- Schronisko na Iglicznej
tel. +48 74 813 51 18
- Dom nad Wodospadem
ul. Wojska Polskiego 12
57-530 Międzygórze
tel. +48 74 813 51 20
www.miedzygorze.pl

MILICZ

- Punkt Informacji Turystycznej
pl. Ks. E. Warejskiego 7
56-300 Milicz
tel. +48 71 383 00 35
www.milicz.pl

MYSŁAKOWICE

- Promocja i turystyka
Urząd Gminy Mysłakowice
ul. Szkolna 5
58-533 Mysłakowice
tel. +48 75 643 99 60
turystyka@myslakowice.pl

PIECHOWICE

- Punkt Informacji
Turystycznej
ul. Zymierskiego 53
58-573 Piechowice
tel. +48 75 761 72 01
www.piechowice.pl

PODGÓRZYN

- Urząd Gminy Podgórzyn
ul. Żołnierska 14
58-562 Podgórzyn
tel. +48 75 762 10 93
www.podgorzyn.pl

POLANICA ZDRÓJ

- Informacja Turystyczna
ul. Parkowa 15
57-320 Polanica Zdrój
tel. +48 74 868 06 44
www.polanica.pl

RADKÓW

- Punkt Informacji
Turystycznej
ul. Handlowa 11, 57-420 Radków
tel. +48 74 871 22 61
www.radkowklodzki.pl

SZKLARSKA PORĘBA

- Urząd Miasta
Informacja Turystyczna
ul. Jedności Narodowej 1a
58-580 Szklarska Poręba
tel. +48 75 754 77 40
www.szklarskaporeba.pl

ŚWIDNICA

- Informacja Turystyczna
ul. Wewnętrzna 2
58-100 Świdnica
tel. +48 74 852 02 90
www.um.swidnica.pl

ŚWIERADÓW ZDRÓJ

- Informacja Turystyczna
ul. Zdrojowa 10
59-850 Świeradów Zdrój
tel. +48 75 781 63 50
www.swieradowzdroj.pl

TRZEBNICA

- Informacja Turystyczna
i Lokalna Grupa Działania
Kraina Wzgórz Trzebnickich
ul. Solna 6,
55-100 Trzebnica
tel. +48 71 312 38 09
www.krainawzgorz.pl
- Punkt Informacji
Turystycznej
pl. Piłsudskiego 1
55-100 Trzebnica
tel. +48 71 312 17 87
www.trzebnica.pl

WAŁBRZYCH

- Centrum Informacji
Turystycznej i Kulturalnej
Rynek 9
58-300 Wałbrzych
tel. +48 74 666 60 68
www.cit.walbrzych.pl

WLEŃ

- Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki
ul. Chopina 2, 59-610 Wleń
tel. +48 75 713 62 68
www.oksit.wlen.pl

WROCLAW

- Centrum Informacji Turystycznej
Rynek 14, 50-101 Wrocław
tel. +48 71 344 31 11
info@itwroclaw.pl
www.wroclaw.pl
- Dolnośląska Informacja Turystyczna
tel. +48 71 342 01 85

ZĄBKOWICE ŚL.

- Powiatowe Centrum
Informacji Turystycznej
ul. Św. Wojciecha 5/1
(przy Krzywej Wieży)
57-200 Ząbkowice Śląskie
tel. +48 74 815 74 01
pcit@zabkowice-powiat.com.pl
www.zabkowice.com.pl

ŻMIGRÓD

- Punkt Informacji Turystycznej
ul. Parkowa 1, 55-140 Żmigród
tel. +48 71 385 39 31
www.it-zmigrod.pl

**DOLNY
ŚLĄSK**

**Urząd Marszałkowski
Województwa Dolnośląskiego**

ul. Wybrzeże Słowackiego 12-14

50-411 Wrocław

www.dolnyslask.pl

tel. +48 71 776 90 00

fax +48 71 776 91 55

www.turystyka.dolnyslask.pl

ISBN 978-83-924078-9-8

9 788392 407898